PROTOCOLL,

HÅLLNA

HOS

VÄLLOFLIGA

BORGARE-STÅNDET,

VID

LAGTIMA RIKSDAGEN I STOCKHOLM

ÅREN 1859 OCH 1860.

FJERDE BANDET.

STOCKHOLM,
HOS JOH. BECKMAN, 1860.

År 1860

den 2 Maji.

Plenum kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades Protocolls-Utdrag för den 30 sistlidne April.

§ 2.

Till Stats-Utskottet remitterades en, med anledning af 56 § Riksdags-Ordningen, af Herr *Julius Brun* väckt motion, som den 28 sistlidne April blifvit bordlagd, om statsanslag till anläggande af electrisk telegraf emellan städerna Sundsvall och Östersund.

§ 3.

Af Herr *A. A. Berger* väcktes, med anledning af 56 § Riksdags-Ordningen, en så lydande motion: »Länge har fråga varit väckt, samt önskningar framställda om anläggning af telegraflinier, dels mellan Carlstad och Philipstad, dels mellan Carlstad och Arvika. Jag behöfver ej motivera den stora vigt och den nytta, dessa telelegraflinier skola medföra; detta har mer än en gång varit vitsordadt och erkändt, och sednast har Styrelsen för Telegrafverket kraftigt förordat dessa linier, vid den framställning i ämnet, som under Riksdagens lopp, och helt nyligen, varit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning.

Genom Nådig Resolution, har likväl Kongl. Maj:t funnit Sig förhindrad, för närvarande, lemna Sitt bifall till dessa, af Styrelsen för Telegrafverket förordade liniers anläggande, på den grund, att nödiga medel härtill saknades.

Det är med anledning häraf, jag, i stöd af 56 § Riksdags-Ordningen, ödmjukligen anhåller att Rikets Ständer nu ville särskildt anslå medel för dessa tvänne telegrafliniers anläggning; samt att denna min motion måtte till Stats-Utskottet remitteras; förbehållandes jag mig att få till Utskottet lemna

uppgift på de, enligt uppgjorda kostnadsförslager, härför erforderliga penningebelopp.

A. A. Berger.»

Herr *Thollander:* Jag ber att få instämma uti och understödja den af Herr *Berger* nu upplästa motionen.

Något vidare anfördes icke, och motionen remitterades till Stats-Utskottet.

§ 4.

Uppå begäran, beviljades Herrar *Bager* och *Berger* ledighet från Riksdags-göromålen under tre veckor, räknade för Herr *Bager* från den 7, och för Herr *Berger* från den 8 i denna månad.

§ 5.

Bordlades Bevillnings-Utskottets Betänkande, № 22, och Bevillnings- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets Betänkanden, N:ris 7 och 8.

Plenum slutades kl. $^1/_2$ 3 e. m.

In fidem

E. G. Runeberg.

Den 3 Maji.

Plenum kl. 9 f. m.

Sedan Herr Talmannen och Ståndets Herrar Ledamöter sammanträdt, begåfvo de sig klockan $^1/_4$ till 10 f. m. till Kongl. Slottet, för att deltaga i processionen till S:t Nicolai kyrka, för bevistande af Deras Majestäters Konungens och Drottningens kröning.

In fidem

E. G. Runeberg.

Den 5 Maji.

Plenum kl. 11 f. m.

Sedan Herr Talmannen och Ståndets Herrar Ledamöter sammanträdt, begåfvo de sig till för dem utsedda ställen å hyllningsplatsen, för att öfvervara H. Maj:t Konungens denna dag skeende hyllning.

In fidem

E. G. Runeberg.

Den 9 Maji.

Plenum kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades: Protocolls-Utdrag för den 2 dennes, samt en del af Protocollet den 28 sistlidne April.

§ 2.

Uppå derom gjord anhållan, beviljades Herrar *Berg* och *Wahlbom* ledighet från Riksdags-göromålen under tre veckor, räknade för den förre från och med den 14, och för den sednare från och med den 19 dennes.

§ 3.

Föredrogs å nyo Bevillnings-Utskottets Betänkande, № 20, angående Allmänna Bevillningen.

Härvid förekommo:

Yttrandet, pag. 18 uti Betänkandet, i anledning af Hans Excellence Herr Grefve *Löwenhjelms* förslag om befrielse ifrån bevillning för Statens embets- och tjenstemäns löner och pensioner.

Bifölls.

Yttrandet å samma sida, i anledning af *C. A. Larssons Ola Lassons* samt Herrar *Hiertas* och *Ridderstads* der omförmälda motioner.

Uppskjöts.

Författningsförslagets ingress.

Uppskjöts.

Art. 1 § 1 uti Bevillningsstadgan, samt första yttrandet, pag. 20, i Betänkandet.

Herr *Gahn, G.:* »I det af Bevillnings-Utskottet uppgjorda och Rikets Ständers pröfning nu underställda förslag till ny Bevillningsstadga, är visserligen personliga skyddsafgiften uti 1 Art. 1 § föreslagen att utgå i närmaste öfverensstämmelse med 1 Art. 1 § i nu gällande Bevillnings-Förordning, men Utskottet har deremot icke aktat nödigt att uti denna personela beskattning bibehålla den lindring, som ifrån äldre tider, på välgrundade och ännu fortfarande skäl, åtminstone hvad Öster- och Vester-Dalarne samt Gagnefs socken i Säthers fögderi beträffar, varit dessa och vissa andra ortermedgifven, på sätt 145 § i 1858 års Bevillnings Förordning närmare bestämmer. I denna § heter det nemligen: »Allmogen i Herjeådalen samt Öster- och Vester-Dals fögderi och Gagnefs socken af Säthers fögderi uti Stora Kopparbergs Län, äfvensom Elfsdals och Fryksdals tingslag uti Carlstads Län, befrias till hälften från bevillning efter 1 Art.»

Hvarken i Bevillnings-Comitéens, eller Bevillnings-Utskottets härpå grundade förslag till Bevillningsstadga, har jag kunnat igenfinna något motiv, hvarföre de omnämnde orterna, i så många afseenden vanlottade, nu skulle beröfvas en skattelindring, som de hittills åtnjutit. Huruvida några nya så gynnsamma förhållanden för Herjeådalens allmoge äfvensom för allmogen i Elfsdals och Fryksdals Finnskog uti Carlstads Län nu hafva inträdt, att den ifrågavarande lindringen med rättvisa och billighet kan dem fråntagas, derom torde de Representanter, som antingen tillhöra dessa orter, eller om dem hafva någon specielare kännedom, kunna upplysa; men hvad den öfre Dalorten, omfattande Ofvan- och Nedan-Siljans samt Vester-Dals fögderi och Gagnefs socken, beträffar, anser jag mig icke, med den närmare kunskap om dervarande förhållanden, jag under en lång följd af år varit i tillfälle att inhemta, hvarken böra eller kunna fördölja min fulla öfvertygelse, att med oförminskad giltighet ännu qvarstå de skäl, som alltsedan skyddsafgiftens införande, på sätt den hittills utgått, hafva förmått Rikets Ständer att åt denna del af Dal-

allmogen medgifva en nedsättning till halfva beloppet af bevillningen, åtminstone efter 1 Art. En karg och oblid natur, i förening med högst ogynnsamma climatiska förhållanden, blottställer ännu den öfra Dalorten för ofta återkommande missväxter, understundom så förstörande, att inom hela kyrkosocknar duglig säd till en enda kaka bröd icke kan af den bortfrusna skörden erhållas. Dessutom erbjuder den i allmänhet magra sandjorden ett så litet lönande jordbruk, att det aldrig, icke ens i de bästa år, förmår att frambringa det spanmålsbehof, som för ortens befolkning erfordras, och således ännu mindre att lemna något öfverskott för de derå hvilande skattebördorna, hvilkas största tyngd ligger i en onaturligt hög rotering, som, per medium, utgör en soldat per $^4/_5$ mantal, hvarför ock dessa jorden ålagda skatter måste hufvudsakligen bestridas med inom och utom orten sökta arbets- och hvarjehanda binäringsförtjenster, som således redan derutinnan till en stor del offras åt Statens kraf utöfver hvad bevillningen erfordrar, såväl efter den 1, som den 2 Art. Dock, och ehuru dessa jorden åliggande onera i anseende till dess ringa värde och productionsförmåga äro större, än att jordbruket i och för sig sjelft kan dem bära, så äro de dock betydligt mindre, än den personela beskattningen, ehuru denna hittills utgått med blott hälften af hvad den enligt 1 Art. bort utgöra, såsom ock förhållandet varit med den derpå baserade folkskoleafgiften. Denna beskattning har dock, oaktadt den hittills medgifna lindringen för de omnämnda fögderierna, uppgått under de senaste 5 åren från och med 1854 till och med 1858 till det betydliga beloppet af 27,291 R:dr 82 öre. Och att den, oaktadt den hittills åtnjutna nedsättningen, varit mer än tillräckligt betungande, visar sig bäst deraf, att härå skedda afkortningarna under samma tid uppgått till R:dr 3,660: 4, eller nära $13^1/_2$ procent. Utaf detta afkortningsbelopp visar sig tydligen, huru svårt ifrågavarande allmoge redan har att bära den närvarande personela bevillningsbördan, som dock skulle fördubblas, om den hittills åtnjutna lindringen komme att upphöra, hvilket naturligtvis skulle inträffa, om 1 Art. 1 § i Utskottets förslag nu blefve af Rikets Ständer antagen utan någon sådan inskränkning, som till förmån för nämnde allmoge finnes bestämd i 145 § i nu gällande Bevillnings-Förordning, en inskränkning, som dock fortfarande påkallas såväl af redan anförda skäl, som isynnerhet deraf, att ortens ständigt växande öfverbefolkning gör densamma både billig och nödvändig. Angående både billigheten

och nödvändigheten af denna skattelindring inom de ofta nämnda fögderierna, igenfinna vi ock i Landshöfdingen *Järtas* sakrika femårs-berättelse af år 1820 följande skarpsinniga och tänkvärda yttrande: »De i bevillningsförordningarna antagna speciela skatter till en sådan lindring kunna vara föränderliga och äfven mindre vigtiga; men så länge blotta arbetsförmågan eller personalen beskattas, gäller det stora skälet att denna landsort är belastad med en folkmängd, som öfverstiger de vanliga förhållandena mellan jordbrukare och ett någorlunda säkert producerande jordbruk, som äfven i goda år icke har af detta jordbruk tillräcklig brödföda, ännu mindre något öfverskott till ersättning för ofta inträffande missväxter, och som följaktligen måste förvärfva sig en del af sitt uppehälle samt medel till skatternas utgörande och betalning af skulder ifrån nödår genom binäringar, hvilkas indrägtighet äfven beror af climatets och handelns ombytliga förhållanden. Den relativa förlust för Stats- och Riksgäldsverken, som derigenom synes uppkomma, blefve, oaktadt full bevillning erlades, absolut större, om den jordbrukande folkmängden inom Stora Kopparbergs Län nedsattes till ett sådant antal, att hvarje åbo minst innehade $^1/_8$ mantal.» Så långt Landshöfdingen *Järta*. Med tillämpning af de sist anförda orden, borde t. ex. Mora socken utgöra å 80 hemman 640 hushåll, och dessa skulle ock då hafva af jordbruket en någorlunda sjelfständig bergning för circa 4,500 menniskor. Der lefva dock nu 1,600 hushåll med 9,000 menniskor, hvaraf således hälften kan anses utgöra en öfverbefolkning, hvilkens försörjning beror allena af den personliga arbetskraftens användande på binäringar och arbetsförtjenster utom orten, ett förhållande, som kan anses vara det allmänt gällande för hela den del af Dalarna, om hvilken nu fråga är, hvaraf tydligen följer, att, om folkmängden derstädes vore hälften så stor, som den är, d. v. s. om den stode i ett normalt förhållande till ortens jordbruk, så att den endast derutaf kunde förvärfva sin utkomst och tarfliga bergning, så skulle full bevillning efter 1:a och 2:a Art. der utgå till icke större belopp, än som nu med half bevillning utgöres af den dubbla, men ock dubbelt fattiga befolkningen.

På grund af hvad jag nu anfört, vågar jag förtroendefullt påkalla Vällofliga Ståndets deltagande för det Öfre Dalarnas fattiga, men redbara allmoge, då jag nu anhåller att, med bifall i öfrigt till den af Utskottet föreslagna 1:a Art. 1 §, Ståndet måtte fatta det uttryckliga förbehåll, att, i öf-

verensstämmelse med 145 § i nu gällande Bevillnings-Förordningen, »*Allmogen åtminstone i Öster- och Vester-Dalarna, nemligen Ofvan- och Nedan-Siljans samt Vester-Dals fögderi och Gagnefs socken af Säthers fögderi uti Stora Kopparbergs Län, måtte fortfarande befrias till hälften från bevillning efter 1:a Art.*» och att följaktligen Betänkandet måtte blifva till Utskottet återremitteradt, för att Utskottet måtte komma i tillfälle att på tjenligt ställe i författningarne införa behörigt stadgande om dels fortfarande lindring i bevillningen för Öster- och Vester-Dalarna, som jag vågar påkalla såsom både billig och nödig, då jag deremot icke vill motsätta mig att den förut åt samma ort medgifna lindringen i Bevillningen efter 2:a Art. nu må upphöra. En omflyttning af utskylder från jorden på personalen skulle kunna förstöra allmogen uti detta Län, der capitations-afgiften, hvilken för landet och städerna steg 1820 till Riksdaler 32,324,14, utgör den mest tryckande delen af bevillningstyngden. Den uppgår, i följd af Länets öfverbefolkning, nära till ett tredubbelt belopp af bevillningen för hemman och lägenheter, samt öfverstiger med 60 procent den för alla slags fastigheter. Vid ett sådant förhållande, och då allmogen till större delen drager bördan af denna capitationsafgift, är dess från längre tid tillbaka åtnjutna lindring i bevillningen alldeles nödvändig för dess bestånd. De i Bevillnings-Förordningarna antagna speciela skälen till en sådan lindring kunna vara föränderliga och äfven mindre vigtiga. Men så länge blotta arbetsförmågan eller personalen beskattas, gäller det stora skälet, att denna landsort är belastad med en folkmängd, som öfverstiger de vanliga förhållandena emellan jordbrukare och ett någorlunda säkert producerande jordbruk, som äfven i goda år icke har af detta jordbruk tillräcklig brödföda, ännu mindre något öfverskott till ersättning för ofta inträffade missväxter, och som följaktligen måste förvärfva sig en del af sitt uppehälle, samt medel till skatternas utgörande och betalning af skulder ifrån nödår, genom binäringar, hvilkas indrägtighet äfven beror af climatets och handelns ombytliga förhållanden. Den för olika delar af Länet olika lindringen till en hälft eller $^1/_4$ i bevillningsafgifterna efter 1:a och 2:a Art. är riktigt afmätt efter den större eller mindre öfverbefolkningen i dessa serskilda trakter. Den relativa förlust för Stats- och Riksgäldsverken, som derigenom synes uppkomma, blefve, oaktadt full bevillning erlades, absolut större, om den jordbrukande folkhopen inom Stora Kopparbergs Län

nedsattes till ett sådant antal, att hvarje åbo minst innehade $^1/_8$ hemman.

Berörde vanliga lindring fordras ock, om icke de extra ordinarie afkortningarne till mångfaldig direct och indirect skada för samhället skola blifva allmänna. Uti landsorter, der hemmanen icke äro så styckade, som i denna, har den skattskyldige jordbrukaren alltid någon lös egendom utöfver hvad han för daglig nödtorft behöfver. Försök till utmätning deraf kunna anstränga hans bemödande att förvärfva sig medel till utskyldernas betalning samt öfvervinna hans tredska, der den eger rum. Men här, mer eller mindre uti alla socknar, finnas många obesutna hemmansegare, hos hvilka något annat, än det oumbärligaste ej kan utpantas, och sådan stränghet hvarken kräfva eller ens medgifva uppbördsförfattningarne. Så länge utskylderna ej öfverstiga denna folkhops förmåga att genom arbete förtjena penningar dertill, undvikas sorgfälligt afkortningar, för hvilka, om de blefvo mera vanliga, än hittills, någon gräns svårligen kunde bestämmas. Uppbördsmännen välja derföre heldre att föra till rest, än att afkorta, hvad sådana arbetsföre, men vid uppbördstiderna medellöse personer borde erlägga, ehuru det senare medlet visserligen vore beqvämligare och gåfve ett skenbart bättre utseende åt de årliga uppbördsberättelserna, vid hvilkas granskning afkortningarnes ringhet lättare, än restantie-summornas högre belopp undfaller uppmärksamheten. Emedlertid hafva, isynnerhet under de sednare åren, dessa restantier, som i fordna tider voro ojemförligt större, alltmer och mer blifvit måttliga, samt kunnat småningom indrifvas, innan det nya uppbördsåret tilländalupit. De tillfälliga afkortningarne hafva alltid varit störst och flest inom de uppbördsdistrict, der hela eller någon del af arbetshopen erlagt full bevillning.»

Härvid voro bilagda: 1:o en promemoria, så lydande: Enligt skriftlig uppgift från Lands-Contoiret i Stora Kopparbergs Län, har den personela bevillningen efter 1:a Artikeln från Nedan-Siljans, Ofvan-Siljans och Wester-Dahls fögderier, som hittills utgått med hälften af den vanliga bevillningen, under år

1854	utgjort	5,429: 91.	afkortn.	derå 733: 84.	proc.	13,51.
1855	d:o	5,448: 23.	d:o	776: 25.	»	14,25.
1856	d:o	5,476: 12.	d:o	772: 40.	»	14,11.
1857	d:o	5,484: 75.	d:o	683: 18.		
1858	d:o	5,452: 76.	d:o	694: 47.	»	12,76.
Summa		27,291: 82.	Summa	3,660: 14.	medium proc.	13,41.

Uppgift å beloppet af den lindring, som allmogen i nedannämnde delar af Stora Kopparbergs Län enligt 1858 års Krono-Räkenskaper erhållit, utgjordes i bevillningsafgifterna samt till följe deraf äfven i Folkskoleafgifterna

		Bevillning efter 1:a Art.	Folkskole-afgift.	Summa.
Nedan-Siljans	Fögderi	1,926: 25.	1,976: 12.	3,902: 37.
Ofvan-Siljans	D:o	1,358: 42.	1,398: 70.	2,757: 12.
Wester-Dals	D:o	1,301: 95.	1,325: 89.	2,627: 84.
	Summa	4,586: 62.	4,700: 71.	9,287: 33.
från Gagnefs Socken af Säthers Läns fögderi . .		416: 22.	461: 77.	877: 99.
Summa Summarum		5,002: 84.	5,162: 48.	10,165: 32.

Och 2:o en handling, af denna lydelse: »Roteringen, jemnförd med mantal i Nedan-Siljans, Ofvan-Siljans, Wester-Dahls och Gagnefs socknar af Säthers Läns fögderier.

	Mantal.	Rotar.
Bjursås	4.	13.
Gagnef	78.	64.
Åhl	18.	19.
Leksand	150.	160.
Ohre	6.	11.
Rättvik.	66.	95.
Mora	80.	113.
Orsa	46.	84.
Elfdalen	25.	32.
Wenjan	8.	12.
Sollerö	16.	22.
Särna	2.	3.
Näs	13.	13.
Jerna	20.	23.
Safsnäs	3.	4.
Äppelbo	8.	11.
Malugn	33.	44.
Lima	23.	40.
Summa	599.	763.

1 Soldat per $^4/_5$ mantal nära.»

Herr *Swartz:* Utskottet har godkännt Bevillnings-Comiténs åsigt, att den nya Bevillnings-Förordningen, hvartill förslag här blifvit framlagdt, borde hvila på en så enkel och allmängilltig grund, som möjligt. Genom det förslag, som innehålles i första artikeln, är ock den personliga skyddsafgiften afsedd att bestämmas på det enklast möjliga sätt, då densamma endast rättar sig efter mantalspenningarne, och grunden för deras uppbärande reglerar skyddsafgiftens utgående.

Den anmärkning, som Herr *Gahn* här framställt, torde kunna sägas icke egentligen höra till paragrafen, utan möjligen böra besvaras, först då afkortningarne förekomma. Då likväl frågan blifvit väckt, finner jag önskligt, att Ståndet nu uttalar sig öfver det afseende, som Ståndet vill lemna åt anmärkningen. Inom Utskottet har ingen af Bonde-Ståndets ledamöter framställt någon invändning af sådan beskaffenhet, som denna, utan hafva de tvärtom erkännt, att det icke kan annat, än ligga en orättvisa deruti, att föreskrifva generela lindringar för stora landsorter, då dessa lindringar skulle komma till godo såväl dem, som kunde utgöra den stadgade afgiften, som dem, hvilka icke dertill vore förmögna. Då för desse sednare afkortningar alltid kunna ega rum, synes utvägen ej stängd att handla billigt äfven emot dem, på samma gång man fordrar att de, som kunna betala, erlägga samma afgift, som andra. Dessutom har vid denna Riksdag en motion blifvit väckt derom, att, i händelse det stadgandet framgent kommer att bibehållas, att skyddsafgiften uti ifrågavarande delar af Riket icke skall utgå med mer än halfva beloppet, åtminstone den dermed sammanhängande folkskoleafgiften må tillfullo utgöras. Man har nemligen funnit, att för dessa bygder, just i följd af locala förhållanden, erfordras icke mindre, utan tvärtom större uppoffringar, än vanligt, för att ordna dess folkskoleväsende. Denna motion har nyligen förevarit hos Riksens Ständer, och Borgare-Ståndet åtminstone har, för sin del, uttalat sig öfver Utskottets deraf föranledda Betänkande derhän, att, ehvad någon förändring i bestämmelserna rörande skyddsafgiften sker eller ej, folkskoleafgiften likväl bör efter Bevillnings-Stadgans föreskrift i denna del sig rätta. Inom Utskottet framställdes för öfrigt blott en enda anmärkning mot borttagandet af de undantag och befrielser vid afgifterna enligt första Artikeln, som nu förefinnas. Denna anmärkning gjordes af Riksdags-Fullmäktigen *J. Bergström* och rörer yrkandet, att lindring i bevillning må ega rum för Näsgårds och Westerbergslags fögderier, som ännu utgöra Kungs-

gårdshjelp vid Näs Kungsgård i Stora Kopparbergs Län. Men sedan det inom Utskottet blifvit upplyst, att denna hjelp förövrigt var i nämnde Län afskaffad, och troligen endast på grund af misstag är för Näs Kungsgård bibehållen, hemställdes till reservanten, om han icke funne lämpligast att hos Kongl. Maj:t, till rättelses vinnande, anmärka det förbiseende, som sålunda möjligen egt rum, då Kungsgårdshjelpen vid Näs sannolikt komme att afskaffas och anledningen till den yrkade lindringen dymedelst försvinna. Vid sådant förhållande, samt på grund af de skäl och omständigheter, jag för öfrigt anfört, anhåller jag om bifall till den nu föredragna första paragrafen, sådan den blifvit af Utskottet föreslagen, med underkännande af alla förslag till undantag från de deruti förekommande allmänna bestämmelser.

Herr Talmannen förklarade sig anse den af Herr *Gahn G.* framställda anmärkning lämpligast kunna behandlas, då frågan om afkortningarne förekommer.

Herr *Lindeström:* Lika med Herr *Gahn*, vill jag ej förneka, att äfven jag anser det vara obilligt att personela skatter utgöras i denna province, likasom jag i allmänhet anser denna skattetitels utgående vara orättvis; men då densamma ännu är för landets öfrige innebyggare bibehållen, och man derjemte vet, att menniskor i allmänhet förmena det vara en heder att stå i mantal, samt gerna betala för att få den äran, finner jag, tillsvidare åtminstone, icke skäl att derom framställa något yrkande. Att göra ett särskildt undantag för vissa provincer, och specielt för Dalarne, vill jag för öfrigt icke medgifva. Sedan Gefle-Dala-jernvägen blifvit färdig, är nemligen Dalarne lika lyckligt lottadt, som de flesta andra delar af landet, och mera än vestra Småland; och då någon lindring icke blifvit föreslagen för denna del af landet, kan jag icke finna något skäl förefinnas att medgifva sådant för Vester-Dalarne. För öfrigt hafva flere af Bonde-Ståndets ledamöter i Bevillnings-Utskottet upplyst, att i dessa trakter finnas en mängd välmående bönder, hvilkas ställning i alla hänseenden är bättre, än deras, som bo utanföre det afsedda undantags-districtet. Såsom Herr *Swartz* dessutom riktigt anmärkt, bör man väl bemöda sig derom, att författningen blir så generel, som möjligt, och, om ändock individer skulle anträffas, för hvilka en lindring bör ifrågakomma, finnes ju alltid ett bättre medel att befria dem från skyddsafgiften, genom afkortningar. Af dessa skäl, och då det är af vigt, att i en allmän författning inga undantag etableras, der de kunna

undvikas, samt enär, efter hvad jag tror mig hafva visat, detta här är fallet, yrkar jag afslag å Herr *Gahns* framställning och bifall till Utskottets förslag.

Herr *Rydin:* Jag får förklara, att äfven jag i allo delar deras mening, som anse, att det här föreslagna stadgandet, angående den personliga skyddsafgiften, bör gälla lika för alla, samt inga undantag må medgifvas för den ena eller andra orten i Riket. Fordom, då denna skyddsafgift var högre, kunde det möjligen vara skäl att för vissa mindre lyckligt lottade trakter och individer tillåta en befrielse från denna bevillning, men, sedan afgiften vid sednaste Riksdag blifvit nedsatt till 40 öre för hvarje mansperson och 20 öre för hvarje qvinna från och med fyllda 18 till och med fyllda 60 år, bör någon lindring i detta Statsbidrag lämpligen hvarken kunna eller böra ifrågasättas. Jag yrkar alltså bifall till den nu föredragna första paragrafen af den föreslagna Bevillningsstadgans första Artikel.

Herr *Ekholm:* Jag instämmer uti de betänkligheter, som af Herr Talmannen blifvit framställda, rörande lämpligheten att, i sammanhang med den nu föredragna paragrafen, debattera det af Herr *Gahn, G.*, gjorda yrkandet, hvilket lämpligast torde böra hvila till dess afkortningarne förekomma. Här är nemligen fråga om en generel princip, och att då genast fatta beslut om undantagsstadganden, anser jag icke vara öfverensstämmande med vanlig praxis. Jag anhåller derföre, att discussionen härom måtte tills vidare uppskjutas.

Discussionen förklarades slutad, hvarefter, uppå af Herr Talmannen framställda serskilda propositioner, Betänkandet och Bevillningsförfattnings-förslaget i nu fördragna del biföllos, hvarjemte beslöts, att det af Herr *Gahn, G.*, väckte förslag skulle uppskjutas, till dess fråga om afkortningarne förekommer.

Andra yttrandet, å samma sida i Betänkandet.

Bifölls.

Första yttrandet, pag. 21, i Betänkandet.

Herr *Schenström:* Jag gillar fullkomligt den princip, som ligger till grund för Utskottets här gjorda framställning, men jag hemställer, huruvida, om Ståndet godkänner densamma, sådan den här lyder, hinder möjligen icke må uppstå för de bestämmelser, som kunna ega rum i afseende å de olika värderingsbelopp, hvilka framdeles komma att bestämmas. Jag anser derföre, att Ståndet nu blott bör besluta om sjelfva grundsatsen, och jag föreslår då, att, i stället för de af Utskottet här begagnade ordalag och med uteslutande

af de anförda exemplen, Ståndet, för sin del, blott förklarar, att de procentberäkningar, som i nämnda hänseende nu varda af Rikets Ständer antagna, endast skola anses angifva det inbördes förhållandet emellan de olika bevillningsbeloppen; »men att, om, vid bevillningssummans slutliga fastställande, den nu förslagsvis antagna procentberäkningen behöfver ökas eller minskas, förhållandet emellan dessa procentberäkningar icke får rubbas, utan bör bibehållas.»

Herr *Swartz:* Jag hemställer, om det bör möta någon betänklighet att utan förändring godkänna Utskottets här framlagda förslag, då detsamma, utöfver hvad Herr *Schenström* deraf antagit, icke innehåller annat, än exempel på sjelfva grundsatsen, och denna icke blifvit satt i fråga att af Ståndet ogillas.

Herr *Wærn:* Jag kan, för min del, icke finna, hvarföre man skulle hysa betänklighet vid Herr *Schenströms* amendement, då detsamma tydligen angifver sjelfva principen. Det är visserligen sannt, att Utskottets hemställan i öfrigt endast innehåller exempel på tillämpningen, men det kan, efter mitt förmenande, icke vara riktigt att risquera anförande af exempel, hvilka måhända icke blifva öfverensstämmande med verkligheten. Jag förenar mig derföre uti det af Herr *Schenström* här afgifna förslag till redaction.

Öfverläggningen var fulländad, hvarefter första yttrandet, pag. 21, antogs, så lydande: Att de procentberäkningar, som i nämnda hänseende nu varda af Rikets Ständer antagna, endast skola anses angifva det inbördes förhållandet emellan de olika bevillningsbeloppen, men att, om, vid bevillnings-summans slutliga fastställande, den nu förslagsvis antagna procentberäkningen behöfver ökas eller minskas, förhållandet emellan dessa procentberäkningar icke får rubbas, utan bör bibehållas.

Art. II, § 2, i Författningsförslaget och motsvarande del af Betänkandet.

Herr *Schenström:* Det Betänkande, som Comiterade för upprättande af förslag till ny författning, angående utgörande af allmänna bevillningen, afgifvit, måste rättvist erkännas vara af högt värde. Länge har vid våra Riksdagar klagan försports öfver de stora ojemnheter, som ega rum i beskattningen genom bevillning, och man kan ej undgå att tillfullo uppskatta de nitiska och trägna bemödanden, som Comiterade nedlagt för vinnandet af ett bättre och rättvisare resultat; men detta kan ej för mig utgöra något hinder att i någon del skilja mig från de åsigter, hvilka för Comiterades arbete varit de bestämmande. Då jag nu öfvergår till en granskning af

den nu föredragna punkten af Utskottets Betänkande, anhåller jag att få begynna den med att åberopa den grundsats, som Comiterade ansett genomgående för alla beräkningar, den nemligen af jemnlik beskattning, af rättvisa och billighet. Sedermera har ock Utskottet sökt gå samma väg, och Utskottet säger, bland annat: »Under öfverläggningarne, rörande det »ifrågavarande vigtiga ärendet, har Utskottet ock vunnit allt »fastare öfvertygelse om det oafvisliga behofvet deraf, att »lagstiftningen, rörande allmänna bevillningens utgörande, nu »ordnas på sådant sätt, att alla giltiga anledningar till klago»mål öfver ojemnhet i beskattningen må undanrödjas, samt »att rättvisa, billighet och jemnlikhet i detta hänseende icke »blott såsom grundsatser åberopas, utan ock i författnin»gens alla delar igenfinnas.» Såsom Comiterade anmärkt, äro dessa grundsatser visserligen på flera ställen i nu gällande Bevillnings-Förordning uttalade, ehuru det icke torde kunna förnekas, att desamma med högst ringa följdriktighet blifvit tillämpade. Utskottets af mig nyss citerade sjelfbekännelse förefaller föröfrigt, då man genomläser Utskottets förslag till bevillning af fast egendom, endast såsom fagra ord utan efterföljd, och ofattligt är i sanning äfven, huru, efter ett sådant program, Utskottet kunnat framkomma med ett förslag, deruti orättvisan så bjert framlyser, som detta, ty är det väl billigt, är det väl rättvist att fast egendom på landet och fastighet i stad skola beläggas med så olika bevillning, som tre öre för hvarje fulla 100 R:dr af uppskattningsvärdet för den förra, men deremot fem öre för hundradet af samma värde för den sednare?! Det är visserligen sannt, att i allt fall den sålunda föreslagna normen för beräkningen innebär en minskning i den bevillning, som hittills utgått för stadsfastigheterna, men då Riksens Ständer uppbjudit sin förmåga att i detta hänseende träffa det rätta, samt åvägabringa en Bevillnings-Förordning, som har till ändamål *jemnlik* beskattning af all inkomst, synas mig de af Utskottet här föreslagna bestämmelser stå i den mest skärande strid med detta sträfvande hos representationen. Och om man börjar med en grundsats, som är orättvis, blir städse densamma i tillämpningen i samma mån obilligare, som man multiplicerar orättvisan. Gårdsfastigheten skulle nemligen efter förslaget betala 2 öre för hundradet mer, än jordbruksfastighet, och således ökas skillnaden då denna intrad behöfver fördubblas, tredubblas, fyradubblas o. s. v. med 4, 6 och 8 öre etc. Utskottet har emedlertid, pag. 23, sökt att på ett sätt, som jag, för

min del, ej kan gilla, framställa de skäl, som föranledt Utskottet att komma till det resultat af olikhet i beskattningen, jag anmärkt. På ett annat ställe, pag. 22, erkänner väl Utskottet, att de nuvarande taxeringsvärdena å jordbruksfastigheter äro långtifrån de verkliga; men Utskottet förklarar likväl, att det icke velat ovillkorligen grunda en sådan uppskattning på betingade köpeskillingar eller godkända hypotheksvärderingar, utan blott ansett dem böra dervid tjena till *ledning*. Då man likväl under flera år sett, huru denna »ledning» kunnat lemna rum för ett taxeringsvärde å landet, så eländigt, som här angifvits, eller att från år 1813 till år 1857 landtfastigheterna icke höjts det ringaste, utan det i stället inträffat, att taxeringsvärdet för hemman å landet nedgått från 444 till 410 millioner R:dr, under det samtidigt fastig heterna i stad stigit från 67 till 190 millioner, kan man verkligen med skäl betvifla den fulla meningen hos Utskottet, att regelbinda landsfastigheternas uppskattande till deras rätta värden för framtiden, och huruvida icke i allt fall jordbruksfastigheten kommer att i taxeringsvärdet hållas mycket lägre, än städernas gårdar, hvilka ringast skola uppskattas till dem åsatt brandförsäkringsvärde. Då nu — så framt de uttalade grundsatserna verkligen äro afsedda att tillämpas, — man synes vilja börja att i denna beskattningslag blifva fullt rättvis, tror jag icke det vara tillbörligt att, för en särskild afsigt att bereda det hela framgång, smeka ett mäktigt interesse, samt fördenskull i denna del afvika från det rätta, ty bos lagstiftaren sker sådant aldrig ostraffadt Föröfrigt är förhållandet att hvad, som nedlägges på jorden å landet, lemnar en årligen ökad afkastning, under det husen i städerna deremot årligen förfalla och ständigt behöfva repareras, samt dessutom draga dryga kostnader i brandförsäkring och communalutskylder, hvilka sednare med hvarje år blifva allt mer och mer tryckande. Det är mig således omöjligt att finna Riksens Ständer kunna ega någon billig grund att fastställa en olika uppskattningsprocent för de särskilda slagen af fastigheter, utan gillar jag, för min del, det af Herr Comminister *Beckman* uti hans reservation mot denna paragraf, från Bevillnings-Comitéen upptagna, förslag, att för fast egendom skall utgöras enahanda bevillning, nemligen 4 öre för hvarje 100 R:dr af egendomens uppskattade värde, i stället för 3 och 5 öre, såsom Utskottet hemställt.

Herr *Lindeström:* Jag har begärt ordet hufvudsakligen

för att redogöra för de motiver, som föranledt mig att omfatta och godkänna Utskottets förslag i denna del. Det är visserligen sannt, att rättvisa bör öfver allt och i allt iakttagas, men det är också lika säkert, att man icke för mycket bör rubba äldre förhållanden. Bevillning å fast egendom kan väl, det jag ej vill förneka, anses såsom ett slags bevillning, men man kan dock förutsätta, att densamma småningom förlorar denna temporära natur och att den efter någon tid kommer att utgöra en fix skatt, en grundskatt. Det har nu icke varit Utskottets mening att öka den bevillningssumma, som bör af Svenska folket utgöras, utan låta densamma fortfarande förblifva 2 millioner R:dr; och för att erhålla detta belopp, har Utskottet sökt se till att få detsamma på rättvisa grunder så fördeladt, att hvar och en hädanefter af fast egendom, tillhörande landtbruket, må komma att tilläggas ungefär samma bevillning, som han haft förut. Herr *Schenströms* anmärkning, att det icke måtte hafva varit Utskottets fulla mening, att all fast egendom bör efter dess verkliga värde taxeras, då Utskottet förklarat sig icke vilja ovillkorligen grunda en sådan uppskattning på betingade köpeskillingar eller godkända hypotheksvärderingar, utan blott ansett dem böra dervid tjena till ledning, denna anmärkning tror jag icke förtjena mycket afseende; och jag hemställer, om det hade varit klokt af Utskottet att föreslå ett absolut stadgande till efterföljd i denna del. En hvar vet ju, hurusom, på sednare tider, köpeaftal kommit till stånd, hvarigenom fastigheterna blifvit alldeles enormt öfverbetalade, likasom äfven hypotheksvärderingar blifvit antagna, hvilka knappt uppgått till hälften eller till fjerdedelen af hypothekets värde. Utskottet har derför sagt, att vederbörande Taxerings-Comitéer endast borde fästa afseende vid dessa grunder för uppskattningen, och sedan efter samvete bestämma värdet, med hänseende till den uppfattning deraf, som man och man emellan gör sig gällande. Jag tillåter mig för öfrigt anmärka, att hitintills fast egendom, tillhörande jordbruket, erlagt bevillning med 1 R:dr per 1,000, eller 10 öre per 100 R:dr. Nu har Utskottet emedlertid med sitt förslag haft till ändamål att få Sveriges jord rättvist upptaxerad, icke så, att de betalandes skattebördor skola förhöjas, utan blifva jemnare fördelade. Enligt Bevillnings-Comitéens beräkningar lärer nu Sveriges jord för närvarande vara taxerad till blott $^1/_3$ af dess verkliga värde. Taxeringssumman skulle således komma att bestämmas tre gånger så stor, och bevillningssumman följakt-

ligen icke behöfva bestämmas till mer än $^1/_3$ af hvad den hittills utgjort. Finance-Comitéen uppgifver åter, att jorden icke blott är 3, utan 5 gånger mera värd, än den är taxerad, och om denna calcul vore med förhållandet öfvensstämmande, skulle alltså landtbruket, enligt Utskottets förslag, komma att i bevillning erlägga 50 procent mera, än hitintills. Derföre anser jag ock, att Utskottet visliga förfarit, då Utskottet icke bestämt bevillningen för jordbruksfastighet högre, än till 3 öre för 100 R:dr.

Hvad åter beträffar de fastigheter, som icke tillhöra landtbruket, är det visserligen sannt, att dessa egendomar redan nu äro taxerade till deras verkliga värde, men då dessa hitintills fått betala 10 öre per 100 R:dr, skulle de, om Utskottets förslag vinner bifall, komma att i bevillning erlägga endast 5 öre, och således en uppenbar nedsättning af 50 proc. komma dem tillgodo. Dessa äro de särskilda skäl, på grund af hvilka jag anser, att någon ytterligare reduction af skattebeloppen för dessa fastigheter, än den Utskottet beslutat, icke bör ega rum. Härtill kommer, att communalafgifterna i städerna utgå dels efter fastighetsbevillning och dels efter bevillning för behållen inkomst, hvaraf följer, att, då bevillning för fast egendom sjunker till hälften, bristen måste ersättas af dem, som icke äro fastighetsegare, och hvilka således drabbas af högre beskattning. Äfven ur denna synpunkt är det derföre af vigt att åtminstone icke ytterligare nedsätta bevillningen för sådan fast egendom, som icke tillhör jordbruket. Jag anhåller om proposition å bifall.

Herr *Swartz:* Det är alltid lätt att uppställa en vacker grundsats och att tillvinna densamma mängdens bifall; svårare att vinna erkännande, då man lyckats att välja medel, lämpliga för att rätt tillämpa denna grundsats. Så äfven här. Jemnlik beskattning har varit det mål, som så väl Bevillnings-Comitéen, som Utskottet efter bästa förstånd sökt uppnå. Att beskatta en hvar, i mån af sin behållna inkomst, vore, efter min åsigt, den princip, som närmast borde följas. Det är ock denna princip, som numera tillämpas öfverallt, der man söker införa en inkomstskatt, och hvilket i sednare tider skett i nästan alla länder, mer eller mindre för öfrigt efter Englands exempel. Man har lemnat å sido en persons alla tillfälliga förhållanden, dess yrke eller verksamhet och fästat hänsyn blott vid hans förmåga att, på grund af sina inkomster, bidraga till Statens utgifter. Här hade naturligtvis varit mest consequent att nu tillämpa denna sats på alla, och upp-

skatta hvar och en efter sin behållna inkomst, men den svårigheten framställer sig snart för en hvar, som djupare inträngt i ämnet, att egare af fastighet, enkannerligen af jordbruksfastighet, näppeligen kunnna på detta sätt taxeras. Detta har man till och med icke tilltrott sig i England, der likväl den fördelen för en sådan åtgärd förefinnes framför förhållandet här i landet, att de flesta egendomar mätas efter arrendet. Det är nemligen vanligt der, att egendomarne utarrenderas och, om man vill säga, hvad en fastighet är värd, uttrycker man det genom det arrende, som af densamma utgår. Der är dock bestämdt, att en jordegendoms behållna inkomst skall anses uppgå till en viss del af arrendet. Inom Utskottet framställdes ock det påståendet af en eller annan landtbrukare, att man borde förfara på samma sätt med jordbrukaren, som med näringsidkaren eller capitalisten, att uppskatta deras verkliga inkomst för året, afdraga de räntor, som de betala på sin skuld, och bestämma bevillningen blott efter den behållna inkomst, som derefter återstår. Men äfven ledamöter af Bonde-Ståndet måste erkänna, att ett sådant förfaringssätt icke hade någon utsigt till framgång i vårt land. Dessutom veta vi, att de flesta jordbruksidkare, isynnerhet af Bonde-Ståndet, alldeles icke föra några böcker, andra åter så ofullständigt, att det är omöjligt, till och med för dem sjelfva, att redogöra för sin behållning. Det skulle visserligen ock möta ovilja, om man ville försöka öfvertyga en bonde, att hans bostad vore värd så eller så mycket, och att de naturliga förmånerna af gården uppginge till ett så eller så stort belopp; han skulle aldrig erkänna ett sålunda antydt resultat; under det åter andra jordbrukare, som användt stora förlager på förbättring af deras egendom, säkerligen ej skulle vilja erkänna såsom behållen den del af inkomsten, som nedlagts på förbättringarne. Det är derjemte sedan gammalt en vana i vårt land, att uttrycka den fasta egendomens värde genom capitalvärdet. Taxeringsvärdet erfordras vid så många tillfällen, isynnerhet för erhållande af lån, att, utan tvifvel, det vore orätt att frångå en grund, som så öfverensstämmer med häfdvunnet bruk, då i allt fall, för att få ut denna bevillning, den här, som i andra länder, måste behandlas på olika sätt, än bevillning af annan inkomst. Man måste nöja sig med en medelberäkning, man måste göra sig den frågan: Hvad anses penningar, nedlagda i olika slags fastigheter, afkasta under nu varande förhållanden, eller påräknas afkasta? Vidare måste i betraktande tagas, att, då man ej kan ingå i

taxering af hvars och ens ställning, afdrag bör göras på den supponerade inkomsten för den skuld, som kan anses hvila på fast egendom i allmänhet. Så har man i Bevillnings-Comitéen tänkt sig denna fråga, och Comitéen trodde sig kunna så besvara den, att det vore sannolikt, att ingen nedlade penningar, vare sig i jordbruksfastighet eller annan fast egendom, utan att räkna åtminstone 5 procent; tag bort $^1/_5$ för den skuld, som må hvila på egendomen, och antag 4 procent såsom den behållna inkomst, för hvilken skatt bör betalas. Det var samma procent, som nu gällande Bevillnings-Förordning föreskrifver. Inom Utskottet förekom samma fråga, men då sökte så många ådagalägga, att det vore en alldeles för hög beräkning, att supponera, att penningar, under närvarande conjuncturer nedlagda i jordegendom, afkasta 5 procent; man nöjde sig sannolikt med 4 proc. för så placerade medel. Det ligger onekligen äfven i sakens natur, att penningar, nedlagda i jordbruksfastighet, alltid afkasta mindre, än penningar, använda på hvad annat sätt, som helst, ty erfarenheten lärer, att jordegendomen beständigt stiger i värde; att derföre capitaler, placerade i jord, på detta sätt tryggare bevaras för framtiden, än andra, samt att följaktligen man i allmänhet väl gerna nöjer sig med en mindre inkomst af dylika capitaler, emedan man hoppas, att egendomen i en framtid, antingen för en sjelf, eller ens efterkommande, skall vinna ett ökadt värde. Om man vill hafva en sann upptaxering af egendomens värde, måste man naturligtvis likväl icke för densamma lägga till grund någon annan beräkning, än som öfverensstämmer med verkliga förhållandet, ty om afkomsten antages högre, kan man vara viss om obenägenhet hos värderingsmännen att till fulla värdet uppskatta egendomen. Om det nu så förhåller sig, att för närvarande man icke kan räkna större behållning å en jordegendom, än 4 procent, så är det af vigt att utgå från en sådan åsigt vid uppgörandet af de grunder, som för jordegendomens uppskattning böra fastställas, och jag har derföre äfven fogat mig efter majoritetens beslut att nedsätta denna bevillning till 3 öre från 4, som Comitéen föreslagit. Må man väl märka uttrycket jordbruksfastighet, d. v. s. icke fast egendom å landet, såsom motsats till fast egendom i stad, utan den fastighet, som består i jordbruk och hvad dertill hörer. För all annan fastighet: bruk, fabriker, bostäder, lägenheter till sommarnöjen å landet eller fastigheter i stad, måste man, efter min uppfattning, räkna en högre af-

komst, än af jordbruk. Så länge emedlertid man antager jordbrukets bruttoafkastning utgöra 5 procent och den behållna inkomsten 4, så och då detta öfverensstämmer med hvad nu gällande Bevillnings-Förordning bestämmer äfven för städerna, ansåg jag för enkelhetens skull det önskvärdt, att ingen förändring egde rum i beräkningen af stadsfastigheter; men så snart en skillnad förmenades böra tillvägabringas och den behållna afkomsten för jordbruket icke bestämdes högre, än till 3 procent, kunde jag, för min del, icke finna något skäl, hvarföre man ej skulle antaga värdet af annan fastighet till hvad det utgör i verkligheten. Jag tror då, att penningar icke nedläggas i annan fastighet utan full ränta; att de omkostnader, som åtfölja en fastighet i stad, alltid tagas i beräkning vid bestämmandet af köpeskillingen, och att i allmänhet afkastningen uppgår till 6 procent å värdet. Då denna ziffra här blifvit nedsatt till 5 procent, har Utskottet således äfven der gjort afseende å den vid egendomen fästade skuld och den derå utgående räntan. Det är äfven onekligt, att sådan fastighet i stad eller på landet, som begagnas af en rörelseidkare, står i olika förhållande till annan fastighet. Det kan nemligen, så föreställer jag mig, lätt hända att näringsidkare kan komma att inräkna i skulden för rörelsen den skuld, som visar sig å fastigheten, och en sådan fastighetsegare njuter då den fördelen att icke behöfva anse någon skuld vidlåda fastigheten, och nedsättningen från 6 till 5 procent har han således sig till godo emot beräkning. Hvad Herr *Lindeström* anfört, är äfven förtjent af stor uppmärksamhet. Man bör nemligen komma ihåg, att en god Bevillnings-Förordning utöfvar större inflytande på städerna, än på landsbygden. Bevillningen ligger i de förra till grund för en mängd medborgerliga rättigheter och skyldigheter, som icke ifrågakomma på landet. Vigtigt derföre, att grunderna blifva rättvisa städernas innevånare emellan, äfven utan afseende å landet; vigtigt derföre, att, om man anser, att fastighet i stad lemnar den afkomst, som jag antager, den uppskattas till fulla beloppet af denna verkliga inkomst, likasom jag hoppas, att äfven näringsidkaren framdeles blir taxerad till fulla beloppet af *sin* inkomst. Derföre torde ock vara lämpligt, att ingen jemkning vidtages i det belopp, som här blifvit föreslaget för annan fastighet, än jordegendom, och att man i detta fall ej etablerar någon skillnad mellan stad och land, ty hvarföre skulle man ej för en fabrik på landet erlägga lika stor bevillning, som för en fabrik i stad? Inom Utskottet var verk-

ligen stor rädsla rådande hos jordegarne i allmänhet, och af Bonde-Ståndet i synnerhet, för den höga uppskattning af jordegendomen, som skulle blifva följden af förslagets antagande. Här deremot har en talare yttrat sig tvifla på att jordegendomens taxeringsvärde i någon anmärkningsvärd mån blir förhöjdt. Jag är dock öfvertygad, att allt kommer att gå bra, om man handlar fullt billigt i afseende å grunderna, men strängt i afseende å deras tillämpning. Jag tror, att det blir en väsendtlig skillnad i taxeringslängderna, om de åstadkommas så, som detta förslag bestämmer, emot såsom hitintills. Det är en vigtig omständighet, att förslag till taxeringslängd blir uppgjordt af blott få personer inom communen, de der under en längre tid sysselsätta sig med beredningen af denna längd och för förslaget stå uti större moraliskt ansvar, än de mera mångtaliga Taxerings-Comitéerna, hvartill kommer, att Ordförande i Beredningen skulle vara en af Konungens Befallningshafvande förordnad person, som ovillkorligen är skyldig att till Taxerings-Comitéens kännedom lemna sin enskilda åsigt om rätta uppskattningsvärdet, den må hafva varit delad af pluraliteten i Beredningen eller icke. Då jag nu anser, att för de närvarande förhållandena hvad Utskottet föreslagit är passande och ändamålsenligt, hyser jag naturligtvis på samma gång den föreställningen, att andra förhållanden i en framtid kunna inträffa, som föranleda förändring. Man måste alltid noga aktgifva på verkliga förhållandet och derefter jemnka de meddelade föreskrifterna, om man vill vinna den största möjliga sanning i uppskattningen. Med den föreställning, som jordbrukarne i allmänhet hysa om förslaget, tror jag ock det vara af vigt för erhållande af deras bifall att icke sträcka anspråken å dem för långt, och jag upprepar och tillåter mig lägga Ståndet på hjertat, att en god Bevillnings-Förordning är af större värde för städernas innevånare, än för landets, för att emellan stadssamhällenas innevånare åstadkomma en så rättvis fördelning af skattebördorna, som möjligt. Jag yrkar bifall.

Herr *Wærn:* Det sträfvande, som vid denna Riksdag gifvit sig tillkänna att få en bättre Bevillnings-Förordning, utgår från den tryckande känslan hos nationen af den orättvisa, som den nu gällande Bevillnings-Stadgan innebär, och de stora olägenheter, den medför. Denna stadga har dock i sina grundprinciper åsyftat rättvisa, men tillämpningen har mycket skiljt sig derifrån, och under tidens lopp uppkomna förhållanden

hafva gifvit denna helgd åt denna tillämpning, hvilken bragt oss i det tillstånd, hvari vi nu i denna del oss befinna. Det är ock klart, att de, som dragit fördel af ojemnheterna, och hittills skattat litet, skola hysa farhåga att genom de nya bestämmelserna mera skall komma att af dem utsugas, än hvad de anse skäligt och rätt, ty det ligger i menniskans natur, att hvar och en förmenar sig vara lika hårdt eller mera betungad, än hans granne, eller att han sjelf åtminstone icke är den gynnade. Om vi likväl skola erhålla några bättre stadganden i detta hänseende, är det nödvändigt, att vi strängt hålla oss till hvad vi inse vara rätt. Att derföre söka mildra eller jemnka genom afvikelser från det rätta, är att beträda en oriktig väg, och ytterst farligt är det onekligen, att, när man finner för sig uppställd en rättvis grundsats, frångå den och deremot företrädesvis afse samt till grundsats upphöja hvad, som hitintills icke varit såsom sådan erkändt, eller den nu brukliga tillämpningen; och detta har Utskottet likväl gjort. Utskottet vill, att beräkningsgrunden skall vara rättvis, tillämpningen sträng, och för att vinna detta mål har Utskottet, i sitt raissonement rörande denna punkt, sökt påstå, att det är rättvist, att det ena slaget af fastigheter uppskattas olika mot det andra. På denna väg tror jag dock ej man når målet eller att man kan lyckas köpa en rättvis tillämpning af Bevillnings-Förordningen genom orättvist uppställda grunder. Bättre torde det då vara, att bibehålla grundsatsen rättvis och genom nu vidtagande åtgärder sträfva att få tillämpningen riktig, äfven om man förutser att detta icke genast eller i hela sin vidd kan lyckas. De skäl, Utskottet anfört för sitt förslag, hålla dessutom icke streck. Det hufvudsakliga skälet, att jordegendomen icke ger en motsvarande afkastning mot annan fastighet, grundar sig på jordegarnes eget påstående, att de uti afkastningen af sin jord endast erhålla en låg procent på sitt för egendomsköpet och brukningen använda capital, men undersöker man förhållandet närmare, så finner man, att hvad de mena med afkastningsprocent, är någonting alldeles vidunderligt olika med hvad hvar och en annan dermed förstår. En köpman eller en industriidkare menar nemligen med inkomsten af sin egendom, hvad densamma verkligen afkastar, efter afdrag endast af brukningskostnaden, men då landtbrukaren talar om endast 4 procents revenue, hvad menar han då? Jo, att, sedan han haft bostad fritt och lefvat fritt, sedan har han genom försäljning af spanmål eller andra producter i penningar erhållit så mycket,

som motsvarar 4 procent å capitalvärdet. Detta är således någontig helt annat, och jag förmår ej inse, att denna olikhet i talesätt i afseende å begreppet af *netto* och *brutto* kan vara tillräcklig att grundlägga olikhet i beskattningen. Men härtill kommer ock ett annat förhållande. Huru är det nemligen möjligt, att med 4 procents afkomst af egendomen betala 6 procents ränta på den dervid fästade skuld, och likväl, när man dör, hafva förkofrat sig; huru är detta möjligt? Jo, svaras det, helt enkelt derigenom, att fastigheten stigit i värde och, då den försäljes, uppkommer således naturligtvis ett öfverskott. Men innebär då ej den grund, man sålunda anför såsom stöd för billigheten af en lägre beskattning, att nemligen egendomen icke afkastar mer än 4 procent, innebär detta ej, att man gör sig anspråk på att vara fullkomligt skattefri för den inkomst, som öfverskjuter denna räntefot eller som ligger i egendomsvärdets stegring. Men stadsfastigheterna? stiga de väl i värde? Ingalunda. De hafva snarare den egenskapen att försämras, att förfalla, att med hvarje år erfordra större kostnader, ökade afdrag å afkastningen till reparationer och underhåll samt att med tiden slutligen förlora allt värde. Här har blifvit sagdt, att man borde akta sig för att rubba äldre förhållanden. Det synes mig deremot, som skulle man framför allt böra akta sig för att rubba äldre rättsgrundsatser, och hela meningen med detta förslag är ju icke eller någon annan, än att rubba en oriktig tillämpning deraf. Jag tror ock, att dessa farhågor, att jordbrukarne genom förslagets antagande skulle blifva för högt uppskattade, icke ega någon grund. Såsom försvar för denna åsigt, har man yttrat, att på sednare åren egendomarne i allmänhet blifvit öfver höfvan betalade, att det varit en passion att köpa högt och att, till följd deraf, fastigheterna icke kunna lemna någon egentlig afkastning på köpeskillingen. Jag tror nog detta och betviflar ej, att uppgiften i många fall är enlig med verkligheten, men huru skall detta missförhållande kunna afhjelpas? Endast derigenom, att egendomens värde icke upptages till köpeskillingens belopp, om den anses öfverdrifven; och Utskottet har äfven förklarat, att uppskattningen icke ovillkorligen bör grundas på betingade köpeskillingar eller godkända hypotheksvärderingar, utan att dessa endast böra dervid tjena till ledning, och jordegarne kunna derföre vara fullkomligt lugna att icke blifva öfveruppskattade på grund af för höga köpeskillingar, så mycket mera, som Bevillnings-Beredningar och Taxerings-Comitéer säkerligen icke komma att

uppskatta en egendom öfver dess verkliga värde, äfven om köpeskillingen skulle utvisa en högre ziffra. Man har dernäst yttrat den farhågan, att detta verkliga värde skulle så mycket öfverstiga det nuvarande taxeringsvärdet, att uppskattningen af jorden derigenom skulle blifva obehörigen förhöjd; men det är ju också här meningen att för detta fall göra ett afdrag. Enligt Utskottets förslag, skall jordegaren hädanefter komma att skatta 40 öre, i stället för 1 R:dr, hvilket belopp således $2^1/_2$ gånger skiljer sig från den nu gällande afgiften, en nedsättning, som grundar sig på det antagande att jorden i medeltal för hela Riket är $2^1/_2$ gånger mera värd, än dess nuvarande taxeringsvärden. Detta antagande hvilar på vidlyftiga uträkningar af personer, hvilka såsom ledamöter i en Comité, hvars arbete hufvudsakligen bildar grundvalen för detta Betänkande, satt sig in i dessa förhållanden. Det uppgifves äfven, att Finance-Comitén kommit till ett ännu högre resultat, så att landets egendom för närvarande icke skulle vara uppskattade till mer än $^1/_5$-del af dess värde; hvadan i detta fall förhållandet alltså icke blefve såsom 1 till $2^1/_2$ eller 1 till 3, utan som 1 till 5; men detta har Herr *Lindeström* förklarat sig icke anse öfverensstämmande med verkligheten. Hvarföre då lägga detsamma till grund för beräkningen? Finance-Comitén har för öfrigt vid sina beräkningar utgått från en helt annan synpunkt, än Bevillnings-Comitén, och företrädesvis sökt egendomarnes absoluta värde.

Man säger ock, att stadsegendomarne böra uppskattas högre, emedan communal-afgifterna äro deraf beroende, och, om de nedsättas, uppkommer en minskning i afgifter, hvaraf endast icke-fastighetsegarne profitera. Detta är dock ej så säkert. Dessa skola ju ock betala efter fulla beloppet af sin inkomst, eller vida mera, än man anser dem hittills hafva utgjort, och om meningen är att skärpa vederbörande controler, kan man lyckas lika väl för icke-fastighetsegare, som för fastighetsegare. Få dessa skatta mindre, än förut, måste ock den derigenom uppkommande bristen i communal-afgifterna betäckas genom skarpare controler å rörelseidkarne. I afseende å förhållandet emellan jordbruksfastighet och andra fastigheter, är skillnaden dessutom den, att egare af fastighet, som af honom användes till fabrik eller till hans rörelse i öfrigt, skall erlägga bevillning för hela sin inkomst, men jordbrukaren, som icke skattar för inkomst, utan efter taxeringsvärdet, har deremot en del af sin egendom fri från uppskattning, nemligen inventarierna. Derföre har ock Utskottet orätt,

då det förklarar, att det måste antagas, att taxeringsvärdena hädanefter skola komma att betydligt stiga och att derföre en jemkning i inkomstberäkningen ansetts påkallad, för att vid bevillningens utgörande bereda något afdrag för de kostnader, som med jordbruks-näringens bedrifvande äro förenade, eller för det deri nedlagda förlags-capital. Någon motsvarande fördel finnes nemligen ej för stadsfastigheterna eller för fabriken; dessas egare få skatta för den verkliga inkomsten och skillnaden drabbar således egentligen den fastighet, som blott ger hyra, eller länderierna; men att inkomsten af dem öfverstiger inkomsten af jordbruksfastighet med 2 procent, det betviflar jag högeligen. Den väg. vi, efter mitt förmenande, således hafva att vandra, är icke att förändra grundsatsens rättvisa, utan tillämpningens stränghet, och då den princip, som hittills legat till grund för bevillningens bestämmande, är riktig, böra vi akta oss att frångå den, om ock man derigenom skulle lyckas vinna en tillämpning, som man önskar. Jag anhåller fördenskull, att Ståndet måtte besluta att för all fast egendom skall utgöras enahanda bevillning med 4 öre för hvarje 100 R:dr af egendomens uppskattade värde.

Herr *Lindstedt:* Delande i allo den af Herr *Schenström* i ämnet uttalade åsigt, tillåter jag mig anföra ett ytterligare bevis på rättvisan af en olika beskattning af fastigheten på landet och i stad. Med jordbruksfastighet afses nemligen blott jord å landet; men äfven i städerna finnes mycken jord, der gräs och jordfrukter odlas. Skola nu dessa malmgårdar erlägga högre skatt, än dermed närmast jemnförliga possessioner å landet, endast derföre att de händelsevis äro belägna inom området af en stad? Till förekommande af dylik uppenbar orättvisa i beskattningen, anser jag, att *all* fastighet bör lika taxeras med 4 öre för hvarje hundrade Riksdaler af uppskattningsvärdet. Om åter Högtärade Ståndet skulle besluta i enlighet med Utskottets förslag, och således bestämma en olika fastighets-bevillning, anhåller jag att dervid åtminstone den modificationen måtte iakttagas, att för städernas jordegare beskattningen fastställes till lika belopp, som för landets.

Herr *Ekholm:* Det kan icke nekas, att, såsom Herr *Schenström* rätteligen anmärkt, någon consequence icke står att finna emellan Utskottets raisonnement och den slutföljd, Utskottet i denna del derifrån härledt. Det är visserligen sannt, att skäl kunna åberopas, hvarföre jordbruksfastigheter böra beskattas lindrigare, än fastigheter i stad, men, då man närmare känner förhållanderna, tror jag, att samma skäl gälla

äfven för städerna. Förhållandet är nemligen sådant, att i dessa samhällen många betala mera, än en egendom är värd, relativt till dess afkastning, blott för att ega en fast bostad, som icke kan rubbas, hvilket i synnerhet är fallet med näringsidkaren, som, för sitt yrkes bedrifvande, företrädesvis måste fästa afseende å ett godt läge och en god local. För min del, tror jag derföre det vara rättvist, att *alla* fastigheter lika beskattas, ty jag fruktar, att, om den principen skulle antagas, att bevillning skall utgå för jordbruksfastighet med 3 öre och för all annan fastighet med 5 öre för hvarje fulla 100 R:dr af uppskattningsvärdet, man kan vara förvissad, att ett sådant förslag kommer att accepteras af det eller de Stånd, som äro särskildt interesserade i frågan, men att åter, om, i afseende å taxering af jordbruksfastighet, — som hittills varit obilligt låg — skatten bestämmes lika, som för stadsfastighet, förhållandet lärer blifva ungefär enahanda, som förut. Det är visserligen ledsamt, att striden ånyo skall låga upp emellan stad och land, men rättvisan måste man dock alltid afse i främsta rummet, och jag tillstyrker derföre, för min del, att för fast egendom skall utgöras enahanda bevillning med 4 öre för hvarje 100 R:dr af egendomens uppskattade värde.

Herr *Schenström:* Sedan jag begärde ordet, har Herr *Wærn* fullständigt bemött de inkast, som af Herrar *Swartz* och *Lindeström* blifvit framställda mot mitt yrkande. Jag behöfver derföre endast tillägga några få ord.

Jag har visserligen hvarken glömt eller förbisett, att, efter Utskottets förslag, det nu gällande taxeringsvärdet å landet skulle komma att förhöjas, men jag tror i alla händelser icke, att jordbruksfastigheterna komma att uppskattas till deras verkliga värde, utan att fastheldre den af Utskottet proclamerade »ledningen» skall likasom hitintills begagnas att nedsätta detta värde för mycket. I städerna åter kan för der belägna fastigheter någon sådan godtycklig reduction icke ega rum, enär, såsom jag redan omförmält, brandförsäkringsvärdet der ligger till grund för taxeringen.

För öfrigt hade jag sannerligen minst af allt förmodat, att en ledamot af *Bevillnings-Comitén* skulle motsätta sig mitt förslag, helst han, densamme, alltid ifrat för att allmänna bevillningen skulle läggas till grund för fördelningen af städernas communalafgifter. Och jag frågar Herr *Swartz*, huru skall han kunna hoppas framgång åt denna, med så mycken värma omfattade, idée, då han här taxerar städernas *jord* till 3 öre på 100:det, men *gårdarne* till 5 för 100 — blir den

communala skatten på *det* sättet ställd på *rättvis* grund? — Jag har redan vid ett föregående tillfälle protesterat mot bevillningsafgiftens läggande till grund för communalskatt, och detta är *ett* bevis på dess obillighet. Den ömtåligaste rätt, en commune eger, är sjelfbeskattningsrätten, och jag kommer derföre aldrig att medgifva dess öfverlåtande till Riksens Ständer och sålunda ytterst hänskjuta afgörandet af villkoren för det communala lifvets bestånd och utveckling åt den förseglade sedelns blinda lyckokast i det förstärkta Bevillnings-Utskottet. Det är ock icke så mycket städernas bästa, som betryggandet af Statens rätt, detta förslag åsyftar att befrämja. Utskottet bekänner ju sjelft helt öppet, att Staten knappast kan erhålla bättre biträde till utbekommande »af sin till»ständiga rätt, än den control och uppsigt, hvar och en vid »uttagande af en betydligare afgift till communen utöfvar å »sina grannar; och ju allmännare communalskatter utgå efter »bevillningsgrund, desto allmännare skall dylik control och »uppsigt utöfvas». Jag fortsätter mitt yrkande om enahanda bevillning af 4 öre procent för *alla* fastigheter.

Herr *Swartz:* Såsom Herr *Schenström* yttrat, hyser jag verkligen lifligt den önskan, att grunden för bevillningens utgörande måtte fastställas så billig och rättvis, att inom hvarje stadscommune man må finna sig nöjd att antaga dessa gunder eller de beräkningar, hvilka hvila på dem, såsom måttstock för alla andra afgifter inom communen. Det är ur sådan synpunkt jag ansett det vara af vigt, att beskattningen för capital drabbar capitalisten directe, ty med nu gällande Bevillnings-Förordning är, just till följd af bristande föreskrift i detta hänseende, det omöjligt för stadssamhällena att låta alla communalafgifter utgå efter bevillning. Det är sannt, att det på papperet synes, såsom om den skuldsatte näringsidkaren får af långifvaren tillbaka bevillningen för det utborgade capitalet. Detta är godt och väl i fråga om sjelfva bevillningen, men då man för närvarande lägger denna till grund för afgifterna till communen, får den skuldsatte näringsidkaren betala både för sig och capitalisten, utan att i detta fall af honom njuta någon ersättning. Capitalisten åter är sålunda visserligen fritagen från skyldigheten att bidraga till communens utgifter, men han är på samma gång äfven beröfvad de medborgerliga rättigheter, som på denna förpligtelse hvila. Det är derföre af vigt, att grunden för Bevillnings-Förordningen göres så nära öfverensstämmande med den, som i flera städer redan antagits för samvetsnämnderna, eller att hvar

och en må komma att skatta efter sin förmåga. Om denna samma grund komme att gälla för bevillningens utgörande, ser jag ock intet skäl, hvarföre särskilda sådana nämnder skulle för framtiden behöfva bibehållas, då de syfta till samma mål. — Sannt är visserligen, att jordbruk på stadens område lemnar större afkastning, än annat jordbruk, men det är ock lika sannt, att taxeringsvärdet blir så mycket högre för denna egendom, att deri fås en ersättning. Och af dem, som yttrat sig emot Utskottets förslag i denna del, bestrider ingen, efter hvad jag har kunnat förnimma, att ju icke i allmänhet jordegendomen är af natur att oupphörligen stiga i värde, under det att man deremot framhållit, hurusom stadsfastigheterna försämras, om de ej underhållas. Detta stigande värde hos jordegendomen föranleder stigande afgifter och, efter förevarande förslag, skulle ock fastighetsvärdet revideras endast hvart 3:dje år, på det med större noggrannhet man må kunna undersöka förändringarne i de förhållanden, som bestämma taxeringen. Herr *Wærn* har sagt, att, om afgiften bestämmes till 4 öre per 100 R:dr, åstadkommes en reduction för jordegares bevillning, lika med den för annan rörelse. Det synes väl så, eftersom förslaget innehåller, att bevillning för inkomst i allmänhet skall beräknas, i stället för till $2^1/_2$ procent, till 1 procent; och denna proportion kan dessutom förefalla så mycket lämpligare, som derigenom någon förlust för Staten icke skulle uppstå på jordbruksbevillningen, enär, efter Comiterades framställning, rätta taxeringsvärdet kan antagas $2^1/_2$ gånger större, än det hittills gällande. Men dervid är att taga i betraktande, att, i sammanhang med det s. k. bevillningsafdragets afskaffande, det för näringsidkare tillåtes afdraga ränta på skuld, så att den *ena* procenten icke beräknas på mer, än den behållna inkomsten, hvaremot åt jordbrukare icke kunnat medgifvas samma slags ersättning för bevillningsafdragets upphörande. Billigheten fordrar derföre, att sådan ersättning lemnas dem på annat sätt, och hvad annan utväg finnes väl då, än att, om man i allmänhet antager 4 procent såsom jordegendomens afkastning, derå bevilja någon procentrabatt för den skuld, hvarmed egendomen kan vara graverad. Detta är hvad Utskottets förslag innebär, då det antager jordbrukares behållna inkomst till blott 3 procent af jordbruksfastighetens capitalvärde.

Stadsfastigheterna åter betala för närvarande 1 R:dr per mille. Enligt Utskottets förslag, skulle de komma att erlägga endast 50 öre för hvart tusende R:dr. För egarne af sådan

fastighet, hvars taxeringsvärde icke lärer komma att undergå någon väsendtlig förändring, inträffar således en verklig nedsättning till hälften, under det de fleste rörelseidkare med visshet erhålla en högst betydlig förhöjning.

Jag tror således, att de af Utskottet tillstyrkta grunder äro byggda på rättvisa och billighet, samt att de i sin tillämpning äfven skola åstadkomma så nära, som möjligt, hvad dermed åsyftas, eller en beskattning efter rätta värdet af hvar och ens inkomst.

Herr *Ödmansson:* Herr *Swartz* har redan så fullständigt redogjort för de skäl, hvilka ligga till grund för Utskottets förslag, att derom icke vidare behöfver talas. Jag vill derföre blott till besvarande upptaga en och annan af de gjorda anmärkningarne. Att, såsom Herr *Wærn* yttrade, vid taxering af jordegendom afseende icke fästes på åbyggnaden, är ett misstag; ty hittills har man alltid tagit i beräkning alla till jordbruket hörande hus, och sådant lärer väl komma att ske äfven hädanefter. Endast sådana hus, som anses icke tillhöra jordbruket, skulle komma att taxeras särskildt. Herr *Lindstedt* har missförstått Utskottets mening, då han antagit, att bevillningen för städernas jord skulle utgå med fem öre, ty denna bevillning faller under det 1:a mom. och skulle således utgöra endast tre öre för hvarje 100 R:dr. I afseende å jordbrukets afkastning, som andre talare antagit uppgå till mer än tre procent, tror jag visserligen att sådant inträffar på större landtegendomar, som innehafvas af förmögne ståndspersoner, men hvad deremot angår allmogen, i hvars händer den ojemnförligt största delen af jorden befinnes, kan denna afkastning icke räknas högre, än tre procent, helst allmogen i allmänhet måste betala sina jordlotter dyrare, än mången annan, och har mindre tillfälle att använda kostnaden i och för jordbrukets upphjelpande. Ännu ett skäl till lindring i bevillningen för jordbruksfastigheten är att jordbruket betungas med krono-, kyrko- och presttionde, rustning, rotering, skjutsning och väglagning samt flera andra ganska dryga utgifter, som åtminstone icke i vidsträcktare mån åligga de städer, som icke hafva jordbruk, och att då t. ex. näringsidkaren eger att från den inkomst, som skall beskattas, afräkna alla med hans yrke förenade kostnader, får jordbrukaren deremot icke åtnjuta något afdrag i berörde hänseende. Om jordbrukaren undslipper skatt för sina inventarier, så eger samma förhållande rum äfven i städerna, ty icke eller der komma inventarier i fråga vid beskattningen. För min del, hade jag

visserligen önskat, att lika bevillning kunnat fastställas för all slags fastighet, men då denna mening inom Utskottet icke kunde vinna gehör, har jag deltagit i uppgörandet af det förslag, som nu är föremål för Högtärade Ståndets bedömande, och hvilket förslag vunnit Utskottets så odelade bifall, att icke en enda reservation emot detsamma blifvit afgifven.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag i denna del.

Herr *Hierta:* Jag delar deras åsigt, som önska likhet i beskattningen af fastighet i stad och på landet. Det är ett beklagligt förhållande, dock oskiljaktigt från vårt nu varande representationssätt, att man i alla frågor, som röra beskattning eller andra materiela interessen, der stad och land kunna råka i conflict, måste utsätta sig för obehaget att hvad, som i det ena Ståndet beslutas, omildt bedömes i det andra; och det är icke svårt att i detta förhållande skönja en af orsakerna till den olikhet i beskattningsgrund, som förefinnes i Utskottets förslag, hvilket uppenbarligen röjer en fruktan, att saken icke under annat villkor kunde genomdrifvas. Jag tror dock att, om principen i sig sjelf är riktig, man icke bör bäfva tillbaka för en sådan omständighet, och Herr *Wærn* har redan tillräckligt utvecklat skälen för lika beskattning af all fastighet. Jag vill dock tillägga några få ord. Jag tror att i detta såväl, som i många andra afseenden det något sväfvande sätt, hvarpå Utskottet behandlat frågan, men hvilket icke bör läggas Utskottet till last, emedan samma fel gått igenom beskattningsåtgärderna från äldre tider, härleder sig deraf, att Utskottet icke nog fast vidhållit den rätta utgångspunkten, att all bevillning och således äfven bevillningen af fastighet bör betraktas såsom inkomstskatt. Derjemte bör man besinna, att landtegendomar i allmänhet utgöra en mera säker egendom, än fastigheter i stad, derföre, att, om ock understundom missväxter inträffa, det likväl kan förutsättas, att beskattningen af en landtegendom icke utgör mera, än hvad som motsvarar egendomens afkastning i medeltal. För stadsfastigheters taxering gäller i allmänhet att antingen brandförsäkringsvärdet eller sista köpeskillingen skall tagas till norm för uppskattningen och efter denna grund måste egaren betala bevillning, äfven om han icke är i tillfälle att hyra ut egendomen eller till ett mycket dåligt pris, i anseende till ofördelaktig belägenhet, eller af någon bland dessa orsaker sjelf bebor densamma och begagnar en större lägenhet, än han eljest skulle göra, och utan rätt till afdrag för de lägenheter, som möjligen under längre eller kortare tid kunna vara out-

hyrda och således icke gifva honom någon inkomst, hvaremot egaren af en landtegendom icke är underkastad bevillning för värdet af sin egen bostad. Detta kan icke sägas öfverensstämma med den grundsatsen, att all bevillning bör lämpas efter den verkliga inkomsten. Såsom skäl mot lika beskattning af all fastighet, hafva Herrar *Ödmansson* och *Swartz* anfört, att näringsidkare i stad ega rätt att från behållna inkomster afdraga skuld och omkostnader, men att jordbrukaren saknar en motsvarande rättighet. Jag vill i anledning häraf erinra, att här är fråga om en jemnförelse, icke emellan fastighetsegare och näringsidkare, utan mellan egare af fastighet å landet och egare af fastighet i stad; och jag har icke någonstädes i Utskottets Betänkande funnit uttryckt, att egaren af fastighet i stad skulle få tillgodonjuta afdrag för den skuld, som i fastigheten är intecknad. Det har vidare blifvit anmärkt, att allmogen vanligen köper sin jord till så högt värde, att afkastningen deraf icke kan räknas till mer än tre procent, äfvensom att jordbruksegendomen har att utgöra rustning, rotering och kyrkobyggnad, hvilket icke skulle vara händelsen med fastighet i städerna. Detta sednare torde icke vara så alldeles riktigt, men i allt fall är det naturligt att, när det är fråga om att värdera egendomar efter den behållna inkomsten, måste alltid en egendom, som är starkt onererad, betraktas i annat förhållande till sin jordvidd, än den egendom, som i afseende å skatter och utskylder åtnjuter hvarjehanda friheter.

För öfrigt synes det svårligen kunna antagas att, med den förändrade grund för egendomars taxering, som Utskottet föreslagit, taxeringsvärdet å fastigheter på landet skulle komma att uppdrifvas i den höga proportion, som blifvit antagen. Om man ock icke saknar anledning till den farhåga, att grundsatsen af lika beskattning icke skall vinna några mera allmänna sympatier, då det slutliga utslaget i förstärkt Bevillnings-Utskott i allt fall är ovisst, tror jag dock att, så vida man anser principen riktig, det är skäl för Borgare-Ståndet, som egentligen representerar städerna, att, både i dessas och den allmänna rättvisans interesse, bestämma sig för lika bevillning af all fastighet.

Herr *Wallenberg:* Det har blifvit sagdt, att jordegendomens afkortning icke kan räknas till mer än 4 eller 3 procent. Ett sådant antagande måste, om det är sannt, hvila på den förutsättning, att jordegendomen är fri från skuld, ty

att hafva sin fastighet intecknad mot en hög ränta och af denna fastighet icke draga större inkomst, än 3 eller 4 procent, lärer icke kunna bära sig i längden. När man bedömer en egendoms värde efter det gångbara priset och grundar detta värde måhända på ett svindlande köp, som blifvit afslutadt om en annan närbelägen egendom, i en tidpunkt då fastigheterna blifvit nära nog en lika rörlig vara, som lösören, är det naturligt att afkastningen i förhållande till ett sådant värde icke blir stor. Men om, såsom jag anser vara det rätta, fastigheter icke antagas till högre värde, än det, som af egaren sjelf uppgifves till taxeringen, tror jag att de flesta jordegendomar skola finnas afkasta ända till 25 à 30 procent. Emellertid måste en ändring ega rum, ty med en sådan uppgift för ögonen, som Utskottet lemnat, eller att från år 1813 till år 1857 taxeringsvärdet för hemman på landet nedgått från 444 till 410 millioner R:dr, lärer ingen förnuftigtvis kunna påstå, att man längre bör vidblifva det gamla systemet, hvilket efter ett eller annat århundrade skulle leda derhän, att hela den Svenska jorden enligt taxeringslängderna icke vore värd ett enda öre. Det är lätt att genom en aritmetisk calcul, grundad på nyssnämnda uppgift, uträkna det år, då man i detta fall skulle hunnit till nollpunkten. Visserligen kan det icke förnekas vara en oegentlighet att för beskattning af fast egendom antaga två olika beräkningsgrunder, hvilket måste innefatta ett erkännande, att de hittills uppgifna fastighetsvärdena icke varit fullt sanningsenliga. Men Utskottet har härvid utgått från klokhetens synpunkt, enär den föreslagna beskattningen funnits vara den enda, som kan leda till fastigheternas uppskattning till deras verkliga värde. Må man akta sig att af farhåga för motstånd hänga fast vid ett föråldradt beskattningssätt och sålunda tillintetgöra frukterna af det myckna arbete, som blifvit nedlagdt på saken. Jag tillstyrker bifall till Utskottets förslag.

Herr *Ridderstad:* På samma gång, som jag tacksamt erkänner Utskottets bemödanden att i sitt förslag ha sökt nedlägga många rättvisa grunder för allmänna bevillningens utgörande; nödgas jag dock uttala den åsigt, att Utskottet icke alltid lyckats i detta vackra sträfvande. I motsats till Utskottet, anser jag, att likhet i bevillning bör ega rum mellan jordbruksfastighet och stadsfastighet. Till de många och talande skäl, som för denna åsigt redan blifvit anförda, vill jag nu blott tillägga ett enda. Det är bekant att Rikets Ständer vid denna Riksdag fått emottaga en Kongl. Proposition, angå-

ende communalväsendets ordnande samt att deruti föreslås inrättandet af ett såkalladt landsting, som bland annat tillerkännes den rättighet att, vid vissa stora företag inom ett Län, uttaxera dertill erforderliga medel på såväl städernas, som landets innevånare. I händelse detta förslag vinner Rikets Ständers bifall, är det sannolikt, att uttaxeringen af dylika bidrag kommer att grunda sig på 2:a Artikelns bevillning, och i sådant fall tror jag det vara af vigt, att fastighets-bevillningen är lika för både stad och land. Inträffar, hvad jag här förutsatt, skulle Utskottets föreslagna beskattningsgrund otvifvelaktigt i nu anmärkta afseende kunna blifva alltför mycket betungande och tryckande för städernas invånare. Jag biträder det af Herr *Schenström* framställda yrkande.

Herr *Ditzinger:* Då man talar om principen af lika beskattning af fast egendom på landet och i städerna, förutsätter sådant, att de förhållanden, på hvilka denna princip skall tillämpas, å ömse sidor äro likartade. Utskottets hufvudsats, jemnlik beskattning af all inkomst, torde gillas af hvar och en. Då emellertid i nu förevarande punkt ifrågasättes att skatten skall beräknas efter ett visst uppskattningsvärde, uppstår den fråga, huruvida en landtegendom bör anses lemna lika stor ränta, som en stadsegendom. I detta afseende förefinnes en väsendtlig skillnad. En fastighet i stad fordrar, för att gifva afkastning, nästan intet arbete och är således i det närmaste att betrakta såsom ett rent capital. Jordbruksfastigheten deremot har mera likhet med ett yrke, ty det är icke nog att besitta en jordegendom, man måste på densamma nedlägga mycket arbete, för att erhålla någon afkomst. Detta gäller isynnerhet den mängd af smärre egendomar, som är i allmogens händer. Kunde man göra någon tillförlitlig beräkning öfver den verkliga inkomsten af jordbruksfastigheter, så borde dessa också beskattas lika med fastigheter i stad. Men en dylik beräkning är omöjlig. Man tänke sig en bonde, som köpt en mindre jordegendom af några tusen Riksdalers värde. För att komma till ett omdöme om den inkomst, en sådan egendom lemnar, måste man först afräkna arbetskostnaden och, när denna blifvit afdragen, torde icke mycket återstå såsom egendomens capitalvärde. Vid sådant förhållande, måste man tillerkänna jordbrukaren samma förmån, som blifvit medgifven yrkesidkaren i stad, eller att från sin inkomst afdraga räntan å sin skuld. Om egaren af en mindre jordbruksfastighet skulle få afräkna hela brukningskostnaden, skulle hans behållna inkomst icke blifva så stor, som räntan af en

stadsfastighet af samma värde. Det är således rätt, att. när bevillningen skall grundas på uppskattningsvärdet, bestämma skatten på jordbruksfastighet till en lägre procent, än skatten för annan fastighet, och jag biträder derföre Utskottets förslag, hvars antagande, enligt hvad nu blifvit antydt, skulle medföra tillämpning af den fastställda riktiga principen om jemnlik beskattning af all inkomst.

Herr *Ekman:* Man har yttrat förundran deröfver, att jordegendomarne icke skulle kunna anses i allmänhet lemna högre afkastning, än 4 eller 3 procent. Att jordegendomen i vissa fall, och i synnerhet då den innehafves af ståndspersoner, måste lemna högre afkastning, är väl temligen gifvet, men man har icke besinnat, att större delen af jordbruksegendomarne befinnes i allmogens händer, och att denna allmoge mindre, än egaren af en fastighet i stad, räknar på att erhålla någon högre inkomst af det i egendomen nedlagda capital. Den, som känner förhållandet med egendomsköp på landet, vet ganska väl, att för allmogen, som ofta icke eger mer än hälften af hvad för egendomen blifvit betaladt, en ränta af 3 procent i allmänhet är den högsta möjliga inkomst. Denna är ock i de flesta fall tillräcklig för allmogen, som sjelf verkställer det nödiga arbetet på jorden; och häruti ligger förklaringsgrunden till det förhållande, att personer af denna samhällsclass med en så ringa inkomst kunna förvärfva förmögenhet, om ock sådant sker mera långsamt, än händelsen är med andra jordegare. Under sådana förhållanden, anser jag det vara välbetänkt att, såsom Utskottet föreslagit, sätta bevillningen för fastighet å landet till en lägre ziffra, än bevillningen för fastighet i stad, och jag skulle således vara benägen att godkänna förslaget, såvida jag icke deremot hyste en annan betänklighet. Denna betänklighet härleder sig från de svårigheter, som måste blifva förenade med verkställigheten af den föreslagna beskattningen, i synnerhet hvad angår fastighet på landet. Huru många sådana bevillningsberedningar, som af Utskottet blifvit ifrågasatta, skulle erfordras för att uppskatta alla jordbruksfastigheter inom landet, kan väl icke med noggrannhet beräknas; men säkert misstager jag mig icke, om jag säger, att antalet skulle uppgå till minst 3,000, och att en hvar af dessa beredningar skulle omfatta ett så vidsträckt district, att uppskattningarne, om de skola ske med noggrannhet, komme att medtaga en tid af åtminstone 3 veckor för hvarje beredning. Det är lätt att inse, hvilka stora kostnader på detta sätt skulle föranledas,

och jag vågar derföre icke tillstyrka antagande af Utskottets förslag, utan hemsläller att de grunder, som hittills blifvit följda vid uppskattningen af fastigheter på landet, äfven för framtiden måtte bibehållas.

Herr *Lindeström* *).

Herr *Brun:* Jag instämmer med Herr *Lindeström.* Då fastigheter i städerna, der eldfaran är större och husen måste brandförsäkras till högre belopp, än på landet, följaktligen uppskattas till högre värde, än åbyggnader på landtegendomar, är det naturligt att, om bevillningen sättes till lika procent af uppskattningsvärdet för all slags fastighet, jordbruksfastigheterna dock i verkligheten blifva mindre beskattade, än städernas fastigheter. Orättvisan af en högre bevillnings läggande på stadsfastigheterna, än på jordbruksfastigheterna, blefve derjemte desto större, som jordbruksfastigheten är en productiv egendom, men stadsfastigheten deremot merändels improductif och hvars underhållande föranleder årlig, ofta ganska betydlig utgift. Den föreslagna bevillningen skulle i synnerhet blifva tryckande för de mindre städerna, der det för husegaren icke är lika lätt att få sina lägenheter uthyrda, som i de större städerna, t. ex. Stockholm och Norrköping. En och annan af föregående talare, som förordat Utskottets förslag, tyckes mig hafva röjt temlig stor obekantskap med förhållandet inom städerna i allmänhet, och den talare. som, i fråga om afkastningen af ett mindre hemman på landet, tog till exempel en egendom af 20,000 R:drs värde, har derigenom ådagalagt, att han hyser en ovanlig föreställning om hemmanens relativa storlek.

Herr *Rudling:* I fråga om inkomst af hus i städerne, tror jag det vara angeläget att skilja mellan större och mindre städer. I de förra, der husen i allmänhet innehålla många särskilda boningslägenheter, är ganska vanligt, att man köper hus förnämligast för att hyra ut lägenheterna, och derigenom erhålla en förmånlig afkastning af sitt capital. Så är icke vanliga förhållandet i de mindre städerna. Behof och önskan att erhålla egen bostad utgöra merändels der anledningarne till fastighetsköpen, och om köparen uthyrer en eller annan lägenhet, är dock den hyra, han erhåller, i förhållande till köpeskillingen för huset, så ringa, att han sjelf bor betydligt dyrare, än hyresgästerne. Den, som bygger eller köper

*) Herr *Lindeströms* vid tryckningen ej aflemnade anförande tryckes i slutet af detta band.

hus i småstäderna, gör det också endast för att skaffa sig sjelf passande bostad, och ganska många af husen i småstäderna begagnas endast af egarne sjelfva samt gifva följaktligen icke någon inkomst. En föregående talare har sagt, att egaren af en landtfastighet måste på densamma nedlägga mycket arbete för att erhålla någon inkomst, och att egare af hus i städerna icke vidkännas något motsvarande. Jag vill erinra den talaren att hus i städer, likasom på landet, om de icke skola alltför mycket förlora i värde och förfalla, måste omsorgsfullt vårdas och nära nog årligen förbättras, hvilket naturligsvis äfven erfordrar arbete och ganska betydliga kostnader. Visserligen äro husen i de större städerna för det mesta byggda af sten och således mera varaktiga, men de erfordra dock reparationer både utvändigt på väggar och tak och invändigt å inredning och tapetsering m. m. De mindre städerna äro deremot för det mesta bebyggda med trähus, hvilka äro underkastade större husröta och deraf följande miskning i värdet år från år, och stundom äfven ombyggnad. Jag kommer att rösta för bevillningens bestämmande till lika procent för landet och städerna. Jag tror icke, att den nya uppskattningen af fastigheterna på landet skall leda till taxeringsvärdenas förhöjning utöfver **150** procent af nuvarande värdet. Då landets fastighetsbevillning, som nu utgör **10** öre för hvarje **100**:de R:dr, af Utskottet blifvit föreslagen till **3** öre för **100**:det, så förutsättes, att, derest bevillningen icke skall minskas, så måste uppskattningsvärdet sättas $3^1/_3$ gånger högre, det är höjas $216^2/_3$ procent. Denna beräkning synes mig alltför mycket öfverdrifven, och, med antagande att värdet i allmänhet endast ökas med **150** procent, yrkar jag derföre, att bevillningen bestämmes till **4** öre för hvarje **100** R:dr af uppskattningsvärdet för all fast egendom, både å landet och i städerna.

Herr *Rydin:* Herr *Lindeström* framkastade en sats, som jag icke kan lemna obesvarad, nemligen den, att fastigheterna på landet skulle vara för högt uppskattade i jemnförelse med städernas fastigheter. Det är en gammal erfarenhet att vissa satser genom ett idkeligt upprepande blifva allt mera insupna och införlifvade med allmänna föreställningssättet. Så ock den nu ifrågavarande, hvilken dock vid närmare granskning skall finnas sakna all grund. Såsom bevis derpå vill jag endast anföra, att, enligt Landshöfdinge-Embetenas femårsberättelser, förhållandet mellan bevillningen och folkmängden inom landet är sådant, att af hela bevillnings-

summan belöper på hvarje person på landet 1 R:dr, men i städerna icke mindre än 2 R:dr 5 öre.

Herr *Wærn:* Jemte tillkännagifvande, att jag icke kan instämma i Herr *Rydins* nu yttrade mening, vill jag, i anledning af hvad Herr *Lindeström* nämnde om grundskatterne, erinra, att den af honom förordade princip, följdriktigt tillämpad, skulle medföra mycken orättvisa och, bland annat, leda till det orimliga förhållande, att t. ex. bevillningen för säterier borde, i stället för fyra eller fem öre, blifva tre öre för hvarje 100 R:dr. Beträffande den af en del talare yttrade åsigt om angelägenheten att göra afseende på frågans sannolika utgång vid en blifvande votering i förstärkt Bevillnings-Utskott, har jag redan yttrat mig emot denna åsigt, och vill nu endast tillägga, att vi äro församlade, icke för att anställa några probabilitets-calculer öfver resultatet af en sådan votering, utan för att yttra vår öfvertygelse i saken och, sedan vi hört hvarandras skäl, komma till ett sjelfständigt beslut. Herr *Ditzinger* har till stöd för Utskottets förslag anfört, att egaren af en jordbruksfastighet måste, för att vinna afkastning, vidkännas mycket arbete, hvilket icke skulle vara händelsen med egaren af annan fastighet. Ett sådant skäl synes mig vara af alltför subjectiv beskaffenhet, för att kunna tilläggas någon vigt; men, om det antagas såsom giltigt, så kunde man med lika mycken grund påstå, att den egare af stadsfastighet, som har svårt att få sina rum uthyrda, borde vara fri från bevillning för samma fastighet, äfvensom, å andra sidan, att den godsegare, som lyckats erhålla en duglig inspektor och derigenom kan draga en högre afkastning af jorden, än eljest, borde i förhållande dertill högre beskattas.

Herr *Sundvallson:* Om också endast såsom ett önskningsmål för framtiden, ville jag såsom min enskilda mening i denna fråga uttrycka den åsigten, att all bevillning borde afskaffas, hvilket ock förmodligen kunnat ske utan afsaknad, derest nödig statshushållning iakttagits, serdeles efter det åtskilliga nya pågälder, såsom t. ex. bränvinsskatten, i sednare tider tillkommit och ökat Statens intrader med bevillningens flerdubbla belopp. Med borttagandet af det invecklade bevillningsväsendet, skulle äfven mycket trassel och obehag undvikas, hvarförutan Staten tillskyndades en icke obetydlig besparing af debiterings- och uppbördskostnaderna. Men då det icke lärer vara värdt att nu på allvar framställa något sådant yrkande, måste man åtminstone, i fråga om bevillningen, beträda samma bana, som i afseende å andra beskattnings-

reformer i sednare tider varit med fördel beträdd, nemligen skattejemkningens väg. Jag erkänner ock att Utskottet i grundsats beträdt denna väg, då Utskottet såsom mål för den nu föreslagna bevillnings-lagstiftningen uppställt jemnlik beskattning af all inkomst, men vid tillämpningen synes mig Utskottet hafva alldeles frångått denna grundsats genom förslaget om bevillningens bestämmande för landtbruksfastighet till 3 öre och för stadsfastighet till 5 öre för hvarje 100 R:dr uppskattningsvärde. Flere föregående talare hafva så tillräckligt belyst orättvisan i detta missförhållande, att jag, utan att behöfva anföra vidare skäl, endast kunde instämma med dem, som påyrkat lika beskattning för all slags fastighet. Jag vill dock icke underlåta att constatera obilligheten af olika fastighetsbevillning i stad och på landet med ett litet exempel, hemtadt ur verklig erfarenhet. Jag känner två personer uti för öfrigt lika samhällsställning och lefnadsförhållanden, af hvilka den ena köpt en i stad belägen fastighet, värd allra minst 40,000 R:dr, och den andra en landtegendom till värde af omkring 7,500 R:dr. Båda tillträdde ungefär samtidigt, men det visade sig snart, att den förre icke kunde lefva på afkastningen af sin stadsegendom, under det landtegendomen, ehuru uppskattad till ännu lägre värde, än köpesumman, lemnade sin egare en ganska försvarlig och anständig utkomst. Endast så mycket om förhållandet mellan stads- och landsfastigheters egentliga värden inbördes.

Utskottet grundar sina beräkningar, hvilka motiverat Betänkandet, på förhoppningen om en inträffande betydlig förhöjning i uppskattningsvärdet af landtegendomar. En sådan förhoppning, hvars uppfyllande ändock icke rättfärdigade en olik beskattning å enahanda föremål, lemnar jag tillsvidare derhän, och tror, att försigtigheten bjuder att endast taga i betraktande förhållandena, sådana de äro för närvarande. Af Betänkandet inhemtas då, att taxeringsvärdet för den fasta egendomen i landet uppgår, för städerna till 190 millioner och för landet till 410 millioner R:dr. Om bevillning komme att erläggas med 5 öre för 100:de af stadsfastigheternas 190 millioner och med 3 öre för 100:de af landtfastigheternas 410 millioner R:dr, så skulle städernas fastigheter, hvilkas verkliga värde ej torde kunna antagas till högre belopp, än omkring 200 millioner R:dr, skatta $^3/_7$-delar, men landtfastigheterna, ehuru, enligt ganska trovärdiga statistikers beräkningar, motsvarande ett värde af minst 1,200 millioner eller, enligt Finance-Comités beräkning, ända till 2,000 millioner Riksdaler,

blott $^4/_7$:delar af Sveriges hela fastighetsbevillning. Jemnför man nu åter det föreslagna bevillningsbeloppet, à 5 öre för hundrade R:dr, å ofvannämnda verkliga värde af städernas fastigheter, 200 millioner, med det föreslagna bevillningsbeloppet à 3 öre för hundrade R:dr å det verkliga värdet af landtfastigheterna, 1,200 millioner, blifver missförhållandet ännu påtagligare och utfaller så, att städernas fastigheter, ehuru sålunda utgörande blott $^1/_7$:del af hela fastighetsvärdet, skulle i fastighetsbevillning erlägga mer än hälften så mycket, som de öfriga $^6/_7$:delarne af Rikets hela fastighetsvärde, eller hela den egentliga fasta jordegendomen i Riket; och om man kunde antaga den sistnämndas värde till det af Finance-Comitéen uppgifna, eller 2,000 millioner R:dr, blir förhållandet sådant, att på stadsfastigheterna, som under sådana förutsättningar endast utgöra $^1/_{11}$:del af det hela, belöpa sig $^3/_7$:delar och på landtfastigheterna, eller de öfriga $^{10}/_{11}$:delarne af hela fastighetsvärdet, endast $^4/_7$:delar af landets hela fastighetsbevillning. En så orimlig och mot den i Betänkandet proclamerade beskattnings-likheten stridande fördelning skulle i verkligheten blifva följden vid tillämpningen af den fördelningsgrund, som Utskottet föreslagit. Jag föranlåtes derföre yrka förkastande af Utskottets förslag i denna del, och anhåller dessutom, att Herr Talmannen måtte, för lättare sammanjemkning af Vällofliga Ståndets åsigter om detta magtpåliggande ärende, framställa tvänne särskilda propositioner öfver denna punkt, först derom, huruvida icke bevillningen må bestämmas *lika* för all slags fastighet, och derefter om sjelfva bevillnings-procentens belopp, i hvilket sednare afseende, som torde vara af mindre vigt, jag tillåter mig föreslå bevillningens fastställande till 4 öre å hundrade R:dr af det verkliga uppskattningsvärdet.

Herr *Cedergren:* Jag instämmer med dem, som yrkat lika bevillning för fastighet på landet och i städerna. Att för landtfastigheter bestämma en lägre bevillning torde vara destomera obilligt, som dessa fastigheter utgöra en mera fördelaktig och säker egendom, än stadsfastigheter, hvilket äfven de talare, som förordat Utskottets förslag, nödgats medgifva. I öfrigt äro skälen för en jemnlik beskattning tillräckligt utvecklade af Herr *Wærn,* som i sitt anförande tydligen ådagalagt, att afkastningen af jordbruksfastigheterna kan beräknas till fulla 4 procent, efter afdrag af icke blott egarens lefnadskostnad, utan äfven de till egendomens skötsel erforderliga inventarier. Då härtill kommer, enligt mitt förmenande, än flera förmåner, som ej äro beräknade, och hvilka kosta ega-

ren af fastighet i stad ganska dyrt, så tror jag, att fulla skäl förefinnas för bestämmandet af en lika bevillning för landt- och stadsfastighet, och hvarför äfven jag framställer ett sådant yrkande.

Herr *Wallenberg:* I motsats till Herr *Ekman*, anser jag, att det allmänna sträfvandet går ut på en förändring af det sätt, hvarpå landtegendomar hittills blifvit taxerade, och någon sämre method i detta hänseende, än den nuvarande, lärer svårligen kunna påfinnas. För öfrigt instämmer jag med Herr *Sundvallson*, som klarare, än någon annan ådagalagt orättvisan af förhållandet mellan städernas och landets fastigheter. Jag anhåller, att Herr Talmannen måtte framställa proposition på bevillningens bestämmande för landtfastighet till 3 öre, och för fastighet i stad till 4 öre för hvarje 100 R:dr uppskattningsvärde.

Öfverläggningen var slutad, och sedan Herr Talmannens, hvar efter annan, framställda propositioner om bestämmandet af bevillningen för fast egendom, antingen, såsom Utskottet föreslagit, för jordbruksfastighet till 3 öre, och för annan fastighet till 5 öre å hvarje fulla 100 R:dr af uppskattningsvärdet, eller till lika belopp för all fast egendom, blifvit besvarade med *Ja* och *Nej*, begärdes votering; i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en voterings-proposition, så lydande:

»Den, som bifaller Bevillnings-Utskottets hemställan, att olika bevillning skall bestämmas för jordbruksfastighet och annan fastighet, röstar: *Ja*.

Den det icke vill, röstar: *Nej*.

Vinner *Nej*, har Ståndet bestämt lika stor bevillning för jordbruks- och annan fastighet.»

Med slutna sedlar, af hvilka en förseglades och aflades, anställdes votering, som utföll med 32 *Nej* mot 21 *Ja;* hvadan Ståndet beslutat lika bevillning för all fast egendom.

Herr *Schenström:* Sedan Ståndet nu beslutat lika bevillning för all fastighet, tillåter jag mig, att, med frånkännande af mitt förra yrkande, hos Herr Talmannen anhålla om proposition å bevillningens bestämmande till 3 öre för hvarje 100 R:dr af uppskattningsvärdet.

Herr Talmannen framställde härefter särskilda propositioner, huruvida Ståndet ville bestämma bevillningen för fast egendom till 3, 4 eller 5 öre för hvarje fulla 100 R:dr af uppskattningsvärdet. Dertill svarades *Ja* och *Nej*, hvarjemte votering begärdes.

En voterings-proposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

»Den, som bestämmer bevillning för fastighet till tre öre för hvarje fulla Etthundrade Riksdaler af uppskattningsvärdet, röstar: *Ja.*

Den det ej vill, röstar: *Nej.*

Vinner *Nej*, bestämmes bevillning för fastighet till fyra öre för hvarje fulla Etthundrade Riksdaler af uppskattningsvärdet.»

Häröfver anställdes votering med slutna sedlar, af hvilka en, förseglad, aflades. De öfriga voteringssedlarna öppnades och funnos innehålla 42 *Nej* och 11 *Ja;* i följd hvaraf Ståndet bestämt bevillningen för fast egendom till 4 öre för hvarje fulla 100 R:dr af uppskattningsvärdet.

Utskottets, sid. 23, sist afgifna yttrande, angående bevillning af frälseränta.

Godkändes.

§ 2 i Författningsförslaget.

Herr *Lindeström:* Jag hemställer, om icke i den del af 2 §, som bestämmer beloppet af fastighetsbevillningen till vissa öre för hvarje 100 R:dr uppskattningsvärde, bör, i enlighet med Bevillnings-Comitéens förslag, tilläggas, att bevillningen utgår med motsvarande belopp, då värdet icke uppgår till eller öfverstiger jemna 100 R:dr, hvilken bestämmelse troligen af glömska blifvit i Utskottets förslag utelemnad.

Herr *Swartz:* Jag tror att Herr *Lindeströms* framställning innefattar ett misstag. Utskottet har med afsigt, och för vinnande af en mera enkel beräkningsgrund, gifvit åt detta stadgande en annan redaction, än den, som förekommer i Bevillnings-Comitéens förslag, och då det sålunda heter, att bevillningen utgår med vissa öre för hvarje fulla 100 R:dr af uppskattningsvärdet, torde meningen finnas vara tillräckligt tydligt uttryckt.

Herr *Lindeström* afstod från nyssnämnda, af honom gjorda yrkande.

Herr *Swartz:* Det torde vara angeläget, att Ståndet i allmänhet öfverlemnar åt Utskottet att affatta redactionen af de från förslaget afvikande beslut, som redan blifvit och vidare kunna blifva af Ståndet fattade.

Herr *Wærn:* Jag instämmer destoheldre med Herr *Swartz,* som det synes vara omöjligt för Ståndets ledamöter att under discussionen tillse, i hvilka delar en förändrad redaction må kunna af Ståndets särskilda beslut föranledas.

Utom hvad 2 § innehåller om beloppet af den egentliga fastighetsbevillningen, torde redactionen äfven af sista punkten i samma §, angående frälseränta, böra undergå förändring, i följd af det beslut, Ståndet nyss fattat.

Öfverläggningen var slutad, och § 2 gillades, med öfverlemnande till Bevillnings-Utskottet att föreslå den ändring i redactionen, hvartill Ståndets, i fråga om fastighetsbevillningen, fattade beslut kunde föranleda.

§ 3 i Författningsförslaget.

Herr *Swartz:* Då i redactionen af sista momentet insmugit sig en otydlighet, i det de der begagnade uttrycken högst oriktigt angifva den mening, att frälseräntans capitalvärde skulle motsvara 5 procent af räntans belopp, hvilket uppenbarligen innefattar en förblandning af begreppen capital och ränta, anhåller jag att momentet måtte varda återremitteradt, till åstadkommande af rättelse i berörda hänseende.

Herr *Rudling* instämde.

Herr *Wallenberg* *).

Herr *Swartz:* Beskattningen af frälseränta har hittills, i enlighet med 21 § af nu gällande Bevillnings-Förordning, skett efter samma grund, som beskattning af fast egendom, så att frälseräntans belopp först blifvit förvandlad till motsvarande capital, hvarå bevillningen sedan beräknats. Det synes mig, som en sådan beskattningsmethod äfven för framtiden bör bibehållas, enär frälseränta lagfares och i många afseenden anses lika med fast egendom.

Öfverläggningen var slutad, och Ståndet godkände 1:sta momentet, men återremitterade 2:dra momentet af 3 §.

§ 4 i Författningsförslaget.

Herr *Wahlström:* Då stadgandet i momentet Litt. b., att särskildt värde skall åsättas hvarje ifrån egendom afsöndrad eller mot bestämd afgift och utan arbetsskyldighet eller tjenstbarhet upplåten lägenhet, synes oriktigt, emedan bevillningen för dylik lägenhet bör hafva ingått i beräkning vid bestämmandet af den afgäld, som för lägenheten bör till stamhemmanet utgöras, hemställer jag att nämnda stadgande måtte utgå.

Herr *Swartz:* Det vill synas naturligt att, då en lägenhet blifvit på ifrågavarande sätt afsöndrad, taxeringsvärdet på stamhemmanet kommer att sättas så mycket lägre, som vär-

---

*) Herr *Wallenbergs* vid tryckningen ej aflemnade anförande tryckes i slutet af detta band.

det på den afsöndrade lägenheten; och då hvardera innehafvaren bör betala den bevillning, som på hans egendom belöper, anser jag det föreslagna stadgandet vara riktigt, hvarföre jag ock anhåller, att 4 § måtte, sådan den lyder, godkännas.

Vidare anfördes ej, och 4 § godkändes.

Utskottets, sid. 24, afgifna yttrande, i anledning af Hans Excellence Herr Grefve *C. A. Löwenhielms* och vice Talmannen *Ola Svenssons* der omförmälda förslag.

Godkändes.

§ 5 i Författningsförslaget.

Bifölls.

§ 6, mom. 1—4 i Författningsförslaget.

Herr *Wallenberg:* I afseende å den princip, som här blifvit uttalad, hyser jag många betänkligheter, hvilka jag önskar att Bevillnings-Utskottets härvarande ledamöter behagade undanrödja. När man godkänner den grundsats, att bevillning skall erläggas för inkomst af capital *eller* arbete, har man dermed uttalat den åsigt, att capitalbevillningen skall träffa, icke arbetaren, utan den verkliga capitalisten, som lefver af frukterna af ett redan verkställdt arbete. Det synes dock icke böra möta något hinder, att, om den, som arbetar och för sin inkomst deraf erlägger bevillning, lyckats samla något mera betydande capital, äfven hans afkomst af detta capital underkastas beskattning. Deremot finner jag olämpligt att sådan skall utgå af hvarje, aldrig så liten sparpenning.

Men min hufvudsakligaste betänklighet afser den föreslagna beskattningen af penningar, som blifvit nedlagda i räntebärande obligationer eller insatta hos penningeförvaltande verk eller enskilde. Oberäknadt svårigheten att taga reda på föremålen för en sådan beskattning, måste denna hafva till ovillkorlig följd, antingen att de, som förut plägat insätta sina besparingar på depositionsräkning i någon Bank, i stället utlåna sina penningar åt enskilda personer, eller ock att de penningeförvaltande verken tvingas att ställa sina depositionsbevis på innehafvaren. Båda delarne skulle verka menligt i mer än ett hänseende. Man har i sednare tider i vårt land börjat samla en smula capitaler, tack vare i främsta rummet Sparbankerna, men i någon mån äfven depositionsräkningarne i de enskilda Bankerna och tillvaron af räntebärande obligationer. Att allt detta ledt till ökad reda och ordning, på samma gång som sparsamheten blifvit derigenom uppmuntrad, torde vara obestridligt. Men de goda verkningarne

skulle i betydlig mån förhindras genom den af Utskottet föreslagna beskattningsmethod. Jag tror, att, om hvart och ett verk, som förvaltar andras medel, får skatta till Staten för sin rörelse, blir derigenom äfven i viss mån bevillning erlagd för de hos verket insatta capitaler.

För öfrigt anser jag att i 3:dje punkten af denna § bör tilläggas ett ord, som blifvit uteglömdt. Detta ord är »penningerörelse»; ty säkert är att det, förutom bolag, finnes många, som lefva af sådan rörelse.

På grund häraf, yrkar jag återremiss af de nu föredragna momenten i 6 §, på det desammas innehåll må af Utskottet tagas i förnyadt öfvervägande.

Herr *Hierta:* Gerna skulle jag se, om den ena af de beskattningstitlar, som här förekomma, finge försvinna, nemligen beskattningen af capital. Denna önskan kan tyckas besynnerlig, då ingen är bättre i tillfälle att lemna sitt skattebidrag till Staten, än just capitalisten; men stadgandet om capitalbeskattning, sådant, som det här förekommer, innebär, enligt min tanke, en orättvisa. Då för fast egendom beräknas bevillning, utan att något afdrag medgifves för det i egendomen insatta capital, skulle följden af nämnda stadgande blifva en dubbel beskattning af de capitaler, som äro nedlagda i fast egendom. Det förnämsta skälet mot den föreslagna capitalbeskattningen är dock, att i ett så capitalfattigt land, som vårt, det måste vara af interesse att tillvinna sig nya capitaler och att dessa kunna utbjudas mot så låg ränta, som möjligt, till näringsidkarnes och jordbrukarnes förmån. Men det är gifvet att i samma mån, som capitalet beskattas, i samma mån söker egaren taga igen sin skada af den, som använder hans capital. Jag tror det ock vara möjligt att bibehålla det nuvarande stadgandet i ämnet och likafullt åtkomma capitalisterna, ty, då man betraktar Taxerings-Comitéerna såsom samvetsdomstolar, hvilka hafva att efter kännedom och bästa öfvertygelse verkställa taxeringarne, bör något hinder icke möta att vederbörligen beskatta en hvar, som lefver på inkomst af capital, utan att hafva någon synlig förmögenhet eller rörelse. Jag anhåller, på denna grund, om återremiss.

Herr *Swartz:* De anmärkningar, som de båda föregående talarne framställt, äro af synnerlig vigtig beskaffenhet, såsom rörande en af hufvudpunkterna i hela förslaget. För min del, kan jag icke antaga att Ståndets, i afseende å fastighetsbevillningen, nyss fattade beslut innebär någonting annat,

än att afkomsten af all fastighet antages vara 5 procent, men att en nedsättning till 4 procent medgifves, med afseende å den skuld, som kan vidlåda fastigheten. Då Ståndet således, enligt min uppfattning, genom nämnda beslut, icke frångått Utskottets raisonnement i ämnet, hoppas jag ock, att samma beslut icke skall anses innefatta något hinder för genomförande af principen om direct beskattning af capitaler. Om Bevillnings-Förordningen skall kunna utgöra grunden för communalskatterna, måste den byggas på ungefärligen samma grunder, som blifvit antagna öfverallt, der man åt särskilda samvetsnämnder uppdragit att fördela communalbördorna. Den af Utskottet föreslagna Bevillnings-Beredning är ingenting annat, än en sådan samvetsnämnd, hvilken, utan ledning af directa uppgifter från de skattskyldige om deras verkliga inkomstbelopp, borde uppgöra förslag till taxering, hvilket skulle underkastas pröfning af Taxerings-Comitéen; men, utan att denna samvetsnämnd får till åliggande att direct beskatta capitalisterne, kan den icke fullt motsvara sin bestämmelse. Herr *Wallenberg* tyckes hafva missförstått det af Utskottet begagnade uttrycket »capital *eller* arbete», hvarmed Utskottet endast velat säga att, ehvad inkomsten härflyter af capital eller arbete, en hvar skall erlägga bevillning efter hela det supponerade inkomstbeloppet. Bevillnings-Comitéen, som hyste betänklighet mot att sammanslå inkomst af capital med inkomst af arbete, hade derföre föreslagit ett särskildt minimum för den inkomst af capital, som borde vara bevillning underkastad; men Utskottet trodde att det skulle leda både till enkelhet och säkerhet, att beskattningen blefve lika för båda dessa slag af inkomst. Det är svårt att fatta, huru en ny Bevillnings-Förordning, som, lika med den nuvarande, undantager capitalerna från direct beskattning skulle kunna anses rättvis och billig.

Den farhåga, Herr *Wallenberg* yttrat, i afseende å beskattningen af deponerade medel, tror jag icke vara grundad. Utskottet har icke föreslagit, att Bankerna skulle åläggas meddela uppgifter på der insatta penningebelopp, utan gäller det i allmänhet om capitalisters beskattning, att Bevillnings-Beredningarne och Taxerings-Comitéerna skulle efter tillgängliga upplysningar och bästa förstånd söka uppskatta en hvar till skälig bevillning. På grund häraf, anhåller jag om bifall till Utskottets förslag, allenast med den, enligt min tanke, behöfliga ändring i ordställningen, att, i stället för de i början af 2 och 3 momenten förekommande orden: »med inkomst af

capital (arbete) förstås», införas orden: »till inkomst af capital (arbete) räknas», såsom bättre uttryckande den mening, Utskottet åsyftat.

Herr *Wallenberg* *).

Herr *Wærn:* Bland de omständigheter, som framkallat den allmänt rådande önskan om en ny Bevillnings-Förordning, är bristfälligheten af nuvarande stadganden om beskattning af capitaler utan tvifvel en af de förnämsta, ty den nu gällande föreskriften, angående bevillningsafdrag, som får ega rum, då räntan stiger till en viss höjd, har, såsom bekant är, i verkligheten sällan blifvit tillämpad. Jag kan derföre icke instämma i Herr *Hiertas* yrkande om uteslutande af hvad förslaget innehåller om capitalbeskattning. Herr *Hierta*, som förklarat sig önska sådan beskattning, har uttryckt den förhoppning, att Taxerings-Comitéerna, såsom utgörande samvetsnämnder, skulle kunna, äfven utan det föreslagna stadgandet, beskatta capitalister; men jag tror, att, då man godkänner grundsatsen, det äfven är i sin ordning att tydligt uttala densamma och dervid tillika utsätta den procent, som anses lämplig. Att man skulle motverka capitalbildningen genom att ålägga capitalisterne en beskattning af blott en procent på inkomsten, synes mig ingalunda sannolikt, helst de capitaler, som nedläggas i någon rörelse, icke kunna undgå beskattning. En annan fråga är, om icke tvärtom uraktlåtenheten af denna beskattning skulle komma att verka hämmande på företagsamheten i landet, hvilken torde vara lika vigtig, som capitalbildningen.

Men jag begärde ordet för att påpeka en särskild omständighet. Sedan Rikets Ständer vid sistlidne Riksdag i underdånig skrifvelse begärt utredning af väckt fråga om upphäfvande af grundskatt på qvarnar och densammas ersättande genom bevillning, har, såsom bekant är, Kongl. Maj:t i Proposition vid innevarande Riksdag äskat upplysning, huruvida Rikets Ständer vilja genom bevillning fylla den brist i statsinkomsterna, som skulle blifva en följd af nämnda grunskatts borttagande. I anledning häraf, har Stats-Utskottet föreslagit, att grundskatten å qvarnar måtte upphäfvas, och frågan om bevillnings åtagande i dess ställe hänvisas till behandling af Bevillnings-Utskottet. Då det nu förevarande förslaget innefattar ett bestämdt stadgande om bevillnings erläggande äfven

*) Herr *Wallenbergs* vid tryckningen ej aflemnade anförande tryckes i slutet af detta band.

för inkomst af mjöl- och sågqvarnar, hemställer jag alltså, att, i händelse Ståndet, såsom jag önskar, godkänner detta stadgande, sådant dock måtte ske under förbehåll om rätt för Ståndet att, i afseende å bevillning för qvarnar, fatta det beslut, hvartill nyssnämnda, på Bevillnings-Utskottet beroende särskilda fråga framdeles kan föranleda.

Herr *Lindstedt* afgaf följande förslag: »Alla embets- och tjenstemän samt betjente af Hof-, Civil-, Minister-, Militaire- och Ecclesiastik-staterna, äfvensom de öfriga allmänna Verk, privilegierade Bolag och Inrättningar, af hvad beskaffenhet de vara må, i städerna och på landet, skola för den sammanräknade lön, de af en eller flera tjenster åtnjuta, antingen i penningar, utan afseende derpå, att den fond, hvaraf anslaget skett, kunde vara med bevillningsafgift belagd, kronotionde, spanmål från Kronans magaziner, indelde hemmansräntor, anslagen åker och äng, eller andra sådana lägenheter, erlägga:

af alla löner, som öfverstiga 300 t. o. m. 450 R:dr R:mt en afgift af 1 R:dr R:mt.

D:o	450	till	och	med	600	R:dr	en afgift af	1	»	50 öre.
D:o	600	»			750	»	»	2	»	50 »
D:o	750	»			900	»	»	3	»	50 »
D:o	900	»			1,050	»	»	5	»	— »
D:o	1,050	»			1,200	»	»	6	»	50 »
D:o	1,200	»			1,350	»	»	8	»	50 »
D:o	1,350	»			1,500	»	»	10	»	50 »
D:o	1,500	»			1,650	»	»	13	»	— »
D:o	1,650	»			1,800	»	»	16	»	— »

samt af alla löner derutöfver En för hundrade, kommande den lön, som är indelad eller utgår i spanmål eller andra persedlar, att förvandlas i penningar, efter den för orten, der lönen utgår, näst före taxeringen satta markegång, enligt hvilken lönen åtnjutes.»

Herr Talmannen och Ståndets ledamöter åtskildes kl. $^3/_4$ till 3 e. m., men sammanträdde åter, till fortsättning af

Plenum, kl. 6 e. m.

§ 4.

Fortsattes föredragning af Bevillnings-Utskottets Betänkande, № 20. angående allmänna bevillningen.

Härvid förekommo nedannämnda §§ af förslaget till Bevillnings-Stadga, samt delar af Betänkandet:

Bevillnings-Stadgans § 6, mom. 1—4.

Herr *Swartz:* En talare på f. m. yttrade, att 2:dra punkten af 6 § skulle innehålla en otydlighet genom orden: »äfvensom ränta och vinst å actier i bolag, der actieutdelningen icke kan inbegripas under benämning: inkomst af arbete». Jag måste medgifva att så verkligen är fallet, och instämmer fördenskull med honom i begäran om återremiss å denna punkt. För att uttrycka Utskottets mening, hade der måhända bort stått: *ränta och sådan vinst å rörelse, som icke kan inbegripas under benämningen: inkomst af arbete.* De anmärkta raderna hafva blifvit tillagda till det af Bevillnings-Comitéen föreslagna moment. Comitéen hade nemligen skiljt emellan inkomst af arbete och af capital. Jag tyckte mig märka, att på f. m. en talare påstod, hurusom det vore svårt att göra en skillnad emellan dessa olika slags inkomster. Hurudant är likväl förhållandet med en rörelses afkastning? Beräknar man icke först och främst, att rörelsen skall lemna vanlig ränta på det derå nedlagda capital; och med skäl kan ju derföre den del af afkastningen, som motsvarar sådan ränta, kallas en inkomst af capital? Men rörelsen, om den skall anses bära sig, måste derutöfver lemna en vinst, den egentliga rörelsevinsten, som är att tillskrifva det egna slags användande af kunskaper, tid och penningar, som i hvarje särskildt fall med rörelsens bedrifvande är förenadt; och denna vinst, hvad är den väl annat, än en inkomst af arbete? För att emedlertid förekomma, att man icke framdeles måtte anse, det en rörelseidkare bör betala bevillning endast på den inkomst, som må vara honom behållen sedan han afräknat ränta på det nedlagda capitalet, såsom hittills, ehuru föga enligt med gällande Bevillnings-Förordning, understundom tillgått, derföre har Utskottet nu här velat sammanföra dessa olika slags inkomster, så att, huru man än uppfattar förhållandet, fulla inkomstbeloppet må blifva underkastadt bevillning, Den ifrågasatta rättelsen bör ock ske endast i det syfte, att man, tvärt emot förslagets mening, icke måtte tro, att ett bolag skall först betala för sin vinst och actieegarne derefter särskildt för utdelningen å sina actier. § 9 visar, huru bevillning för inkomst af capital eller arbete skall påföras. Den påförs bolag, der bolagets rörelse förnämligast drifves, eller, i fall sådan bestämd ort icke förefinnes, der bolaget har sin styrelse. I slutet af Instructionen

för taxeringsförrättningarne heter det: »När vederbörande bolags eller inrättnings Direction eller Styrelse erlagt bevillningsafgift både för vinst af rörelsen och för hela det i bolaget eller inrättningen nedlagda actiecapitalet, så påföres de enskilde delegarne icke bevillning för inkomst från samma bolag eller inrättning.» § 27, 7:de momentet, upptager följande föreskrift: »Af hvarje i stad eller å landet boende och bevillning för inkomst af capital eller arbete underkastad person skall lemnas uppgift: a) *om* han af capital eger inkomst: uppgift derom utan att dock beloppet närmare behöfver angifvas; b) om han har fast egendom eller åtnjuter inkomst *utom* det taxerings-district, der han är mantalsskrifven, *eller har inkomst, derför bevillning enligt särskildt stadgad grund utgår* etc.» Af dessa särskilda stadganden torde det vara tydligt, att man ingalunda velat åstadkomma en dubbel bevillning, utan att för bolags vinst bolag alltid betalar bevillning och actieegaren endast uppger sina actier i bolaget, så att någon bevillning för ett så placeradt capital icke blifver honom särskildt påförd.

I afseende å 3:dje punkten är anmärkt, att ordet: *penningerörelse* borde inflyttas näst efter ordet: *handelsrörelse.* Jag har icke något deremot, ehuru jag icke tror, att det kan betyda något, om detta ord uteslutes, ty hvad, som här blifvit uppräknadt, är afsedt endast att tjena såsom exempel och gör icke anspråk på att omfatta alla förvärfssätt, hvarigenom inkomst kan beredas.

En annan talare har velat, om jag rätt fattade hans mening, framhålla obilligheten deraf, att en och samma bevillningsprocent, nemligen 1 procent, skulle bestämmas för tjenstemän och näringsidkare. Denna anmärkning rörer sjelfva hufvudprincipen för hela detta förslag, och jag hoppas, att den icke måtte anses ega någon vigt genom de resultater, som man väntar skola af förslagets antagande uppkomma, utan att man i nuvarande förhållanden har att söka anledningen till den i detta afseende gjorda erinran. Derföre att man hittills ansett tjenstemäns inkomster vara underkastade en noggrannare uppskattning, än näringsidkares, har man, i nu gällande Bevillnings-Förordning, sökt bereda rättvisa genom att bestämma en lägre bevillningsprocent för de förre, än för de sednare. Hela det af Utskottet framlagda förslag går deremot derpå ut, att allas inkomster skola blifva noggrannt uppskattade, och mig synes det vara en anledning mer att hoppas detta, om man borttager den olika bestäm-

melsen för tjenstemän, och, med förtroende till en noggrann uppskattning af allas inkomster, går ett nytt ordnande af bevillningsväsendet till mötes. Det skulle vara att underkänna sjelfva grunden för detta förslag, om man längre ville tala om olika bevillningsgrunder för olika personer.

Med Herr *Wallenberg* har jag sålunda instämt i begäran om återremiss af 2:dra och 3:dje punkterna uti 6 §, för erhållande af de förtydliganden och tillägg, som, efter hvad jag haft äran anföra, dervid kunna erfordras.

Herr *Renström:* Då en talare på förmiddagen yttrade, att han ansåg att capitalisterne icke borde beskattas, kan jag ej undgå att äfven yttra några ord rörande denna sak. Jag är af alldeles motsatt tanke med denne talare i detta hänseende. Jag ifrade vid sistlidne Riksdag ganska mycket derför, att inkomst af capital skulle beskattas lika med inkomst af arbete, och jag vidhåller ännu denna åsigt. Jag kan, för min del, icke finna annat, än att det är högst orimligt att capitalister nu icke betala den ringaste skatt till Staten, om de än hafva aldrig så stor inkomst. Jag känner personer, som hafva en årlig ränteinkomst af 50 till 150,000 R:dr och deröfver, hvilka icke betala någon annan skatt till Staten, än personlig skyddsafgift, som hvarje dagakarl måste betala, och jag hemställer till det Högtärade Ståndet, om detta väl må kunna vara med billighet och rättvisa öfverensstämmande. Man säger, att capitalisterna, derigenom, att de lemna bevillningsafdrag på räntan, erlägga skatt till Staten. Detta är, i min tanke, alldeles falskt. Om en capitalist utlånar sina penningar till 5 procent, och dertill torde väl ganska stora summor vara utlånta emot inteckning i fast egendom, så är han ju icke skyldig att lemna något bevillningsafdrag på räntan, och om nu en sådan person har en årlig ränteinkomst af flera tusen Riksdaler, så är han ju alldeles befriad ifrån att för denna inkomst erlägga den skatt till Staten, som bevillningsafdraget på räntan anses utgöra. Huru orättvis den närvarande Bevillnings-Förordningen å andra sidan är, i afseende på beskattningen af näringsidkare, vill jag nämna, att denna Förordning föreskrifver, att, om en näringsidkare drifver en rörelse, hvarpå han årligen förtjenar t. ex. 10,000 R:dr, men deraf måste utbetala 5,000 R:dr i ränta för lånta penningar till rörelsens bedrifvande, då naturligtvis endast 5,000 R:dr återstå i behåll på rörelsen, denna näringsidkare likväl är skyldig att uppgifva såsom behållen inkomst på rörelsen 10,000 R:dr. Jag hemställer till en hvar, om man väl kan

vänta sig, att en så orättvis författning skall komma att af någon person samvetsgrannt efterlefvas, och om det derföre icke må kunna vara tid på att få denna orimliga författning afskaffad. Man invänder häremot, att näringsidkaren, som är skyldig uppgifva hela sin inkomst på rörelsen, utan afdrag af den ränta, han utbetalt, af långifvaren erhållit godtgörelse för den skatt, han måste erlägga för denna ränta, derigenom, att bevillningsafdrag skett på räntan, men om nu näringsidkaren icke betalt högre ränta, än 5 proc., så har han ju icke erhållit någon sådan godtgörelse. Man gör sig således, såsom mig synes, ett alldeles oriktigt begrepp om förhållandet, då man påstår, att näringsidkaren, genom bevillningsafdraget på högre ränta, än 5 proc., undfår ersättning af långifvaren för den skatt, han erlägger till Staten, för den ränta, han utbetalar. Så vidt jag kan fatta, undfår icke näringsidkaren derigenom någon sådan ersättning, utan kan endast derom sägas, att han får låna penningarne till så mycket lägre ränta, än 6 proc., som bevillningsafdraget utgör. Jag har alltid hört den invändning göras af dem, som hafva motsatt sig beskattning af det rörliga capitalet, att man icke kan åtkomma capitalisten, emedan man icke kan få någon reda på hvad han eger. Jag tror deremot, att det är vida lättare att få reda på hvad en capitalist har i ränteinkomst, än hvad en näringsidkare i allmänhet kan förtjena. En handlande till exempel, som ligger i mycket stora affairer, kan derpå hafva haft en betydlig förtjenst, men också möjligen en stor förlust, utan att hans närmaste grannar kunna derom hafva den ringaste kännedom. Detta kan icke vara förhållandet med capitalisten. Hvad en capitalist, som lefver på räntan af sina pengar, eger, känna merändels hans grannar i det närmaste, och det kan ej blifva särdeles svårt för Taxeringsmännen att derom förskaffa sig en noggrannare kännedom. Det är för mig således alldeles oförklarligt, att det rörliga capitalet hittills kunnat undgå all beskattning här i landet. Så vidt jag har mig bekant, har man i andra länder, der inkomstskatt varit införd, och i synnerhet i England, der en sådan skatt från äldre tider egt rum, fastän emellanåt afskaffad, alltid i första rummet beskattat det rörliga capitalet, och jag kan icke inse något skäl, hvarföre icke samma regel äfven bör följas här i landet. Då nu dessutom Utskottets förslag, att nedsätta bevillningsafgiften för inkomst från $2^1/_2$ till 1 procent, i väsendtlig mån grundar sig på den förutsättning, att inkomst af capital kommer att beskattas lika med inkomst

af arbete, samt frångåendet af denna princip säkerligen skulle hafva till följd, att bevillningsafgiften måste höjas till $1^1/_2$ procent, om ej mera, för att få ut de 2 millioner R:dr, som äro beräknade att genom bevillning utgå, så torde detta äfven böra utgöra ett giltigt skäl för att bifalla, hvad Utskottet i detta hänseende föreslagit. Att jag i denna sak icke talat för eget interesse, utan emot detsamma, anser jag mig icke behöfva att närmare förklara.

Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag.

Herr *Ekholm:* Få ämnen hafva varit mera discuterade, i fråga om beskattningsväsendet, än beskattning af capitaler och näringar. Alla hafva insett, att, om en sådan beskattning skall finnas, är det mycket obilligt att capitalisterna slippa undan, men man har invändt, att det är nästan omöjligt få reda på capitalisterna och deras ställning. Då Utskottet föreslår, att med inkomst af capital skall förstås »vinst af actier i bolag» m. m., så hemställer jag till Herrarne, huru det skall blifva möjligt att få reda på dylika förhållanden. Jag kan icke föreställa mig, att enskilda personer eller bankbolag kunna åläggas att producera sina böcker och transactioner. För den allmänna crediten skulle en dylik åtgärd vara vådlig och inverka skadligt på det allmänna förtroendet. Hvad särskildt angår Rikets Ständers Bank, tror jag, att Fullmäktige derstädes äro af deras ed förbjudne att yppa förhållandet. För min del, skulle jag anse nyttigast, om man kunde komma derhän, att borttaga all bevillning, helst sedan Statens inkomstkällor på andra håll så ökats, att ett par millioner mera eller mindre äro en småsak. Men om man vill fortfara på denna bana, tror jag, att man får gå litet nogare tillväga, och att andra controler erfordras, än de, som här blifvit föreslagna. I andra länder vet man, att bestämda summor äro på förhand uppgjorda för hvarje class, hvadan det är ganska lätt att göra debiteringen. I Paris, Dresden, m. fl. städer betalar i förhållande till folknumerären en Banquier af första ordningen så och så många procent, en Handlande så och så många o. s. v. Här deremot skulle Taxerings-Comitéerna komma att hafva samma lära och skaplynne hädanefter, som hitintills. Somliga districter skulle denna börda drabba hårdare, der afundsjuka bland Taxeringsmännen är rådande. Så t. ex. finnas samhällen, der handtverkare hålla efter handlande, och tvärtom, hvarigenom händer, att ett sådant samhälle får betala vida mera i bevillning, än andra, der dessa corporationer hålla ihop. Det vore väl, om något kunde åtgöras, för att

undvika dylika olägenheter, som alltid medfölja det nuvarande systemet, och jag skulle önska, att några säkrare controler, än de af Utskottet föreslagna, kunde uppgifvas; men i alla fall är det visst icke min mening, att, så länge inkomst af arbete är föremål för beskattning, capitalisterne skola derifrån vara befriade. Jag tror emedlertid, att sådana anmärkningar äro mot denna § framställda, att densamma bör återremitteras, och anhåller jag om proposition derå.

Herr *Lindeström:* Jag har begärt ordet, för att besvara tvänne talare, som på förmiddagen yttrade sig, nemligen Herrar *Hierta* och *Wallenberg*. Herr *Hierta* gick i sanning bra långt, då han påstod, att all skatt af capitaler borde upphöra. Jag är nu förekommen af Herrar *Swartz* och *Renström* samt har icke något annat att tillägga, än att det synes mig bra likgiltigt, ur hvilken källa inkomsterna härflyta, om de komma af capital eller arbete. Det är nog att man har inkomst, den må på ärligt sätt vara erhållen hur som helst, och för denna inkomst är det väl skäligt att man skattar till såväl communen, som Staten; jag vill icke vidare till besvarande upptaga de af Herr *Hierta* gjorda inkast.

Deremot har Herr *Wallenberg* framställt en och annan anmärkning, som är förtjent af afseende. Han har sagt, att det vore obilligt och oriktigt, om personer, som ingått i ett bolag, skulle betala afgift för egen del på samma gång, som bolaget för sin vinst skattade. Jag tror icke, att Herr *Wallenberg* rätt uppfattat Bevillnings-Utskottets Betänkande, då han kunnat framkomma med ett sådant påstående. Jag erkänner gerna, att det af Utskottet begagnade uttryck icke är nog klart och tydligt, men emedlertid är det på flera ställen antydt, att, om skatt för en inkomst erlägges på ett håll, behöfver den skattskyldige icke vidare derför betala på ett annat. I 10 § af Utskottets förslag till Bevillnings-Stadga heter det, »att skattskyldiges alla inkomster skola sammanräknas och bevillningsafgiftens belopp på grund deraf bestämmas; dock med afdrag af den afgift, som han bör annorstädes erlägga». Det är bestämdt säkert, att Utskottets mening är den, att, om t. ex. en person är delegare i ett bolag och derifrån erhåller inkomst samt detta bolag betalar bevillning till Staten, behöfver delegaren icke för sin inkomst annorstädes erlägga bevillning. Jag erkänner, att Utskottet här icke tydligen uttryckt, hvad det åsyftat, och jag vill derföre gerna bifalla, att denna § i berörda hänseende återremitteras, men emedlertid är Utskottets mening i såväl denna,

som flere andra §§ temligen tydligt tillkännagifven, nemligen att, om skatt för inkomst är erlagd på ett ställe, skall den icke ytterligare betalas på ett annat.

En annan anmärkning har Herr *Wallenberg* framställt. Han har nemligen ansett, att penningerörelse borde vara särskildt utpekad i den punkt af förslaget, som handlar om inkomst af arbete; men jag inser ej, hvartill detta skulle tjena. Består penningerörelsen i diskontering, tillhör den tydligen första mom.; består den åter i penningehandel, bör det väl vara klart för hvar och en att den måste hänföras till andra punkten. Såsom förut blifvit nämdt, är jag förekommen af Herrar *Swartz* och *Renström* och har icke något ytterligare att tillägga, än att anhålla om bifall till de nu föredragna momenterna af 6 §, helst de deruti intagna stadganden äro så rättvisa och i det hela klara, att jag icke kan förstå, huru någon vill sätta sig deremot.

Herr *Wærn:* Då jag förra gången hade ordet, ville jag icke afgifva något bestämdt yttrande, emedan anmärkning emot ordalydelsen i momentet blifvit af en annan talare framställd, och jag trodde att någon af Bevillnings-Utskottets ledamöter inom Ståndet skulle besvara densamma, Sedermera har Herr *Svartz* ansett att 2:a och 3:e momenten borde återremitteras, på det Utskottet måtte komma i tillfälle att pröfva samma anmärkning. Jag förenar mig med Herr *Swartz*, men beklagar om 1:a momentet jemväl blifver återremitteradt. Det synes mig såsom borde en återremiss hafva ett bestämdt syfte, och i sådant fall skulle, genom 1:a momentets återremitterande, icke uttryckas annat, än att Ståndet icke är belåtet dermed att inkomst af capital och arbete beskattas. Denna åsigt kan jag icke hylla. Det må vara fullkomligt sannt, såsom Herr *Ekholm* anmärkt, att det är svårt att taga reda på inkomst af capital, men jag frågar, om det vore af så väsendtlig vigt, i händelse något misstag, med antagande af en låg bevillnings-procent, kunde komma att begås. Jag anser att man, för att bestämma, huruvida Utskottets förslag skall antagas eller det gamla beskattningssättet af capitaler bibehållas, endast behöfver jemnföra dem med hvarandra; och då är jag öfvertygad att en hvar skall finna att en sådan uppskattning, som Utskottet föreslagit, af dertill särskildt valde personer, är vida lämpligare, än det hittills gällande förfaringssättet, som är allmänt fördömdt.

En föregående talare har erinrat, att mången har betydliga inkomster af capitaler, utan att ändock erlägga någon

skatt till Staten eller communen. Om en capitalist anser sig ega tillräcklig säkerhet för ett capital och utlånar detsamma emot 5 procent, betalar han för sin inkomst ingen skatt. Icke är detta rätt. Icke eller är det rätt att närringsidkare skola sättas i den obehagliga ställning, som är en följd af det föreskrifna bevillnings-afdraget. Såsom det sker i practiken, veta vi alla ganska väl, att det sällan kommer i fråga att de, hvilka drifva rörelse, få åtnjuta bevillningsafdrag på penningar, som af dem upplånas; men då desse hafva med andra att göra och t. ex. lemna förlag, äro de alltid nödsakade att medgifva bevillningsafdrag; ty concurrencen är så stor. Under crisen kom detta visserligen i fråga, men, då penningetillgången är god, nödsakas förlagsgifvaren medgifva bevillningsafdrag, men deremot icke den verklige capitalisten. Således är den nuvarande skatten icke en skatt på capitalet, utan på rörelsen, och det torde väl vara en orimlig beskattning, om capitalisten skall befrias från skatt och andra nödgas erlägga densamma. Då det gamla beskattningssättet, såsom grundfalskt och orättvist, redan är utdömdt, hoppas jag att Ståndet skall godkänna det nu föreslagna och således bifalla 1:a momentet, men deremot återremittera de begge andra.

Herr *Wallenberg:* Jag kan icke ändå instämma i det der. Så vidt jag påminner mig, hafva flere talare uttalat den åsigt, att, när man talar om att lefva af sina capitaler, skall det vara sådant capital, hvaraf man verkligen lefver, och icke sådant, som här afses. Om § innehölle att capitalisterne skulle beskattas, då vore detta alldeles rätt, men när det i stället står capital, blir detta aldrig rätt, i synnerhet såsom ordet här finnes närmare beskrifvet. Då det heter capital, kan man dertill få nära nog hvad som helst.

I afseende å den emot 2:a mom. gjorda anmärkning derom, att, med antagande af detsammas lydelse, det kunde inträffa att ej allenast ett af actieegare bestående bolag finge skatta för bolagets vinst, utan att äfven actieegarne för vinsten å actierna blefvo särskildt beskattade, har Herr *Lindeström* hänvisat till den punkt i förslaget, der det står att, om bolag för vinsten blifvit beskattade, actieegarne äro från skatt frie. Nå väl, det står tydligt på flere ställen, att alla bolag skola beskattas för sin vinst, men hvarföre skall man väl då här tala »om vinst på actier». Derigenom åstadkommes endast tvätydighet, hvadan jag fortfarande anser att dessa ord böra tagas bort.

A pag. 16 i förslaget förekommer följande: »Dessa Be»redningar ega ock att, så vidt de skattskyldiges uppgifter »hafva något sammanhang med publika verks befattning, ovä»gerligen af dessa undfå de upplysningar, som kunna erfor»dras». Detta står alldeles i strid med gällande föreskrifter, såsom Herr *Ekholm* jemväl erinrat i afseende å Fullmäktige i Rikets Ständers Bank, hvilka genom aflagd ed äro förpligtade att icke uppenbara enskilda personers förhållanden till Banken. Här står emedlertid att upplysningar skola framläggas för Beredningen, men i sådant fall kommer det derhän, såsom jag på förmiddagen yttrade, att alla enskilda utlåningsanstalter, hvilka gå och gälla såsom penningeförvaltande, ställa insättningsbevis på innehafvaren. Detta kommer otvifvelaktigt att medföra ett högst menligt inflytande på allmänna rörelsen och äfven på sedelstocken, ty man tvingar penningeverken att göra sin depositionsskuld löpande, hvilket den nu ej är, så länge hvarje bevis är och kan vara ställdt till viss man. Jag tycker således att denna § är alltför knapphändigt affattad.

Herr *Lindeström* har sagt att det vore onödigt att i 3:e mom. intaga det af mig påyrkade ordet »penningerörelse», då uti ett föregående mom. står »capital», men detta är något helt annat. En person kan nemligen drifva stor rörelse med andras capitaler och derpå förtjena icke obetydligt. Detta sker genom upp- och utlåning af penningar, hvilket är en ganska loflig rörelse, och de, som drifva en dylik rörelse, skola, enligt momentets nuvarande lydelse, komma att skatta snart sagdt ingenting. Derföre tror jag det vara angeläget att ordet penningerörelse införes.

Herr *Wærn* har påstått att capitalisterne skatta ingenting; men då man förutsätter att de lefva på sina penningar, skatta de ju genom den indirecta beskattningen till Staten. Af hvad sålunda blifvit anfördt, tror jag mig hafva giltiga skäl att påyrka återremiss af de 3:ne första momenten.

Herr *Lindeström:* Då jag förra gången hade ordet, glömde jag att besvara en invändning af Herr *Wallenberg*. Han yttrade nemligen på förmiddagen, det han fruktade att, genom §:s antagande, penningeförvaltande verk skulle blifva ålagda att lemna uppgift om personers rörelse. Jag ber honom noga observera det framlagda förslaget till författning. Der finnes icke föreskrifvet, hvarken att några allmänna verk, eller enskilda personer skola uppgifva, med hvilka de hafva transactioner. Ej eller är i förslaget sagdt att de, hvilka lefva

på sina capitaler, skola uppgifva, huru mycken inkomst de hafva, utan blott att de af capitaler hafva inkomst, hvadan Herr *Wallenbergs* farhåga, att penningeförvaltande verk skulle blifva nödsakade att ställa sina bevis på innehafvaren, är alldeles obefogad. Den föreslagna förordningen ger icke anledning till någon dylik farhåga, utan är det öfverlemnadt åt Taxerings-Comitéen att, med afseende å personers lefnadsförhållanden, — så vida de icke särskildt skatta för någon industriel anläggning, — taxera nämnda personer såsom capitalister. Mig synes således att man icke har någon grundad anledning till fruktan att antaga förslaget, och olyckligt skulle jag åtminstone anse det vara, om man lemnade inkomst af capital fri från skatt. Många menniskor finnas, hvilka lefva af sina capitaler och som skulle vilja skatta till Staten, men genom nuvarande Bevillnings-Förordning äro de likasom excommunicerade och ställda utom samhället, ehuru de gerna önskade att få lemna sitt bidrag till det allmänna. Jag förnyar mitt förut framställda yrkande.

Herr *Brun:* Jag känner mig uppmanad att i en fråga, sådan som denna, gifva min åsigt tillkänna. Den är sådan, att jag anser, att, om någon bör bidraga till communens och Statens underhåll, så är det förmögenheten och öfverflödet. Detta bjuder så väl rättvisa, som billighet, och man kan tillägga äfven menniskokärleken. Om detta är en sanning, återstår blott att tillse, huruvida Taxeringsmännen kunna taga reda på inkomst af capital lika lätt, som på inkomst af rörelse. För min del, tror jag att en Taxerings-Comité har lika lätt att taga reda på den ena, som den andra inkomsten, och med den erfarenhet, jag, såsom ledamot af en Taxerings-Comité, eger, har jag ofta hört beklagas att den mindre bemedlade ofta skattar för en större inkomst, än den förmögne, hvilken, ehuru han lefver af sina penningar, likväl måste lemnas alldeles fri från skatt. På dessa enkla skäl, anhåller jag om bifall till 6:te §.

Herr *Wallenberg:* Jag kan icke förstå, huru jag kan läsa så illa, som jag måste göra, då Herr *Lindeström* försäkrar att det icke är möjligt för Beredningarne att från penningeförvaltande verk framkalla upplysningar om enskilda personers ställning. Väl står det i § 27 mom. 7. litt. *a*, att hvarje skattskyldig person skall lemna uppgift »*om* han af capital eger inkomst;» och det är sannt att inkomstens belopp icke behöfver angifvas, men för att få veta denna, går man till de penningeförvaltande verken, hvilka det, enligt § 28, åligger

att ovägerligen lemna Beredningarne erforderliga upplysningar. Dessa §§ stå ovilkorligen i sammanhang, ty, om en person uppger det han eger *inkomst af capital*, men icke huru stor den är, kunna Beredningarne utstudera densamma, om de vända sig till de penningeförvaltande verken. Andemeningen må vara hurudan som helst, så blifver dock följden den, att rörelsecapitalet först beskattas och rörelsen sedermera. Jag har icke något emot att beskatta capitaler, af hvilkas ränta egaren har sin fulla utkomst, men att ställa det så, att den, hvilken eger en tillfällig besparing eller ett ringa capital, men lefver af sitt arbete, skall beskattas derföre, måste jag ogilla. Jag vill till stöd derför anföra ett exempel. Om två personer hafva hvardera sin anspråkslösa inkomst eller arbetsförtjenst, samt den ena lefver opp förtjensten, men den andra åter sätter af en del, då skulle den ene för det han är sparsam betala skatt och den andra ej. En sådan princip är farlig. Under jagande efter capitalisternas skatter, så kommer man att med sina slag drabba de yttersta grenarna af industrien, och för något sådant bör man taga sig till vara. För min del, tror jag ej eller att så stora capitaler finnas. Capitalisterne i vårt land, det äro cassorna. Sedermera några enkor och faderlösa barn. Här i landet äro de ytterst få, hvilka lefva på sina capitaler och göra intet. På dem taga Taxerings-Comitéerna nog lätt reda, utan att särskilda bestämmelser derför gifvas. Dessutom heter det i Betänkandet, att, då taxeringsmännen icke hafva någon annan förklaringsgrund till en persons sätt att lefva, så kunna de hemta sådan från den hyra, personen betalar, äfvensom från många andra omständigheter. Detta blifver ganska lätt utan att sätta in sådana här bestämmelser, hvilka ofelbart komma att leda till mycket trassel.

Herr *Ridderstad:* För att rätt bedöma denna § är det icke nog att taga i betraktande endast denna punkt, samt den deri föreslagna bevillniag å inkomst å capital och arbete, utan bör man jemväl äfven fästa uppmärksamhet vid 8 §, deri det stadgas, att bevillning ej erlägges för inkomst, som ej öfverstiger 400 R:dr. Detta tillägg ställer frågan på sin rätta ståndpunkt. Genom denna sednare föreskrift blifva nemligen alla de personer, hvilka icke räkna, vare sig i ränta af capital eller afkastning å arbete, större inkomst, än berörde summa, fritagna från all bevillning. Till följe häraf komma icke heller de mindre bemedlade enkor och faderlösa barn, för hvilkas små capitaltillgångar Herr *Wallenberg* deltagande

yttrat sig, att lida något af detta författningsförslag. Måhända är äfven just den grundsats, som häri uttalar sig, den vackraste i hela Betänkandet. Så strängt man eljest i allt söker att utforska hvars och ens ställning, och så consequent man upptaxerar och beskattar äfven de största tillgångar, kastar man sig åtminstone icke öfver den torftigaste behållningen och utkomsten. Om jag skulle göra en anmärkning mot §, vore det icke någon af de redan framställda, utan den, att capital och arbete blifvit sammanförda i samma cathegorie och påförda enahanda bevillningsprocent. För min del, kan jag likväl icke finna annat, än att capitaler företrädesvis böra påläggas en högre bevillning, än arbetet. Capitalet är nemligen den redan inbärjade behållningen af ett mångårigt sträfvande; det är den bevarade gifna producten af förgångna ansträngningar och arbeten, det är den besparade frukten af öfverståndna mödor och bekymmer; men arbetet är åter sjelfva sträfvandet till capitalets förvärfvande. Detta arbete kan visserligen föra till ett lyckligt resultat; men osäkert är det alltid. Och jag anser att det *säkra*, d. v. s. capitalet, under alla omständigheter bör kunna bära högre bevillning, än det *osäkra*, d. v. s. arbetet. Men enär grundsatserna i detta författningsförslag i så väsendtliga afseenden, och framförallt med hänsyn till den nu gällande Bevillnings-Förordningen, utan all fråga hvilar på många eljest riktiga och billiga beskattningsberäkningar, vill jag ej med min röst bidraga till förslagets sönderrifvande i sådant hänseende, hvadan jag äfven gerna skänker efter denna min anmärkning, och det desto heldre, som antagandet af den lika beskattningen af capital och arbete eller af **6** § **1**:a mom. måste, efter hvad jag hoppas, äfven leda till antagandet icke allenast af undantagsstadgandet i **8** §, hvarom jag nyss talade, utan fastmera till antagandet af Herr *Lindeströms* i samma riktning, men ännu längre gående reservation, hvilken, enligt min uppfattning, med fullt gilltiga skäl bevisar nödvändigheten att utsträcka undantagsregeln ända derhän, att alla, vare sig embetsmän eller medborgare i allmänhet, som ej ega högre inkomst, än **1,500** R:dr, fritagas från bevillning för **400** R:dr; och hvilken reservation jag således förmodar skall vinna detta Högtärade Stånds godkännande. Lika med Herr *Wærn*, önskar jag alltså att **1**:a punkten måtte antagas; men instämmer för öfrigt med Herr *Swartz* deri, att redactionen af **1**:a och **3**:e momenten bör undergå någon förändring, ledande till mera tydlighet. Särdeles synes ett sådant förtydligande påkalladt med

hänsyn till den anmärkning, Herr *Wallenberg* gjort. Enär det nemligen här i 1:a mom. heter: »att med inkomst af capital förstås, bland annat, *ränta och vinst å actier i bolag;*» men 9 § derjemte påför »bolag» bevillningsskatt för hela dess totalvinst, skulle följaktligen en dubbel beskattning uppstå, hvilket naturligtvis icke kan hafva varit Utskottets afsigt. I öfverensstämmelse med Herrar *Swartz* och *Wallenberg*, anhåller jag alltså om återremiss.

Herr *Lindeström:* I det hela taget tror jag icke att någon meningsskiljaktighet förefinnes emellan mig och Herr *Wallenberg*. Vi erkänna ju båda att inkomst af capital bör beskattas. Jag har ingenting annat att säga, än att jag ville ingå på återremiss, men med det uttryckliga villkor, att Ståndet erkänner rigtigheten af dessa båda punkter och att Utskottet endast ålägges, att med mera klarhet gifva tillkänna, dels det bevillning för samma inkomst icke skall på två håll erläggas, dels ock att någon uppgift från penningeförvaltande verk å af enskilde der insatta penningar icke må af Beredningarne kunna fordras.

Herr *Sundvallson:* Innan Ståndet går att fatta definitift beslut rörande denna §, vill jag fästa uppmärksamhet på en omständighet, som eljest skulle kunna medföra en orättvisa. I första momentet af förevarande § stadgas att »för all inkomst, vare sig af capital eller arbete, erlägges bevillning,» hvarefter i sista momentet upprepas, att »arrendatorer af Kronan tillhörig fast egendom erlägga ock bevillning för den inkomst, de af dessa arrenden åtnjuta.»

Detta sista tillägg synes endast vara en gifven följd af det första och derföre öfverflödigt, om ej vilseledande, hvadan det torde kunna helt och hållet utgå. Det är gifvet att en arrendator skall, lika med hvar och en annan medborgare, erlägga bevillning för sin inkomst, men, om föreskriften i sista mom. skulle genast tillämpas, komme man att begå en orättvisa emot arrendatorerne af Kronan tillhörig fastighet. För närvarande betala dylike arrendatorer icke någon bevillning. Denna förmån hafva de utan tvifvel tagit i betraktande vid arrendecontracternas upprättande samt derigenom varit i tillfälle att åtaga sig en större arrendesumma, än eljest skulle blifvit händelsen. Arrendebeloppet måste nemligen anses hafva blifvit så mycket högre tillförene, men blifva så mycket mindre hädanefter, som den nu föreslagna bevillningen å Kronoarrendatorer, hvilka måste tillgodonjuta sin med Kronan contraherade rätt. I min tanke, vore det således obilligt och för-

närmande mot dessa arrendatorer att genom denna författning ålägga dem bevillning, hvilka före denna dag ingått sina contracter med Kronan, och derföre anser jag det vara nödigt att åtminstone göra följande tillägg uti sista mom. af denna §, om detsamma eljest skall bibehållas, nemligen »*vid nu gällande contracters utgång.*»

Hvad den nu omhandlade punkten i öfrigt vidkommer, anhåller jag få förklara min åsigt vara, att capitalister, likaväl som näringsidkare och andra skattskyldige medborgare, böra erlägga bevillning, samt förenar mig alltså med Herrar *Ridderstad* och *Wærn;* men då jag gör detta medgifvande, sker det under uttryckligt förbehåll att det är utan allt afseende på eller något slags medgifvande på förhand deraf, att förslaget, som återfinnes pag. 24 om bevillningsafdragets uppbärande, bifalles; ty jag föreställer mig dels att dessa begge frågor äro alldeles oberoende af hvarandra, dels att capitalister likaväl, som alla andra medborgare, böra erlägga bevillning för sin inkomst, sådan den är eller blifver, vare sig bevillningsafdraget qvarstår eller ej.

Herr *Swartz:* I anledning af den siste talarens yttrande, tillåter jag mig endast åberopa, det jag tror att sista punkten i denna § ännu icke är föredragen; hvadan, och ehuru jag nu icke vill ingå i något svaromål, jag likväl hoppas, det min rätt att yttra mig må stå öppen.

Herr *Sundvallson:* Jag kan icke från någon synpunkt godkänna detta Utskottets förslag. Såsom man vet, utgör bevillningsafdraget 5 procent af räntan, såvida denna uppgår till 6 procent för hundradet af capitalet, och detta afdrag kommer gäldenären till godo. Den intecknade skulden i Riket utgör omkring 280 millioner, och den ointecknade torde ingen hafva reda på. Äfven å den sistnämnda kommer likväl bevillningsafdrag i fråga. Om man nu emellertid håller sig endast till den förra, som är approximativt känd, och antager, att blott $^2/_3$-delar deraf draga 6 procent, hvarå bevillningsafdrag kommer gäldenären till godo; så skulle, derest Utskottets förslag godkännes, detta bevillningsafdrag försvinna och en ökad utgift af 540,000 R:dr om året sålunda uppstå för de Svenske medborgare, hvilkas fastighet är intecknad. Dessa 540.000 R:dr, hvartill bevillningsafdraget å det supponerade beloppet uppgår, skulle i stället komma capitalisterne till godo och för dem blifva en ökad inkomst. Det är sannt, att, enligt förslaget, capitalisterne i stället och för härigenom ökad inkomst komma att erlägga bevillning, men denna skatt, som utgår med 1

procent af inkomsten, blefve endast 5,400 R:dr. Således skulle genom bevillningsafdragets upphörande endast de gäldenärer, hvilka hafva intecknad skuld, komma att betala 540,000 R:dr i räntor årligen mera, än de nu erlägga, endast för att, så tillsägandes, bereda Staten en ökad inkomst af 5,400 R:dr. Disproportionen mångdubblas i verkligheten af det förhållandet, att den ointecknade skuldsumma, som nu lindras med bevillningsafdrags tillgodonjutande, men sedermera beröfvades denna förmån, säkerligen är inom landet fullt lika så stor, som den intecknade, så att man torde kunna antaga att genom detta förslags godkännande Svenska debitorer åläggas en ökad beskattning, under formen af högre räntor, till belopp i rundt tal af minst en million R:dr, hvaraf, i aldra bästa och samvetsgrannaste fall, Staten tillgodokomma blott 10,000 R:dr såsom ökad bevillning å räntebärande capital. Af dessa skäl, anser jag mig så mycket mindre kunna bifalla bevillningsafdragets upphäfvande, som detsamma redan i allmänna föreställningssättet sammanvuxit med begreppet, att $5^7/_{10}$ procents ränta är den enda lagliga, som bör oafkortad utgöras.

Herr *Swartz:* Jag kan icke förstå annat, än att Ståndet i denna punkt redan utlåtit sig genom det beslut, hvarigenom Ståndet godkännt Utskottets förslag, att capitalister böra directe beskattas, och näringsidkaren således hädanefter icke förskottsvis erlägga någon bevillning för upplånade capitaler. Det borde vara nog att göra ensamt denna erinran, men det kan vara skäl att äfven påminna sig det verkligen orimliga eller åtminstone osammanhängande i den nuvarande föreskriften. Det heter nu: »Som likväl låntagaren endast förskottsvis erlägger den bevillning, hvilken för utlånte medel belöper, vore det hans ovillkorliga rätt att detta förskott af långifvaren återfå med fem procent af räntan för alla utlånta capital, utan afseende derpå om de äro intecknade eller icke, så framt nemligen räntan är till mer, än fem procent bestämd.» Af detta stadgande framgår den orimligheten, att, om man å ett capital har 5 procents ränta eller derunder, erlägges ingen bevillning för denna inkomst. Om räntan uppgår till en högre procent, skall capitalisten deremot medgifva såsom bevillningsafdrag 5 procent af räntan, ehuru låntagaren icke är ålagd att till Staten betala mer än $2^1/_2$ procent. Det nuvarande stadgandet synes mig således icke i något hänseende, oafsedt de af Ståndet redan fattade beslut, kunna gillas; men genom Ståndets berörda beslut hoppas jag, att denna fråga anses

redan vara afgjord, så att indirect beskattning genom bevillningsafdrag å ränta för framtiden kommer att upphäfvas.

Öfverläggningen var slutad; och beslöts att Bevillnings-Stadgans § 6, mom. 1, bifalles; att andra yttrandet, sidan 24 i Betänkandet, eller det, som afser bevillningsafdragets upphörande, godkännes; och att mom. 2 och 3 af berörde § 6 återremitteras.

Vid frågan om proposition å Bevillnings-Stadgans mom. 4, yttrade Herr *Swartz:* Beträffande 4 mom. af 6 §, hemställer jag, om icke genom en återremiss detta moment kunde erhålla en förändrad lydelse och således vinna en större fullständighet. Jag föreslår, att momentet måtte blifva så lydande: *De vid de förenade Rikenas Beskickningar hos utländska makter anställde samt alla öfrige under Utrikes Departementet lydande embets- och tjenstemän erlägga inkomst-bevillning för den aflöning, de från Svenska Statscassan uppbära.* Hittills hafva de vid de förenade Rikenas Beskickningar hos utländska makter anställde personer, jemte alla under Utrikes Departementet lydande, erlagt bevillning till Svenska Staten; och genom mitt förslag skulle man ej eller hädanefter behöfve uttryckligen nämna *Norrmän*, utan hänföra dem under den allmänna cathegorien.

Herr *Lindeström:* Jag instämmer desto heldre med Herr *Swartz,* som det förekommer mig rakt af stötande, att Norrmän skulle särskildt utpekas, då hvad man åsyftar ganska väl kan i allmänna ordalag uttryckas.

§ 6. mom. 4, antogs af denna lydelse: »De vid de förenade Rikenas Beskickningar hos utländska makter anställde samt alla öfrige under Utrikes Departementet lydande embets- och tjenstemän erlägga inkomstbevillning för den aflöning, de från Svenska Statscassan uppbära.»

§ 6 mom. 5, och tredje yttrandet, sidan 24 i Betänkandet.

Herr *Lindeström:* Då denna fråga förevar i Bevillnings-Utskottet, motsatte jag mig så mycket jag kunde detta förslag. Min öfvertygelse är nemligen den, att, om det här föreslagna stadgandet skulle antagas, komme man att begå en bestämd orättvisa mot de arrendatorer, som för närvarande på arrende innehafva Kronan tillhörig egendom, och Kronan skulle ej eller för framtiden vinna något, ty i och med detsamma arrendatorerne visste, att de voro underkastade en godtycklig bevillning, skulle de icke erlägga så höga arren-

den, som hittills, utan Kronan tvärtom förlora. Jag önskar således, att detta stadgande må helt och hållet försvinna, men, om detta icke låter sig göra, instämmer jag i Herrar Comitérades förslag, enligt hvilket Krono-Arrendatorer skulle erlägga halfva bevillningen af den arrenderade jordens taxeringsvärde.

Herr *Ödmansson:* Man kan icke antaga, att en arrendator af Kronans egendom skulle betala så högt arrende, att han icke kunde erlägga bevillning för inkomst. Då, enligt förslaget, en hvar för sin inkomst får betala skatt till Kronan, så synes det åtminstone mig klart, att äfven dessa arrendatorer böra beskattas. Skulle de icke erlägga skatt, komme de äfven att befrias från alla på bevillning grundade communalafgifter, och detta vore orimligt. Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag.

Herr *Wahlström:* Jag är mera böjd att instämma med Herr *Lindeström.* Men om det stadgande skulle qvarstå, att arrendatorer af Kronan tillhörig fast egendom böra erlägga bevillning för inkomst af sina arrenden, då kan jag icke förstå, hvarföre icke bevillning skall betalas äfven af arrendatorer utaf Kyrko-, Academie-, Hospitals- m. fl. hemman. Jag yrkar således, att, om arrendatorer af Kronans egendom skola betala bevillning, det måtte tilläggas, att arrendatorer af allmänna inrättningar tillhörande hemman jemväl skola påföras bevillning.

Herr *Swartz:* Jag tror det vara en stor skillnad emellan arrendatorer af Staten tillhörig fastighet och andra arrendatorer. Denna skillnad ligger förnämligast i den långa tid, som de förras contracter omfatta, äfvensom i den optionsrätt, som för Krono-arrendatorer numera är gällande. Det må vara. att för arrendeu på kortare tid bevillningen tages i beräkning vid utfästande af arrendesumman, men då arrendena afse en längre tid, tror jag, att detta är så godt som alldeles omöjligt att göra. Bevillning är nemligen något helt annat, än en grundskatt. Den är icke stadigvarande, utan kan förändras vid hvilken R.ksdag som helst; och under det att den enskildes egendoms taxeringsvärde efter en längre tids förlopp stiger, kommer i sjelfva verket att deraf utgå en högre bevillning, ehuru grunden för dess beräkning är densamma. Det är då icke mera än billigt, att arrendatorer af Kronans egendom i allmänhet erlägga någon afgift till Staten för den inkomst, de åtnjuta, och genom arrendecontract kan icke någon motsvarande ersättning gifvas, då contracten omfatta längre

tider. Jag tror således det vara skäl att bifalla Utskottets förslag.

Herr *Hierta:* Jag hemställer vördsamt, huruvida icke sista momentet i 6 § må, såsom öfverflödigt, kunna uteslutas. Om man antager 1:a mom., der det heter: »För all inkomst, vare sig af capital eller arbete, erlägges bevillning med en procent, beräknad å behållna inkomstbeloppet», faller det af sig sjelf, att äfven arrendatorer af såväl Krono-, som Kyrko-, m. fl. hemman böra erlägga bevillning för deras behållna inkomst. Skulle man icke antaga, att under rubriken »för all inkomst erlägges bevillning» innefattas jemväl arrendatorer, då kunde med samma skäl göras en mängd andra undantag och, bland dem, för embetsmän, i afseende å hvilka man påstår, att, då dessa påföras bevillning, man gifver med ena handen och tager igen med den andra. Med samma skäl, som den, hvilken har fördel af ett visst företag, af sin inkomst betalar tribut till Staten, bör äfven embetsmannen skatta för sin inkomst. Af dessa skäl, föreslår jag att detta moment må ur förslaget utgå.

Herr *Björck:* För min del, kan jag icke föreställa mig, att meningen med stadgandet i 1:a mom. skulle vara sådan, som Herr *Hierta* synes afse, eller att fastigheter skulle beskattas på två sätt. Då man en gång har bestämt, att inkomst utaf fastighet skall beskattas efter egendomens taxeringsvärde, bör man icke ega att pålägga jemväl en annan beskattning. Skulle man nu beskatta en egendom först i egarens, och sedan i arrendatorns, hand, då har jag åtminstone icke förstått författningens mening. Jag tror emellertid, att den icke är sådan, och man har ej eller hittills hört talas om att arrendator af enskild egendom skall beskattas för inkomsten af arrendet. Derom finnes icke något stadgande i nu gällande Bevillnings-Förordning och ej heller i detta förslag. Berörda förslag skiljer sig från Bevillnings-Förordningen deri, att det uppställer den regel, att all jord, som icke tillhör Kronan, bör erlägga eganderätts bevillning. De af Herr *Wahlström* omnämnda hemman hafva från äldre tider varit från bevillning fritagne, men ifrågavarande förslag undantager dem icke i allmänhet, utan endast om inkomsten deraf tillfaller Sjuk- och Fattigvårds-Inrättningar m. m.; och derföre har Utskottet icke kunnat, såsom Herr *Wahlström* påyrkat, föreslå beskattning å berörda hemman. Denna fråga står således alldeles isolerad. Jag frågar, om, sedan en författning säger, att Kronojord är undantagen från eganderätts-bevillning, en arren-

dator skulle kunna åläggas att, jemte den afgift, som han enligt contract betalar till Kronan för dominium, betala dessutom en ytterligare afgift. Man kan verkligen sätta i fråga, huruvida det låter sig göra, att först lemna bort sin egendom under vissa villkor, men sedan komma efter med fordran på bevillning. Lika med Herr *Swartz,* medgifver jag dock, att saken kan förekomma annorlunda, då contract för lång tid blifvit upprättadt, och att man för framtiden måhända bör stadga, att en arrendator skall erlägga bevillning i den mån, hans inkomster stiga; men om jag finner detta riktigt och fullkomligt lagligt, emedan ingens rätt dervid trädes för nära, kan jag likväl icke gilla, att nuvarande arrendatorer ålägges en dylik afgift. Sådant vore, efter min tanke, ett verkligt contractsbrott, ty en arrendator bör kunna trygga sig vid sitt lagliga contract och icke åläggas att utgöra mera, än hvartill han genom contractet är förbunden. Jag skulle således tro, att denna fråga löses bäst på det sätt, Herr *Sundvallson* föreslagit, eller att stadgandet godkännes med det tillägg, att *nuvarande arrendatorer äro fortfarande från bevillning frie.* Jag hemställer derföre, att § bör återremitteras, på det Utskottet må blifva i tillfälle att göra ett tillägg i förutnämnda syftning.

Herr *Swartz:* Jag är i viss mån förekommen af Herr *Björck,* som rätt uppfattat hvad Utskottet velat föreslå i afseende på bevillning af jordegendom. Statens egendomar skulle fortfarande vara fritagne, ehuru med vissa undantag, från bevillning, hvaremot all annan jord, jemväl sådan som tillhör fromma stiftelser och andra dylika inrättningar, hvilka förut varit från bevillning befriade, hädanefter skulle komma att erlägga sådan. Denna är förslagets mening. Med afseende likväl på de fall, då för Staten tillhöriga hemman och lägenheter bevillning skall utgöras af innehafvarne, enligt mom. *a* och *b* i § 2, torde nu förevarande moment i § 6, om mom. i hufvudsak godkännes, kunna förtydligas, genom att erhålla följande lydelse: »*arrendatorer af Staten tillhörig, från fastighets-bevillning undantagen, fast egendom erlägga ock bevillning för den inkomst, de af dessa arrenden åtnjuta*». Derigenom borttoge man all den tvätydighet, som i afseende å arrendatorer af boställen annars skulle förefinnas, ty då innehafvaren af ett boställe betalar bevillning, kan det naturligtvis icke komma i fråga att sådan skall af arrendatorn särskildt erläggas. Det förekommer mig fortfarande, såsom skulle det vara en ganska stor skillnad emellan de bestämmelser, hvilka

blifvit ingångna emellan Kronan och enskilde, samt den bevillning, som Svenska folket åtager sig och i afseende hvarå representationen säger att den, under närvarande förhållanden, anser att det eller det bidraget bör utgöras till statsbehofvens fyllande genom att pålägga en viss afgift i förhållande till hvars och ens inkomst. Jag tycker att detta är någonting helt annat, än de emellan Kronan och dess arrendatorer ingångna contracter. Det må vara att för sjelfva *fastigheten*, som arrenderas, icke annan afgift erlägges till Staten, än den i contractet bestämda, men jag kan icke finna, hvarföre en arrendator af sådan fastighet icke skulle vara pligtig att för den *inkomst*, han af det med Kronan ingångna contractet hemtar, hkasom andra medborgare, lemna sin gärd till Statens behof, destohellre som dessa vid olika tidpunkter kunna vara ganska olika. Med afseende på den skiljaktiga naturen emellan bevillning och arrendeafgifter, synes något tillägg till mom. icke behöfvas, utan endast att, om detsamma godkännes, deråt gifves ett förtydligande, i enlighet med det förslag, jag framställt.

Herr *Lindeström:* Jag tror att Herr *Hierta* betydligen tagit fel, då han sagt att arrendatorer af Kronan tillhörig egendom i alla fall skulle erlägga bevillning. Man bör komma ihog att för närvarande bevillning icke finnes ålagd inkomst af jord, hvadan Herr *Hierta* bestämdt har orätt i sitt påstående, att arrendatorer skulle vara underkastade sådan bevillning. Jag yrkar fortfarande att detta mom. måtte uteslutas, ty då en arrendator tager på arrende ett hemman, bestämmer han naturligtvis arrendesumman just med fästadt afseende å fördelen att icke behöfva betala bevillning. Om arrendatorn skall erlägga bevillning, nedsätter han ovillkorligen sitt anbud å arrendet; och om den pålägges nuvarande arrendatorer, blir derigenom begången en orättvisa emot dem och ett våld mot eganderätten.

Herr *Ödmansson:* För min del, kan jag icke finna att någon orätt sker om arrendatorer ålägges bevillning, lika med alla andra, för sin inkomsl. Den deremot gjorda invändning, att arrendatorer icke kunna åläggas betala mera, än arrendet, synes helt och hållet förfalla, då i contractet stadgas, att arrendator skall betala alla onera, som finnas eller framdeles blifva pålagda. Dessutom få alla löntagare betala en likadan afgift; ty af de löner, Kronan gifver dem, tages en del tillbaka i bevillning. Så är äfven förhållandet med boställsinnehafvare, hvilka för sina boställen få betala fastighetsbevillning. Deruti

ligger ingen orätt, ty, såsom Herr *Swartz* anmärkt, ankommer det på Rikets Ständer allena att bestämma de skatter, som skola utgå, hvilket icke kan förhindras af contracter. Capitalisterne få ock numera finna sig uti att skatta för sina capitaler, som förut varit fria. Jag förenar mig med Herr *Swartz*, och anser, lika med honom, att ett förtydligande af redactionen måhända är behöfligt, och att återremiss af denna orsak bör ske.

Herr *Hierta:* Jag måtte hafva uttryckt mig mycket illa, då jag kunnat så missförstås af Herr *Björck*, att han trott min mening vara, att man borde beskatta arrendatorer af enskild egendom för deras inkomst, likasom man beskattar capitaler. Detta var ingalunda min mening, utan blott att i första momentets bestämmelser skulle innefattas den, att arrendatorer af egendomar, hvilka hittills icke blifvit beskattade, skulle komma att skatta för inkomst. Herr *Lindeström* har sagt, det jag skulle hafva tagit fel, men sedermera har han dock kommit till samma resultat, som jag, eller att mom. borde tagas bort. Derpå vill jag dock icke insistera, sedan jag hört det af Herr *Swartz* föreslagna tillägg, i hvilket jag instämmer.

Herr *Wallenberg:* Jag anhåller blott att få citera ett litet exempel. En hvar af Ståndets ledamöter känner troligen till historien om de Trollhättska lottsedlarna. Der beskattade Staten sina egna gäldenärer. Jag tror visserligen att det icke vore så farligt, att på en kortare tid medgifva frihet från bevillning för arrendatorer af Kronans fasta egendomar. men då man tänker på att dessa arrendecontracter gälla för ända till 30 år, så kan det hända att grunden för bevillningen 10- eller 15-dubblas, och i sådant fall komme dessa arrendatorer att spela verklige friherrar. Emedlertid bör man icke beskatta arrendatorerne efter arrendesummans belopp, utan i förhållande till den vinst, de hafva af sina arrenden. Att man nedlagt en del af sitt capital i en sådan rörelse, kan ingalunda förändra förhållandet, hvadan jag tror att man bör väl betänka sig, innan man ingår på det af Herr *Sundvallson* föreslagna tillägg.

Herr *Rydin:* Jag motsätter mig helt och hållet Herr *Wallenbergs* åsigt, helst man aldrig bör hafva några bekymmer för framtiden, utan blir det då tids nog att tänka på saken.

Herr *Schenström:* I det längsta har jag afhållit mig från att deltaga i discussionen, då jag sjelf är arrendator af Kronojord. Ehuru jag sålunda är jäfvig, torde detta dock icke

böra hindra mig att uttala min åsigt, men deremot ämnar jag icke deltaga i votering, om sådan kommer att ega rum. För min del, kan jag icke finna rimligt att, sedan ett arrendecontract emellan den enskilde och Staten blifvit uppgjordt, Rikets Ständer skulle hafva rätt att besluta, det arrendatorn skall betala något utöfver contraherade arrendebeloppet. I förlitande på helgden af sina contract, hafva arrendatorer till jordens förbättring m. m. nedlagt ganska betydliga capitaler på af Kronan arrenderade lägenheter, och mången ser sig icke ens kunna återbekomma dessa utlagda penningar förr, än mot slutet af arrendetiden. Möjligheten att amortera sådana förlag skulle i väsendtlig mån förminskas, om Utskottets förslag, hvilket förekommer mig i högsta måtto rättsvidrigt, vunne bifall. Det af Herr *Sundvallson* framställda förslag synes mig deremot mera antagligt, ty då blifva åtminstone de nuvarande arrendatorerne icke förnärmade i deras otvätydiga rätt; dock qvarstår alltid den af Herr *Lindeström* ganska riktigt gjorda anmärkning, att Staten genom ifrågavarande beskattnings vidtagande ovillkorligen skall vid nya arrendecontracters uppgörande erhålla betydligt mindre afkomst af sina egendomar, och hvilken förlust på långt när icke kan ersättas genom ifrågavarande bevillningsafgift. Man vågar nemligen ej inlåta sig i aftal, under risque att efter godtycke påläggas vidare utgifter, derest icke arrendet upplåtes till rampris.

Ett af de skäl, Herr *Swartz* åberopat, anser jag icke hafva synnerlig betydelse. Han fästade vigt dervid, att innehafvare af Kronolägenheter skulle, vid förnyad utarrendering af desamma, till lägenheterna hafva optionsrätt; men det är ganska möjligt att han af en sådan rätt icke kan begagna sig, ty ett så uppdrifvet »*maximum*» kan af vederbörande bestämmas, att det ej vidare lönar sig att innehafva arrendet.

Af dessa skäl, önskar äfven jag att redan yrkad återremiss måtte af Högtärade Ståndet beviljas.

Öfverläggningen var slutad, och § 6 mom. 5 samt tredje yttrandet sidan 24 i Betänkandet återremitterades.

§ 7, första punkten.

Herr *Wallenberg:* Jag anhåller få fästa Ståndets uppmärksamhet derpå, att det icke kan vara skäl att beskatta en näringsidkare, hvilken under ett föregående år gjort förlust, och således icke för det året har någon behållning. Utom orättvisan deri, att en person, som drifver rörelse och drabbas af stora förluster, enligt förslaget, skulle komma att påföras en icke obetydlig bevillning, uppstode derigenom äfven

en ytterligare orättvisa, enär det är stadgadt, att, om en person har i vinst endast 400 R:dr om året, skall han vara fri från bevillning. Man tvingar genom ett dylikt stadgande alla dem, hvilka drabbats af förluster, att uppgifva sig hafva förtjent 400 R:dr R:mt. Förlust är och blir alltid förlust, och der sådan inträffar, der har Kejsaren förlorat sin rätt. Staten får, likasom den enskilde, jemka sina utgifter efter inkomsterna, och detta gäller lika för capital och arbete. Af dessa skäl, anhåller jag om afslag å de 2:ne sista mom. i 1:a punkten af 7 §.

Herr *Renström:* Jag har emot Utskottets förslag i 3:je momentet under Litt. *d.* af denna § reserverat mig, och jag anhåller nu, att denna min reservation måtte uppläsas.

Efter att, i följd häraf, 1:a punkten i Herr *Renströms* vid Betänkandet fogade reservation blifvit uppläst, yttrade Herr *Renström* vidare: Jag hemställer nu till det Högtärade Ståndet, om icke Ståndet skulle finna skäligt bifalla det förslag, jag i reservationen framställt, nemligen: att, om en näringsidkare kan styrka, att han icke haft någon behållning på sin rörelse, utan möjligen förlust, han då icke bör erlägga bevillning för mera, än halfva den summa, en sådan rörelse, som den han bedrifvit, anses i allmänhet afkasta. Det förefaller mig åtminstone högst orimligt och äfven stridande emot principen af den föreslagna författningen, att en näringsidkare, som icke haft någon inkomst, utan möjligen förlust, ändock skall erlägga bevillning för hvad en sådan rörelse, som den han bedrifvit, anses i allmänhet afkasta. Man har inom Utskottet häremot anmärkt, att, då ett sådant förhållande inträffar, att en näringsidkare kan styrka att han icke haft någon inkomst på sin rörelse, utan möjligen förlust, Taxeringsmännen väl icke komma att uppskatta inkomsten på en sådan rörelse, som den han bedrifvit, till det allra högsta, utan snarare det lägsta. Det torde väl vara möjligt att Taxeringsmännen skulle komma att förfara på detta sätt, men jag anser dock, för min del, att detta för det första icke skulle vara så alldeles riktigt, och för det andra, att en sådan näringsidkare då, i alla fall, skulle komma att betala alltför mycket. Jag känner t. ex. hus i Götheborg, som bedrifva en så betydlig rörelse, att, om jag skulle bedöma hvad en sådan rörelse i allmänhet borde afkasta, jag icke gerna skulle kunna uppskatta inkomsten till mindre, än 50 till 100,000 R:dr, men hvilka hus jag likväl på samma gång specielt har mig bekant ett och annat år haft så stora förluster, att en

underbalance på rörelsen uppstått af lika stora summor, som de, jag i egenskap af Taxeringsman skulle anse mig vara förpligtad att påföra dem bevillning för, och ändå större summor. Jag frågar då, om det väl skulle kunna vara med billighet och rättvisa öfverensstämmande, att, under sådana förhållanden, påföra dessa hus bevillning för den inkomst, en sådan rörelse, som den, hvar och en af dem bedrifvit, kan anses i allmänhet afkasta. Jag tror icke, att någon kan vilja påstå detta. Det skulle då, i min tanke, vara vida bättre att bestämma vissa belopp, som hvarje näringsidkare, i mån af storleken af sin rörelse, borde erlägga bevillning för, utan afseende på om inkomsten varit större eller mindre, eller om förlust på rörelsen uppstått, och jag tror säkert äfven, att de fleste näringsidkare skulle preferera att blifva beskattade på detta sätt, framför att blifva taxerade för den inkomst, Taxeringsmännen må kunna anse dem hafva haft under föregående året. Då jag emellertid icke kan göra mig någon förhoppning om att ett sådant beskattningssätt skall blifva af Ständerna antaget, och jag icke eller anser mig böra yrka, att personer, som bedrifvit en stor rörelse, hvarpå de icke haft någon inkomst, utan möjligen förlust, skola vara alldeles fria från skatt, så synes mig väl att det jemkningsförslag, jag i reservationen framställt, borde vinna Ständernas bifall.

Herr *Swartz:* Hvad början af detta första moment beträffar, har min uppmärksamhet blifvit fästad derpå, att, då det säges, att ifråga om inkomst får afdragas ränta å det för rörelses bedrifvande upplånade capital, någon tvätydighet kan förefinnas derom, huruvida capitalist, hvilken icke kan sägas drifva penningerörelse, är berättigad att afdraga ränta på upplånta medel från den han uppbär å utlånade. Till undvikande af tvätydighet vill jag föreslå, att 1:a mom. i 1:a punkten af 7 § må erhålla följande lydelse: *I fråga om den inkomst af capital och arbete, för hvilken bevillning skall utgöras, får — — — afräknas nemligen*

a) ränta å alla upplånade capital.

Då synes det tydligt att denna punkt icke refererar sig till något annat, än innehållet af 6 §.

Ett annat sätt att afhjelpa den anmärkta bristen vore, att, med bibehållande af den af Utskottet föreslagna redactionen oförändrad, på lämpligt ställe i 1:a mom. införa följande tillägg: *När inkomst beräknas af ränta å utlånadt capital, får afdrag ske för ränta, som den skattskyldige utbetalt å*

upplånadt capital, jemte de kostnader, som genom capitalets förräntande förorsakas.

Hvad beträffar det moment, emot hvilket anmärkningar af föregående talare blifvit framställde, lärer det vara svårt för några att bestrida, det ju icke det här föreslagna stadgandet synes vara alldeles orimligt, och kan det derföre tarfvas en förklaring angående dess tillkomst. Hufvudsakligaste skälet är det, att bevillningen skulle kunna tjena till grund för bestämmande af de communala afgifterna, och derföre ansåg man sig nödsakad att här följa samma förfaringssätt, som inom communerna. Det kan nemligen icke gå an att befria från afgift till communen en större näringsidkare, äfven om han under året lidit förluster. Hans förmögenhet måste ändock tagas i anspråk, på det communen äfven från honom må erhålla bidrag till fyllande af sina behof. Man kan tänka sig en ganska stor fabriksanläggning i en mycket liten stad. Ena året skördar fabriksidkaren en stor vinst, ett annat år åter lider han förlust. Det är omöjligt för communen att beräkna bidraget från fabriken annat, än på sätt och vis i medeltal. Det har blifvit mig föreslaget, att ersätta den punkt, som börjar med »Näringsidkare, som under året näst före det etc.», sålunda, att punkten skulle helt och hållet utgå, jemte den efterföljande, såsom varande alldeles obehöflig, enär den 21 § i Instructionen för taxerings-förrättningarne bättre uttrycker hvad man velat säga. Men då man utesluter den förra punkten, skulle i 3:je punkten insättas ett tillägg af följande innehåll: *Har under året näst före det, för hvilket bevillning skall påföras, sådane särskilde förhållanden inträffat, antingen i afseende å betydligare vinst eller förlust för skattskyldig, att det löpande årets inkomst icke derefter skäligen kan beräknas, eller har den skattskyldige föregående året icke drifvit lika beskaffad rörelse, då skall taxering ske efter hvad en rörelse, jemnförlig med den skattskyldiges, anses i allmänhet afkasta.* Att alldeles utan någon ersättning lemna denna punkt, tror jag icke låter sig göra. Inom Utskottet föreslog jag visserligen en annan utväg, att nemligen göra en beräkning öfver 3 års inkomster och deraf taga ett medeltal, sålunda, att då en fabriksidkare ett år haft en större vinst, ett annat år en mindre och tredje året ingen eller till och med gjort förlust, skulle deraf tagas ett medeltal. Gerna såge jag, om någon annan kunde framställa ett bättre förslag, men jag tror emellertid det vara alldeles nödigt att icke helt och hållet befria ett förmöget bolag från allt bidrag till Staten och com-

munen, derföre att detsamma under ett år, i stället för behållning, lidit förlust. Jag anhåller att få förorda det förslag, jag här framställt.

Herr *Wærn:* Jag delar de åsigter, som Herr *Renström* framställt om olämpligheten deraf, att näringsidkare, som under ett föregående år gjort förlust, skola skatta i likhet med hvad en rörelse, jemnförlig med den de drifvit, anses afkasta. Denna orättvisa är så uppenbar, att den icke kan annat, än väcka stor ovilja hos den skattdragande, som deraf drabbas, och, för min del, anser jag olägenheten af en sådan känsla, som att Staten är orättvis, större, än de olägenheter, hvilka den siste talaren anfört, med hänseende till communal-beskattningen. För att utjemna olägenheterna, har jag kommit på samma tanke, att nemligen det lämpligaste är, att taga ett medium. Om det medför olägenhet i flera afseenden att en rörelse beskattas det år, då idkaren deraf lidit förlust, så finner jag äfven, att det blir förenadt med flera olägenheter, om man vill taga ett medium. I sådant fall skulle föras bok och räkning öfver de belopp, hvartill inkomsterna under tre år uppgått, och medium deraf tagas; men jag kan icke inse, att för Statsverket olägenheterna skulle blifva så stora deraf, att en näringsidkare, som ett år lidit förlust, icke erlade bevillning, helst det väl i landet icke finnes någon rörelse så stor, att icke Staten, utan att derifrån erhålla bevillning, ändock kan reda sig. Inkastet i detta afseende har således icke något värde. Hvad åter communen angår, måste jag medgifva, att der kunna uppstå större olägenheter, i händelse en påräknad inkomst uteblifver. Om, såsom Herr *Swartz* anfört, i en mindre stad finnes en stor fabrik, hvars rörelse under året icke lemnat någon inkomst, men communen befinner sig i sådan belägenhet, att den behöfver bidrag, kan jag icke se något hinder derför, att detta bidrag beräknas efter den bevillning, som fabriksidkaren under trenne år erlagt. Detta inkast bör icke föranleda en orättvisa i förslaget.

Hvad Herr *Renströms* förslag beträffar, är det mycket vackert, men äfven det förefaller mig orättvist. Då man icke egt någon inkomst, bör man icke betala någon skatt, och då måste det till sin grund vara lika orättvist att vilja, det man skall skatta för hälften af den inkomst, en annan likartad rörelse kan anses lemna. Jag yrkar följaktligen afslag på de två sista momenterna i denna punkt.

Herr *Wallenberg:* Jag är ense med Herr *Wærn* deri,

att en modification visserligen är ganska vacker, men i princip är det alltid orätt att vilja, det en näringsidkare, som lidit förlust, ändock skall betala skatt. Vore här fråga om jordbruket, då skulle man få höra ett annat ljud. Hvar och en vet, att, när jordbrukaren drabbas af hagelskada och derigenom lider förluster, blir det vanligtvis fråga om att derför lemna honom ersättning, vida öfverstigande den bevillning, som för egendomen erlägges. Jag kan icke förstå, huru ett sådant förslag, som Utskottets, hvarken från Statens eller communens synpunkt, kan blifva rättvist. Emedlertid har under discussionen framträdt nödvändigheten af att skilja afgiften till Staten från den communala beskattningen, ty att sammanlänka dem på detta sätt, medför endast den verkan, att afgiften till Staten blifver uppdrifven för communens skull. Detta gäller städerna, men icke landet. Jag vidhåller min åsigt, och yrkar afslag på de två sista momenten.

Herr *Kock:* I denna sak delar jag reservanten, Herr *Renströms*, åsigt om orimligheten deraf, att en näringsidkare, som lidit förlust, ändock skall erlägga bevillning, och anser derjemte, att sättet, hvarpå denna skatt skulle beräknas, är ganska svårt. Det står, att bevillningen skulle beräknas efter hvad en rörelse, jemnförlig med den ifrågavarande, anses i allmänhet afkasta. Den der jemnförelsen eller bestämmelsen måtte vara särdeles svår, ty en likadan rörelse kan det ena året gifva en stor, ett annat år en mindre och stundom ingen afkastning, äfvensom i den enas hand ganska mycket, och i en annans helt litet, beroende detta dels på conjunctur-förhållanden och dels på huru rörelsen skötes, hvadan det alltid måste blifva svårt för taxeringsmännen att göra någon jemnförelse. Under discussionen hafva flera talare, i synnerhet Herr *Swartz*, mycket fästat sig vid nödvändigheten af att påföra bevillning, såsom liggande till grund för de communala afgifterna. I anledning häraf vill jag nämna, att det är långt ifrån i alla städer, som communalbeskattningen är grundad på bevillningen. Åtminstone i Malmö är bevillningen högst sällan behöflig för bestämmande af de communala utskylderna. Att, såsom Herr *Wallenberg* föreslagit, helt och hållet taga bort all skatt på den näringsidkare, som lidit förlust, är måhända betänkligt, men jag hemställer, om icke i sådant fall det må vara Taxerings-Comitéen öppet att kunna ålägga en dylik näringsidkare en minimiafgift. Endast för detta speciela fall borde en minimiafgift finnas. På det denna

fråga må kunna närmare tagas i öfvervägande, hemställer jag, att detta moment må återremitteras.

Öfverläggningen förklarades slutad; och följande propositioner framställdes:

Bifalles Bevillnings-Stadgans § 7 första punkten, mom. litt. a?

Svarades *Nej:* men deremot antogs, uppå särskild proposition, för detta moment en så lydande redaction: »När inkomst beräknas af ränta å utlånadt capital, får afdrag ske för ränta, som den skattskyldige utbetalt å upplånadt capital, jemte de kostnader, som genom capitalets förräntande förorsakas.»

Bifalles samma punkt, mom. litt b, c och d, till och med orden: »afdragas från den inkomst, rörelsen lemnar»?

Svarades *Ja*.

Bifalles näst derefter följande två perioder, hvilka begynna med orden: *Näringsidkare, som under året,* och slutar med dessa ord: *capitalbeloppet anses lemna?*

Härom voro meningarne skiljaktiga, dels i hufvudsaken, dels om contra-propositionen vid nu begärd votering.

I det sednare afseendet röstades först öfver en voteringsproposition, af denna lydelse:

»Den, som vill till contra-proposition antaga återremiss af nu discuterade moment af § 7 uti Bevillnings-Författningsförslaget, röstar: *Ja*.

Den det ej vill, röstar: *Nej*.

Vinner *Nej*, ställes contra-propositionen på afslag.»

En sedel aflades förseglad, och de öfriga voterings-sedlarne innehöllo 32 *Ja* emot 19 *Nej;* i följd hvaraf uti hufvudsaken röstades öfver en voterings-proposition, så lydande:

»Den, som bifaller bestämmelserna, sidan 4 af Bevillnings-Författningsförslaget, som begynna med orden: Näringsidkare, som, etc. och slutar med ordet: lemna, röstar: *Ja*.

Den det ej vill, röstar: *Nej*.

Vinner *Nej*, återremitteras förslaget i denna del.»

En sedel aflades förseglad, en dubbel sedel ogillades, och de öfriga befunnos innehålla 47 *Nej* emot 2 *Ja:* hvadan Utskottets förslag i omförmälda två perioder återremitterades.

§ 7, 2:dra punkten.

Gillades.

Samma §:s 3:dje punkt.

Herr *Rinman, C.:* Uti nu gällande Bevillnings-Förordning är intagen en punkt, som handlar om vissa afdrag vid

uppskattning af den inkomst, bruk och bergverk anses lemna, men jag hemställer, huruvida det icke må vara lämpligare att tala om denna sak, när man kommer till den afdelning, som handlar om afkortningarne.

Herr *Wærn:* Då det i detta moment står, att inkomst genom bruks-, fabriks- och handelsrörelse etc. taxeras för det löpande året och bör i allmänhet beräknas på grund af förhållandet under näst föregångna året, så tror jag, att man tryggt kan lemna sitt bifall till denna punkt och sedermera återkomma till den af Herr *Rinman* gjorda anmärkning; men, i afseende å behandlingen af detta moment, tror jag det vara lämpligare att tala om anmärkningen, då man kommer till den punkt, som handlar om afkortningarne, och icke vid föredragningen af 8 §, helst de deri uppräknade undantag afse mera personliga förhållanden, än den §, som talar om huru bergverkens uppskattning skall tillgå.

Öfverläggningen var slutad, och 5:dje punkten bifölls.

§ 8, första punkten eller momentet.

Herr *Lindeström:* Jag har i min reservation, som väl för de flesta torde vara bekant, tillkännagifvit mina åsigter i afseende å denna §. Jag har derföre icke mycket att tillägga, men anhåller dock att få besvära med några få ord. Huru ytterst stor vigt ligger på det stadgande, som Utskottet föreslagit, och huru djupt det ingriper bland massan af folket, detta inhemtar man från Riksgälds-Contoirets Berättelse om bevillningen för år 1858. I denna erhåller man upplysning om antalet af tjenstemän, som erlagt bevillning efter en degressiv scala och hvilka nu skulle efter en jemn scala komma att betala mera, än förut. Det är icke mindre än 2,277 personer, som, efter Utskottets förslag, skulle få sin bevillning fyrdubblad, icke mindre än 10,482 personer, som skulle få bevillningen mer eller mindre förhöjd, men ingen under 50 proc. Då detta är förhållandet med tjenstemän, och desse måtte väl utgöra minoriteten bland skattdragande, hvilken massa skulle då icke komma att orättvist beskattas, om Utskottets förslag blefve lag!

Af Herr *Swartz* har det blifvit föreslaget, att, då sammanräknade summan af alla årsinkomster icke öfverstiger 1,200 R:dr, skulle 400 deraf vara fria från bevillning. Äfven om detta förslag antoges, så skulle icke mindre än 1,055 personer bland embetsmän få sin bevillning höjd emellan 50 och 100 proc., och, efter mitt förslag, skulle ändock 688 personer få bevillningen förhöjd med omkring 50 proc. Då

Staten under 50 år erkännt, det vara en obillighet, att fordra skatt af den mindre inkomsten, så blir det ännu mera obilligt, ja rent af ohyggligt, att man nu skulle begära detta; men om ett afdrag, på sätt Utskottet föreslagit, får ega rum, huru skall detta väl bestämmas? Jag frågar, om detta afdrag skall blifva lika för alla, och om man icke skall fästa något afseende vid den skattskyldiges ställning. Skall man icke göra någon skillnad emellan den, som är ensam, samt den, som har hustru och flera barn? Det är derföre jag anhåller, att Rikets Ständer, eller åtminstone Borgare-Ståndet, ville med deltagande hjerta fästa afseende på deras ställning. Herr *Swartz* och många andra inom Utskottet hafva, hufvudsakligen till följd af det besvär, som skulle tillskyndas Taxerings-Comitéerna, om dessa skulle göra någon skillnad emellan olika familler, ansett mitt förslag olämpligt. Men om man behandlade alla lika, skulle olikheten blifva alltför stor. Enligt Utskottets förslag, skulle t. ex. en embetsman, som har 1,000 R:drs inkomst, under alla förhållanden betala 28 R:dr i sammanlagd skatt till Kronan och communen, förutsatt att communalafgifterna äro $2^1/_2$ gånger större, än bevillningen till Staten, och detta således, antingen han är ogift eller har 8 barn att försörja. Enligt Herr *Swartz's* förslag, skulle han likaledes betala 21 R:dr, men, enligt mitt, endast 7 R:dr, hvilket är betydligt lindrigare. Sitter en person med hustru och många barn, har han i sanning icke råd att betala stor skatt hvarken till Kronan eller communen. Jag anhåller, att Ståndet ville fästa afseende å den af mig afgifna reservation, och beklagar, att jag icke kan framlägga mina tankar så klart och bevekande, som önskligt vore.

Herr *Wærn:* För min del, kan jag icke omfatta Herr *Lindeströms* förslag, men anser mycket behjertansvärdt, att man söker göra något för den class, Herr *Lindeström* åsyftat att hjelpa. Heldre vill jag ingå på Herr *Swartz's* förslag, såsom mera öfverensstämmande med sunda skatteprinciper. Lagstiftaren bör i allmänhet akta sig att ingå i ett sådantder reglementerande, hvaraf resultaterna kunna blifva högst ojemna. När Herr *Lindeström* med så mycken känsla talar om att man är skyldig bereda lindring åt personer med famille, men att deremot personer utan sådan böra skatta, förutsätter han, utan tvifvel, att bekymmer äro bara på den ena sidan, men icke å den andra. Detta slår dock icke in. Den ogifte har kanske icke gift sig, derföre att han har slägtingar att draga fram. Sådant kan lagstiftaren icke bedöma, och det vore

derföre hårdt, om den ogifte skulle betala mera, än den, som lättsinnigt kastar sig in uti förhållanden, och således sjelf ådrager sig bekymmer. Jag har velat exempelvis nämna detta, men tror, att de af Herr *Lindeström* anförda exempel äro mera allmänna. Min afsigt har blott varit att visa omöjligheten för lagstiftaren att ingå i detail-undersökningar. Det ligger i skatteprincipernas natur, att de böra vara allmänna och att den enskilde endast undantagsvis får tagas i betraktande. Om man bifaller Herr *Swartz's* förslag, anser jag, att man gör allt hvad man kan. Man vinner derigenom enkelhet i fördelningen, på samma gång som lindring för de små inkomsterna, utan att likväl inlåta sig på att söka skipa rättvisa emellan enskilde på grund af deras individuela förhållanden.

Herr *Ödmansson:* Inom Utskottet har jag biträdt Herr *Swartz's* förslag. Jag har ansett i hög grad obilligt att de, hvilka hafva små inkomster, icke skulle få åtnjuta afkortning för 400 R:dr. Hvad tjenstemännen beträffar, synes det ingalunda vara med rättvisa förenligt att, då för andra en skattenedsättning eger rum, desse skulle betala mera, ja till och med flerdubbelt, än förut. Af dessa skäl, anhåller jag om bifall till det af Herr *Swartz* i hans reservation framställda förslag.

Herr *Schenström:* En talare har förut anmärkt att, ju längre man fortgår med pröfningen af detta ärende, desto tydligare inser man, huru svårt, ja, nästan omöjligt det är att ordna Bevillningslagen så, att derpå grundade utskylder kunna tjena till efterföljd vid bestämmande af de communala afgifterna. Det visar sig just här, huruledes nödvändigheten att *vidlyftigt* reglementera utestänger möjligheten att vinna den rättvisa vid tillämpningen, som genom en enkel lag för communalbeskattning erhålles. Staten måste omsorgsfullt utstaka vissa bestämda grunder till ovillkorlig efterföljd af taxeringsmännen, då deremot för en samvetsnämnd uti denna del af reglementet för communal-afgifters utgörande allenast behöfver korteligen stadgas: att vid beskattningen skall ock afseende fästas å personers *förmåga* att utgöra skatten. För en sådan nämnd är detta stadgande icke allenast tillräckligt, utan äfven bättre, emedan pröfningsrätten lemnas fri till alla de mångfaldiga förhållanden, som i slikt hänseende böra tagas i betraktande. — Detta har jag velat uttala, såsom ytterligare bestyrkande mitt vid remiss af Communal-Comiténs Betän-

kande afgifna yttrande mot communalskatts utgående efter Bevillnings-Riksdalern.

Herr *Lindeströms* förslag anser jag ega företräde framför det af Herr *Swartz* förordade, och biträder således detsamma.

Herr *Widell:* Jag förenar mig med Herr *Swartz* i det af honom uti den afgifna reservationen framställda förslag; och ehuru Herr *Lindeströms* förslag syftar åt samma mål, eller att bereda någon lindring åt den mindre bemedlade, fruktar jag likväl att berörda förslag *in praxi* blifver svårt att tillämpa och kommer att göra förrättningarne mycket besvärliga och tidsödande. Om en medelväg emellan båda dessa förslag kunde beredas på sådant sätt, att den i Herr *Swartz's* förslag till 1,200 R:dr beräknade summan af alla inkomster bestämdes, på sätt Herr *Lindeström* föreslagit, till 1,500 R:dr, så skulle jag gerna biträda en sådan åsigt, men, enär densamma icke har någon utsigt för sig, yrkar jag bifall till den af Herr *Swartz* i reservationen gjorda hemställan.

Herr *Swartz:* Jag anhåller att med några ord få påpeka den stora skillnad, som förefinnes emellan Herr *Lindeströms* och mitt förslag. Herr *Lindeström* har omnämnt och jag vet äfven att flera personer inom Utskottet, som delade hans tanka, föreställde sig att det vore blott en debiteringsåtgärd att göra olika afdrag för olika personer. Detta är ingalunda förhållandet, utan det är väl en taxeringsåtgärd från början. Må man blott tänka sig, huru det kommer att tillgå vid en taxering. Den tjensteman, som har sig uppdraget att upprätta mantalslängden, skall till Beredningen lemna utdrag deraf, upptagande de personer, hvilka, enligt hans tanka, böra komma under beskattning. Beredningen har att deri ifylla beloppen och complettera utdraget genom att jemnföra detsamma med mantalslängden, och se, om någon obehörigen blifvit förbigången. Man kan lätt tänka sig, hvad besvär, som är förenadt med upprättandet af dessa utdrag. Om mitt förslag antages, kommer denne tjensteman, såsom Utskottet jemväl tillstyrkt, att endast göra sig den frågan, månne den och den personen har i årlig inkomst mera, än 400 R:dr; men, enligt Herr *Lindeströms* förslag, skulle bemälde tjensteman jemväl reda, om personen är man eller qvinna, gift eller ogift, samt om hon har flera eller färre barn. Om det är en qvinna, skall tjenstemannen fråga sig, om hon har i inkomst mera, än 150 R:dr, ty, har qvinnan 200 à 250 R:dr, ja, då är hon beskattningsbar. Är det åter en man och denne har i inkomst öfver 250 R:dr, då skall äfven han skatta.

Detta kommer att medföra ett otroligt besvär för tjenstemannen, men ännu större för Beredningen, hvilken måste söka att göra sig redo för huru stor inkomst hvarje person af de mindre väl lottade classerna eger. Det blifver rent af en omöjlighet att få reda på dessa mindre inkomster och fara värdt det man kommer att hafva göra med så många personer, att man stundom sväljer kamelerna under det vidlyftiga arbetet med att sila myggorna. Jag känner icke någon inkomstbeskattning, som går så långt ner, som till arbetsclassen, och jag anser att minimibeloppet bör bestämmas till **400** R:dr, på det att icke den stora hopen må komma under Taxeringsmännen. I England t. ex. var minimum förut **150** pund, men blef sedermera fastställdt till **100** pund eller omkring **1,300** R:dr. Med afseende på förhållandena inom vårt land, tror jag att Bevillnings-Comitén träffat det rätta, då den satt minimum till **400** R:dr. Det finnes ändock mången inom arbetsclassen, som har i inkomst vida mera, än detta belopp; men må desse äfven blifva ålagda bevillning. Jag anser således af stor vigt, på det förslaget må blifva utförbart, att man inskränker inkomstbeskattningsbeloppet i likhet med hvad Utskottet gjort. Väl kan det sägas, att derigenom många flere af arbetsclassen, hvilka förut betalt bevillning, blifva derifrån fria; men detta sker med rätta. Då Staten icke mera än för närvarande tränger till inkomster genom bevillning, tror jag icke att den bör ställa sina anspråk på inkomst-bevillning längre ned, än förslaget innehåller. Den stora hopen bidrager ändock högst betydligt till fyllande af Statens behof genom de indirecta skatterna eller consumerande af sådana artiklar, hvilka äro ålagda tull eller serskilda tillverkningsafgifter. De personela afgifter, som drabba en hvar, äro dessutom för denna del af samhällets medlemmar, såsom directa skatter, stora nog. Dessa utgå icke blott till Statens, utan äfven till communens behof, och det är verkligen icke billigt att fordra ytterligare bidrag. Både billigheten och nödvändigheten synas alltså fordra att man bestämmer minimum af inkomst, för hvilken skatt bör betalas, till **400** R:dr. Jag har, i motsats till Bevillnings-Comiténs förslag, hemställt att **400** R:dr skulle vara fria från bevillning, då sammanlagda inkomsten icke öfverstiger **1,200** R:dr. Comitén hade satt denna gräns vid **1,000** R:dr. Jag har gjort detta för att gå deras önskningar till mötes, som ansett att tjenstemän i annat fall skulle blifva alltför mycket betungade, då skattelindringen för dem förut sträckt sig till ett ännu större belopp. Märkas bör emedlertid att, då detta förslag kommer

att utsträckas till alla classer, får det derigenom en ofantligt ökad betydelse, i afseende å dess inflytande på Statens inkomster; och längre, än detta mitt förslag innehåller, tror jag derföre det icke vara rådligt att gå med ifrågavarande lindring. Jag tror äfven att man med skäl kan antaga, det en person, hvilken åtnjuter i inkomst öfver 1,200 R:dr, redan är i tillfälle att utan kännbar olägenhet kunna betala full bevillning med en procent. Likasom för arbetsclassen 400 R:dr torde utgöra en lämplig gräns för bevillningens bestämmande, så anser jag äfven att 1,200 R:dr kan vara det för medelclassen i fråga om lindrings åtnjutande. På dessa skäl, anhåller jag att få förnya det af mig i min reservation gjorda yrkande samt begär proposition i enlighet dermed.

Herr *Lindeström:* Det är för mig oförklarligt, att man gör så många invändningar emot mitt förslag och anser att detsamma skall åstadkomma så mycket besvär för Taxerings-Comitéerna. Hvar och en, som haft att göra med dessa Comitéer, vet väl, att det finnes ingen enda, som lemnar egen mantalsuppgift, hvilken icke måste defilera förbi Comitén, och icke kan det vara svårare att taxera de mindre inkomstbeloppen, än de större. Äfven nu åligger det Taxerings-Comitéerna att tillse, huruvida en person, som är öfver 60 år, har i inkomst mera, än 150 R:dr, samt då göra derom anteckning och påföra honom skyddsafgift. Jag frågar, om Herrarne tro, att det skall föranleda ett synnerligt stort besvär, om den mindre inkomsten i allmänhet blir annoterad. Man behöfver icke fundera, huru mycket den eller den gesällen har i inkomst. Man bestämmer, att en arbetare eller gesäll i allmänhet i den eller den orten anses förtjena så och så mycket, och sedan är det blott en subtractionsåtgärd, Comitén har att vidtaga, i fall det finnes afdrag för hustru eller barn. Jag vet icke eller, hvarföre man skulle skänka efter bevillning af sådana personer, som äro ogifte och i denna stund till Kronan betala 1 R:dr Banco. Det förslag, Herr *Swartz* förordat, bortkastar en ganska stor inkomst för Kronan och communen, på samma gång som det icke visar något deltagande för dem, hvilka i fattigdom ega familje att försörja.

Herr *Wærn* hade nyss ett bra besynnerligt yttrande. Han sade, att de, hvilka hafva ställt sig så illa, att de hafva familje och barn att uppfostra, få skylla sig sjelfva. Dessa voro måhända icke hans ord, men åtminstone var hans tanke sådan. När djuren hafva den oemotståndliga känslan att omvårda sina ungar, måste väl Staten visa aktning för samma

känsla hos menniskan och ej genom obilliga skatter betaga henne möjligheten att följa densamma. Men saken må nu gå huru som helst, så anhåller jag hos Herr *Talmannen*, att frågorna komma att skiljas så, att först bestämmes den summa, inom hvilken lindring får åtnjutas, och sedan huru stort afdrag får göras. Jag fortfar att yrka, det nämnda summa bestämmes till 1,500 R:dr, men skulle någon vilja förena sig i Herr Prosten *Sondéns* reservation, i hvilken nämnda summa blifvit upptagen ända till 1,800 R:dr, vill jag icke sätta mig deremot. Det förtjenar anmärkas, att ju högre man sätter denna summa, desto mindre blir tillökningen i Statens förlust och desto färre blifva de personer, som öka antalet på dem, hvilka åtnjuta skattelindring.

Herr *Brun:* Jag anhåller få tillkännagifva, det jag finner Herr *Lindeströms* förslag innehålla tvänne lika riktiga, som utmärkt vackra idéer. Den ena är en bättre sparsamhet med Statens medel, derigenom att han icke obetingadt lemnar de summor, som innehållas i den §, hvilken talar om befrielse från skatt. Den andra åter är en ömmande omsorg om behöfvande och verkligen obemedlade. Det är naturligt, att behofven äro helt olika för en person, som är ensam, och för den, som har maka och barn. Man bör lägga stor vigt på angelägenheten deraf, att dessa barn icke endast underhållas med föda och kläder, utan äfven blifva uppfostrade; och om någon afkortning skall komma i fråga, bör den ske just för dem, som hafva famille. Herr *Lindeströms* förslag länder derjemte till båtnad för landet, då uti förslaget ligger ett sorts erkännande, att det för Staten är af vigt att skydda familjen. Detta kan icke vara likgiltigt för ett land, sådant som vårt, der man bör befordra populationen, och detta sker, då man tillser, att den, som eger en svärm med barn, icke blifver allt för betungad med skatter. För min del, förordar jag Herr *Lindeströms* förslag.

Herr *Ridderstad:* Då jag förordade bifall till 6 §, skedde det i den förhoppning och öfvertygelse att Ståndet skulle omfatta Herr *Lindeströms* reservation med större sympathier, än jag nu tycker mig finna. Till stöd för densamma kunna emedlertid många talande och vigtiga skäl andragas, både af ideel och reel egenskap. Jag lemnar de förra likväl derhän, ehuruväl de hafva för sig en ganska djup resonnance inom det allmänna tänkesättet, hvarigenom reservationen också vunnit ett varmt och lifvande förord, såväl inom den offentliga pressen, som inom discussionen — man och man emellan — i

det enskilda lifvet. Jag öfvergår i stället till förslagets reela och practiska sida. Herr *Lindeström* har föreslagit, att den skattskyldige, hvars inkomster icke öfverstiga 1,500 R:dr, skulle njuta vissa afdrag. Nu måste man bemärka, att det större flertalet af skattskyldige i allmänhet, i afseende till sina inkomster, troligtvis stanna vid eller under denna summa, samt att — man måste noga bemärka det — samt att densamma summan nemligen — icke öfverstiger det aldra nödvändigaste behofvet för en familles tarfliga och nödtorftiga utkomst. Och om fallet är sådant, är det väl då rimligt, är det ens billigt att pålägga alla dessa — majoriteten af landets befolkning — hvilka nätt och jemnt kunna försörja sig och de sina, en bevillning å inkomsterna, beräknad efter samma procentscala, som för dem, hvilkas inkomster vida öfverstiga de verkliga behofven? Betänkandet utvisar, att en embetsman med 1,500 R:dr inkomst skulle få sin bevillning förhöjd från 10 till 15 R:dr, och således 50 procent. När man nu vet att flertalet tjenstemän befinna sig inom denna cathegorie, så betungas otvifvelaktigt, genom en sålunda på en gång uppdrifven bevillning, tjenstemanna-classen alltför hårdt. Flertalet af landets öfriga innevånare, det som tillhör jordbruket, näringarna och industrien, befinner sig äfven inom samma inkomstclass. Jemväl för den är förhöjningen densamma; jemväl också lika betungande och öfverdrifven. — Jag kan icke föreställa mig annat, än att, på dessa ur förhanden varande, verkliga förhållanden hemtade skäl, Herr *Lindeströms* reservation är förtjent af den största uppmärksamhet. Jag må gerna erkänna att Herr *Swartz* förslag, som föreslår 400 R:dr rabatt vid en inkomstsumma af 1,200 R:dr, har med afseende till beskattningens verkställande en beqvämare och lättare form; men om en stor sanning och en stor rättvisa uttrycka sig i det förra förslaget, tror jag, att man bör lemna beqvämligheten derhän — och erkänna rättvisan. Ståndet skall snart fatta sitt beslut, och, för att döma af de åsigter, som här uttalat sig, antingen antaga Herr *Lindeströms* eller Herr *Swartz* reservation. Jag vill derföre erinra derom, att så olika de sins emellan än äro, så lika äro de dock i ett enda fall. Båda två föreslå nemligen en *lika* undantagssumma, eller 400 R:dr R:mt. Men under alla händelser anser jag denna från bevillning fritagne årsinkomst allt för liten. Jag tror nemligen icke att äfven den minsta arbetarefamille skall någorlunda kunna försörja sig dermed, beräknar man hushyra, kläder och föda för man, hustru och barn. Och meningen kan väl icke vara

att pålägga det ärliga, men för behofvet knappast tillräckliga arbetet — allmän bevillning. Jag föreslår således att undantagssumman måtte förhöjas till 500 R:dr R:mt. Med denna förändring, är jag benägen att, för min del, antaga hvilketdera förslaget, som helst, antingen Herr *Lindeströms* eller Herr *Swartz's*.

Herr *Rudling:* Jag vill icke bestrida att Herr *Lindeströms* förslag komme att medföra mera besvär, än de förslag, Utskottet och Herr *Swartz* meddelat, men enär mantalslängderna skola innehålla specifika uppgifter, som gifva full ledning åt Taxerings-Comitéerna, torde besväret dock blifva måttligt. Icke eller finner jag att Herr *Lindeströms* förslag innebär någon princip, som är alldeles främmande för nu gällande Bevillnings-Förordning, ty 140 § i nämnde författning bestämmer lindring i bevillningen för obemedlade, hvilka hafva fyra eller flera barn. Någon sådan lindring är icke föreslagen af Utskottet. Till principen är denna lindring i viss mån enahanda, som den Herr *Lindeström* föreslagit, och den har billigheten för sig. Herr *Lindeströms* förslag afser hvars och ens förmåga att utgöra skatt och bereder likväl Staten en större inkomst. En ensam person, som har i årlig inkomst 400 R:dr, är icke oförmögen att i någon mån bidraga till Statens utgifter, men en familjefader med 600 R:drs inkomst saknar ofta förmåga att skatta något. Jag önskar att den princip, Herr *Lindeströms* förslag innefattar, måtte vinna bifall, men jag tror de af honom uppställda ziffror tåla någon modification, och, för sådant ändamål, hemställer jag att denna punkt återremitteras.

Herr *Ditzinger:* Hvad Utskottets förslag angår, tror jag att i reservationerna det blifvit klart ådagalagdt, att, med antagande deraf, de lägre tjenstemännen skulle få vidkännas ganska stora skatter, äfvensom att vid öfverskridandet af den gräns, som anser en inkomst af 400 R:dr böra vara från afgift befriad, arbetaren blir tvungen att skatta. Således synes det icke vara skäl att vidhålla Utskottets förslag.

Vid valet åter emellan de af Herrar *Lindeström* och *Swartz* afgifna förslag, tror jag att man bör taga i betraktande några omständigheter, vid hvilka Herr *Lindeström* icke fästat sig. Bland dem, som bäst äro i behof af lindring i afseende å skatter, är enka, hvilken har 2 minderåriga barn att försörja. Enligt Herr *Lindeströms* förslag, skulle från inkomsten såsom skattefritt afdragas: för henne 150 R:dr och för barnen 100 R:dr eller tillsammans 250 R:dr; men, enligt

Herr *Swartz's* förslag, skulle 400 R:dr vara fria från skatt, och då det sednare förslaget således är fördelaktigare för den fattige samt Herr *Lindeströms* synes komma att medföra mera besvär, gillar jag, för min del, Herr *Swartz's* förslag.

Herr *Swartz:* Jag anhåller blott att få lemna en upplysning i anledning af hvad Herr *Rudling* yttrade. Det är sannt att det heter i 144 § uti nu gällande Bevillnings-Förordning: »De af allmogen, som ega eller bruka hemman, »hvilkas värde icke öfverstiger 1,500 R:dr R:mt, torpare, etc. »skola, när de hafva *fyra barn* och derutöfver, af ett eller »flera giften, under femton år, i den ålagda bevillningen, så »långt dess belopp medgifver, njuta ett afdrag af 10 öre Riks»mynt för hvarje barn, hvarjemte föräldrarne från mantals»penningar äro frikallade, likmätigt Kongl. Förordningen den »8 Mars 1770». Det är äfven sannt att några sådana undantag icke förekomma i Utskottets förslag, men derföre bör man icke tro att någon hårdhet blifvit begången eller att icke någon ersättning för dessa undantag finnes. På samma gång, som skyddsafgiften blifvit bestämd att utgå i likhet med mantalspenningarna, och Förordningen af år 1770 frikallar ofvannämnda personer, under der upptagna villkor, från mantalspenningar, äro dessa naturligtvis också frie från skyddsafgiften, hvilket förut icke varit förhållandet. Der uppkommer således en besparing af 40+20 öre, eller tillsammans 60 öre, motsvarande afdrag för 6 barn. Detta har jag velat påpeka, på det man icke måtte tro att i förslaget ersättning icke skulle finnas för den lilla minskning i bevillning, som nu gällande förordning i vissa fall medgifver, med afseende å ett större antal barn.

Herr *Rudling:* I anledning af hvad Herr *Swartz* nyligen yttrat, tillåter jag mig erinra, att Bevillnings-Utskottets förslag icke innehåller någon annan lindring i bevillningen, än att bevillning af arbete eller capital icke eger rum då inkomsterna icke öfverstiga 400 R:dr, om detta förslag varder af Rikets Ständer antaget, så föranleder detsamma icke obetydlig förhöjning i bevillningen för arbetsfolk, hvilkas inkomst i någon mån öfverstiger 400 R:dr. En arbetskarl och hans hustru kunna tillsammans hafva i inkomst årligen 500 R:dr, och för en sådan inkomst skulle de, om Utskottets förslag antoges, erlägga i bevillning 5 R:dr. Deras beskattning blifver derigenom i högst betydlig mån ökad, hvilket vore alldeles oskäligt.

Herr *Lindeström:* Det är en annan sak, hvarå jag tillåter mig att fästa Ståndets uppmärksamhet, nemligen derå, att en

högst väsendtlig skillnad förefinnes mellan Herr *Swartz's* och min reservation. Herr *Swartz* föreslår att, »när alla de utaf »capital eller arbete uppkomna årsinkomster, sammanräknade, »icke öfverstiga 1,200 R:dr, äro 400 R:dr derutaf fria från »bevillning.» Det är med flit och efter moget öfvervägande, som jag gifvit mitt förslag en annan form. Jag föreslår att »den skattskyldige, hvars alla årsinkomster sammanräknade »icke öfverstiga 1,500 R:dr, vare fri från bevillnings erläg»gande etc». Efter Herr *Swartz's* förslag, skulle en person, som är egare af ett stort stenhus, värdt kanske 100,000 R:dr, och lemnande 1,000-tals R:dr i inkomst, men hvilken derjemte drifver en liten industri, ändå få njuta tillgodo afdrag från sin inkomst på denna industri af 400 R:dr. Deremot, enligt mitt förslag, måste en persons alla inkomster sammanräknas och, endast såvida de ej öfverstiga 1,500 R:dr, får afdrag ega rum. Deri ligger något, hvilket, efter mitt förmenande, är förtjent af stor uppmärksamhet. Jag har dessutom velat påpeka, huru oförståndigt det vore att sätta summan till 1,200 R:dr, i stället för högre, ty flertalet af näringsidkare åtminstone bland handtverkare i städerna skulle troligen aldrig komma att taxeras upp till denna summa, för att icke nödgas betala full bevillning. Ju högre man sätter afdraget, desto bättre är det, desto friare händer har Taxerings-Comitén.

Särskilda propositioner gjordes, och, sedan Utskottets förslag blifvit förkastadt, men meningarne i öfrigt voro skiljaktiga emellan Herr *Lindeströms* förslag, å ena, och Herr *Swartz's*, å andra sidan, röstades, efter begärd votering, öfver en voterings-proposition, så lydande:

»Den, som godkänner Herr *Lindeströms* förslag till första momentet af Bevillnings-Författningsförslagets 8 §, röstar: *Ja*.

Den det ej vill, röstar: *Nej*.

Vinner *Nej*, har Ståndet gillat Herr *Swartz's* förslag till nämnde moment.»

En sedel aflades förseglad, och de öfriga befunnos innehålla 27 *Nej* emot 19 *Ja*; i följd hvaraf, enligt Herr *Swartz's* uti en vid Betänkandet fogad reservation intagne förslag, § 8, första momentet, var antagen, af denna lydelse: »När alla de af capital eller arbete uppkomna årsinkomster, sammanräknade, icke öfverstiga Ett Tusende Tvåhundrade Riksdaler, äro Fyrahundrade Riksdaler deraf fria från bevillning.»

Detta ärendes behandling fortsättes uti näst inträffande Plenum.

§ 2.

Bordlades följande Utlåtanden och Betänkanden, nemligen: Lag- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets, № 11, Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets, N:ris 81—87, samt Bevillnings-Utskottets, N:ris 25 och 26, till hvilka rubrikerna förekomma uti Protocoll, vid ärendenas pröfning.

Plenum slutades kl. 1/4 11 e. m.

In fidem

E. G. Runeberg.

Den 12 Maji.

Plenum kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades Protocollen för den 18, 21, 25 och 30 nästlidne April samt den 2 innevarande månad.

§ 2.

Upplästes och godkändes Expeditions-Utskottets förslag till Rikets Ständers underdåniga skrifvelser: N:ris 62 och 63.

§ 3.

Herr *Lindeström* begärde ordet och uppläste en så lydande reservation: »Jag anhåller att i Ståndets Protocoll få nedlägga min reservation mot det beslut, som fattades sistlidne Onsdagsafton, då 1:sta punkten i 8:de § af det Bevillnings-Utskottets Betänkande, som nu är under öfverläggning, afgjordes.

Jag protesterar mot detta beslut derföre, att alla löntagare mellan 12 och 15 hundra R:dr, utgörande öfver 1,000 personer, derigenom på ett högst obilligt sätt fått sina skatter nära nog fördubblade, och att, i sällskap med dem, ett ojemnförligt större antal näringsidkare, kanhända uppgående till mer än hälften af alla handtverkare och småhandlare i Riket, på nästan samma sätt fått sina utlagor förstorade. Jag protesterar mot detta beslut derföre, att det skattefria beloppet

blifvit satt lika för alla skattskyldiga, oaktadt deras lefnadsbehof äro så himmelsvidt olika; men ännu mera derföre, att Borgare-Ståndet derigenom låter Staten känslolöst förklara till alla mindre bemedlade föräldrar, att hon icke bryr sig om, icke det ringaste fäster afseende vid deras barn, utan pretenderar att af dem lika väl och till lika stort belopp erhålla skatter, som hon får sådana af personer, hvilka vandra sin bana helt allena fram genom lifvet, utan att någonsin känna inflytelsen af de heliga pligter, som mana fadren och modren att uppoffra allt för att vårda, lifnära och uppfostra de svaga väsende, de framkallat till verlden.

Jag protesterar vidare mot detta beslut derföre, att Statens rätt att erhålla skatt af sådane personer, som ganska väl äro i tillfälle att densamma betala, på ett oförsvarligt sätt blifvit efterlåten, ja, ända till den grad bortkastad, att, enligt detta beslut, personer i mängd komma att finnas, som, oaktadt de af fastighet kunna ega hur många 1,000 R:dr, som helst, i ren, behållen inkomst, likväl äro fria från att erlägga ett öre i skatt för de 400 R:dr, de hafva i inkomst af capital eller arbete.

Jag protesterar slutligen mot detta beslut derföre, att det är mig en ren omöjlighet att deri kunna uppspåra någon princip, som ligger till grund för detsamma, utan tyckes det blott och bart vara fotadt dels på ett luftigt hugskott, dels på en här alldeles obefogad och i öfrigt sällan följd åtrå att åstadkomma lindring i arbetet vid taxeringsbestyren.

§ 4.

Fortsattes föredragning af Bevillnings-Utskottets Betänkande, № 20, angående allmänna bevillningen.

Härvid förekommo:

Förslaget till Bevillnings-Stadga, § 8, andra punkten, mom. litt. a.

Godkändes.

Det af Herr *Gahn, G.*, den 9 dennes väckta yrkande om befrielse från personlig skyddsafgift för allmogen i vissa delar af Kopparbergs Län.

Herr *Schenström:* Då, så vidt jag minnes, Herr *Gahn*, hvilken nu icke är i Ståndet tillstädes, icke sjelf yrkat återremiss af den punkt i förslaget, hvarå hans framställning har afseende, anhåller jag, att frågan måtte till Utskottet återremitteras, en åtgärd, för hvars vidtagande hinder icke bör möta, då frågan så mycket mera måste anses hafva varit föremål för Utskottets pröfning, som Utskottets förslag inne-

fattar ett upphäfvande af ett nu gällande stadgande, fastän sådant icke i Betänkandet är uttryckt. Enligt hvad jag förnummit, har denna fråga också redan blifvit af ett annat Riks-Stånd till Utskottet återremitterad.

Herr *Swartz:* På de skäl, jag anförde vid det tillfälle då Herr *Gahns* ifrågavarande yrkande väcktes, tillåter jag mig anhålla, att samma yrkande måtte af Ståndet lemnas utan afseende.

Vidare anfördes ej, och sedan Herr Talmannen framställt särskilda propositioner, dels å bifall, dels å afslag, och dels å remiss till Bevillnings-Utskottet af Herr *Gahns* ifrågavarande yrkande, af hvilka propositioner den förstnämnda besvarades med *Nej*, samt de båda öfriga med *Ja* och *Nej*, begärdes votering; i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en voterings-proposition, så lydande:

»Den, som vill att Herr *Gahns*, *Gottl.*, framställning, i anledning af § 8 uti Bevillnings-Författningsförslaget, hänvisas till Bevillnings-Utskottets behandling, röstar: *Ja*.

Den det icke vill, röstar: *Nej*.

Vinner *Nej*, afslås nämnde framställning.»

Votering anställdes med slutna sedlar, af hvilka en förseglades och aflades. De öfriga öppnades och funnos innehålla 30 *Nej* och 12 *Ja*, hvadan Herr *Gahns* ofvanberörda yrkande var afslaget.

Författningsförslaget, § 8, andra punkten, mom. litt. b, c och d.

Godkändes.

Utskottets, sid. 27, afgifna yttrande, angående en del af § 9.

Bifölls.

§ 9 i Författningsförslaget.

Herr *Björck;* Man borde icke befara något missförstånd vid tillämpningen af denna §, hvarigenom Utskottet tydligen haft för afsigt att bestämma, att en hvar skall beskattas der han bor och är mantalsskrifven, eller idkar sin handel eller yrke. Men erfarenheten lärer, att äldre stadganden af enahanda syftning varit föremål för missförstånd. Det har sålunda inträffat, att t. ex. en person, som i Götheborg drifvit sågverksrörelse och på andra orter af landet, såsom i Wermland och Dalarne, uppköpt timmer och sågstockar, blifvit i dessa orter ansedd såsom timmerhandlare, och på sådan grund fått sig påförd bevillning särskildt för uppköp af råämnen och särskildt för fabriksrörelse. Sådant måste vara desto mera

olämpligt, som det lätteligen kan hända, att den, som sålunda uppköper varor på en främmande ort, och blir derstädes särskildt taxerad, slutligen gör på varan en betydlig förlust. Att en dylik beskattning skall tillintetgöra all verklig handel med inhemska producter är, åtminstone för mig, tydligt. Jag kan i öfrigt icke inse någon grund dertill, att Utskottet icke i förevarande moment begagnat samma uttryck, som i 1:sta momentet blifvit nyttjade, i fråga om bevillningen för bolag, hvilket synes hafva varit det lämpligaste. Såvida Ståndet icke skulle finna min nu gjorda anmärkning obefogad, anhåller jag om återremiss af 2:dra momentet, i ändamål att detsamma måtte bringas i öfverensstämmelse med 1:sta mom, i förevarande §.

Herr *Swartz:* I anledning af Herr *Björcks* yttrande, ber jag få fästa Ståndets uppmärksamhet på nödvändigheten deraf, att hädanefter, såsom hittills, ett stadgande finnes, som bestämmer, hvarest bevillning bör påföras fabriksegare, handlande och andre näringsidkare. Om en person drifver rörelse på flera punkter af landet, eller eger handelsbodar i särskilda städer, skulle han, enligt den grundsats, Herr *Björck* påyrkat, icke för sin rörelse blifva beskattad på mer än ett af dessa ställen, hvaraf följden åter skulle blifva, att på alla de öfriga ställen, der samma person idkade någon rörelse, för hvilken han skördade inkomst och utöfvade ett icke ovigtigt inflytande på de särskilda samhällenas angelägenheter, han likväl icke komme att i någon mån bidraga till sådana communalafgifter, som efter bevillning utgå. Det är möjligt, att taxeringsmännen i ett eller annat taxerings-district kunde komma att tillämpa ifrågavarande stadgande på ett sätt, som icke öfverensstämmer med författningens tydligt uttryckta mening, men ett sådant misstag vore dock af ojemnförligt mindre betydelse, än orättvisan af det förhållande, att en förmögen man, som idkade en vidsträckt rörelse, måhända utbredd, snart sagdt, öfver hela landet, skulle komma att utgöra bevillning och deltaga i derpå grundade communalafgifter allenast på en af de orter, hans rörelse omfattar. Den inskränkning, som innefattas i den föreslagna bestämmelsen, att bevillningen påföres endast såvida den behållna inkomsten äfverstiger 400 R:dr, har tillkommit, med afseende å sådana personer, som drifva sin rörelse under kringvandring i landet, exempelvis gårdfari-, smides- och hästhandlare, hvilka man ansett böra beskattas endast på mantalsskrifningsorten, då inkomsten af rörelsen icke på något ställe kan antagas uppgå

till nyssnämnda belopp. Jag anser ifrågavarande stadgande både nyttigt och nödigt, och hoppas att den anmärkning, som deremot blifvit gjord, måtte förfalla.

Herr *Wallenberg:* Den siste talaren yttrade, att det skulle vara orätt, om egaren till en fabrik, belägen inom annat taxerings-district, än hans mantalsskrifningsort, komme att beskattas på denna ort. Jag tror dock, att det föreslagna stadgandet åsyftar någonting helt annat, än ett så påtagligt beskattningsföremål, som en fabrik. Om t. ex. en köpman verkställer ett tillfälligt uppköp af varor på annan ort, än der han är boende, lärer sådant numera icke kunna betraktas såsom ett intrång i den ortens handelsrättighet eller medföra nödvändighet för samme köpman att der begagna commissionaire. Det är för öfrigt omöjligt att taga reda på de köpslut, som i särskilda communer kunna uppgöras, angående sådana varor, som t. ex. jern- och trävaror, i synnerhet som ingen köpman i detta hänseende lärer lemna så specifik uppgift, att deraf kan inhemtas, huruvida hans inkomst af hvarje dylikt köpslut uppgår till **400** R:dr eller icke. Att fastställa en sådan grund för taxering, som här blifvit föreslagen, vore detsamma, som att antingen förlama den större affairesverksamheten eller ock, hvad som är ännu värre, tvinga den att söka omvägar, i stället för att gå rätt fram. Det finnes mer än ett exempel derpå, att egare af grufvelotter förbruka sin malm vid egna smältverk. En sådan person skulle, enligt Utskottets förslag, blifva taxerad särskildt för grufbrytningen och särskildt för malmens beredning. Emedlertid är det tydligt, att det yttersta motivet till förslaget ligger icke deri, att Staten må utbekomma sin rätt, utan deri, att communernas skatteväsende anses böra sammanlänkas med bevillningen, hvilket är i högsta grad olämpligt.

I 3:dje punkten af förevarande § föreslås den bestämmelsen, att bevillning för inkomst af fartyg, hvaruti flere hafva del, skulle påföras der hufvud- eller correspondentredaren eller om sådan ej finnes, der skepparen är mantalsskrifven. Bevillningen för fartyg, som hittills utgått efter lästetalsberäkning, skulle således komma att bestämmas af inkomsten. Det är nogsamt bekant, att skeppsrederi är ett yrke, på hvilket måste beräknas, icke blott vanlig ränta, utan äfven en icke obetydlig inkomst till amortering af det i rörelsen nedlagda capital, emedan ett fartyg i allmänhet icke eger bestånd längre, än **10** à **12** år. I följd häraf skulle Utskottets förslag leda till den oegentlighet, att det ena capi-

talet komme att beskattas endast efter inkomsten eller räntan, men det andra efter både ränta och amortering. Orättvisan i detta förhållande blir ännu större, om, såsom det föreslagna stadgandet föranleder, skatten för fartyg kommer att betalas på andra ställen, än der den bör erläggas. Ett ångbåtsbolag t. ex. utgöres icke sällan af tusentals delegare, utplanterade i spridda delar af landet. Om jag antager att blott $^1/_{10}$:del af interessenterna i ett sådant bolag äro boende i den stad, der bolagsstyrelsen har sitt säte, så skulle, under det styrelsen skattar för fartyget till Kronan, de öfriga $^9/_{10}$-delarne af bolagets delegare för sin inkomst af fartyget komma att erlägga communalafgifter, hvar och en i den stad eller socken, der han har sin bostad. Hvad jag nu anfört visar nödvändigheten af en sådan förändring i det föreslagna stadgandet, att icke en affairesverksam man må blifva tracasserad med skattsedlar inom en mångfald af communer, derföre att han främjar samma communers fördel, genom uppköp af deras producter; och i denna syftning yrkar jag återremiss.

Herr *Ödmansson:* I 15 §, 2:dra mom. af nu gällande Bevillnings-Förordning stadgas, att den, som å särskilda orter drifver handtering eller rörelse, skall påföras å hvartdera stället bevillning för den inkomst, han der anses hafva. Utskottet har destomindre velat föreslå någon förändring i detta stadgande, som det hvilar på den riktiga principen, att bevillning för inkomst af rörelse skall erläggas der rörelsen drifves. I de händelser, Herr *Wallenberg* åsyftar, eller att en person här och der i landet uppköper timmer och andra varor, lärer särskild bevillning icke komma att påföras på de särskilda ställen, der sådana uppköp ega rum, emedan det är naturligt, att man endast beskattar den rörelse, som verkligen drifves, och dylika tillfälliga uppköp icke kunna få namn af rörelse. Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag.

Herr *Ekman:* Jag kan icke finna annat, än att de af Herrar *Björck* och *Wallenberg* gjorda anmärkningar hafva mycket skäl för sig, och vill, i anledning af den grundsats, Herr *Ödmansson* nyss uttalat, erinra, att åtminstone hvad bruksrörelsen angår, undantag från denna grundsats egt rum, emedan afkastningen af en grufva vanligen beskattats vid det bruk, der malmen blifvit förädlad, i alla de fall, der grufvan och bruket tillhört en och samma egare. Jag förenar mig med dem, som yrkat återremiss af den förevarande punkten.

Herr *Renström:* Jag vill visst icke motsätta mig åter-

remiss, i fall Ståndet anser en sådan åtgärd behöflig; men jag kan dock icke finna det vara tänkbart, att det föreslagna stadgandet kan komma att på det sätt tillämpas, som här blifvit ifrågasatt, eller att, om en handlande utskickar agenter för att på särskilda orter inom landet uppköpa trävaror, spanmål, tackjern, eller hvad annat, som helst, sådana uppköp skulle blifva föremål för beskattning på alla dessa orter, emedan jag icke kan inse, att de personer, som verkställa dessa uppköp, kunna anses derigenom idka någon sådan handel, yrke eller näring på dessa orter, som stadgandet i 2:dra momentet af denna § afser, samt sista momentet dessutom stadgar, att hvar och en skattskyldig person, som icke erlägger bevillning för sin rörelse på den ort, der den bedrifves, skall påföras bevillning för densamma der han är mantalsskrifven. I afseende på fabriker deremot, så är förhållandet dermed helt annat, ty sådana skola beskattas der de äro belägna. Jag tillstyrker således bifall till hvad Utskottet föreslagit.

Herr *Björck:* Det är naturligt, att jag med mitt förra yttrande icke kunde åsyfta, att den, som idkar fabrik på en ort, men bor på en annan, icke skulle för fabriksrörelsen beskattas, der fabriken är belägen, utan min anmärkning afsåg endast, att icke en och samma rörelse måtte för hvarje särskild del, af hvilken den kan bestå, komma att beskattas på alla de ställen, der rörelsen på ett eller annat sätt måste framträda, och att således t. ex. en sågverksegare icke borde på olika orter påföras bevillning, särskildt för uppköp af timmer, särskildt för sågningen och särskildt för utskeppningen af den sålunda förädlade varan, emedan ett dylikt beskattningssätt, i sig sjelft orimligt, dessutom måste medföra hinder för rörelsen och leda till förlust för Staten. Huru är det tänkbart att, t. ex., en ordnad spanmålshandel skall kunna uppstå, om köpmannen på hvarje ställe, der han genom en commissionaire upphandlar spanmål, skulle blifva derför beskattad? Jag vidhåller således mitt yrkande om återremiss, i syftning att momentet måtte förändras till sådan lydelse, som uttrycker, att bevillning för inkomst af rörelse skall utgå der rörelsen är concentrerad.

Herr *Swartz:* Låt vara att man gagnar landet och dess befolkning, genom att på olika ställen öppna nya vägar till förtjenst. Det kan likväl icke bestridas, att man genom sådana nya förvärfsgrenar föranleder hopandet af en större befolkning, och derigenom äfven nya behof inom de communer,

som af dessa förvärfsgrenar beröras. Jag vill icke undersöka om bevillningen till Staten skulle kunna med lika stor säkerhet eller ens på ett bättre och enklare sätt uppbäras, utan än med en sådan fördelning, som blifvit ifrågasatt. Såsom förhållandena nu äro, betyder Bevillnings-Förordningen verkligen vida mera för communerna, än för Staten. Då det är gifvet, att afgifterna till fattigvården och bidragen till skolorna inom stadscommunerna komma att utgå i mån af bevillningen, måste det ock vara angeläget att söka erhålla bidragen till dessa behof från det håll, der behofven äro föranledda, och man kan, synes det mig, ensamt af denna orsak, svårligen misskänna behöfligheten och riktigheten af det föreslagna stadgandet. Sådant hindrar dock icke att ju ett förtydligande deraf, i den syftning, Herr *Björck* antydt, kan vara erforderligt till ledning för taxeringsmännen vid författningens tillämpning, men hvad sålunda må behöfvas, är snarare en förklaring, än en förändring af ifrågavarande moment. Jag hemställer derföre, att Ståndet måtte låta momentet qvarstå orubbadt och framdeles, när förslaget till Instruction för taxeringsförrättningarne blir föremål för pröfning, deruti göra det tillägg, som kan anses lämpligt till förtydligande af rätta förståndet af nu ifrågavarande stadgande.

Herr *Kock:* Enligt min tanke, är redactionen af förevarande moment så tydlig, att det icke bör kunna missförstås. Före **1847** års Riksdag var stadgadt, att en näringsidkare, som på särskilda ställen dref sitt yrke, skulle för hela rörelsen erlägga bevillning der han var boende. Men då tillämpningen af detta stadgande visat sig vara förenad med hvarjehanda svårigheter, enär det för Taxerings-Comitéen i en sådan näringsidkares boningsort var omöjligt att känna beskaffenheten och omfånget af hans rörelse på andra orter, infördes vid nämnda Riksdag den förändring i detta hänseende, som innefattas i stadgandet i **13** §, **2** mom. af nu gällande Bevillnings-Förordning. De talare, som yrkat återremiss af förevarande moment i Utskottets förslag, tyckas dermed åsyfta en återgång till det äldre stadgandet, som gällde före år **1848**. För min del, kan jag icke biträda en sådan mening, utan anser, att hvarje rörelse bör beskattas der den eger rum, i synnerhet som ett motsatt förhållande skulle innebära en orättvisa mot vissa communer, och jag yrkar derföre bifall till Utskottets förslag.

Herr *Hierta:* Jag instämmer med Herrar *Björck* och *Wallenberg*, såvidt sjelfva syftningen i deras yttranden angår,

men hemställer, om icke den anmärkta svårigheten kan lösas utan återremiss derigenom, att ordet »handeln» på andra raden af ifrågavarande moment uteslutes. Med denna förändring, skulle momentet komma att åsyfta endast en mera bestående handelsrörelse, som vore fästad vid en viss plats genom tillvaron af ständigt handelscontoir. En tillfällig handel bör deremot icke blifva föremål för beskattning, hvilken svårligen skulle kunna controleras, men lätt föranleda hvarjehanda chicaner.

Herr *Wærn:* Hvad Herr *Kock* yttrat till grund för åsigten, att Utskottets förslag bör bifallas, utan afseende på de anmärkningar, som blifvit framställda af Herrar *Björck* och *Wallenberg*, utgår från förutsättningen att de handelsrörelser, som af en och samma person på särskilda orter idkas, äro särskilda rörelser, men Herr *Björck* deremot har talat om det fall, att en och samma rörelse på olika ställen bedrifves. Om jag inom landet uppköper råämnen, bearbetar dessa och slutligen försäljer min vara på utrikes ort, så omfatta dock dessa särskilda verksamhetsgrenar en och samma rörelse. Att derför påföra särskild beskattning å hvarje ort, der en agent verkställer tillfälliga uppköp af råämnen för denna rörelse, vore oriktigt och skulle nära nog omöjliggöra en sådan, för landet nyttig, handel. Annorlunda blir förhållandet, om jag, t. ex., etablerar mig såsom handlande på olika orter, eller drifver särskilda rörelser på flera ställen. Herr *Hiertas* förslag till redactionsförändring synes hvila på en alltför fin distinction för att kunna antagas. Jag instämmer med Herr *Swartz* deruti, att momentet skulle kunna qvarstå oförändradt och nödig rättelse tillvägabringas genom ett tillägg i Instructionen. Det torde likväl icke vara rätt practiskt att godkänna förslaget, emedan, i sådant fall, det tillägg, som sedan kunde ifrågakomma vid behandlingen af Instructionen, svårligen skulle kunna upptagas till pröfning. Då det dessutom synes vara svårt att under discussionen förena begreppen om hvad, som egentligen åsyftas, hemställer jag att 9 §:n i sin helhet måtte varda till Utskottet återremitterad.

Herr *Thollander:* Jemte det jag instämmer i det yttrande, Herr *Swartz* sednast afgifvit, vill jag anföra ett exempel från min hemort. I närheten af Carlstad har under ett af de sednaste åren blifvit anlagd en ångsåg, hvilken sysselsätter arbetare till ett antal af omkring 140. Dessa äro till

största delen boende i staden, hvaremot egaren till sågen har sin bostad i Götheborg, och det skulle således efter den princip, som under discussionen sökt göra sig gällande, icke blifva möjligt för den förstnämnda staden att åtkomma denne sågverksegare i och för bidrag till några sådana communalafgifter, som äro af bevillning beroende. Man har mycket talat om den händelse, att en person på flera ställen idkar samma rörelse. Om uttrycket »samma» här anses liktydigt med lika beskaffad rörelse, blir orättvisan ännu större.

Herr *Kock:* Om meningen är att sätta 9:e § i närmare samband med instructionen och derigenom åstadkomma ett förtydligande, vill jag icke motsätta mig en återremiss, men betraktar jag 9:e § i och för sig, kan jag icke finna annat, än att den fullt uttrycker hvad man önskar. Jag tror hvarken att det varit Utskottets afsigt, eller att det skulle falla någon Taxerings-Comité in att ålägga bevillning för ett tillfälligt uppköp af råämnen eller för någon annan handel, än den, som har naturen af en fortgående eller, så att säga, permanent rörelse. Jag drifver sjelf rörelse på en ort, der jag icke är boende. För min inkomst deraf erlägger jag bevillning på samma ort, men om jag tillfälligtvis uppköper råämnen på en annan plats, blir jag derför icke beskattad å denna plats; utan för den vinst, som af ett sådant uppköp kan blifva en följd, betalar jag bevillning der jag är boende.

Herr *Brun:* Det är vanligt i de Norrländska provincerna att under vintermånaderna, då den hufvudsakliga trävaruhandeln der eger rum, infinna sig utskickade expediter från andra orters handlande och uppköpa bjelkar och andra trävaror. De köp, som af sådana lösa personer afslutas, omfatta icke små partier, utan gälla merändels flera skeppslaster, och uppgå således till ett ganska betydligt värde. Emellertid inträffar att på samma ort sitter en bofast handlande, som har sitt uppehälle af handel med trävaror. Båda dessa handlande exportera sina varor, hvilka föras directe öfver hafvet till utrikes ort. Om Herr *Björcks* förslag antages, skulle följden blifva att den kringresande expediten eller hans principal undgick beskattning för sin rörelse, under det den ordentlige, bofaste köpmannen, som icke lär kunna gå fri från skatten, sättes ur stånd att uthärda en täflan med den förre. Jag anser att ett undantag, hvarigenom den handel, som bedrifves på annan ort, än den, der köpmannen är bosatt, befrias från skattskyldighet, måste leda icke allenast till förlust för Staten, utan äfven till skada för den ordentliga och fasta handeln.

Det är icke min mening att påyrka beskattning för en tillfällig handel, men jag tror att, om en handelsexpedit eller uppköpare, utskickad af ett handelshus, som är beläget på 50 à 100 mils afstånd, återkommer år efter år och slår under sig den ena skeppslasten af varor efter den andra, sådant icke kan få namn af en tillfällig handelsrörelse. På grund af dessa och de öfriga skäl, som under discussionen blifvit anförda mot den af Herrar *Björck* och *Wallenberg* uttalade åsigt, anhåller jag, att 9:e § måtte af Ståndet godkännas.

Herr *Lindeström:* Jag kan försäkra, att inom Bevillnings-Utskottet aldrig yttrats en så afvita tanke, som den, att särskild taxering på hvarje ställe skulle komma att ega rum för en handel, som drifves på olika ställen, så att t. ex. en Westgötehandlande finge skatta för hvarje köpslut, som han gör under sina kringvandringar i landet. Jag vågar påstå, att det föreslagna stadgandet är tillräckligt tydligt för hvar och en, som vill förstå detsamma. Kan någon förståndig menniska så missförstå denna §, att han kunde föreställa sig att deri stadgas att en handlande i Stockholm eller Götheborg, som köpte upp spanmål i Skåne eller tvävaror i Norrland, skulle på dessa sednare ställen taxeras för dessa sina uppköp. Jag tviflar derpå. Paragrafens mening är ju tydligen den, att all handel beskattas der den blifvit lagligen anmäld. Jag yrkar bifall till § 9 i oförändradt skick och instämmer med Herr *Swartz* deruti, att, om ett förtydligande anses behöfligt, sådant lämpligast sker genom ett tillägg i instruktionen.

Herr *Wallenberg:* Jag hyser icke det ringaste tvifvel om riktigheten af den uppgift, som nyss hördes från Herr *Lindeströms* läppar, eller att Bevillnings-Utskottet icke hyst någon så afvita tanka, som att beskatta en verksam man för ett tillfälligt uppköp af den ena eller andra ortens producter. Men jag hemställer till Herr *Lindeström*, om han icke under närvarande discussion förnummit, att ifrågavarande stadgande kan blifva föremål för olika tydning. Herr *Brun* har talat om lösa personer, som besöka de Norrländska provincerna och uppköpa ortens producter. Jag vet icke hvad, som skulle hindra myndigheterna på stället att undersöka en sådan persons pass och skattsedel. Och om vid en sådan undersökning befinnes, att den resande är köpman och skattar för sitt yrke, skulle det vara en väl långt sträckt förkärlek för de i orten bosatte handlande, att till deras förmån och beqvämlighet vilja förhindra en concurrence, som har till följd, att produ-

centen erhåller högre betalning för sin vara, än eljest. En sådan åsigt hvilar på den hos oss välbekanta theorien, att inbyggarne i det landskap, som närmast omgifver en stad, äro skattskyldige till staden och böra nöja sig med det pris, stadens välvise Borgerskap i samråd behagar fastställa för landtmannens producter. Denna princip är dock lyckligtvis längesedan utdömd.

Serskildt vill jag fästa uppmärksamheten på ett litet ord, som förekommer i Utskottets förslag och bättre, än någonting annat, visar, hvarthän det skulle leda, om man, likt Utskottet, ville skarpt localisera den större affairesverksamheten. Det heter nemligen, att handlande i Stockholm för den handelsrörelse, de *derstädes* idka, skola taxeras inom den församling, der de äro mantalsskrifne. Om en i Stockholm bosatt grosshandlare köper t. ex. en last socker i Batavia och säljer den flytande lasten på utrikes ort, så skulle han, enligt de anförda ordalagen, med godt samvete kunna afföra sin vinst på denna affaire och för densamma vara fri från både skatt till Kronan och bidrag till communens behof, emedan han i detta fall icke idkat handel i Stockholm. Möjligheten af en dylik tydning, hvilken ingalunda står tillsammans med rättvisa beskattningsgrunder, innefattar ett ytterligare skäl till återremiss, och jag vidhåller fortfarande mitt yrkande derom.

Herr *Wærn:* Det har blifvit ifrågasatt, om med »samma rörelse» borde förstås »lika beskaffad rörelse». Uppenbarligen är dock detta två olika uttryck för två olika begrepp. Det är naturligt att, så snart en person etablerar sig för handel på flera serskildta ställen, måste han, äfven om hans rörelse på alla dessa ställen är af samma beskaffenhet, anses idka serskilda rörelser allt efter som han eger serskilda etablissementer. Helt annat är förhållandet i det fall, som här blifvit förutsatt. Det kan icke leda till god ordning att säga, att hvarje ort har privilegium att uppköpa och försälja de inom samma ort befintliga råämnen. Hvad blefve väl följden af en dylik grundsats? Säkerligen den, att en stor mängd af de affairer, hvilka nu ega rum till vinst för den enskilde och förmån för landet i allmänhet, icke kunde komma till stånd. Den, som på en ort gör ett tillfälligt uppköp af varor, föranleder icke derigenom någon tillökning i samma orts befolkning eller fattigvård och medför ej eller någon annan olägenhet, utan bidrager fast hellre till främjande af den ortens fördelar. Jag tror att man uttalar en farlig grundsats, om man säger, att Staten skulle äfventyra att förlora sin skatt

af en mera vidsträckt handelsrörelse derföre, att den omöjligen kan controleras och riktiga uppgifter från de skattskyldiges sida icke äro att förvänta. Lagstiftaren bör tvärtom alltid utgå ifrån det antagande att ärlighet förefinnes, ty, genom att förutsätta oärlighet, framkallar man den ganska lätt. Jag yrkar fortfarande återremiss i redan uppgifven syftning.

Herr *Swartz:* Jag ber att få tillägga ett ord i allmänhet, rörande de anmärkningar, som blifvit gjorda. Det vill synas som skulle vi alla kunna erkänna att dessa anmärkningar icke angå annat, än några få speciela rörelsegrenar. När man medgifver, att uppköp af landets producter hittills icke i allmänhet utgjort föremål för beskattning, måste det vara på högst få ställen, som en dylik taxering egt rum, och då så är, skulle det vara besynnerligt att för dessa få undantags skull ändra en allmän-giltig regel. Jag tror derföre, att, om man vill lemna någon förklaring öfver meningen af det allmänna stadgande, som här är i fråga, en sådan förklaring icke bör ifrågakomma annorstädes, än i instructionen för taxeringsförrättningarne. Det skäl till återremiss, som Herr *Wallenberg* velat hemta från ordet »derstädes», som Utskottet begagnat i fråga om taxering af handlandes i Stockholm rörelse, synes mig icke förtjena uppmärksamhet. Jag kan icke antaga, att detta stadgande skulle af någon komma att missförstås till den grad, att icke en grosshandlare i Stockholm blifve taxerad för en handelsaffaire, som han från sitt härvarande contoir uppgör i främmande verldsdelar, såvidt affairen verkligen vore känd. Ordet *derstädes* lärer väl komma att tagas i den bemärkelse, som blifvit åsyftad, eller att en köpman skall beskattas serskildt för den rörelse, han idkar i Stockholm, och särskildt för den rörelse, han möjligen drifver i andra delar af landet. Det är nogsamt kändt, hurusom galanterihandlare och fabriksidkare m. fl. hafva handelsbodar på flera serskilda orter, och Utskottets mening har varit, att såväl den ene, som den andre skulle för sin rörelse erlägga bevillning der rörelsen bedrifves. Emot den allmänna regel, som i Utskottets förslag innefattas, har jag icke hört anföras någonting, som bör hindra antagandet af samma förslag, hvartill jag alltså fortfarande yrkar bifall, helst Ståndet framdeles, vid behandlingen af förslaget till instruction, får godt tillfälle att göra de tillägg i ämnet, som kunna finnas behöfliga.

Herr *Brun:* Till hvad Herr *Wallenberg* anfört svarar jag, att, om det ock antages, att sådana utskickade handels-

expediter, som jag förut omtalat, äro försedde med pass, jag förmodar att de i de flesta fall undgått beskattning för sin rörelse, churu denna, såsom jag redan upplyst, icke inskränker sig till mindre affairer, utan merändels omfattar hela skeppslaster. I öfrigt vill jag, i anledning af Herr *Wallenbergs* anförande, förklara, att hvad jag i ämnet yttrat destomindre varit dicteradt af någon afund från min sida, som jag icke idkar någon trävaruhandel, men att jag ansett mig skyldig i detta, likasom i andra, fall tillkännagifva den erfarenhet, jag eger, och jag kan icke hjelpa, om jag, vid fullgörandet af denna skyldighet, stundom skulle stöta för hufvudet de mäktige i landet, som sjelfve vilja hafva fria händer i allt, under det de förmena dessa föraktade småstäder till och med så ringa friheter, som, exempelvis, rättighet till upplags- och transitohandel.

Herr *Hierta:* Oaktadt mitt förslag till redactionsändring icke vunnit understöd, tillåter jag mig att förnya detsamma. Då fråga endast är att söka undanrödja en tvätydighet, tror jag, att Ståndet, vid en närmare uppmärksamhet på innehållet af 2:dra momentet, skall finna, att ändamålet kan vinnas genom uteslutande af ordet »*handeln*» på andra raden, såsom jag förut tillstyrkt, helst uttrycket »*yrket eller näringen*», som derefter skulle qvarstå och äro hänförlige till det på första raden förekommande ordet »*handlande*», icke kunde anses åsyfta någonting så enstaka och tillfälligt, som här väckt farhågor för en obillig beskattning.

Herr *Wallenberg:* Ju mera man läser denna §, ju mindre finner man sig deraf tillfredsställd. Då det i 1:a mom. heter, att bolag påföres bevillning der bolagets rörelse förnämligast drifves, eller, i fall sådan bestämd ort icke förefinnes, der bolaget har sin styrelse, kan den beskattningsgrund, som i 2:a mom. blifvit antagen för enskilde näringsidkare, icke tillämpas på ett bolag, som drifver en större rörelse, vore ock denna utsträckt ända till uppköp af timmer i sjelfva Hudiksvall. Då sådant icke kunnat vara Utskottets mening, synes en återremiss äfven ur denna synpunkt behöflig. I allt fall är det orimligt att bedöma vinsten af en rörelse efter uppköpen, i stället för försäljningen, som hittills alltid ansetts utgöra den rätta grunden för inkomstberäkning.

Herr *Rydin:* Mig synes Utskottets förslag vara alldeles oefterrättligt. Följden af dess antagande skulle, enligt min uppfattning af ordalagen, blifva den, att näringsidkare i en sådan stad, som t. ex. Norrköping, hvars mesta tillverkningar

afsättas i andra delar af landet, komme måhända till $^7/_8$:delar att beskattas på andra orter. Enahanda blefve förhållandet med bruksrörelsen och åtskilliga andra näringar, hvilkas producter spridas vidt omkring i landet. Det föreslagna stadgandet behöfver i detta hänseende förtydligas, och jag yrkar derföre återremiss.

Herr *Ericson:* Jag kan icke begripa, huru Utskottets förslag kunnat tydas så, som här skett. Mig synes klart, att meningen icke är sådan, som den siste talaren uppgifvit. Det är naturligt att Norrköpings fabriker, oaktadt deras tillverkningar afyttras på olika orter inom landet, måste beskattas der dessa fabriker äro belägna. Likaså komma andra näringsidkare att taxeras för sin inkomst der yrket drifves, de må för öfrigt sälja sina producter hvar som helst. Annorlunda är förhållandet, om en näringsidkare, såsom händelsen är t. ex. med en del Norrköpings fabrikanter, på andra orter hafva ständiga upplag till försäljning af sina tillverkningar, hvarigenom de handlande å dessa orter, hvilka äfven hafva lager af dylika varor, drabbas af communalafgifter så mycket hårdare, som deras förtjenst, i följd af sådana upplag, blir förminskad. Billigheten fordrar derföre, att egarne af sådana ständiga varuupplag deltaga med de i orten bosatte näringsidkare i afgifterna till den commune, der upplagen äro inrättade.

Herr *Rydin:* Långt ifrån att finna det föreslagna stadgandet tydligt i den mening, som den siste talaren uppgifvit, anser jag detsamma ovillkorligen leda derhän, att den hufvudsakliga fördelen tillfaller de större sjöstäderna, der den mesta afsättningen eger rum, och detta på bekostnad af tillverkningsorternas interessen. Jag vidhåller således mitt yrkande om återremiss.

Herr *Swartz:* Till bemötande af Herr *Rydins* anmärkning, ber jag att ur nu gällande Bevillnings-Förordning få uppläsa 13 §:s 2:a mom., som lyder: »Den åter, som å ser»skilda orter drifver handtering eller rörelse, påföres å hvart»dera stället bevillning för den inkomst, han der anses hafva». Detta stadgande, som öfverensstämmer med Utskottets förslag, har icke förorsakat en så befängd tillämpning, som af Herr *Rydin* blifvit ifrågasatt. Jag hemställer ock, om icke den af Utskottet föreslagna inskränkning, att beskattning skall ega rum endast såvida den behållna inkomsten öfverstiger 400 R:dr, kan antagas skola tjena till att förekomma en oriktig tillämpning af det föreslagna stadgandet.

Öfverläggningen var slutad och Ståndet godkände 9 § 1 mom.

Derefter framställde Herr Talmannen proposition dels å antagande, och dels å återremirs af 2:a momentet.

Härtill svarades *Ja* och *Nej*, och begärdes votering; i anledning hvaraf uppsattes. justerades och anslogs en voteringsproposition, så lydande:

»Den, som bifaller andra mom. af § 9 i Författningsförslaget, ifrån och med orden: »fabriksegare, handlande eller annan näringsidkare» till och med orden: »Fyrahundrade Riksdaler», röstar: *Ja*.

Den det ej vill röstar: *Nej*.

Vinner *Nej*, återremitteras förslaget i denna del.»

Med slutna sedlar, af hvilka en uttogs och förseglades, anställdes votering, som utföll med 31 *Ja* mot 24 *Nej;* hvadan 2:a momentet var godkändt.

Härefter biföllos äfven 3:e och 4:e momenten i 9 §.

§ 10 i Författningsförslaget.

Herr *Wallenberg:* Oaktadt den ringa framgång, jag förut rönt, fortsätter jag dock mina anmärkningar mot Utskottets förslag. Den betänklighet, som jag vid ett föregående tillfälle yttrade mot Utskottets förslag i fråga om capitalbeskattningen, bemöttes med hänvisning till 27 § 7 mom. Litt *a*, som ålägger capitalisten att lemna uppgift om denna sin egenskap, dock utan att beloppet behöfver närmare angifvas. Men detta stadgande synes stå i uppenbar strid mot nu förevarande 10 §, som talar om beräkning af *alla* inkomster af capital eller arbete och sålunda förutsätter ovillkorlig skyldighet för capitalisten att uppgifva beloppet af sin inkomst och detta specifikt. I sista punkten af denna § heter det att från bevillnings-afgiften, sådan den blifvit i sin helhet bestämd inom den skattskyldiges mantalsskrifningsort, skall afdragas den afgift, han annorstädes bör erlägga. Det förefaller temligen svårt, ja omöjligt, för Taxerings-Comitén i mantalsskrifningsorten att förskaffa sig tillförlitlig kännedom om rätta beloppet af det afdrag, som sålunda bör göras, i synnerhet efter Ståndets nyss fattade beslut, hvilket, om det blir lag, måste hafva till påföljd, att det, så att säga, kommer att regna skattsedlar öfver en verksam man.

Herr *Björck:* Jag har sannerligen icke förmåga att inse rätta meningen af 10 §. I § 9 synes Utskottet haft för afsigt att bestämma de olika orter, der bevillning för inkomst af capital eller arbete bör påföras. I § 10 åter talas om den inkomstbevillning, som inom mantalsskrifningsorten skall utgöras och hvarifrån afdrag får ske för den afgift, som annor-

städes bör erläggas. Vi hafva således här att betrakta tre och, om Herr *Wallenbergs* anmärkning är grundad, t. o. m. fyra olika bestämmelser i afseende å inkomstbevillningens erläggande. Emellan begreppen *utgöra* och *erlägga* lärer dock icke förefinnas någon egentlig skillnad, men emellan *påföra* och *utgöra* bevillning synes Utskottet hafva velat antaga en skillnad, som jag likväl icke kan förstå. Ty der bevillning påföres, der måste den väl äfven komma att utgöras, och häraf synes klart att den skattskyldige skall inom mantalsskrifningsorten betala hela den påförda bevillningsafgiften. Hvad är det då, som skulle afdragas? Jo, säger Utskottet, den afgift, som bör å annan ort erläggas. Men då här endast är fråga om den bevillning, som skall påföras och utgöras inom mantalskrifningsorten, borde icke någon annan afgift kunna komma i betraktande. Med ett ord, meningen af § 10 är mig icke möjlig att fatta, och jag nödgas derföre yrka återremiss, såvida icke nöjaktig förklaring i ämnet nu varder meddelad.

Herr *Swartz:* Jag är ledsen att denna § förefallit så otydlig, att man icke förstått dess mening, och jag önskar att det måtte lyckas mig att i någon mån förtydliga densamma. Till en början får jag fästa Herr *Wallenbergs* uppmärksamhet derpå, att här icke är fråga om uppgift på inkomst, utan om den ort, der bevillning skall påföras. I § 9 är bestämdt, hvarest bevillning för inkomst af rörelse skall påföras; § 10 åter afser att bestämma, hvar bevillning för inkomst af capital skall påföras; och meningen är den att för den inkomst, en person eger genom ränta af capital, bevillning skall påföras inom mantalsskrifnings-orten. Då man icke velat begära bestämd uppgift på den skattskyldiges inkomst af capital, utan endast ett tillkännagifvande, huruvida han eger inkomst af andra källor, än fastighet, rörelse och tjenst, äfvensom om han eger inkomst utom sitt mantalsskrifningsdistrict, har man, genom ifrågavarande stadgande, velat sätta Taxerings-Comitén inom mantalsskrifnings-orten i tillfälle att inhemta kännedom om den skattskyldiges hela förmögenhetsställning, för att deraf sluta, om han eger inkomst af capital. En sådan operation måste leda derhän, att den skattskyldige inom mantalsskrifnings-orten påföres bevillning för den rörelse, han der drifver, äfvensom för den inkomst, han kan ega af utlånadt capital. Man har här således blott velat säga, att inkomst af capital, då sådan icke förekommer i samband med inkomst af rörelse, beskattas å mantalsskrifnings-orten. Hvad denna § i öfrigt

innehåller, är mera en anvisning, som åsyftar, att taxeringsmännen måtte kunna bilda sig ett omdöme om den skattskyldiges inkomst af capital, genom att bereda sig en öfversigt af hans förmögenhet på det hela. Skulle denna tanke finnas vara mindre tydligt uttryckt, så ser jag gerna, att förslag till en lämpligare redaction framlägges, men att sjelfva meningen bör godkännas, tror jag vara en ovillkorlig följd af Ståndets redan fattade beslut om direct beskattning af capitaler.

Herr *Rinman, F.:* Äfven jag finner det föreslagna stadgandet otydligt. Om meningen är, att den skattskyldiges alla inkomster skola af Taxerings-Comitén inom mantalsskrifningsorten sammanräknas och afdrag sedan göras för den afgift, som annorstädes bör erläggas, så är sådant icke verkställbart; ty huru skall nämnda Comité veta, om och till hvad belopp den skattskyldige blifvit taxerad på andra ställen? Meningen måste väl vara någon annan, och jag yrkar derföre återremiss, till åstadkommande af en tydligare redaction.

Herr *Björck:* I anledning af den förklaring, som blifvit lemnad, vill jag erinra, att, om en person, som har inkomst af yrke på annan ort, än der han är mantalsskrifven, för denna inkomst blir der taxerad till ett visst belopp, följer ej deraf, att han blir taxerad för samma yrke efter samma grund inom mantalsskrifnings-orten. Der kan tvärtom, i fråga om uppskattningen af hans inkomst af det särskilda yrket, göra sig gällande en helt annan åsigt, än på det förra stället, och i sådant fall skulle det föreslagna stadgandet medföra den orättvisa, att, sedan den skattskyldiges inkomst blifvit på serskilda ställen uppskattad efter olika grunder, skulle han endast efter en af dessa grunder åtnjuta afdrag för en del af bevillningsafgiften. Jag tror alltså att en omarbetning af redactionen i § **10** är nödvändig och vidhåller mitt yrkande om återremiss.

Öfverläggningen var slutad och § **10** återremitterades.

§ **11**

Herr *Wærn:* I sista momentet af denna § förekommer beskattning å ett visst slags qvarnar. Beskattning på qvarnar i allmänhet är ock intagen i **11** § af förslaget till Instruction för taxeringsförrättningarne, och, i afseende å dem, är redan anmärkt, att bestämmelserna i denna del äro underkastade förändring, om Rikets Ständer fatta beslut i anledning af och i enlighet med Kongl. Maj:ts i ämnet af-

låtna Nådiga Proposition. Det förefaller mig, som om denna Nådiga Proposition, hvilken omfattar en fråga, som Riksens Ständer sjelfva väckt och framställt till Regeringen, eller den om en förändring i grunderna för beskattningen af åtskilliga qvarnar, äfven är tillämplig på detta moment, och jag hemställer derföre, om icke Ståndet skulle vilja besluta en återremiss af sista punkten af **11** §, på det att Utskottet må ega fria händer att i ett sammanhang behandla hela frågan om bevillningens bestämmande för qvarnar.

Herr *Ödmansson:* Lika med Herr *Wærn*, anhåller äfven jag, att **11** § i det af honom anmärkta hänseende må återremitteras, och detta så mycket mera, som Stats-Utskottets Utlåtande, med anledning af den Nådiga Skrifvelsen i ämnet, redan inkommit till behandling af Riksens Ständer.

Öfverläggningen var slutad, hvarefter § **11** godkändes, med undantag af det sista momentet, som till Utskottet återremitterades.

§ **12**.

Godkändes.

§ **13**.

Godkändes.

Första yttrandet, pag. **23**, i Betänkandet, angående § **14** i Författningsförslaget, och nämnda § i berörda förslag.

Herr *Wærn:* Då det af Utskottet i denna § föreslagna stadgandet, rörande särskild bevillning för Dylta bruks tillverkningar, är af villkorlig natur samt ej kan komma att tillämpas, innan den ifrågasatta regleringen af brukets förmåner och skyldigheter blifvit verkställd, hemställer jag, om något skulle förloras på §:s återremitterande, hvilken åtgärd deremot alltid skulle medföra den fördelen att lemna Utskottet fria händer vid frågans behandling i sin helhet. Jag anhåller således om proposition å återremiss.

Återremitterades.

Utskottets andra yttrande, sidan **23**, i Betänkandet.

Godkändes.

§ **15**, enligt Betänkandet uti Författningsförslaget.

Herr *Wallenberg:* Jag kan icke neka, att jag är glad deröfver, att för bankrörelse blifvit bestämd en annan beskattningsgrund, i stället för den förut varande. Jag vill emedlertid hemställa, om det icke varit mera skäl, äfven om en högre afgift derför skulle bestämmas, att denna afgift beräknades efter beloppet af de utelöpande sedlar, som öfver-

skjuter summan af de Riks-Bankens sedlar, som Bankerna innehafva. Om denna åsigt vinner något afseende, kunde derifrån hemtas skäl till en återremiss, men, äfven om Utskottets hemställan i denna del erkännes oförändrad, har jag ingenting i denna del att deremot invända.

Herr *Palander:* Jag kan ej förneka, att detta stadgande, enligt mitt förmenande, legaliserar en stor orättvisa i beskattningen; ty obilligt lärer det väl vara att, då de enskilda Bankerna erlägga vanlig bevillning för inkomst, ytterligare pålägga dem stora afgifter för deras rörelse. Jag hade åtminstone önskat och trott, att icke blott enskilda Bankerna skulle drabbas af denna särskilda beskattning, utan äfven Filial-Bankerna, hvilka hafva större fördel af sin rörelse. Att för öfrigt underkasta de enskilda bankbolagen en bevillning af 2 R:dr per 1,000:de, förekommer mig i allt fall alldeles för mycket. Jag anhåller derföre, att Betänkandet, i dess nu föredragna del, måtte till Utskottet återremitteras.

Herr *Wallenberg:* Jag anhåller att till Protocollet få förklara, att jag icke anser någon orättvisa vara begången genom den här föreslagna förändring i bevillningen, utan tvärtom en väsendtlig förbättring derigenom åstadkommen. Hittills har deremot beskattningen varit oriktig och obillig, då det ena bankbolaget blifvit pålagdt en bevillning af 3 procent och det andra af 9 procent, och då ingen annan gräns för beskattningen fanns, än godtycket. Äfven om någon skattelindring för de enskilda Bankerna hädanefter icke uppkommer, är det således alltid dock en fördel att komma ifrån de nya bestämmelser, som den nuvarande Bevillnings-Stadgan i detta hänseende innehåller. Man har emedlertid icke velat någon skattelindring, ehuru visst är att de enskilda Bankerna icke hafva något annat att skatta för sin rörelse, än hvad af publiken tillskjutes.

Herr *Lindeström:* Jag erkänner, att vid det tillfälle, detta ärende förevar i Bevillnings-Utskottet, de fleste ledamöternas yttranden gingo derpå ut, att de enskilda Bankerna skulle på dubbelt sätt beskattas, så att de, icke blott, i likhet med andra näringsidkare, borde erlägga bevillning efter behållen inkomst, utan äfven, likasom bränvins- och kortfabrikanter, åläggas en särskild skatt; och ehuru jag ansåg en dylik särskild beskattning obillig, vann dock min mening intet understöd, och jag tror derföre ej eller att en återremiss skulle leda till någon ändring.

Herr *Ödmansson:* Jag håller Herr *Wallenberg* räkning

för sitt godkännande af denna §, hvars antagande jag, äfven för min del, förordar. Hvad beträffar en talares förmenande, att äfven Filial-Banker borde underkastas denna särskilda bevillning, ber jag få fästa uppmärksamhet derpå, att denna bevillning har afseende endast på de Banker, hvilka hafva sedelutgifningsrätt, och då Filial-Bankerna icke utgifva egna sedlar, kan följaktligen den här föreslagna förhöjning i bevillningen icke å dem tillämpas.

Herr *Brun:* Jag har begärt ordet endast för att yttra några ord, med anledning af Herr *Palanders* anförande, i hvad det rörde Filial-Bankerna. Jag har dock blifvit hufvudsakligen förekommen af den föregående talaren, och jag ber att få med honom mig förena. Filial-Bankerna hafva ingen sedelutgifningsrätt, och det är uppenbart, att den fördel, som de enskilda Bankerna i detta hänseende åtnjuta framför Filial-Bankerna, utgör orsaken att en särskild bevillning blifvit för dem föreslagen att utgå. Jag godkänner § 15.

Herr *Swartz:* Jag har endast önskat till Protocollet förklara, att, likasom jag i Bevillnings-Comitéen reserverade mig mot beslutet att enskilda bankbolag borde påläggas särskild bevillning, jag äfven inom Utskottet förfäktade samma åsigt, men, såsom Herr *Lindeström* redan upplyst, med så liten framgång, att jag, endast af misströstan att vinna något bättre resultat, velat vid Utskottets förslag låta bero.

Discussionen förklarades fulländad, och § 15, enligt Betänkandet och Författningsförslaget, godkändes.

§ 16, enligt Betänkandet och Författningsförslaget.

Herr *Renström:* Då jag mot denna § reserverat mig, anhåller jag nu, att denna min reservation måtte uppläsas.

Efter det att 2:dra punkten af Herr *Renströms*, vid Betänkandet fogade, reservation blifvit uppläst, yttrade Herr *Renström* vidare: Enligt hvad det Högtärade Ståndet häraf torde inhemta, äro de afgifter, Utskottet i denna § föreslagit att utländningar, som resa omkring i Riket och för egen eller, såsom utskickade, för andras räkning bjuda ut eller sluta handel om utländska varor, skola erlägga, jemnt dubbelt så höga, som de, som äro stadgade i den nu gällande Bevillnings-Stadgan. Då jag icke inom Utskottet hört något giltigt skäl vara anfördt för att, på så sätt, höja dessa afgifter, har jag deremot reserverat mig, samt yrkat, att de afgifter, som nu erläggas af sådana utländningar, måtte förblifva oförändrade. Jag fortfar visserligen att vara af den mening, som jag i min reservation emot Bevillnings-Utskottets

Betänkande, angående allmänna bevillningen, vid sistlidne Riksdag uttalade, nemligen, att sådana utländningar, som här äro i fråga, icke böra vara underkastade någon skatt, men då jag icke ansett mig hafva ringaste hopp om att kunna göra denna åsigt gällande, har jag dock trott det vara rättast att inskränka mitt yrkande till hvad jag nyss nämnt. Jag vill emedlertid nu uppläsa hvad jag i den nämnda reservationen vid sistlidne Riksdag yttrade om denna sak. Jag yttrade då, som följer:

»Då det är en känd sak, att denna beskattning rätt ofta föranledt till obehöriga tracasserier för utländske resande, och derföre blifvit i allmänhet på det högsta ogillad, samt många exempel skulle kunna anföras derpå att utländske resande, genom okunnighet om deras åliggande att erlägga den stadgade afgiften, blifvit af allmänne åklagaren dragne inför rätta, emedan de gjort sig förfallne till de stadgade böterna, och dertill jemväl kommer, att den inkomst, Staten genom denna beskattning erhåller, utgör en sådan obetydlighet, att den icke bör kunna tagas i betraktande, anser jag samma beskattning böra helt och hållet upphöra. Den är en lemning af ett system, som numera lyckligtvis icke erkännes såsom grund för våra internationela förhållanden, och de Svenskar, som resa utrikes för att sälja våra exportvaror, äro ingenstädes underkastade en dylik afgift.»

Att nu gå så långt, som att yrka bifall till hvad jag i denna upplästa reservation föreslagit, eller att sådane utländningar, som äro omnämnde, måtte helt och hållet befrias från skatt, skulle likväl, i min tanke, såsom jag redan nämnt, vara utan allt ändamål och äfven mindre väl betänkt, emedan ett sådant beslut af Ståndet möjligen kunde hafva till följd att någon ändring i Utskottets afgifna förslag icke kom att ske, men jag hemställer nu deremot till det Högtärade Ståndet, om icke Ståndet skulle finna skäligt bifalla det förslag, jag i min, vid Betänkandet fogade, reservation framställt.

Jag yrkar, på grund häraf, afslag på Utskottets förslag och bifall till hvad jag i reservationen föreslagit.

Herr *Ödmansson:* Jag yrkar bifall till §:n. Erfarenheten har visat, att en stor del af dessa resande handelsagenter komma hit med betydliga varulager, hvilka de bjuda ut och sälja från stuga till stuga. Deras varor äro derjemte merändels af bedräglig beskaffenhet och påtrugas den okunniga allmänheten, som får erlägga dryg betalning. Herr *Ren-*

ström har sagt, att i andra länder sådane resande utländningar icke äro underkastade någon särskild afgift. I Danmark äro de emedlertid ålagde att betala dubbelt mot hvad här är föreskrifvet. Det är också icke så mycket för sjelfva skattens skull, som jag önskar, att denna bevillning måtte beslutas att utgå, utan fastheldre för att från landet afhålla och bortvänja dessa parasiter på vår allmoges flärdlöshet, enfald och välstånd.

Herr *Lindeström:* Jag är förekommen af Herr *Renström* och kunde gerna sluta med att förklara, att jag med honom i allo mig förenar. Jag anser nemligen, att det skulle vara af Svenska nationen i högsta grad ogästvänligt handladt att så bemöta utländningar, hvilka hitkomma i ett för landet nyttigt ändamål. Om, såsom Herr *Ödmansson* försäkrat, desse kringresande agenter på ett bedrägligt sätt förfara, så bryta de ju emot våra lagar och ådraga sig, i sådan händelse, utan tvifvel det straff, som gällande stadganden förmå. I likhet med Herr *Renström*, önskar jag derföre, att den här förekommande bevillning åtminstone nedsättes till hälften af hvad Utskottet föreslagit, såvida icke, hvad som vore mig kärast, Ståndet skulle behaga helt och hållet upphäfva den.

Herr *Wærn:* Äfven jag förenar mig med Herr *Renström.* Att resande utländningar missbruka sin handelsrätt, samt understundom här etablera handel med varor, som för öfrigt icke alltid råkat vara så goda, vill jag ej bestrida, men jag påstår, att detta endast i sällsyntare fall är förhållandet, likasom jag förnekar, att detta i allmänhet utgjort det ändamål, som dragit dem hit. Deras härvaro medför, efter mitt förmenande, en stor fördel för våra handlande, hvilka derigenom sättas i tillfälle att, med ledning af de profver af utländska lager, som de medföra, göra sina reqvisitioner, utan att för detta ändamål behöfva göra en resa utomlands. Jag skulle derföre helst, lika med Herr *Renström*, önska, att i handelsärenden kringresande utländningar alldeles icke beskattades, men, då vid flera föregående Riksdagar majoriteten vidhållit den åsigt, att bevillning för dem bör ega rum, lärer ett så radicalt förslag icke hafva någon utsigt till framgång; men jag hemställer åtminstone, om det kan vara skäl att oupphörligt höja denna afgift. Detta strider fullkomligt emot hvad utländska stater emot oss öfva. Jag har sjelf rest för att uppgöra affairer i utlandet, och jag bekänner, att det skulle förefallit mig högst betungande att påläggas bevillning derföre, att jag, till undvikande af correspondence eller andra

omvägar, personligen uppgjort mina affairer, och grunden för denna beskattning är också icke annat, än orättfärdig. Med samma mått, man sjelf blir mätt, bör man ock mäta andra, och jag önskar derföre att skatten måtte afskaffas, eller åtminstone att det modifierade förslag, Herr *Renström* framställt, nemligen, att den här föreslagna bevillningen skall nedsättas till hälften, måtte af Ståndet antagas.

Herr *Staaff:* Denna § utgår till en del från den förutsättningen att utländske handelsagenter äro skyldige att uttaga Svenskt pass. Men då Borgare-Ståndet beslutat en ändring i passförfattningen, så och för den händelse, att detta beslut blir Riksens Ständers samt den underdåniga hemställan, som deraf kan blifva en följd, föranleder Kongl. Maj:t att företaga en revision af författningen i sådan syftning, så kunde det inträffa, att denna § blefve ett hinder för Kongl. Maj:ts beslut, eller, om en ny författning i ämnet utfärdas, dess efterlefnad deraf omöjliggöres. I anledning häraf hemställer jag, om icke, med afseende härå, Ståndet tills vidare kunde uppskjuta att fatta beslut, i afseende på denna §, och för sådant ändamål bevilja återremiss.

Herr *Berg:* För min del, har jag ansett detta vara den simplaste beskattning af alla. Jag skulle derföre ock helst hafva velat yrka, att den helt och hållet borde ur lagstiftningen försvinna, men då någon framgång för en sådan framställning icke lärer vara att förvänta, önskar jag, att bevillningen för i handelsärenden kringresande utländningar åtminstone måtte bibehållas vid samma belopp, som den för närvarande utgör.

Herr *Swartz:* Bevillnings-Comitéen var så litet böjd att besluta något särskildt stadgande uti ifrågavarande hänseende, att Comitéen i denna del endast utlät sig på följande sätt: »De, angående bevillning af i handelsärenden kringresande »utländningar, pag. 20 i nuvarande Bevillnings-Förordning, »gällande stadganden hafva blifvit införda i denna §, för den »händelse att desamma böra bibehållas;» hvarjemte Comitéen bifogat Betänkandet de bestämmelser, som i Danmark äro de i ämnet gällande, för att rättfärdiga att Comiterade ens ifrågasatt ett stadgande i denna syftning; och det var på Kammar-Rättens föranledande och i följd af de åsigter, hvilka hyllades af majoriteten i Utskottet, som förslaget affattades så, som det här lyder. Onekligt är att det gifves ganska olika slag af utländske handlande och expediter. Tolkar man stadgandet efter orden, skulle det kunna så förstås, att den före-

slagna afgiften kunde uppbäras af hvilken utländning, som helst, hvilken kommer in i landet för att afsluta köp af varor. Det brukar dock icke tillämpas så för närvarande. Om en person kommer utan profver, såsom en enskild man, den der ämnar besöka här boende vänner, lärer han näppeligen kunna underkastas bevillning. Men då han anländer, försedd med profver, tycker man sig deruti finna ett kännetecken att han reser i ändamål att sluta handel om varor. I bredd med den lifliga förbindelse, som numera råder bland folken, borde väl kringskickandet af agenter icke kunna anses annorlunda, än såsom bidragande att underlätta handeln i Riket, hvilken af sådan orsak mindre ofta, än förr, behöfver baseras på förbindelser med okända personer eller på aftal om varor, på hvilka man ej sett prof. Men fallet lär vara att, jemte sådana resande utländningar, infinna sig äfven andra med profver, som det heter, men i stora förråd, dem de från stad till stad, från by till by, hembjuda till consumenten directe. Jag kan icke föreställa mig annat, än att det är detta slags resande, som väckt oviljan mot utländske handelsexpediter, och som stadgandet egentligen afser. Hade gällande författningar om utländnings handelsrätt blifvit handhafde såsom sig bör, synes det mig, som skulle detta särskilda stadgande icke så mycket hafva påkallats, som nu är händelsen. Men då polisförfattningarne visat sig vanmäktiga, har man i stället genom denna afgift velat hålla sig skadeslös för det ofog, som många af desse utländningar drifva. Det vore derföre väl, om nyssnämnde författningar hädanefter komme att hållas strängare i kraft, då sannolikt denna ovilja skulle försvinna, som man ej kan bestrida nu är så allmän i vissa delar af landet, hos alla classer och ej minst hos allmogen, och i och med detsamma förnämsta anledningen upphöra till ett sådant stadgande, som detta. För min del, är jag emedlertid icke emot att den föredragna §:n förändras i en friare syftning.

Herr *Ödmansson:* Med anledning af Herr *Staaffs* yttrande, att det beslut, som Ståndet, rörande denna bevillning, kan komma att fatta, står i sammanhang med den förändring, Ståndet, för sin del, bestämt i nu gällande Passförfattning, ber jag att få lemna min värde vän den upplysning, att här blott är fråga om utländska pass, som med berörde bestämmelse icke afsågs.

Herr *Ekelund:* Jag kan ej inse obilligheten, att utländ-

ske handelsagenter, hvilka komma in i landet för att upptaga ordres å allehanda slags manufacturvaror och så kallade korta varor, hvarå de medföra profver i stor myckenhet, samt här jemväl afsätta dessa profver, derföre påläggas bevillning, då våra egna handlande icke äro från sådan beskattning befriade. Det förhåller sig icke eller så, som Herr *Wærn* uppgifvit, att denna bevillning undergått en ständig förhöjning. Det är *nu* först, som den blifvit föreslagen att fördubblas. Den utgjorde intill sistlidne Riksdag 37 R:dr 24 sk. B:co, och derförut 75 R:dr B:co, men jemnades till 50 R:dr R:mt vid sistlidne Riksdag. Jag vill likväl icke motsätta mig att denna afgift bibehålles vid hvad den nu är, men dervid torde den ock böra förblifva. Denna afgift drabbar föröfrigt, efter hvad jag tror mig veta, icke den, som kommer hit för att upptaga ordres från England på stenkol, eller från America på bomull, eller från Frankrike på vin. icke eller den, som hitkommer för att uppgöra köp om Svenska producter, utan blott den, som kommer hit med profver och vistas flera månader i landet, samt i mer eller mindre mån äfven säljer ut varan. Jag önskar således, att denna bevillning fortfarande till utgående qvarstår, ehuru med hälften af det belopp, som Utskottet nu föreslagit.

Herr *Ericson:* Jag var icke i Utskottet närvarande, då denna punkt der afgjordes, i hvilket fall jag skulle hafva mig deremot reserverat. Jag delar nemligen fullkomligt Herr *Renströms* mening, att denna bevillning är af högst odieuse beskaffenhet, och jag skulle derföre helst önska, att den ur lagstiftningen helt och hållet försvunne. Detta lärer, efter den öfvervägande opinionen inom representationen att döma, icke låta sig göra, men att med hundra procent förhöja det belopp, hvarmed densamma för närvarande utgår, anser jag deremot alldeles icke rådligt. En sådan åtgärd skulle naturligtvis väcka ett stort missnöje hos utländningen, samt möjligen äfven medföra den påföljden, att våra egna handlande i andra länder pålades afgifter, som hittills icke drabbat dem. Det är dessutom sannolikt, att de utländningar, som nödgas betala denna afgäld, hafva så mycket förstånd, att de lägga densamma på varans pris, som derigenom för den inhemska consumtionen fördyras. På grund häraf och med hänsyn derjemte till de af Herr *Staaff* anförda skäl, anser jag, att denna § bör till Utskottet återremitteras. Då nemligen Borgare-Ståndet, för sin del, beslutat, att passväsendet bör upphöra, torde bevisen öfver dessa afgifter böra åstadkommas

annorlunda, än hvad här är föreskrifvet, t. ex. genom intyg från vederbörande tullkammare. Om föröfrigt man anser skadligt att utländske agenter kringresa i landet, lärer det väl vara mera principenligt och skäligt att rent af förbjuda sådant, men då härom ju ej är fråga, vet jag ej, hvarföre man skall försvåra deras hitkomst genom förhöjd bevillning. Om desse agenter begå några olagligheter, böra de väl och komma väl ock att derföre bestraffas annorlunda, än genom så beskaffade lagbestämmelser, som träffa äfven dem, hvilka icke äro till förseelsen skyldige. Jag anhåller om återremiss.

Herr *Björck:* Jag tillåter mig att, i likhet med en föregående talare, fästa uppmärksamheten derå, att det egentligen ligger i de mindre orternas interesse, att utländske handelsagenter må obehindradt få besöka vårt land, emedan det alltid måste vara svårare för en handlande i en mindre stad, som måste inskränka sin verksamhet inom ett ringa consumtionsområde, att göra urval af de varor, han behöfver, och träffa personer, som kunna med sådana honom förse, än fallet är i en större stad med vidsträcktare relationer och lättare förbindelser med utlandet. Det är således naturligt att det måste vara ett medel att lätta handeln för de mindre städerna, att rättighet lemnas utländningen att hitkomma, för att emottaga ordres och sålunda sätta desse handlande i förbindelse med fabriker på utländsk ort. Det lärer dock ej vara att hoppas att få denna afgift alldeles borttagen ur denna författning, då Ståndet i dag till och med beskattat inhemsk handlande, som utsträcker sina affairer utom den ort, der han bor. Sedan emedlertid Herr *Swartz* uttalat den åsigten, att denna beskattning icke bör bibehållas, vågar äfven jag göra framställning om dess totala upphörande. Ett enda skäl deremot af vigt har, så vidt jag kunnat uppfatta discussionen, blifvit framställdt, då nemligen Herr *Ekelund* anmärkte, att sådana resande, som hitkomma med ordres på stenkol, bomull, vin eller dylikt, icke äro underkastade denna bevillning. Det står dock i paragraphen, att den gäller utländning, som för egen eller annans räkning *bjuder ut* eller *slutar handel* om utländska varor. Må vara, att det är svårt att taga ut skatten af personer, om de icke medhafva profver, så vida de icke sjelfvilligt betala den, och att en inqvisitorisk undersökning i detta fall är lika odieuse, som föga verkställbar, men att vilja försona lagbudet dermed, att vissa handlande icke äro underkastade dess föreskrifter, låter sig icke göra emot paragraphens lydelse. Sjelfva föreskriften är i allt fall

ganska egen deri, att våra varor icke äro pålagda någon sådan bevillning å de ställen, dit desse i allmänhet exporteras; och jag föreställer mig just, hvilka klagorop här skulle höjas, om i England det stadgandet blefve gällande, att den, som der emottager ordres på t. ex. Svenskt jern, skulle drabbas af särskild bevillning; men då det så icke är, hvarken i det landet eller i andra länder, fordrar väl ock lika mycket billigheten, som omsorgen om vidmakthållandet af våra internationela förbindelser, att vi icke eller beskatta dem, som här sälja varor från utlandet annorlunda, än genom tull vid varans införande. Jag anhåller, att Herr Talmannen behagade framställa proposition på afslag.

Herr *Lallerstedt:* Jag förenar mig med dem, som yrkat afslag. Det är gifvet, att, om denna § bifalles, man just sanctionerar det trassel i vårt passväsende, hvaröfver man klagar och som man önskar få aflägsnadt. Den bevillning, hvarom här är fråga, står föröfrigt i strid med de principer, som böra ligga till grund för all beskattning, eller att skatt först bör erläggas, sedan sig visat, hvad inkomst man haft af den rörelse, man drifvit. Här deremot skulle upptagas en skatt, innan man vet om den beskattade är i tillfälle att förtjena något eller intet. Det är klart, att ifrågavarande stadgande tillkommit, för att hindra utländningen att directe till småhandlanden lemna varor, och för att tvinga dessa att låta dem gå genom våra grosshandlandes händer, hvarmed alltid större kostnader äro förenade. Jag ser ingenting ondt deri, att småhandlande komme i directare beröring med utlandet. Om det i Danmark finnes en lag af samma beskaffenhet, som den hos oss nu gällande, — säkert är dock, att minuthandlande vinna genom directare beröring med utlandet, — så betviflar jag dock förhållandet är sådant annorstädes. Jag yrkar afslag.

Herr *Ekman:* För min del, har jag aldrig hört att några olägenheter eller någon skada uppkommit genom de affairer, som här i landet blifvit inledda med utländska hus genom resande utländske agenter. Tvärtom anser jag, lika med Herrar *Björck* och *Lallerstedt*, det lända till en stor lättnad och fördel för vår handel, att dessa resande utländningar må utan svårighet fritt få utbjuda sina varor, hvarföre jag yrkar, att det stadgande, som förefinnes i den nu föredragna §:n, måtte afslås.

Herr *Ericson:* Då jag sist hade ordet, glömde jag nämna, att de, angående bevillning af i handelsärenden kringresande utländningar, gällande stadganden gifvit anledning till en betydlig

chicane. Genom en stadsfiskals kittslighet blef i en af våra städer en främling, som icke ditkommit i afsigt att uppgöra några affairer, föremål för tillämpning af nämnde föreskrift, samt ålagd att erlägga den derigenom bestämda afgift. Man tillät sig till och med att skicka bud till alla de handlande i staden, med begäran att få upplyst om denne person med dem uppgjort slut om varor. En sådan inqvisitorisk åtgärd alltid i hög grad odieuse, förargade äfven den resande till den, grad, att han förklarade, att han aldrig mer skulle sätta sin fot inom den staden, der denna händelse timade.

Herr *Blanche:* Jag har begärt ordet, för att förena mig med dem, som yrkat, att detta stadgandet bör ur Bevillnings-Förordningen försvinna. Jag är visserligen öfvertygad, att det går med denna lag, som med andra obilliga lagar, att den ej kommer att tillämpas, men, *om* den finnes, *kan* den dock tillämpas, och sålunda komma att utgöra ett hinder för folkens närmande till hvarandra. Jag anhåller således om afslag å en bestämmelse, som vanhedrar vårt land, utan att bereda detsamma den ringaste fördel.

Herr *Staaff:* Jag ber blott att, med anledning af Herr *Ödmanssons* yttrande, att jag icke observerat att här vore fråga om utländska pass, få förklara, att, om Ståndets beslut, rörande passförfattningen, såsom äfven åsyftande lättnad i pass-skyldigheten för utländningar, skulle komma att inträda, så till vida, att de icke behöfde för sina resor inom landet vara försedda med Svenskt pass, de controler, som här föreskrifvas, icke blifva möjliga att verkställa. I sjelfva saken förenar jag mig med Herrar *Björck* och *Lallerstedt*, samt yrkar, i följd deraf, afslag å paragrafen.

Öfverläggningen var fulländad, och, sedan Herr Talmannens proposition å bifall blifvit med *Ja* och *Nej* besvarad, begärdes votering.

Med anledning häraf, och sedan Ståndet beslutat, att contra-propositionen skulle ställas på afslag, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voterings-proposition:

»Den, som bifaller Bevillnings-Utskottets Betänkande, № 20, i fråga om Författningsförslagets 16 §, och nämnde § i Författningsförslaget, röstar: *Ja.*

Den det icke vill, röstar: *Nej.*

Vinner *Nej*, afslås Betänkandet och Författningsförslaget i denna del.»

Voteringen, som anställdes med slutna sedlar i grundagsenlig ordning, utföll med 35 *Nej* emot 15 *Ja:* i följd

hvaraf 16 §, enligt Betänkandet och Författnings-förslaget, var afslagen.

G) Bevillning af utländningar för concerter och dramatiska eller andra föreställningar.

§ 17.

Herr *Ekelund:* Då Högtärade Ståndet icke velat godkänna Utskottets förslag i den föregående §:n, anser jag, för min del, att icke eller den nu föredragna bör bifallas, utan tager jag mig friheten att yrka dess förkastande.

Herr *Ridderstad:* Jag gillar fullkomligt syftningen af denna §, enär jag icke kan finna det vara annat, än lika rättvist, som billigt, att utländningen erlägger bevillning för sin födkrok, då af Svensk man eller qvinna sådan är föreskrifven, oaktadt desses försörjningsmedel ofta nog torde vara mindre inkomstbringande, än den förres. Jag tager mig blott friheten att hos de af Ståndets Ledamöter, som deltagit i uppställningen af detta Betänkande, anhålla om upplysning derom, hvad som egentligen menas med: »*Concert*». Ordet är hos oss af ganska expansiv och vexlande betydelse. Vi hafva sålunda concerter, som gifvas under hvarjehanda och flerfaldiga benämningar, såsom t. ex. Musik-Soiréer, aftonunderhållningar, ja — till och med — hundfröjder; men äro nu alla dessa concerter eller icke? Visserligen skulle det icke förefalla mig hvarken oriktigt eller orimligt, om alla dessa beskattades, ty de inbringa med säkerhet lika mycket, om icke mera, än som kommer dem till del, som förnöja folket med konstridning eller lindansning eller förevisande af mechaniska dockor eller andra mer och mindre konstiga figurer. Vid uppräknande af dessa sednare konstfärdigheter förekommer här ett »*med mera*», som jag må bekänna, att jag icke förmår dechiffrera. Skall derunder förstås Cosmoramor, Panoramor, Dioramor, Vaxcabinetter, eller hvad? Jag förnyar min anhållan, att någon af Utskottets härvarande ledamöter måtte härutinnan hugna mig med en benägen och bestämd förklaring.

Herr *Swartz:* Jag kan icke inse annat, än att just de af Herr *Ridderstad* omnämnda orden »med mera» förklara Herr *Ridderstads* fråga. För öfrigt förefaller det äfven mig besynnerligt, att den bevillning, som i denna § är afsedd att bestämmas, blifvit satt i samband med den, som utgör föremålet för den föregående afdelningen af 3:e Artikeln, hvilken afdelning (Litt. F.) man väl kan säga egentligen rörer något, hvarigenom våra affairesmäns förbindelser med utlandet underlättas, och behofvet af brefskrifning eller correspondence

inskränkes. Denna § är åter till sitt innehåll af helt olika natur, då här är fråga om en verklig inkomst, som åtnjutes medelst afgifter från allmänhetens sida för mer eller mindre konstnärliga prestationer, och jag kan i sanning ej förstå, hvarföre icke likaväl för denna, som för all annan inkomst, bevillning skall erläggas. Jag anhåller derföre att § måtte bifallas. Jag ber endast att få göra en anmärkning vid sednare delen af denna §, der för fullständighetens skull efter orden: »skolande det åligga Fiskaler i stad och i köping» torde böra tillsättas orden: »samt på landet».

Herr *Ödmansson:* Då Ståndet afslagit 16 § och befriat de der omnämnde så kallade Probenreuter från all afgift, synes det mig, att nu ifrågastälde utländske personer, som gå omkring här i landet och i sin fattigdom tigga om bröd genom förevisande af markattor eller dylikt, äfven må gå fria från bevillning. Jag yrkar derföre afslag å denna §. Derigenom befriar jag mig äfven att besvara Herr *Ridderstads* förfrågan om hvad i Betänkandet egentligen menas med uttrycket: »med mera», hvari jag ingalunda skulle kunna lyckas, ty ett detailerande deraf skulle, liksom den menskliga förmågan att uppfinna allahanda konster, gå till det oändliga.

Herr *Lallerstedt:* Det synes mig, som om denna § skulle kunnat mycket enklare redigeras, om man borttagit allt hvad deruti förekommer om pass eller påskrift derå, om qvitto å erlagda afgifter samt dess företeende, och endast föreskrifvit, att hvar och en utländning skall, innan han får gifva någon representation, erlägga en viss bestämd afgift. Derigenom skulle ock förekommas allt det trassel, som ovillkorligen skall framkallas genom de här intagna bestämmelserna. Jag kan dessutom icke finna lämpligt, att man i en författning begagnar så obestämda ord, som »med mera», och anhåller derföre, äfven för min del, om återremiss, på det att Utskottet må söka att åt § gifva en annan och enklare redaction.

Herr *Wærn:* I afseende å den föregående §:n, var jag af deras mening, som ogillade Utskottets deruti framställda förslag till bevillning, emedan jag ansåg det obilligt att beskatta resande personer, som med sin härvaro endast afsågo att underlätta handelsförbindelsen med utlandet, utan att utöfva något yrke. De utländningar åter, som här äro i fråga, hafva en bestämd sysselsättning, i ändamål att deraf hemta sin utkomst, och följaktligen kan jag icke finna lämpligt att dessa alldeles fritagas från skatt, då Svenskar, som drifva

samma yrke, äro ålagde sådan skatt. Sedan dessutom Ståndet afslagit all lindring i den personliga skyddsafgiften, och uppställt den grundsatsen, att en hvar bör skatta till Staten, får man icke vara så öm om dessa utländske konstmakare, som oftast icke äro sämre lottade, än dem, som sett dagen i vårt land. Anser dock Ståndet att beskattningen är för hög, bör då med en återremiss icke afses att helt och hållet borttaga denna bevillning, utan huruvida den må kunna i någon mån nedsättas. Genom paragrafens återförvisande till Utskottet skulle för öfrigt den onödiga vidlyftigheten i ordalagen kunna afhjelpas, och jag hemställer derföre, om icke Ståndet i sådan syftning skulle vilja besluta en återremiss.

Herr *Hierta:* Jag vill, för min del, icke eller yrka att den här föreslagna afgiften skall helt och hållet bortfalla, emedan detta vore en alltför ensidig liberalité, men jag tillstår, att jag anser § vara illa redigerad. Det kan naturligtvis icke vara meningen att andra skola erlägga så stor skatt, som här är i fråga, än de, som gifva föreställningar i större scala och i dertill serskild förhyrd eller apterad local, men icke den, som under bar himmel stiger upp på ett bord för att visa några taskspelarkonster eller breder ut en matta på torget för att gå på händerna eller visa andra kroppsöfningar. I andra länder äro sådana tillfälliga förevisningar alldagliga och begagnas för att förtjena ett oftast knappt lifsuppehälle genom att roa de kringstående. En gång under det jag vistades i London på en resa, besökte jag äfven, för curiositetens skull, en dylik representation af serdeles anspråkslös art. Der fanns nemligen en person, som förevisade dresserade loppor. Denna förevisning hölls i en liten kammare, der loppornas egare sjelf bodde, och besöktes af några få personer om dagen. Månne det väl hade varit rättvist att låta en sådan artist betala i skatt 3 R:dr för hvarje dag, som gör öfver tusen Riksdaler om året, mer än flertalet af grosshandlare hos oss skatta? Om §:n återremitteras, är det säkerligen lätt för Utskottet att genom en förändrad ordställning åstadkomma en demarcationslinia emellan större förevisningar, som afse en högre beskattning på publiken, och sådana, som egentligen framkallas af behofvet att sålunda erhålla ett nödtorftigt uppehälle för konstnärens ensamma person, och hvilka för öfrigt icke egentligen göra någon skada, då de bereda en recreation åt befolkningen, som det ju alltid kan vara rätt nyttigt att hålla vid godt lynne. Man skulle sålunda exempelvis kunna gifva början af § följande förän-

drade lydelse, hvarigenom jag tror de olägenheter förekommas, som af den nuvarande redactionen möjligen må anses härflyta: »Utländsk man eller qvinna, som, emot inträdesafgift och efter kungörelse antingen i tidningarne eller genom afficher, i dertill serskildt inrättad eller förhyrd local, för egen räkning» etc. I den af mig sålunda angifna syftning, anhåller jag om återremiss.

Herr *Blanche:* Om jag trodde att Staten skulle ådragas någon förlust genom afskaffande af denna afgift, skulle jag icke tala derför. Så lärer dock icke vara förhållandet; och denna skattläggning är dessutom i hög grad orättvis. Få konstnärer finnas, som lyckas göra någon större economisk vinst i Sverige, äfven om de lysa med utmärkta namn. Till och med en af de största artister i sin väg, som, föregången af ett colossalt rykte om oöfverträffad talent och genialitet, för närvarande gästar vårt land, torde från sin konstresa i Norden näppeligen skörda någon materiel fördel; och hvad de öfriga beträffar, är deras ställning än mindre afundsvärd. Bedröfligast är det dock för sådana främlingar, som resa i landsorterna och hafva något att förevisa, och jag skulle kunna uppräkna många exempel i den vägen. Så kom till mig för några år sedan en Tysk, som hade med sig sju apor. Han annoncerade en representation här i hufvudstaden, men lyckades icke derpå vinna någon behållning, utan nödgades pantsätta en af aporna, för att få respengar. Han reste sedermera omkring i landsorten med de öfriga, men förföljdes äfven der af samma olur och pantsatte den ena apan här och den andra der samt kom slutligen tillbaka till Stockholm, utan sällskap, och gjorde ett complett fiasco. Då det måste vara en vinst att det icke i lagen finnes föreskrifvet hvad, som ej i verkligheten kan göras gällande, anser jag denna § böra förändras, och anhåller derföre, äfven för min del, om återremiss.

Discussionen var fulländad, och § 17 återremitterades.

Herr Talmannen och Ståndets Herrar Ledamöter åtskiljdes klockan $^1/_4$ 3 e. m., men sammanträdde åter, till fortsättning af

Plenum, kl. 6 e. m.

§ 5.

Fortsattes föredragning af Bevillnings-Utskottets Betänkande, № 20, angående Allmänna Bevillningen.

Härvid förekommo:

Bevillnings-Stadgans § 18.

Herr *Schenström:* Denna § står i ett oskiljaktigt sammanhang med den motsvarande i Chartæ- Sigillatæ- Förordningen. Det synes också som om Utskottet sjelft, med anledning af detta sammanhang, önskat återremiss af förevarande §, då det säges: Dock har Utskottet dervid skolat tillkännagifva att förslag äro väckta och på Utskottets handläggning ännu beroende angående upphörande om skyldigheten att belägga testamenten med stämpladt papper; och torde, i händelse någon förändring eller eftergift af denna skyldighet varder af Rikets Ständer beslutad, Utskottet, med anledning deraf, då få inkomma med förslag till den förändring i afseende på procentberäkningen af bevillningen för testamenten m. m., hvartill omständigheterna kunna anses föranleda. Äfven jag önskar att § måtte i dess helhet återremitteras och vill endast fästa uppmärksamhet på några omständigheter, som jag anser böra af Utskottet tagas i närmare öfvervägande. Förut har varit stadgad 6 procents bevillningsafgift för gåfva, testamente och äldre fideicommiss af fast egendom, och Utskottet har nu nedsatt denna afgift till 4 procent. Men om man tänker sig en sådan förändring af taxeringsvärdena, att de komma att motsvara de verkliga värdena, så skulle den föreslagna procenten komma att förhålla sig till samma procent efter nu gällande taxeringsvärden, som 5 till 1, eller åtminstone i medeltal som 3 till 1, och då meningen icke är att höja afgiften, är sålunda nedsättningen från 6 till 4 procent alltför ringa; man har icke nog tagit ut steget. Efter min mening, hade afgiften bort nedsättas till 25 procent af hvad nu är stadgadt, då Utskottet deremot knappast derifrån afdragit mer än 25 procent. För vinnande af ändring i nu angifna syftning, yrkar jag återremiss af förevarande §.

Herr *Ödmansson:* Jag tror att man måste instämma med Herr *Schenström* i yrkandet om återremiss af förevarande § i dess helhet, i synnerhet som Utskottet förbehållit sig att, om förändring eller eftergift af skyldigheten att belägga testamenten med stämpladt papper blefve beslutad, få inkomma med derefter lämpadt nytt förslag i fråga om procentberäkningen af bevillningen.

Herr *Swartz:* Det torde likväl vara önskligt, i händelse återremiss af förevarande § ifrågakommer, att Ståndet gåfve tillkänna om något är att anmärka mot den nu föreslagna nedsättningen i bevillningsafgiften, oberoende af den förän-

dring af stämpelpappersafgiften, som kan komma att ega rum. De i § omhandlade afgifter hafva ej något sammanhang med inkomstbevillningen, utan hvila på helt annan grund. De anses kunna utan afsaknad utgöras, emedan den egendom, som här är i fråga, öfverflyttas på en person utan att denne dertill förvärfvat någon rättighet. Så har jag åtminstone föreställt mig grunden för denna afgift, och anser den således hafva goda skäl för sig. Otvifvelaktigt är den dock för närvarande för högt tilltagen, och Utskottet har derföre, likasom Comitéen, föreslagit nedsättning deri för gåfva, testamente och äldre fideicommiss till 4, i stället för nu stadgade 6 procent och för förste mottagaren af nystiftadt fideicommiss äfvenledes till 4, i stället för nu föreskrifne, men sällan eller aldrig erlagda 10 procent. Sedan Utskottet afgifvit förevarande Betänkande, har Utskottet afslutat handläggningen af förslaget till förordningen angående stämpladt papper, och jag är derföre i tillfälle upplysa att meningen är att föreslå, det testamenten och fideicommissbref må från all stämpelafgift befrias, men deremot bevillningen för fideicommiss, äfvensom för gåfva af fastighet samt för testamente af fast eller lös egendom med full eganderätt till sjelfva egendomen, förhöjas från nu föreslagna 4 till 5 procent. Då Ståndet emellertid icke nu kan vara i tillfälle att pröfva de motiver, hvarpå Utskottet grundat detta sednare förslag, vill jag, för min del, icke motsätta mig den yrkade återremissen, men önskar likväl, såsom redan nämndt är, att Ståndet måtte uttrycka sin mening om den här föreslagna förändringen, utan hänsyn till förslaget om upphörande af skyldigheten att med stämpladt papper belägga testamenten och fideicommiss-bref.

Herr *Schenström:* Det var ingalunda min mening att yrka återremiss af förevarande §, blott på grund af dess nära sammanhang med den § i Chartæ-Sigillatæ-Förordningen, som afser samma beskattningsföremål, som denna, utan i synnerhet med hänsyn dertill, att, då meningen otvifvelaktigt icke är att höja bevillnings-afgiften för de här ifrågavarande arter af fång, denna afgift verkligen är af Utskottet alltför högt upptagen, under förutsättning att den princip, Ståndet hyllat, eller att fastigheter skola, i fråga om bevillningen, efter deras verkliga värde beskattas, också vinner practisk tillämpning. Särskilt vill jag härvid fästa uppmärksamhet vid den omständigheten att ända hittills någon inkomst ej tillfallit Staten af fideicommisser, då en fideicommissarie ej haft anledning, än

mindre någon skyldighet att för domstol uppvisa den handling, hvarpå hans åtkomst grundar sig.

Herr *Björck:* Herr *Schenström* utgår från den förutsättning, att taxeringsvärdet å fast egendom skall komma att höjas till verkliga värdet, och jag delar hans åsigt derom att sådant borde ske, men tror dock icke, att detta så säkert skall lyckas, att man på en sådan förutsättning kan grunda beräkningen af de bevillningsafgifter, hvarom här är fråga. Men förhållandet må nu vara härmed huru som helst, så måste man dock medgifva, att det icke gifves någon transaction, som mera lämpar sig för bevillningsafgift, än gåfva, testamente och fideicommiss, och, om man än kan anses hafva gått alltför långt i beskattning å död mans qvarlåtenskap, så är sådant icke att befara i förevarande fall. Det finnes ingen rimlig anledning att vara njugg vid bestämmandet af Statens rätt, då det gäller egendom, som utan någon i lag bestämd rätt förvärfvas, utan att någon motsvarande valuta lemnas; och äfven om taxeringsvärdet för fast egendom kommer att höjas till likhet med det egentliga värdet, synes mig 4 procents bevillning icke vara för högt tilltaget. Sedan Herr *Swartz* emedlertid upplyst att meningen är att borttaga stämpelpappersafgiften för testamenten och fideicommissbref, så är klart att, i händelse detta förslag vinner bifall, bevillningsafgiften bör än mer höjas, om annars det verkligen är lämpligt att behålla bevillningen och borttaga stämpelafgiften. För min del, tror jag likväl, att man bör förfara tvärtom och att det skulle vara vida lämpligare att låta hela afgiften utgå under form af Charta-Sigillata. Då sådane transactioner, hvarom här är fråga, ske skriftligen, och afhandlingarne till domstol ingifvas, vore en så beskaffad afgift lätt att uttaga och controlen vida enklare och säkrare, än i afseende på bevillningsafgiften. Jag förenar mig i yrkandet om återremiss, men ber Utskottet taga i öfvervägande om icke den af mig nu antydda förändring borde vidtagas. Skulle Utskottet likväl vidhålla sin uppställning, så vill jag fästa uppmärksamheten på ett uttryck, som väl icke är tvätydigt, men som dock i språkligt afseende torde tarfva förbättring. Det heter nemligen i 5:e punkten Litt. *c*: »annan fjermare arfvinge, för sin lagliga arfslott, och allt hvad derutöfver är gifvet och som icke uppgår till 1,000 R:dr capital.» Detta torde lämpligare kunna uttryckas sålunda: »annan fjermare arfvinge, för sin lagliga arfslott och äfven för hvad derutöfver är gifvet, som icke uppgår till 1,000 R:dr»

Herr *Wærn* instämde med Herr *Björck*.

Discussionen var slutad, hvarefter, uppå Herr Talmannens framställning, 18 § blef återremitterad.

Bevillnings-Stadgans § 19.

Herr *Björck:* Jag hemställer, om icke förevarande § står, om också icke i alldeles oskiljaktigt sammanhang med den nästföregående, dock i en så nära gemenskap med denna, att jemväl den nu föredragna bör blifva föremål för Utskottets vidare begrundande och sålunda återremitteras.

Vidare förekom ej, och § 19 återremitterades.

I sammanhang härmed, återremitterades äfven hvad i Betänkandet, angående §§ 18 och 19, anföres.

§ 20.

Herr *Wærn:* Jag hemställer, om icke förevarande, äfvensom 21 §:n böra åtfölja 18 och 19 §§:e till Utskottets vidare behandling. Om nemligen en sådan förändring bör vidtagas, att bevillningsafgiften förvandlas till Charta-Sigillata-afgift, bör denna förändring omfatta alla de under Litt. *H.* upptagna fall, hvadan också alla dithörande §§ böra återremitteras.

Innan öfverläggningen fortgick, föredrogs jemväl § 21.

Herr *Schenström:* Den rätt, som i vårt land sjelfva innehafvet, blotta possessionen af en egendom, utan någon rättsgrund, tillförsäkrar innehafvaren, är verkligen redan så stor, att man icke genom ett stadgande, sådant Utskottet här föreslagit, för den händelse att fideicommiss öfvergår till annan, än närmaste arfvinge, bör uppställa ett än ytterligare hinder för en rättmätig egare att komma i besittning af sin lagliga tillhörighet. Man måtte kunna påfinna något lämpligare sätt att betrygga Statens rätt till bevillning af fideicommiss i fall, som här afses, än genom att legalisera ett fullkomligt rättsvidrigt förhållande; och jag kan, för min del, ej underlåta att yrka återremiss, för vinnande af ändring i denna del af §:n.

Herr *Thollander:* Jag är förekommen af Herr *Schenström.* Ett stadgande, sådant som det af honom påpekade, i förevarande § föreslagna, synes mig alltför mycket ingripa i eganderätten för att böra vinna Rikets Ständers sanction. Något annat medel måste kunna utfinnas att förmå en tredskande fideicommissarie att erlägga bevillningsafgift. Då dessutom sjelfva den fideicommitterade egendomen, efter hvad jag förmodar, måste vara underpant för denna afgift, liksom för andra skatter, synes det mig alldeles öfverflödigt att antaga ifrågavarande stadgande, och derigenom legalisera ett förhållande,

som möjligen skulle tillintetgöra eller åtminstone förändra bestämmelserna i fideicommiss-stiftelsen.

Herr *Ödmansson:* Jag motsatte mig i Utskottet förevarande stadgande, men Utskottet trodde icke att det åsyftade målet på annat sätt kunde vinnas. Jag hoppas likväl att, om §:n återremitteras, en lämpligare utväg, än den här föreslagna, skall kunna påfinnas.

Herr *Björck:* Redan första delen af 2:a mom. i 20:e §:n synes mig icke vara fullt adæqvat, med hänsyn till gifna förhållanden. Då man nemligen besinnar att, enligt lagens föreskrift, boupptecknin efter en person skall verkställas inom tre månader efter hans död, och bouppteckningen straxt derefter till domaren ingifvas, så kan väl icke tvist om fideicommissrätten, äfven om sådan tvist uppstår, vara entamerad före bouppteckningens ingifvande, och det ligger derföre i sakens natur att den nye fideicommiss-innehafvaren alltid kommer att betala bevillnings-afgiften, såvida något bevis rörande densamma skall bifogas bouppteckningen, då denna inför domaren företes. Jag tror således att detta stadgande ej är lämpligt.

I afseende på andra delen af samma moment, instämmer jag i den af Herr *Schenström* gjorda anmärkning, men tror likväl att deri föreslagna stadgandet skulle med någon förändring i formen kunna leda till det åsyftade ändamålet, utan att något ingrepp i eganderätten vore dervid att befara. Om det nemligen stadgades, att, i händelse fideicommiss öfvergår till annan person, än närmaste arfvinge, han icke skulle erhålla *handräckning* för att taga i besittning den fideicommitterade egendomen förr, än han styrkt att bevillningsafgiften blifvit till vederbörande uppbördsman behörigen erlagd, så vore eganderätten fullkomligen betryggad; naturligtvis under den förutsättning att handräckning för nyss uppgifne ändamål icke beror af det företedda qvitto för bevillningsafgiften, utan af de handlingar, som styrka eganderätten. Jag förenar mig emellertid i yrkandet om återremiss, på det Utskottet må taga i öfvervägande, huru de anmärkta olägenheterna af nu föreslagna stadganden lämpligast må kunna afhjelpas.

Herr *Swartz:* 21:a §:n handlar om bevillning för anträffadt fynd. Då, så vidt jag kan inse, denna afgift icke kan förvandlas till Chartæ-Sigillatæ-afgift, förefinnes sålunda icke samma skäl till återremiss, som vid nästföregående §§. Nu gällande Bevillnings-Förordning stadgar 5 procents bevillningsafgift för anträffade fynd, utom för sådane, som ega antiqua-

riskt och historiskt interesse. Då nu Utskottet nedsatt afgiften till 4 procent, och dessutom såsom minimum i afseende på fyndets värde bestämt 1,000 R:dr, på det man icke må besväras med control öfver obetydligare fynd, så hemställer jag, om icke Utskottets förslag härutinnan kunde godkännas, oberoende af Ståndets beslut rörande nästföregående §§,

Flere af Ståndets Herrar Ledamöter instämde.

Discussionen förklarades slutad, och, uppå framställning af Herr Talmannen, återremitterades § 20, men § 21 godkändes.

Bevillnings-Stadgans §§ 22 och 23.

Godkändes, hvar efter annan.

Bevillnings-Stadgans § 24.

Herr *Wærn:* Jag hemställer, om det icke är nödvändigt att återremittera förevarande §, på grund af dess nära sammanhang med de nästföregående §§, som Ståndet nyss återremitterat. Det är nemligen äfven i denna § fråga om bevillning af testamente och arf.

Herr *Ödmansson:* Herr *Wærn* har yrkat återremiss af förevarande §, emedan den tarfvade förändring, i händelse bevillningen af arf kommer att försvinna. Det har likväl icke af någon blifvit yrkadt, att denna bevillning skulle helt och hållet borttagas, utan endast ifrågasatts, huruvida det vore lämpligare att den utginge i stämpladt papper, eller som contant afgift. Denna § handlar dessutom endast om *stället* för bevillningens erläggande, och jag kan derföre icke inse, hvarför ej denna § skulle kunna godkännas, oberoende af den återremiss af föregående §§, som Ståndet beslutat.

Herr *Schenström:* Jag instämmer fullkomligt med Herr *Wærn*, ty det är alldeles klart att, om bevillningsafgiften för gåfva, testamente, fideicommiss och arf förvandlas till Chartæ-Sigillatæ-afgift, behöfver något stadgande derom icke i Bevillnings-Förordningen upptagas.

Discussionen ansågs slutad, och § 24 återremitterades.

Yttrandet, pag. 31, i Betänkandet, angående Bevillnings-Stadgans § 24, och hvad, i afseende på bevillning för caracters-fullmakter, anföres.

Herr *Björck:* Då nu gällande Bevillnings-Förordning stadgar afgift för caracters-fullmakter, och sedan man nu lyckligen öfverstått den strid, som måst utkämpas innan ett sådant stadgande kunde komma till stånd, så synes man mig icke, utan synnerligen talande skäl, böra borttaga en bestämmelse, som visat sig så tjenlig för det dermed åsyftade ända-

målet. Jag skulle derföre gerna se att någon af Utskottets Ledamöter närmare redogjorde för de grunder, hvarpå Utskottet stödt sin framställning i denna fråga, och om dessa icke befinnas desto kraftigare, anser jag att nu i detta afseende gällande stadgande må qvarstå och kommer då att yrka återremiss af Utskottets Betänkande i denna del.

Herr *Lindeström:* Utskottet har icke ansett sig berättigadt att med bevillningsafgift belägga annat, än inkomst, och att det skulle vara ett kringgående af lagens mening att beskatta caracters-fullmakter. Man må ogilla detta titel- och caractersväsende så mycket man vill, så ligger dock i en sådan uppfattning deraf icke något berättigande för Ständerna att derför pålägga bevillning. Andra medel måste användas för att hejda titel-sjukan, och om ändtligen en beskattning i detta fall skall ega rum, hvilket likväl jag anser orätt, så bör den utgå i form af Charta-Sigillata, så att den beskattade på en gång får veta hvad han för sin titel måste betala och icke kommer att i detta afseende bero af Rikets Ständers godtycke vid hvarje Riksdag.

Herr *Swartz:* Herr *Lindeström* har ungefärligen återgifvit, hvad Bevillnings-Comitén i förevarande ämne anfört och hvilket Utskottet åberopat till stöd för sin framställning. Mig förefaller det i sanning högst besynnerligt att vilja pålägga bevillningsafgift för caracters-fullmakter. Hvarföre utdelas då dessa fullmakter? Man måste väl antaga att sådant sker endast för att belöna utmärkta förtjenster om fäderneslandet, och i ett land, så fattigt som vårt, må man icke undra på att så beskaffade belöningsmedel användas. De äro blott att betrakta såsom ett sätt att uttrycka ett erkännande från högsta Statsmaktens eller, om man så vill, från Konungens sida af stora förtjenster, en gagnande verksamhet, ett uppoffrande nit för fosterlandets väl. Skall det nu vara ett *privilegium exclusivum* för den bemedlade att kunna mottaga så beskaffade belöningar? Eller fordrar icke rättvisan att de må kunna tillgodokomma hvilken som helst, som deraf gjort sig förtjent, i hvilken economisk ställning han än må befinna sig? Med en sådan uppfattning af ändamålet med caracters-fullmakters utdelande, frågar jag, hvad ligger väl för rimlighet deri att en person skall till Staten betala en afgift, blott derföre att han utmärkt sig framför andra?

Detta i afseende på grunden för den af Utskottet åtalade åsigt i ämnet. Men, säger man, detta bruk att belöna förtjenster har urartat till missbruk, fåfängan söker och får lätt

dylika utmärkelser, och man måste derföre lägga ett band på detta tomma prål. Jag tror dock ej att man får så lagstifta i afseende på missbruket, att man helt och hållet skjuter å sido det rätta bruket. Det förefaller dessutom, såsom Herr *Lindeström* också anmärkt, högst underligt att en person, som fått en caracters-fullmakt, skall kunna vänta att hvarje Riksdag få sig pålagd en högre afgift, helt och hållet beroende af Ständernas godtycke. Han kan sålunda icke, när han mottager fullmakten, veta, huruvida icke de afgifter, som deraf föranledas, kunna rentaf bringa honom i economiskt betryck, mot hvilket han, om han icke mottager utmärkelsen, ser sig betryggad. Hur jag än betraktar saken, förefaller mig ett sådant beskattningssystem vidrigt, och ur sann medborgerlig synpunkt anser jag det böra fördömas. På det varmaste förordar jag derföre bifall till Utskottets framställning i detta fall.

Herr *Schenström:* Det tal, som nu blifvit fördt till försvar för den af Utskottet omfattade åsigt, är icke obekant från föregående Riksdagar. Denna åsigt har i alla tider haft sina förespråkare. Det förefaller emedlertid högst besynnerligt att, då man icke rent af kan hindra att folk skola kallas och gälla för något annat, än hvad de äro, man ej skulle begagna samma medel, som hittills, för att i någon mån dämma för denna titelsjuka. Det är visserligen icke meningen att bevillning skall påläggas för annat, än inkomst, men man måste dock lägga något band på fåfängan; och är man icke nöjd med att gå och gälla för hvad man är, utan nödvändigt vill synas vara något förmer, så är det ganska billigt att man får betala skillnaden emellan hvad man synes vara och hvad man verkligen är. Så litet det nu än må harmoniera med Bevillnings-Förordningens princip, så anser jag derför, för min del, att den nu stadgade bevillningsafgiften för caractersfullmakter bör bibehållas.

Herr *Ekholm*: Om man går till grunden för nu gällande stadgande om bevillningsafgift för caractersfullmakter, så finner man att det tillkommit för att stäfja titelsjukan. Vi, som äro något äldre, minnas ganska väl, huru allmän denne sjuka var, innan berörde stadgande antogs. Det fanns knappast någon Häradshöfding på landet, som icke skulle vara Lagman; en mängd handlande kallades Commerce-Råder, och det var ingalunda sällsynt att Kronofogdarne på landet fingo titel af Assessorer. Då nu det medel, man funnit mot detta miss-

bruk, visat sig ganska verksamt, ty på sednare tider hafva caractersfullmakter ganska sparsamt utdelats, och, som Herr *Schenström* anmärkt, det icke står i Ständernas makt att rentaf hindra detta slags utmärkelse, så kan jag icke finna, hvarför icke samma medel fortfarande skulle bibehållas. Jag kan dessutom icke gilla den af Herr *Swartz* uttalade åsigt, att det i ett så fattigt land, som vårt, skulle vara nödvändigt att hafva ett sådant belöningsmedel, ty man har funnit att som oftast denna såkallade belöning tillfaller personer, som icke i något afseende gjort sig om fäderneslandet förtjenta. Dylika utmärkelser kunna, likasom ordnar, icke betraktas annorlunda, än som uttryck af Regentens personliga välbehag. Det vore sålunda, efter min tanke, skadligt att borttaga den derföre stadgade afgift; den må nu stämma öfverens med Bevillnings-Förordningens grunder eller icke, så är den dock, efter hvad erfarenheten visat, ganska nyttig, såsom hämsko på fåfängan. Jag anhåller derföre om återremiss, på det gällande stadgande om bevillningsafgift för caractersfullmakter må äfven i den nya Bevillnings-Förordningen intagas.

Herr *Dahm*: Jag kan icke annat, än erkänna riktigheten af de två nästföregående talarnes åsigter om tilldelandet af titlar, och jag anser, för min del, den för caractersfullmakter stadgade afgift såsom en protest från folkets sida mot dylika ärebetygelser. Jag medger visserligen också riktigheten af Herrar *Swartz's* och *Lindeströms* anmärkning derom, att man, genom bestämmandet af en sådan afgift, frångår den princip, hvarpå allmänna bevillningen hvilar, men man måste likväl besinna, att en tom titel, så tom den också i sig sjelf är, likväl betyder något för den, som emottager den, ty den skulle annars icke eftersträfvas; den är för honom en imaginär inkomst, och då han så anser den, är det ju ganska billigt att han får betala för densamma. Jag tillstår dock att en årlig bevillningsafgift kanske icke är så fullt lämplig, utan att den betitlade i stället borde betala en så hög Cartha-Sigillataafgift för caractersfullmakten, att denna afgift motsvarade årliga bevillningen för den verkliga tjenst, som den tomma titeln antyder. Hvad man sagt derom att man ej skall så lagstifta mot missbruket, att bruket göres omöjligt, är lika tomt, som den tomma titeln sjelf: det är vackra ord utan all betydelse. Jag tror att man gör bäst i att kasta en slöja öfver hela detta titelväsende, och jag inskränker mig derföre till att, lika med Herr *Ekholm*, yrka återremiss, på det nu gällande stadgande om bevillningsafgift för caractersfullmakter må i den

nya Bevillnings-Förordningen intagas, eller ock för sådana fullmakter bestämmas en chartæ-sigillatæ-afgift, motsvarande den årliga bevillningen för den verkliga tjenst, hvarå titeln lyder.

Herr *Björck:* Det kan vara fråga om huru detta titelväsende rätteligen bör betraktas. Då jag förra gången hade ordet, uttalade jag icke någon åsigt i detta afseende, men mig förefaller det sannolikt, att de personer, som göra sig väl förtjenta om sitt fädernesland, derför njuta den bästa belöningen i ett allmänt erkännande af deras bemödande från nationens, från folkets sida. Det förefaller besynnerligt att förtjenster, så stora, att de anses böra belönas genom en hög titel, dock ofta äro för hela landet obekanta. Jag tror också att förhållandet är, att, der belöningar för nationela förtjenster äro på sitt rätta ställe, der äro de också öfverflödiga. Dessa titlar medföra dessutom en viss rang, och utöfva derför icke ringa inflytande i embetsmannalifvet, der de också mäst förekomma. Den embetsman, som erhåller en sådan titel, med thy åtföljande rang, utöfver det embete eller den tjenst, han innehar, kommer derigenom i ett falskt förhållande både till förmän och kamrater; och huru det i dylika fall är möjligt att reda sig inom militaire-ståndet, der subordinationsförhållandet så strängt måste iakttagas, kan jag verkligen icke fatta. Jag tänker mig en yngre Ryttmästare, utnämnd till Major i Arméen. Såsom yngre, måste han i tjensten lyda en äldre Ryttmästare, men i andra fall har denne att i den yngre med högre rang vörda en förman. Man ser sålunda att detta titelväsende icke blott är olämpligt, utan också skadligt för subordinationen. Jag tror vidare, att näringsidkarne, som förut visade sig så angelägne att erhålla embetsmanna-titlar, icke längre hafva denna åtrå, och om någon af denna class ännu är svag för en dylik utmärkelse, så är han också i tillfälle att betala derför. Såsom belöningsmedel är alltså titelväsendet skadligt för tjenstemännen och öfverflödigt för andra, och jag skulle om sjelfva saken vilja säga detsamma, som Herr *Swartz* yttrat om bevillningsafgiften, att den är *vidrig.* Så tror jag också att den uppfattas af nationen, och jag kan, för min del, icke annat, än fullfölja yrkandet om återremiss.

Herr *Lindeström:* Ingen kan mera, än jag, underkänna värdet af tomma titlar; jag hatar och föraktar allt dylikt. Men icke få Rikets Ständer, delande, som jag tror, samma åsigter, derför öfverträda sina rättighetec. Deras rättighet är

att beskatta Svenska folket, men det är också deras skyldighet att dervid förfara rättvist. Om folket ogillar utdelandet af titlar och obefogad rang, så lemnar Regerings-Formen representationen anvisning om sättet att gifva en sådan åsigt tillkänna. Motion kan nemligen väckas till behandling i Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottet, och Ständerna kunna sedermera besluta att hos Konungen göra föreställning mot titlars utdelande; men att förekomma detta under ett falskt sken af bevillning, genom obefogade pliktbestämmelser för dem, som erhålla dylika fullmakter, kan väl icke vara Rikets Ständer värdigt. Jag kan derföre icke finna att Utskottet handlat oriktigt i att föreslå borttagandet af ifrågavarande bevillningsafgift, lika litet, som deri, att det icke, i stället för densamma, föreslagit en högre chartæ-sigillatæ-afgift. Det är icke på denna väg, utan genom fortsatta framställningar till Regeringen, man skall vinna det mål, som åsyftas.

Herr *Lovén:* Jag är långt ifrån att vilja försvara titelväsendet, men det är dock ett prerogativ för Konungen, hvilket, på sednare tider ganska sparsamt begagnadt, måste, efter mitt omdöme, på annat, än nu föreslaget sätt, motverkas och lämpligen endast bör genom Besvärs- och Economie Utskottet i önskningsväg beredas och framställas. Man bör öppet hos Kongl. Maj:t begära att utdelandet af titlar och rang måtte upphöra, men för den händelse den af mig sålunda antydda utväg ej skulle nu anses lämplig att vidtaga, hemställer jag om återremiss, på det att, om beskattning för caractersfullmakter verkligen fortfarande skall ega rum, denna må bestämmas att utgå i stämpladt papper vid fullmaktens erhållande, så att ej den, som får en så beskaffad utmärkelse, må vara beroende af Rikets Ständers godtyckliga bestämmande af afgift derför vid hvarje Riksdag.

Herr *Wallenberg:* Uti en äldre discussion, rörande detta ämne, har jag läst att vårt land är så rikt på förtjenstfulle män, men så fattigt på medel att dem belöna, att utmärkelser, sådane, som de ifrågavarande, böra användas, utan att någon beskattning derföre må åläggas. För min del, tror jag likväl det kunde vara skäl att Staten får någon inkomst af fåfängan. I Tulltaxan har man vida högre beskattat luxeartiklar, än nödvändighetsvaror, och jag vet då icke, hvarföre en sådan luxeartikel, som en tom titel, skulle gå alldeles fri från skatt. Vill man hafva någon grund för bestämmandet af bevillningsafgiften för caractersfullmakter, så synes mig vara lämpligt att den påfördes till samma belopp, som för

den verkliga tjenst, hvilken motsvarar titeln. Skulle detta anses allt för drygt och att det vore lämpligare att hela beskattningen utginge på en gång, vid fullmaktens erhållande, så har jag så mycket mindre något deremot, som man lätt kan tänka sig att en person visserligen kan vara i sådan economisk ställning, att han kan mottaga en dylik utmärkelse, men sedermera råka på sådant obestånd, att han ej förmår erlägga en dermed förknippad årlig afgift.

Herr *Lindeström* har, till stöd för sin åsigt, åberopat att ingenting annat, än inkomst, bör med bevillning beläggas och proclamerat denna princip, såsom alldeles absolut. Ett sådant skäl kunde man väl minst vänta af en ledamot i det Utskott, som föreslagit, hvad också detta Stånd beslutat, att bevillning skall utgöras af den, som lidit sådan förlust att alldeles ingen behållning af hans rörelse uppkommit. Det enda villkor, hvarunder jag skulle vilja ingå på borttagande af bevillningen för caractersfullmakter, vore att en motsvarande afgift i stället erlades till communerna, emedan det är dessa, som hafva största olägenheten af sådane högt betitlade och i öfrigt oftast ingenting betydande personer. Jag instämmer emedlertid i yrkandet om återremiss.

Herr *Rosenqvist:* Jag hade icke tänkt yttra mig i förevarande ämne, men då discussionen nu, på sätt och vis, gått utom Bevillnings-Förordningen och kommit in äfven på en allmän princip, ber jag att få anföra några ord. Man kan icke hindra någon att gå baklänges, men nog synes Utskottet hafva tagit ett stort steg tillbaka, då det förordat borttagande af bevillningsafgift för caractersfullmakter. Herr *Lindeström* har visserligen anfört att det endast är *inkomst,* som principenligt bör med bevillning beläggas; men i tulltaxan har man likväl ganska högt beskattat luxeartiklar, och jag hemställer, mine Herrar, om icke en tom titel är en luxeartikel, en öfverflödsvara lika så väl, som någon annan. Jag kan, för principen skull, ej annat. än yrka återremiss, på det nu gällande bestämmelse om bevillningsafgift för caractersfullmakter må, äfven i den nya Bevillnings-Stadgan, intagas. Jag anser det alldeles nödvändigt att något hinder lägges i vägen för det slags depravation, som genom utdelandet af titlar och rang åstadkommes. Medvetandet af uppfyllda pligter är, i min tanke, tillräckligt stor belöning för en nyttig verksamhet i det allmännas tjenst, och den, som icke dermed åtnöjes, utan vill hafva bref på sina stora förtjenster, han må också gerna betala lösen derför.

Herr *Ekholm:* Jag är visserligen tacksam derför att föregående talare gifvit en fingervisning huruledes flärden, i afseende på titlar och rang, skulle kunna minskas på annat sätt, än genom beskattning, men jag ber desse talare besinna, att, om också Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottet, på grund af väckt motion, för Ständerna framlade ett förslag i sådan syftning, som blifvit antydt, så kunde man vara förvissad att åtminstone tvänne Stånd skulle motsätta sig detsamma, och, äfven om det vunne Ständernas bifall, vore Konungen dock oförhindrad att derpå göra det afseende, Han funne för godt. Jag tror derföre att vi böra behålla hvad vi hafva, isynnerhet, som derigenom mycket godt vunnits. Yrkena och arbetet hafva vunnit erkännande för deras egen skull, långt mera, än förut, och man lefver numera vida mindre öfver sina tillgångar, än tillförene. Då man måste antaga att hvar och en, som utöfvat en gagnande verksamhet, har i den inre tillfredsställelsen och sitt samvetsvittnesbörd tillräcklig belöning för hvad han uträttat, så vet jag icke något skäl att borttaga den hake, man i beskattningen för caractersfullmakter har på fåfängan, som vill brillera öfver blott skenbara förtjenster. Jag vill endast erinra om hvilken mängd af titlar förr fanns inom detta Stånd, emot hvad nu är förhållandet, och det synes mig icke vara välbetänkt att borttaga ett stadgande, som visat sig så nyttigt.

Herr *Widell:* Då denna del af Comitéens Betänkande var föremål för Utskottets behandling, måste det hafva undgått min uppmärksamhet; jag skulle annars icke underlåtit att reservera mig mot det slut, hvari Utskottet stannat. Man har här invändt att det är ett ingrepp i Kongl. Maj:ts prerogativ, att meddela caractersfullmakter, att ålägga bevillningsafgift för sådana fullmakter, men jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att till ett sådant ingrepp, om det är något, har man redan gjort sig skyldig genom att belägga dylika fullmakter med charta-sigillata-afgift, och jag vet derföre icke, hvarföre man skulle hysa några betänkligheter vid att fortgå på samma bana, om dertill, hvilket jag förmenar, finnes skäl. Jag yrkar alltså återremiss, på det i denna Stadga, likasom i den nu gällande Bevillnings-Förordningen, må intagas bestämmelse om bevillningsafgift för caractersfullmakter.

Discussionen förklarades slutad, hvarefter, uppå Herr Talmannens proposition, förenämnda yttrande, pag. 31, angående § 24, äfvensom hvad, i afseende på caractersfullmakter, förekommer, återremitterades.

Bevillnings-Stadgans § 25.

Ingressen.

Godkändes.

Punkten litt. a.

Herr *Thollander:* Jag tror att stadgandet derom, att Hypotheks-Förenings-Directionerna skola lemna uppgift å det värde, hvartill hvar och en af Hypotheks-inrättning emot inteckning belånad egendom blifvit uppskattad, skulle kunna ännu mer utsträckas, för att underlätta möjligheten att få reda på verkliga fastighetsvärdena i Riket. Händelsen är nemligen, att Hypotheks-Föreningarne hafva värderingsinstrumenter icke blott öfver *belånade* egendomar, utan också öfver sådana, å hvilka lån blifvit sökta och beviljade, men ännu icke utfallit. Om således ifrågavarande stadgande ändrades derhän, att uppgift skulle lemnas å värdet af hvarje egendom, »*som blifvit till belåning antagen*», så skulle uppgifterna blifva mera fullständiga, genom att omfatta flera till deras rätta värde uppskattade fastigheter. Jag anhåller om återremiss, för vinnande af denna ändring.

Herr *Wallenberg:* För min del, betviflar jag lämpligheten af att i en Bevillnings-Förordning intaga föreskrifter, som föranleda till arbete af enskilda personer, utan någon ersättning, så vidt man kan finna, derför kommer att gifvas. Detta är nu förhållandet, t. ex., med Hypotheks-Föreningar och Brandförsäkrings-inrättningar; dessa äro helt och hållet enskilda verk, och deras agenter äro enskilda personer, som lefva af en obetydlig provision. Huru dessa skola kunna åläggas att iakttaga föreskrifterna i förevarande §, kan jag verkligen icke inse. Visserligen kunna bolag, som måste af Kongl. Maj:t octroyeras, vid erhållandet af octroyen åläggas en dylik skyldighet, men att sedermera förbinda dem till efterlefnad af sådana föreskrifter, som i §:n meddelas, dertill torde både Regeringen och Ständerna sakna befogenhet. För min del, tror jag att det åsyftade målet enklare och bättre skulle vinnas, om Taxerings-Comitéerna begärde sådana uppgifter, hvarom här är fråga, endast för de fall, der deras egen bristande kännedom om förhållandena gjorde sådant behöfligt; de långa listor med uppgifter, som af §:s antagande blefve en följd, skulle säkerligen medföra samma nytta, som de, hvilka blifvit till Finance-Comitéen inlemnade. Jag hemställer derföre, om ej § bör återremitteras, för att ändras i öfverensstämmelse med nu framställda anmärkningar.

Herr *Swartz:* Herr *Thollanders* anmärkning synes mig

fullt befogad, och instämmer jag derföre i anhållan om återremiss för vidtagande af den redactionsförändring, han föreslagit.

Beträffande de af Herr *Wallenberg* uttalade betänkligheter, så hemställer jag, om det kan vara mera orimligt att i en Bevillnings-Förordning ålägga Hypotheks-Förenings-Directionerna skyldighet att lemna några uppgifter, än att ålägga enskilda Bankerna en från allmänna grunder så afvikande bevillning, som förut skett. För öfrigt tyckes Herr *Wallenberg* hafva förbisett stadgandet i 76 §, som visar att ersättning kan komma att gifvas för besväret med sådana, till ledning vid bevillningsafgifternas bestämmande aflemnade, officiela uppgifter, som icke utan genomgåendet af vidlyftiga handlingar eller räkenskaper kunnat meddelas. Jag önskar sålunda att andra momentet må återremitteras, endast i det af Herr *Thollander* angifna syfte.

Herr *Lallerstedt:* Att det här i landet råder en ganska ringa benägenhet ej endast hos enskilda personer, utan äfven hos offentliga myndigheter att meddela upplysningar, är en känd sak, men denna obenägenhet bör icke afhålla oss ifrån att för det ändamål, hvarom här är fråga, söka vinna upplysningar från alla håll, der de stå att vinna. Vi äro ännu i saknad af de alldravigtigaste statistiska uppgifter, som man i andra länder för längesedan förstått att skaffa sig. Det kan väl icke vara för mycket begärdt, att, då det gäller att införa en allmän författning, grundad på andra principer, än hittills varit gällande, offentliga myndigheter lemna de uppgifter, som för ändamålet finnas erforderliga. Man kan väl föregifva att dessa uppgifter till ingenting tjena, men detta är endast ett uttryck af den rådande obenägenheten att lemna sådana, hvarom jag redan talat. Hvad beträffar de uppgifter, som kommit Finance-Comitéen tillhanda, så kan den talare, som derom ordat, vara ganska lugn; ty dels äro de redan, dels blifva de för de afsedda ändamålen begagnade.

Herr *Björck:* Jag inser visserligen nödvändigheten deraf att vederbörande embetsmän lemna de upplysningar, som för det här afsedda ändamålet äro af nöden, och att de ej böra undandraga sig att efterkomma ett åläggande i denna syftning, men jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att utarbetandet af de uppgifter, man här af domaren fordrar, upptager så lång tid, att det knappast är tänkbart att de skulle hinna blifva färdiga till nästa år. Jag har för 30 år sedan tjenstgjort i en domsaga, innefattande två härader. I ena häradet inkommo

vid hvartdera af de två årliga tingen 250 nya lagfartsärenden, och sålunda 500 om året. Om jag nu också antager att dessa minskats till 400 om året, och att i det andra häradet förekommer endast hälften så många, så har dock Domaren i denna domsaga att redogöra på en gång för 600 lagfarter, om han skall fullgöra föreskriften i 1:sta momentet litt. a) af denna §. Nu skulle väl detta kunna låta sig göra, om det endast gällde att uppgifva köpeskillingen för hvarje egendom, men det skall tillika anmärkas, när försäljningen skett af föräldrar till barn, och då förbehåll gjorts om undantagsförmåner; och skall Domaren derjemte göra sig reda för, i hvad mån dessa omständigheter inverkat vid bestämmandet af köpeskillingen, så kan man lätt finna att det skall förorsaka ett alldeles otroligt arbete. Om man derföre skall ålägga Domrarne en sådan skyldighet, måste man gifva dem tillräcklig tid för att hinna fullgöra densamma, hvilket, efter min tanke, är dem alldeles omöjligt, om denna stadga kommer att med nästa år tillämpas. Särskildt vill jag nämna, att jag här icke talat för stadsdomstolarne, ty dem skall föreskriften icke förorsaka någon synnerlig olägenhet, då fullständiga uppbudsförteckningar i alla fall alltid upprättas och det sålunda blott gäller att afskrifva dessa; det är egentligen endast för Domare på landet, som någon större olägenhet af ifrågavarande stadgande skulle uppkomma.

Herr *Ekman:* Redan då det var fråga om bestämmandet af bevillningen för fast egendom, ansåg jag mig böra motsätta mig Utskottets förslag, ehuru jag gillade sjelfva principen, emedan jag insåg att oöfvervinnerliga svårigheter skulle möta för tillämpningen af densamma. Jag finner nu att denna min åsigt delas af många, ehuru jag ej då fann något medhåll. Utan tvifvel skulle föreskriften i 1:sta momentet förorsaka Domarne ett oerhördt besvär, och jag ifrågasätter högeligen om man skall kunna ålägga en agent för en Brandförsäkrings-inrättning, eller dylikt, skyldighet att lemna så beskaffade uppgifter, som i 3:dje mom. omförmälas. Och hvad skulle väl blifva påföljden, om en sådan person icke åtlydde föreskriften? Om, såsom jag vågar tro, den skulle blifva ingen, så vore det väl oklokt att antaga ett stadgande, sådant, som det ifrågavarande. Jag anhåller om återremiss, på det Utskottet må söka utfinna något lämpligare sätt för erhållande af nödiga upplysningar om fastighetsvärdena, än hvad här blifvit föreslaget.

Herr *Lindeström:* Jag är icke någon vän af onödiga

uppgifter, såsom jag snart skall komma i tillfälle att visa, men hvad de nu ifrågavarande angår, så äro de ibland de vigtigaste, som kunna finnas. Såväl i detta, som öfriga Stånden, har blifvit beslutadt att fast egendom skall uppskattas till sitt verkliga värde, och för utfinnandet deraf är väl nödigt att hafva kännedom om den under sista åren erlagda köpeskilling för hvarje egendom. Men huru skulle väl detta vara möjligt, om man ej från domstolarne derom erhåller uppgifter. Jag kan nog inse att detta skall vålla icke ringa besvär, men det är dock nödvändigt, och domstolarne få väl derföre finna sig deri. Jag yrkar, för min del, bifall till 1:a punkten och återremiss af den andra i den af Herr *Thollander* angifna syftning. Hvad beträffar 3:e punkten, anser jag äfven den böra antagas, emedan deri omhandlade uppgifter äro nödvändiga för utrönande af fastighetsvärdet i städerna.

Herr *Ekholm:* En talare har påstått att det i vårt land skall finnas en allmän obenägenhet såval hos enskilda personer, som myndigheter, att tillhandagå med begärda upplysningar. Denne talare hade likväl i sin egenskap af ledamot i Finance-Comitéen bort hafva funnit raka motsatsen. Om någon gång upplysningar icke kunnat meddelas, så fullständiga, som man begärt, så kommer det sig deraf att, såsom det gamla ordspråket säger, en tok kan fråga mer, än tolf visa kunna svara; och just från Finance-Comitéen hafva ingått så beskaffade förfrågningar, att de omöjligen kunnat besvarats, med iakttagande af den samvetsgrannhet, förutan hvilken uppgifterna skulle blifvit utan något värde. Så har upplysning begärts huru stort utsädet och afkastningen är i angränsande orter, hur förhållandet i detta afseende var för 20 år sedan, hvilka förändringar, en fastighet undergått de sista 10 åren, något, som säkert egaren icke sjelf vet, och så vidare. Jag hemställer, hur det väl skulle vara möjligt för en myndighet att besvara dylika spörjsmål; och för öfrigt, andra må tillerkänna dessa statistiska upplysningar så stor vigt, som helst, så bekänner jag, att jag, för min del, hyser ganska ringa förtroende både till dylika upplysningar och till de systemer, man derpå uppstaplar. Det ofantliga besvär, som, till följd af föreskriften i 1:a momentet, skulle uppstå för Landtdomare, och hvilket Herr *Björck* nyss påpekat, är så i ögonen fallande, att icke någon kan undgå att finna det. Om man nu, såsom förhållandet verkligen varit, får på en gång förfrågningar af dylik beskaffenhet från hvarjehanda Comitéer, till exempel från den, som blifvit tillsatt för granskning af Polisförfattnin-

garne i städerna, från Comitén för städernas beskattning, med flera, så försäkrar jag, att vederbörande haft ett ganska mödosamt arbete och någon vedergällning för den, som utfört detsamma, har icke stått att erhålla.

Herr *Ödmansson:* Utskottet har ingalunda förbisett det stora besvär, som stadgandet i 1:a momentet skulle förorsaka domrarne på landet, men jag vill fästa uppmärksamheten på att detta skulle träffa dem endast *en gång*, nemligen då allmänna bevillningen först skulle, enligt denna stadga, påföras. För nästa period skulle de endast hafva att förfullständiga sina förteckningar med uppgifter för de tre nästföregående åren. Vid detta förhållande, torde domrarne böra underkasta sig, jag medgifver gerna, det ganska mödosamma arbete, hvartill första tillämpningen af förevarande stadga föranleder, och det är dessutom af Utskottet antaget att vederbörande kunna påräkna ersättning för de arbeten, som blifva af större omfång och medföra större besvär. Beträffande 2:a momentet, så anser jag det, på grund af Herr *Thollanders* anmärkning, böra återremitteras. I afseende på Herr *Ekmans* inkast mot lämpligheten af 3:e momentet, vill jag erinra att detta moment icke innnehåller något annat, än hvad i nu gällande Bevillnings-Förordning finnes stadgadt.

Herr *Wærn:* Den, som något känner till förhållandena, kan ej undgå att finna att denna nya bevillningsstadga skulle komma att förorsaka ganska betydligt besvär, synnerligen vid dess första tillämpning, och jag finner det derföre ganska naturligt att man något hesiterar att bifalla nu ifrågavarande bestämmelser. Men vi måste likväl besinna att detta är enda villkoret att få något bättre, att det endast är med ledning af dylika uppgifter, som de här omhandlade, vi kunna genomföra ett nytt system, i stället för det bestående, hvars oefterrättlighet vi alla erkänna. Om vi nu icke antaga förevarande stadganden, så måste vi antingen öfvergifva det nya system, för hvilket vi redan beslutat oss, eller ock blir deraf ingenting annat, än en farce, då vi väl uttalat den sats att bevillningen af fast egendom skall utgöras efter verkliga värdet, men deremot ingenting göra för att komma under fund med detta värde. Sådant vore likväl icke hvarken för fosterlandet gagneligt eller för Ständernas anseende synnerligen recommenderande. Jag erkänner riktigheten af Herr *Thollanders* anmärkning i afseende på ordalydelsen i 2:a momentet, men deremot anser jag ingen af nu framställda anmärkningar i sjelfva saken förtjena något afseende, om icke möjligen den

om obehörigheten att af agenter infordra uppgifter. Jag tror likväl att dessa agenter, likasom embetsverken, skulle komma att visa sig ganska villige i detta afseende, och det är väl icke eller så utan all vigt för dem sjelfva att söka gå Rikets Ständers önskningar till mötes. Såvida vi verkligen vilja hafva en ny Bevillnings-Förordning, anser jag oss omöjligen kunna undgå att antaga hvad Utskottet här föreslagit, men hvad vi derjemte både kunna och böra besluta, är att, om något extra arbete behöfves för fullgörande af här meddelade föreskrifter, så bör det skäligen betalas, och då det kommer till frågan om ersättning för det arbete, tillämpningen af den nya författningen kommer att förorsaka, bör derföre bestämmas godtgörelse för de extra biträden, som för detta arbete erfordras, och synnerligen för underdomrarne på landet. Att återremittera de under Litt. *a* upptagne stadganden utan annan grund, än att det skulle blifva svårt att fullgöra desamma, kan icke medföra någon annan påföljd, än att antingen dessa punkter återkomma oförändrade, eller ock att vi få behålla vår gamla Bevillnings-Förordning. I sednare fallet skulle allt hvad vi gjort vara förloradt arbete, och jag tror att detta Stånd kan hafva skäl att önska att bevillningen blifver på ett mera tidsenligt och lämpligt sätt ordnad, såväl derutinnan att fastigheter i stad och på landet blifva efter deras verkliga värde beskattade, som ock att nödiga controler uppställas för näringsidkare, som visat sig icke hafva nog ömma samveten för att, sådane controler förutan, sanningsenligt uppgifva inkomsten af sin rörelse. Det måste väl vara i högsta grad maktpåliggande att få bevillningen, som utgör förnämsta basen för de flesta communala afgifter, så rättvist, som möjligt, fördelad. Såsom jag redan nämnt, finner jag antagandet af ifrågavarande stadganden vara alldeles oundvikligt för genomförandet af den reform, i fråga om bevillningen, som vi redan beslutat och som är af behofvet så högeligen påkallad; de svårigheter, som deraf föranledas, måste vi söka underlätta genom tillräckliga aflöningar åt dem, som mödan drabbar. Jag tillstyrker, på nu anförda skäl, bifall till 1 och 3 momenterna samt återremiss af det 2:a, i den af Herr *Thollander* angifna syftning.

Herr *Renström* instämde.

Herr *Lovén:* Jag är verkligen i tillfälle att vitsorda riktigheten af Herr *Ekholms* uppgift derom, att domare och embetsmän såväl i städerna, som på landet, äro alldeles öfverhopade med arbete för anskaffande af statistiska uppgifter,

ända till den grad, att numera knappast ett enda mål kan afgöras, utan att en anteckning derom skall i en eller annan column af någon statistisk tabell införas. Detta låter sig dock väl göra. så länge fordringarne på dessa uppgifter ej kunna sträckas längre, än att de, såvidt möjligt är, blifva approximativa, men då, såsom här, uppgifterna skulle inlemnas med skyldighet att borga för deras riktighet, finner jag det vida betänkligare. Meningen är ju ingen annan, än att vinna säker kännedom om köpeskillingarne för fast egendom, och jag frågar då, om ej hos oss Taxerings-Comitéerna, synnerligast i landsorterna, utan att behöfva anlita officiela uppgifter hafva kännedom om förhållandena i nämnde afseende. Men skulle deras kännedom icke vara tillräcklig, synes mig vida lämpligare, än hvad Utskottet föreslagit, vara att Taxerings-Comitéerna, på grund af vederbörande egares aflemnade uppgifter, påföra de afgifter, som kunna anses lämpliga, med lemnad rätt för den skattskyldige till besvärs anförande, dervid tillfälle honom beredes att sjelf åstadkomma den bevisning, som efter omständigheterna kan finnas nödig. Beträffande 3:e punkten, så lärer det väl blifva svårt nog att tilltvinga sig några uppgifter af Brandförsäkringsinrättningar eller deras agenter och, om några uppgifter från dem erhållas, torde de väl icke kunna anses fullt tillförlitliga. Då jag jemväl gillar den af Herr *Thollander*, i afseende å 2:a momentet, framställda anmärkning, anser jag derföre att alla 3 under Litt *a* uti förevarande § hörande punkter böra återremitteras, för att af Utskottet tagas i närmare öfvervägande.

Herr *Swartz:* Vigten af de ifrågavarande uppgifterna torde bäst ådagaläggas af de upplysningar, Bevillnings-Comitéen inhemtat af dylika uppgifter, dels från Hof-Rätterna för 2:ne år, och dels från samtlige Hypotheksföreningarne i Riket. Det är väl just dessa uppgifter, som gjort klart missförhållandet mellan nu gällande taxeringsvärde å fast egendom och det verkliga värdet. Jag förstår sannerligen icke, hur man skall bete sig, för att i afseende på bevillningen kunna införa en ny ordning, så att den blir tillfredsställande, om man icke är i tillfälle att basera den första taxeringen på möjligast största sakkännedom. Att dessa uppgifter skola förorsaka ett ganska stort besvär första året, är visserligen sannt, men derföre har ock i 76 §:n blifvit föreslaget, att af Pröfnings-Comitéerna få användas till vedergällning för uppgifter samt andra omkostnader en dubbelt så stor procent af bevillningsbeloppet för första året, som för de följande, då uppgifterna

endast skola upptaga de förändringar, som under året inträffat. Då allt skulle vara förfeladt, om ej början blifver god, så anser jag af största vigt att Ståndet erkänner lämpligheten och nödvändigheten af här föreslagna stadganden.

Herr *Lallerstedt:* Herr *Wærn* har yttrat ungefär hvad jag hade att säga. Det är, efter min tanke, alldeles nödvändigt att, såsom en följd af Ståndets redan fattade beslut, antaga ifrågavarande stadganden, utan afseende på det besvär, som de föreslagna uppgifternas meddelande kunde komma att åstadkomma. Huru detta besvär skall godtgöras, är åter en annan fråga, men uppgifterna äro alldeles nödvändiga, om det skall blifva möjligt att genomföra det nya system, vi beslutat, eller att bevillning för fast egendom skall påföras *efter verkliga värdet.* Man har påstått att i synnerhet domhafvande på landet skulle genom antagandet af förevarande stadganden blifva svårt betungade. Det kan dock icke förorsaka så stor möda att uppsätta förteckning öfver *köpeskillingarne* för de egendomar, å hvilka första uppbudet under de senast förflutna 10 år blifvit meddeladt, med tillägg af en kort anmärkning, när försäljning skett af föräldrar till barn, och då förbehåll gjorts om undantagsförmåner. Sådana anmärkningar äro alldeles nödvändiga, ty i dessa båda fall lemnar köpeskillingen ensam ingen ledning för bedömandet af egendomens verkliga värde; meningen är ingalunda att dessa undantagsförmåner skola närmare uppgifvas, utan endast anmärkas att förbehåll derom är gjordt, och ett sådant arbete kunde omöjligen blifva så mödosamt, som en föregående talare velat göra troligt. Det kunde dessutom vara ganska hälsosamt, om man komme till insigt om att det sätt, hvarpå åtskilliga officiela uppgifter i vårt land meddelas, icke är ändamålsenligt. En reform vore mer än väl behöflig. Är det, till exempel, icke märkvärdigt, att, oaktadt från domstolarne under så många år meddelats uppgifter om inteckningarna, det icke är möjligt att, med ledning af desamma, utröna, till hur stort belopp den Svenska jorden är intecknad. Redan nu afgifva domhafvande efter hvarje ting uppgifter om meddelade lagfarter, och det vore ju en enkel sak att sammanföra dem för här afsedda ändamål. Herr *Swartz* har omnämnt att Bevillnings-Comitéen från Hof-Rätterna erhållit uppgifter för två år öfver köpeskillingarne för försåld fast egendom, och jag kan upplysa att Finance-Comitéen erhållit sådane uppgifter från Hof-Rätterna för ett annat år, och hela kostnaden derför har uppgått till några

hundra R:dr, hvilket väl måtte bevisa att det ej varit något Herculis arbete att upprätta dem.

Man har här mycket talat om obehörigheten att ålägga agenter för enskild bank att lemna uppgifter till ledning vid taxeringarne, och möjligt är att en eller annan af dem skulle undandraga sig att fullgöra ett sådant stadgande. Men om man ock endast från en del agenter erhölle uppgifter, så vore det ju ändock något, och der underlåtenhet egt rum, vore det ej värre än att man på annat sätt sökte finna värdet å den egendom, hvarom fråga vore, t. ex. genom jemnförelse med annan egendom. Jag tror verkligen icke att man i England är så ömtålig vid undersökningar för bestämmande af inkomst-taxan, att man ej söker på alla lofliga vägar erhålla nödiga upplysningar.

Jag anhåller, för min del, om bifall till 1:a och 3:e punkterna af ifrågavarande §, men anser den andra böra återremitteras, för att erhålla den af Herr *Thollander* förordade lydelse. Den skulle derigenom blifva mera fullständig. Man kan, på grund af Herr *Thollanders* egenskap af ombudsman i en Hypotheksförening och hans till följd deraf egande sakkännedom, förlita sig på ändamålsenligheten af den förändring, han föreslagit.

Discussionen var slutad, och Ståndet godkände första och tredje momenten, hvaremot det andra momentet återremitterades.

Punkten, Litt. *b*.

Herr *Lindeström:* Jag hemställer, om icke uttrycket »hvarje år» borde ändras till »*hvarje år derefter*», emedan annars någon kunde tro att äfven de under Litt. *b* omnämnda uppgifter skulle lemnas det år, då allmänna bevillningen första gången kommer att enligt denna stadga påföras. Hvad i öfrigt beträffar de under denna rubrik upptagne stadganden, så finner jag det i 5:e momentet vara alldeles öfverflödigt, och tror att det endast skulle förorsaka besvär för Tullkamrarne. Af Herr *Fåhræi* reservation kan man finna, hvilket enormt arbete skulle blifva följden af detta stadgande, utan att någon nytta deraf vore att påräkna. Om jag icke missminner mig, hafva 2 personer under loppet af 2 eller 3 månader uteslutande sysselsatts med arbete för dessa uppgifter, och sedan Taxerings-Comitéen nu erhållit dem, så kan jag icke begripa, hvad ledning den deraf kan hafva. Det måtte icke bevisa någonting om en persons inkomster, hur mycket han importerat, då ju större delen deraf eller till och med allt

kan vara införskrifvet för andras räkning. Jag yrkar, för min del, afslag på denna punkt.

Herr *Carlsson:* Det var just emot 5:e punkten jag ämnat göra anmärkning, men jag är deruti förekommen af Herr *Lindeström.* Likasom han, tror jag ej att Taxerings-Comitéerna kunna hafva ringaste ledning af uppgiften å en persons import eller export, då det är en känd sak att handlande ofta besörja, i synnerhet importen, genom Commissionärer, ofta på andra orter, än der han sjelf är boende eller drifver sin rörelse, samt sålunda en handlande kan hafva högst betydliga inkomster, oaktadt värdet å de af honom importerade varor, enligt Tullkammarens uppgift, är ganska ringa. Dessutom kan jag ej fatta, huru Tullkamrarne skola kunna uppgifva värdet å infördt gods, då något värde derå numera ej i tulltaxan upptages. Värderingen skulle sålunda komma att bero på Tullkammarpersonalens eget bedömande. Skulle dock Ståndet anse nödigt att bibehålla denna punkt, så anhåller jag, för min del, att den måtte erhålla den lydelse, Herr Stats-Rådet *Fåhræus* i sin reservation föreslagit.

Herr *Lindstedt:* Herr *Lindeströms* anmärkning, i afseende på uttrycket »hvarje år», anser jag icke förtjena något afseende, ty så enfaldig, som Herr *Lindström* dervid förutsatte, lärer väl icke någon ledamot i en Taxerings-Comitée vara. För öfrigt instämmer jag med Herr *Carlsson* i afseende på ofullständigheten och otillförlitligheten af de i 5:te punkten, sådan den lyder i Utskottets förslag, omförmälda uppgiften. Jag tror likväl icke det skulle vara någon nytta med att ändra denna punkt i öfverensstämmelse med Herr *Fåhræi* reservation, så att endast varuqvantiteten skulle uppgifvas, ty Taxerings-Comitéerna skulle icke deraf kunna bilda sig det ringaste begrepp om varornas värde, och sålunda ej heller om den inkomst, som derefter skulle beräknas. Jag yrkar, för min del, afslag å denna punkt.

Herr *Swartz:* Jag medgifver gerna att i 5:te punkten är nog mycket begärdt, men denna fordran framställdes i Utskottet förnämligast af personer här i Stockholm, som äro vana vid de uppgifter, hvarom i denna punkt är fråga. Herr *Fåhræus* gjorde ej då någon invändning i detta afseende, och, för min del, ansåg jag då, hvad ännu är min öfvertygelse, att stadgandet borde antagas, på det näringsidkarne ej måtte synas vilja undandraga sig nödiga controler. Af denna anledning tror jag ej att förslaget om uppgifter från Tullkamrarne öfver export och import bör helt och hållet förkastas, utan antingen

antagas såsom det af Utskottet blifvit framställdt, eller i enlighet med Herr *Fåhræi* reservation, så att 5:te punkten kommer att lyda sålunda: »af vederbörande Tullkammare summarisk uppgift å hvarje handlandes export och import af varor till slag och myckenhet.» Det är visserligen sannt att en sådan uppgift icke kan läggas till grund för taxeringen, men nekas kan ej heller att den lemnar *någon* ledning för omdömet om utsträckningen af en persons rörelse. Man måste sedan på annan väg skaffa sig upplysning huruvida personen importerat såsom commissionaire, eller för egen räkning. Jag tror, såsom nämndt är, att det ej skulle vara rätt att söka undandraga näringsidkare denna control, då fastighetsegare och tjenstemän tyvärr ändå äro nog böjde för den åsigt, att man väl controlerar dem, men att näringsidkarne så mycket. som möjligt, söka rädda sig undan, då det gäller bördan af beskattningen, som dock bör träffa alla lika. Jag anser det derföre oklokt att helt och hållet afslå 5:te punkten, men har ingenting emot att den erhåller den af Herr *Fåhræus* föreslagna lydelse.

Herr *Thollander:* Då Ståndet, vid behandlingen af de under Litt. *a* i denna § hörande bestämmelser, beslöt antaga den af mig vid 2:dra momentet föreslagna förändring, hemställer jag, att samma förändring må göras i andra momentet af de under Litt. *b* upptagne stadganden och att nämnde moment för detta ändamål måtte återremitteras.

Herr *Ödmansson:* Jag förenar mig med Herr *Swartz* i den åsigt att 5:te punkten icke bör helt och hållet förkastas, särdeles som, enligt nu gällande Bevillnings-författning, afseende skall fästas vid så beskaffade uppgifter, hvarom här är fråga, och sålunda nu föreslagna stadgande icke är någon nyhet. Jag hemställer deremot att nämnde punkt må antagas, med den af Herr *Fåhræus* i dess reservation föreslagna lydelse.

Herr *Renström:* Såsom Herr *Ödmansson* anmärkt, innehåller 5:e punkten icke något nytt, utan aflemnas äfven nu så beskaffade uppgifter, hvarom här är fråga, åtminstone i Stockholm och Götheborg. Lika med Herr *Swartz*, anser jag det vara af vigt, att detta stadgande antages, ej derföre, att jag tror, att de ifrågavarande uppgifterna lemna någon synnerlig ledning för bedömandet af en persons inkomster, utan derföre att anledning till misstroende mot handlande från öfrige samhällsclasser må kunna derigenom i någon mån före-

byggas. Ledamöterne i Utskottet från de öfrige Stånden, och i synnerhet från Preste-Ståndet, visade sig synnerligen angelägne om att detta stadgande infördes, och jag anhåller derföre om bifall till detsamma, dock med den förändring, att det erhåller den lydelse, Herr *Fåhræus* i sin reservation föreslagit.

Herr *Kock:* Det förvånar mig ganska mycket att höra åtskillige talare, under erkännande att de i 5:te punkten omförmälde uppgifter äro betydelselösa, ändock yrkat bibehållande af detta stadgande, för att ej gifva öfrige samhällsclasser anledning till misstroende emot näringsidkarne. Jag föreställer mig dock att de öfriga Stånden, likaväl som vi, inse ändamålslösheten af besagde uppgifter, och de fordra då säkert icke att vi blott och bart för skens skull skola antaga ett stadgande, som befinnes onödigt och onyttigt. Det torde vara klart för hvar och en att sådane uppgifter, som de ifrågavarande, alldeles ingenting bevisa. En person importerar t. ex. varor till ett värde af **100,000** R:dr och en annan för endast **10,000** R:dr, och ändå kan den sednare förtjena vida mera, än den förre. Sådant beror på många omständigheter; den ena varan gifver större vinst, än en annan, den ene handlanden har mera insigt eller bättre förstånd, än den andre, att förskaffa sig billiga inköpspriser, och så vidare. Härtill kommer att man, för att undgå det misstroende, hvarom man talat, skulle förorsaka Staten en öfverflödig och ingalunda obetydlig utgift. Huru mycket dessa uppgifter skulle kosta, kan man finna ett exempel på af Herr *Fåhræi* uppgift, att tulljournalerna i Stockholm för sistlidet år upptogo ett omfång af **2,250** ark. Det erfordras i sanning ett icke ringa antal tjenstemän för ett sådant arbete, hvartill stadgandet i 5:e punkten skulle föranleda, och jag kan, för min del, icke annat än yrka afslag å denna punkt.

Flere af Ståndets Herrar Ledamöter instämde.

Herr *Wærn:* Jag kan ej dela den siste talarens åsigt. Det är, efter min tanka, icke så likgiltigt hvad de öfriga samhällsclasserna tänka i fråga om näringsidkarnes oegennytta och beredvillighet att draga sin behöriga andel af beskattningens börda. Skall den reform, som med den nya bevillningsstadgan åsyftas, kunna genomföras, så måste alla visa sig vara genomträngda af samma anda, som lifvat Bevillnings-Comitén och Bevillnings-Utskottet i denna fråga, af samma sträfvande att erhålla en rättvis och jemnlik beskattning. Det

är visserligen sannt, hvad Herr *Kock* yttrat, att den, som inporterar för 10,000 R:dr, kan förtjena mera på sin rörelse, än den, hvars importsumma uppgår till 100,000 R:dr, men man måste bemärka att Berednings-Comitéen har många andra utvägar att komma under fund med verkliga förhållandet, och i afseende på handlande, som drifva samma rörelse, kan det ej betviflas att uppgiften å hvad de importerat och exporterat lemnar Berednings-Comitén ganska god ledning. Man vet t. ex. att en tunna sill, ett skeppund jern och många andra varor kosta lika mycket i den ene, som den andre handlandens hand. Deremot anser jag det vara barnsligt att Tullkamrarne skulle lemna uppgift å *värdet* af hvad, som inporteras och exporteras. Då nemligen värdet på de flesta artiklar numera icke i Tulltaxan upptages, skulle det komma att åsättas efter tullpersonalens godtycke eller möjligen efter råd af någon handlande, som kunde finna sin uträkning vid att genom oriktiga uppgifter missleda Berednings-Comitéen. Jag föreslår derföre att Herr *Fåhræi* reservation må antagas.

Herr *Wallenberg:* Jag anhåller om återremiss af 2:a momentet, i den af Herr *Thollander* angifna syftning. Beträffande 5:e mom. har jag intet att tillägga utöfver hvad redan af föregående talare blifvit anfördt.

Jag yrkar afslag å femte momentet.

Herr *Palander:* Det måste glädja hvar och en att se ett förslag till ny Bevillningsstadga, då vi alla känna, huru litet tillfyllestgörande den nu gällande är, ithy att legio nu lätt kunna undgå att erlägga i bevillning hvad författningen åsyftar. Men för att genomföra det nya systemet, är alldeles angeläget att antaga nödiga bestämmelser för att controlera hvars och ens inkomst, då man tyvärr ej kan antaga att alla skola ärligt uppgifva densamma. Jag tror, för min del, att det skulle vara föga välbetänkt af Borgare-Ståndet att förkasta förslaget om uppgifter från tullkamrarne rörande export och import. Visserligen bevisa väl dessa uppgifter ej synnerligen mycket, ty en handlande med stor import kan hafva ganska liten inkomst, under det en annan, som importerar betydligt mindre, af sin rörelse drager ganska stor vinst; men såsom ledning för omdömet betyda dock dessa uppgifter något. Man har sagt att detta stadgande skulle föranleda synnerligen stort besvär, men jag tror att detta inkast ej är af någon egentlig betydelse. Hvarje år skola från tullkamrarne inskickas specialer öfver export och import till General-

Tull-Styrelsen, och det vore ej då så stor tillökning i arbetet att, i förening dermed, uppgöra uppgifter för det här afsedda ändamålet. Vi Consuler skola vid hvarje års slut meddela specificationer öfver export och import, och sådane erhålla vi ganska lätt från Tullkamrarne. Jag tror derföre att ett stadgande uti ifrågavarande syftning bör antagas, om ej för annat, så för att complettera den massa af controler, som Utskottet ansett nödigt böra hopsamlas; men jag kan dock, för min del, icke godkänna Utskottets förslag, utan förordar bifall till Herr *Fåhræi* reservation.

Herr *Ericson:* Det finnes väl icke någon, som ej anser controler uti ifrågavarande afseende nödvändiga, men jag tror, för min del, att den i 5:e punkten omhandlade skulle ländа till föga gagn. Känner man icke förut eller kan på annat sätt utröna en persons inkomst, så kan man icke af den uppgift, som deri afses, och som ofta kan vara ganska missledande, sluta sig dertill. Det är bekant att en stor del handlande i sjöstäderna införtulla varor för uppstädernas räkning, och sålunda skulle, om uppgift å importen lades till grund för bevillningens bestämmande, köpmännen i sjöstäderna komma att betala bevillning för uppstädernas import. Controler äro, som nämndt är, visserligen nödvändiga, men man bör akta sig att stadga så många, att kostnaden för dem öfverstiger sjelfva bevillningen.

Herr *Ekelund:* Jag tror icke det skulle vara välbetänkt af Borgare-Ståndet att afslå förslaget i 5:e punkten, synnerligen som detta Stånd, efter all sannolikhet, skulle blifva ensamt om ett sådant beslut. Icke eller skulle väl besväret med dessa uppgifter blifva så stort, som man här tyckes antaga. Om jag icke misstager mig, måste nemligen från hvarje Tullkammare månadtligen till General-Tull-Styrelsen inskickas specifik uppgift å export och import, och det behöfdes ju då endast att taga en dupplett af dessa uppgifter, för det här afsedda ändamålet. För öfrigt innehåller ifrågavarande punkt ingenting annat, än hvad redan finnes stadgadt i **102** §:n af nu gällande Bevillnings-Förordning, der det heter: »Alla nödiga upplysningar skola för detta ändamål noggrannt sökas, utskeppningen, importen etc., tagas i betraktande.»

Jag tillstyrker, för min del, bifall till Herr *Fåhræi* reservation, eller heldre, då Ståndet ej förut fattat definitiva beslut i frågan, att 5:te punkten måtte återremitteras, för att erhålla den af Herr *Fåhræus* föreslagna lydelse.

Discussionen förklarades slutad, hvarefter första, tredje,

fjerde och sjette momenten gillades, samt det andra återremitterades.

Herr Talmannens framställning, huruvida Ståndet godkänner femte momentet, blef med enhälligt *Nej* besvarad.

På gjord framställning, huruvida Ståndet antager Herr *Fåhræi* förslag till ändring af femte momentet, svarades *Ja* och *Nej*, samt begärdes votering.

En så lydande voterings-proposition uppsattes, justerades och anslogs:

»Den, som antager Bevillnings-Författningsförslagets 25 §, punkten Litt. *b*, femte momentet, af den lydelse, som Herr *Fåhræi* reservation utvisar, röstar: *Ja*.

Den det ej vill, röstar: *Nej*.

Vinner *Nej*, afslås nämnde moment af § 25 uti Bevillnings-Författningsförslaget.»

Omröstning skedde med slutna sedlar, en sedel aflades förseglad, och de öfriga, vid hvilkas öppnande två af Ståndets Herrar Ledamöter stodo, en vid hvardera sidan om Herr Talmannen, befunnos innehålla 25 *Ja* emot 16 *Nej;* till följd hvaraf Ståndet antagit femte momentet med följande lydelse: af vederbörande Tullkammare summarisk uppgift å hvarje handlandes export och import af varor, till slag och myckenhet.

Bevillnings-Stadgans § 26.

Bifölls.

Bevillnings-Stadgans § 27.

Herr *Wallenberg:* Jag hemställer, om verkligen de uppgifter, hvarom i denna § är fråga, skulle lända till någon nytta eller lämpligen böra af den skattskyldige infordras. Man synes mig hafva alldeles nog med uppgifter, då sådana skola lemnas af alla offentliga och enskilda verk och myndigheter, ja till och med af agenter. Om de uppgifter, man på detta sätt erhåller, kan man åtminstone förutsätta att de äro oegennyttiga, hvilket väl svårligen kan antagas om de skattskyldiges egne uppgifter. Dessa skola dessutom antingen blifva ofullständiga eller ock föranleda ungefär samma arbete, som en bouppteckning. Jag tror, för min del, att några andra uppgifter, än de officiela, äro obehöfliga för den första taxeringen, men deremot bör det stå den enskilde fritt att inkomma med så många sådana, han önskar, till Pröfnings-Comitéen, för att bevisa sin sak, ifall han anser sig hafva blifvit af Taxerings-Comitéen orättvist beskattad. Jag yrkar, för min del, afslag på hela denna §.

Herr *Lindeström:* Jag kan ej helt och hållet instämma med Herr *Wallenberg*, ehuru jag erkänner att Taxerings-Comitén, jemte de officiela uppgifter, hvarom 25 §:n handlar, icke behöfde alla dem, som i förevarande § uppräknas Men jag har egentligen begärt ordet för att framställa en anmärkning, som jag anser af synnerlig vigt. Det är nemligen föreslaget att förnyad beskattning af fast egendom skall ega rum hvart tredje år, och jag vill fästa uppmärksamhet på, hvilket oerhördt besvär detta skulle förorsaka den stora allmänheten, ett besvär, som skulle vara ganska gagnlöst, då värdet på en egendom ej kan synnerligen förändras på 3 år. Jag ville i stället föreslå att ny uppskattning af fast egendom verkställdes endast hvart tionde år, så mycket heldre, som, om genom en förbättring af egendomen värdet å densamma stiger, detta högre värde, efter min tanke, ej omedelbart derefter bör blifva taxeringsvärde, utan egendomen åtnjuta några friår.

Herr *Ridderstad:* Det synes verkligen, som om försigtigheten förledt Utskottet att här gå alltför långt. Jag medgifver gerna att all omsigt bör användas för att få reda på de skattskyldiges verkliga förmögenhet och inkomster, men har man funnit *ett* för ändamålet tjenligt och tillräckligt medel, så skall man icke söka efter flera och, såsom man säger, lägga *kaka på kaka.* Man måste dessutom besinna att det finnes många personer, både i städerna och på landet, som icke kunna skrifva, eller åtminstone äro ganska litet skrifkunniga, men hvilka — enligt detta förslag — ändock skulle åläggas att föra ett helt bokhålleri, såvida de ordentligt skulle kunna lemna alla de uppgifter, som i denna § omtalas. Antager man nu att en skiljaktighet upptäcktes emellan de officiela uppgifterna och den redovisning, en skattskyldig afgifvit, så skulle naturligtvis icke blott ärendet utställas till den sednares förklaring, utan missförstånd, tvister och obehag af flerfalldig beskaffenhet uppstå, ehuru hela skiljaktigheten kanske endast härrörde från ett skriffel af den mindre skrifkunnige. Jag tror, för min del, att genom dessa uppgifter skulle förorsakas mera trassel och bekymmer, än man någonsin kan föreställa sig, och jag anhåller derföre att få förena mig med Herr *Wallenberg* i yrkandet om afslag.

Herr *Hierta:* Jag tror att förevarande §, å hvilken äfven jag yrkar afslag, ej bör betraktas isolerad, utan i sammanhang med 29 § och deri förekommande ansvarsbestämmelser för den, som underlåter att aflemna föreskrifven uppgift. Det är en af gammalt känd sak, att, när man vant sig

vid ett visst sätt att gå tillväga, så hänger sinnet så fast dervid, att man ständigt handlar på samma sätt, ehuru man, vid närmare eftersinnande, alldeles icke kan göra sig klart hvarföre eller i hvad ändamål man så förfar. Detta är den enda förklaring, jag kunnat finna deröfver, att föreskrift om enskilda uppgifters afgifvande ända hittills i Bevillnings-Förordningen qvarstått, men då man nu velat gifva detta stadgande en ännu större utsträckning, så kan jag, för min del, ej betrakta det annorlunda, än som den oerhördaste vexation mot den enskilde medborgaren. Om man närmare tänker på saken, så förefaller det klart att, då Staten har rätt att taga en del af den enskildes förmögenhet, så måste det också vara ett åliggande för Staten att sjelf skaffa sig kunskap om storheten af denna förmögenhet, utan att genom peremtoriska föreskrifter och stadgande af dryga plikter tillförbinda den enskilde att bibringa Staten en sådan kunskap. I Frankrike, der en sådan despotism anses råda i den administrativa och exsecutiva förvaltningen, göres dock allt möjligt till lättnad för den enskilde i afseende på beskattningen. Commissarier gå omkring i hvarje hus, för att insamla uppgifter om hvars och ens förmögenhet och inkomster. På samma sätt tillgår äfven i England, der särskilde embetsmän hafva sig uppdraget att genom besök hos de skattskyldige förskaffa de upplysningar, som för inkomstbeskattningens påförande äro af nöden. Deraf har också Staten den fördel att, om dessa embetsmän betvifla riktigheten af den skattskyldiges muntliga uppgifter, så är han skyldig att med sina böcker styrka dessa. Att, såsom nu är föreslaget, stadga att en mängd uppgifter skola aflemnas af personer, som icke ens äro skyldige att hålla den tidning, hvari kungörelsen om Taxerings-Comitéens sammanträde införes, och som icke äro i stånd att sjelfve redigera en skriftlig uppgift, utan blifva tvungna att derför betala en särskild person och sålunda nödgas öka bevillningsutgiften kanske med 30 à 40 procent, anser jag, för min del, vara ett så oerhördt cameralistiskt tyranni, att förslaget nödvändigt måste förkastas. Vi, som bo i Stockholm, känna nog hvilken vexation utöfvas genom en af Öfver-Ståthållare-Embetet, sjelfmyndigt, såsom jag tror, utfärdad författning, som ålägger hvarje skattskyldig att inlemna sin uppgift till mantalsskrifningen i tre exemplar, hvarigenom mången, som ej kan skrifva dessa sjelf, tillskyndas en kostnad, lika stor, om ej större, än hela capitationsafgiften. Då de uppgifter, som enligt 25 § skola ingifvas, måste vara fullt tillräckliga till ledning

för Taxerings-Comitéen, anser jag de i nu förevarande § uppräknade vara så mycket öfverflödigare, som taxeringsmännen icke äro förbundne att göra ringaste afseende å sådana uppgifter, utan kunna, fullkomligt oberoende deraf, bestämma bevillningen. Jag yrkar afslag å 27 § i dess helhet.

Herr *Brun:* Jag erkänner visserligen att det gamla bevillnings-systemet icke är ändamålsenligt eller lämpligt, men, å andra sidan, synes mig det nya förslaget, och isynnerhet föreskrifterne i 25 och 27 §§, smaka alltför mycket af spionerisystem. Jag håller friheten så kär och dyrbar, att jag icke kan, för min del, vara belåten med detta inträngande i flera den enskildes förhållanden, hvartill de stadganden, som Utskottet föreslagit, i sin ifver att skaffa Berednings-Comitéerna nödiga upplysningar, skulle leda. Att uppgifter skola lemnas, t. ex. å beloppet af de hyror, som för egendom i stad årligen uppbäras, å de lägenheter, egaren sjelf begagnar, eller som äro outhyrda, å det årliga arrendet eller hyran för hvarje på landet belägen utarrenderad eller uthyrd fastighet, å brandförsäkringsvärdet af sådan åbyggnad, på särskilda lustställen och *dermed jemnförliga mindre lägenheter*, och så vidare, allt detta synes mig vara alldeles i samma manér, som då man räknade sidenlapparne, man bar på sig, fönsterrutorna i husen och till och med maten, man förtärde. Redan föreskrifterna i 25 § gå, efter min tanke, alltför mycket i detail och ännu långt mera är detta förhållandet med de här ifrågavarande. Jag förenar mig, på dessa grunder, med Herrar *Wallenberg* och *Hierta* i yrkandet om afslag å 27 §:n.

Herr *Palander:* Jag är, för min del, öfvertygad att, i händelse 27 § af föreliggande förslag vinner Ständernas bifall, sådant skall väcka den aldra största animositet, och det skall blifva fullkomligt omöjligt, äfven med iakttagande af den största samvetsgrannhet, att efterkomma deri meddelade föreskrifter. Det är naturligt att uppgifter böra lemnas, äfven af de skattskyldige, men lagstiftningen får icke föreskrifva några så minutieusa, som här är föreslaget, utan endast uppställa några helt enkla och för uppnåendet af det ändamål, som åsyftas, alldeles oundgängliga.

Skulle det t. ex. icke, i fråga om handeln, vara alldeles nog att sista årets behållning uppgifves? Skall deremot en handlande lemna uppgift å försäljningssumman för de under sista året föryttrade varor, och särskildt hvad han för egen räkning och särskildt hvad han i commission för andra försålt, så skall, naturligtvis, detta förorsaka ett olidligt besvär,

utan att något egentligen dermed vinnes för det afsedda ändamålet Föregående talare hafva yrkat *afslag* å förevarande §, men sådant synes mig icke välbetänkt, utan anhåller jag att densamma må i sin helhet återremitteras, med uttryckande af den önskan att Utskottet måtte framlägga nytt förslag, innehållande föreskrifter, som äro enklare och lättare att efterkomma och på samma gång föra till målet.

Herr *Wærn:* Jag har, för min del, kommit till samma resultat, som den nästföregående talaren, eller att förevarande §§ bör återremitteras. Å ena sidan, anser jag nemligen att man ej kan antaga allt hvad Utskottet föreslagit, men också tror jag, å den andra, att *några* enklare, ej detailerade uppgifter böra af den skattskyldige lemnas. Man synes mig, t. ex., icke kunna ingå på att uppgift skall lemnas å beloppet och värdet af de varor, som vid bruk, fabrik eller annan inrättning och rörelse blifvit under sednast förlidna år tillverkade, eller förädlade, eller att ett bolag skall hafva skyldighet ingifva sådant utdrag af bolagets sednast afslutade räkenskaper, att derigenom ådagalägges den för bolagets delegare uppkomna vinst och till dem verkstälde utdelningen, samt bolagets vid årets slut egande behållning, men deremot är det, efter mitt förmenande, icke för mycket begärdt, att den skattskyldige uppgifver *hvad* det är, som skall beskattas. Om, såsom Herr *Hierta* uppgifvit, i England, der beskattningssystemet i andra afseenden ingalunda har företräde framför vårt, genom särskilda embetsmän inhemtas de för inkomsttaxeringen nödiga upplysningar, så är naturligt att några uppgifter från den enskilde der icke behöfvas, men, så länge sådane embetsmän hos oss icke finnas, synes det mig ganska tillbörligt att den skattskyldige uppgifver för *hvad* han skall utgöra bevillning, eller sjelfva den grund, hvarifrån Beredningns-Comitéen skall utgå. Då meningen är att vi nu skola befrias från skyldigheten att uppgifva hvad vi hafva i årlig inkomst, kunna vi väl underkasta oss att upplysa om, t. ex., hvilken fastighet, vi ega, hvilket yrke, hvilken näring, vi drifva, och så vidare. Jag anhåller om återremiss, för vinnande af ändring i nu antydda syftning.

Herr *Swartz:* För att inkomma på en bättre bana, i afseende på bevillningstaxeringen, har jag, för min del, ansett det vara nödvändigt att bryta med gamla former, och i första rummet att få bort skyldigheten att uppgifva sina inkomster. Erfarenheten har tyvärr ådagalagt, att uppgifterna å sådan inkomst, som icke kunnat controlleras, oftast varit

mindre tillförlitliga, äfvensom att de lemnats, år efter annat, utan någon tanke på det dermed afsedda ändamål. Så har det t. ex. visat sig af de taxeringshandlingar, som Bevillnings-Comitéen genomgått, att en skattskyldig fortfarit år efter år att uppgifva sig för en inkomst af 400 R:dr, under det att Taxerings-Comitéen, å sin sida, fortfarit att årligen upptaxera honom till 4,000 R:dr. Slentrianen har så tagit öfverhanden, att man svårligen torde kunna åstadkomma något afbrott deruti, med mindre än att man alldeles frångår att af de skattskyldige fordra uppgifter om deras inkomsters belopp. För taxeringsmännen är det, efter min åsigt, bättre att hafva inga, än vilseledande uppgifter att rådfråga, och för de fleste skattskyldige fruktar jag att det skulle falla sig mer än svårt, äfven med god vilja, att, genom uppgifter af skiljaktig beskaffenhet, sjelfve offentligen erkänna sina förra uppgifters bristande öfverensstämmelse med verkliga förhållandet. Fall gifvas dessutom, då affairesmannens ställning är så ömtålig, att han icke kan offentliggöra huru det under något visst år förhållit sig med den vinst eller förlust, han haft, utan att verkligen svåra olägenheter derigenom måste för honom uppkomma. Det är visserligen sannt, att de skattskyldige i England lemna uppgift å sin inkomst, men dervid är den vigtiga omständigheten att bemärka, att dessa uppgifter från de näringsidkande hållas hemliga för alla andra, än de få personer, som verkställa taxeringen. Sjelfva taxeringslängden torde väl ock der blifva föga bekant för andre, än taxeringsmännen och några få tjenstemän, enär, så vidt jag vet, inkomstskatten i England icke sammanhänger med några andra skatter eller sådana särskilda omständigheter eljest förefinnas, som kunna bidraga att dervid fästa en större uppmärksamhet från allmänhetens sida. Helt olika är förhållandet här, hvarest bevillningen lägges till grund för andra afgifter, samt åtskilliga medborgerliga rättigheter och skyldigheter derefter afvägas. Under så olika omständigheter må det väl med skäl finnas önskligt, att man här i landet ville för framtiden afstå från att, beträffande skattskyldigs behållna inkomst, förutsätta andra, än frivilliga uppgifter, så att t. ex. en handlande framdeles icke måtte vara ovillkorligen skyldig uppgifva, om han det ena året haft en i allmänhetens ögon måhända orimlig vinst och det andra en utomordentligt stor förlust. Jag vill dock härmed ingalunda säga att ej en handlande bör taxeras efter sin verkliga inkomst, men det är en betydlig skillnad uti intryck, som det gör på allmänheten, om han sjelf skall an-

ses hafva uppgifvit inkomstens belopp, eller om detsamma blifvit af taxeringsnämnden uppskattadt. Det aldravigtigaste i den åsyftade förändringen är derföre att taxeringen verkställes så godt, som på egen hand af en samvetsnämnd, och för de många här föreslagna uppgifterna från den skattskyldige har jag, för min del, visst ingen förkärlek. De hafva blifvit föreslagna endast för att bana väg för det nya systemet, för att lugna dem, som möjligen kunde befara att bevillningen skulle komma att alltför godtyckligt påföras, om icke, på samma gång, som uppgifterna å inkomstbeloppen afskaffades, Berednings-Comitéerna försåges med tillräckliga uppgifter af annan art, att tagas till ledning vid densammas bestämmande. Ville Rikets Ständer dela min åsigt att afgifterna till Staten, likaväl som de till communen, kunna af en samvetsnämnd uttaxeras, utan behof af de många tvungna uppgifter från den skattskyldige, som här ifrågasättas, skulle jag vara den förste att helsa ett på sådan grund bygdt beslut välkommet; och vill jag sålunda yrka på antagandet af förevarande §, endast för den händelse att Ståndet, lika med mig, anser ett sådant antagande nödvändigt, för att det nya systemet skall kunna vinna de öfriga Ståndens bifall. Jag tror att dessa uppgifter från de skattskyldige i sjelfva verket äro obehöfliga, då i alla fall, utom de officiela uppgifterna, uppgift kommer att vid mantalsskrifningen meddelas å hvars och ens egendom, rörelse och tjenstebefattning, eller det hufvudsakliga af hans economiska ställning, och Beredningens ledamöter, såvida districterna icke blifva alltför stora, nog skola förstå att lika väl, utan några tvungna uppgifter från de enskilde, förskaffa sig alla upplysningar, som derutöfver erfordras; men då jag, å andra sidan, ansett, att man genom föreskrifterna i förevarande § skulle tillfredsställa en allmän fordran på garantie mot godtycklighet vid bevillningens påförande, har jag på intet vis inom Utskottet velat motsätta mig dessa bestämmelser. Jag har önskat tillkännagifva denna min åsigt om uppgifternas umbärlighet, för att den här må få sluta sig till lika tänkandes, på samma gång jag påpekat de orsaker, som föranledt bestämmelserna i förevarande §.

Herr *Widell:* Inom Utskottet försökte jag få detta långa bouppteckning-instrument något inskränkt, om ej helt och hållet borttaget, men jag lyckades icke. Man tyckes vilja göra oss allesamman till skrifvare och gifva oss så mycket att beställa med att uppteckna hvad vi redan gjort, att vi icke hinna göra något mera, och det endast för att några

nyfikna Comitéer af alla slag skola få titta in i våra contoir, våra böcker och cassakistor. Denna långa lista på uppgifter, med thy åtföljande bötesbestämmelser, går ut att »besluta oss alla under synden», ty huru är det väl möjligt att alla skulle kunna iakttaga dessa föreskrifter? Och följden för hvarje uraktlåtenhet härutinnan är böter. Den gamla författningen är icke så sträng, den medgifver tystnad för den, som icke anser sig kunna eller böra yppa sina inkomster och näringskällor, och många hederliga affairesmän och industrieidkare begagna sig af denna rättighet att »heldre tiga, än illa tala». Det måtte väl ock vara bättre att tiga, än att lemna osanna uppgifter; men att tiga tillåtes hädanefter icke, uppgifter skola nu *pressas* ur den skattskyldige, de må blifva hurudana, som helst. Det kan utan tvifvel ofta vara af stor vigt för en industrieidkare att för en concurrent hemlighålla omfånget af sin rörelse; hans väl kan sättas på spel, derigenom att hans rival får veta, hur stor hans import och export under året varit. Mig synas de uppgifter, som enligt 25 §:n skola af allmänna verk och inrättningar lemnas, vara fullt tillräckliga till ledning för Beredningens-Comitéerna, och dessa skola dessutom nog förstå att skaffa de upplysningar derutöfver, som möjligen kunna erfordras. Allra orimligast förefaller det mig, att en handlande skulle uppgifva försäljningssumman för hvad han i commission för andra försållt. Jag yrkar återremiss, i den syftning, att de uppgifter, som böra af skattskyldige meddelas, må betydligen förenklas och inskränkas, om de icke helt och hållet kunna derifrån befrias.

Herr *Ödmansson:* Jag håller, för min del, icke på förevarande §, isynnerhet, som jag reserverat mig mot åtskilliga bestämmelser deri. Det fägnar mig att höra, det icke eller Herr *Swartz* ovillkorligen påyrkar antagande af ifrågavarande stadganden, ehuru han inom Utskottet var min motståndare, företrädesvis i afseende på 3:dje punkten under Litt. b, eller den bestämmelse, enligt hvilken hvarje bolag skulle vara skyldigt att uppvisa hela sin bokföring, äfvensom i fråga om 2:dra punkten, eller stadgandet, att bruks- och fabriksidkaren samt handlande och handtverkare till taxeringsberedning skola uppgifva, bland annat, beloppet af sina försäljningar under föregående året. Jag tror, att en del af dessa uppgifter skäligen böra borttagas, och jag yrkar återremiss i sådan syftning.

Herr *Renström:* Äfven jag är af den tanken, att det skulle blifva alltför besvärligt för de skattskyldige, att till

Taxerings-Beredningen lemna alla i 27 § föreslagna uppgifter, och att således några af dem skäligen böra uteslutas, men jag vill derföre icke medgifva, att alla dessa uppgifter äro öfverflödiga, utan anser, att en och annan af dem bör af de skattskyldige ingifvas. Men hvarföre jag nu egentligen begärt ordet är, att anhålla, att Ståndet särskildt måtte yttra sig öfver det förslag, jag i min reservation afgifvit, i afseende på den af Herr *Ödmansson* nyss omnämnda 3:dje punkten under Litt. b. Min reservation lyder sålunda:

»§ 27, Litt. b, pag. 3, stadgar, att Directionen och Styrelsen för hvart och ett bolag, som fått sina bolagsreglor af Kongl. Maj:t stadfästade, och antingen står under offentlig control, eller har inskränkt ansvarighet, enligt Kongl. Förordningen den 6 October 1848, bör aflemna, jemte andra uppgifter, bestyrkt utdrag af samma bolags sednast afslutade räkenskaper, hvarigenom ådagalägges den, under det år, dessa räkenskaper omfatta, för bolagets delegare uppkomna vinst och till dem verkställda utdelningar, samt bolagets vid samma års slut egande behållning. Detta stadgande, för såvidt detsamma rörer sådana bolag, som hafva inskränkt ansvarighet, men icke stå under offentlig control, har jag icke kunnat godkänna. Jag anser det väl vara riktigt, att Directionen eller Styrelsen för hvart och ett sådant bolag bör vara pligtig, att uppgifva bolagets uppkomna vinst och den utdelning, som till delegarne blifvit verkställd, men alldeles icke den behållning, bolaget eger, hvilket skulle vara detsamma, som att uppgifva, huru bolagets affairer stå. Att, på detta sätt, åt taxeringsmännen inrymma rättigheten att taga kännedom om, huru dylika bolags financiela ställning kan vara, kan jag ej finna skulle vara lämpligt. Skulle någon control deröfver anses vara behöflig, så torde väl en sådan böra utöfvas af annan myndighet. Jag tager mig, på grund häraf, friheten yrka, att den sista meningen af berörde punkt, hvilken lyder, som följer: »samt bolagets vid samma års slut egande behållning», måtte komma att utgå.»

Jag skulle nu önska att proposition måtte framställas å antagande af detta mitt förslag. Det synes mig väl, att, om äfven §:n i sin helhet skulle komma att återremitteras, detta dock icke bör kunna hindra Ståndet att särskildt yttra sig, huruvida de ord, jag föreslagit att borttagas, böra qvarstå eller icke.

Herr *Ekman:* Sedan, genom Ståndets beslut, angående 25 §, blifvit bestämdt att åtskilliga officiela uppgifter skola

meddelas till upplysning och ledning vid bestämmande af bevillningsafgifternas belopp, så tror jag, för min del, att alla uppgifter från de skattskyldige sjelfve äro fullkomligt öfverflödiga; och om de antagas, såsom de här blifvit föreslagna, skola de dessutom blifva högst förhatliga. Det är, t. ex., föreslaget att bruks- och fabriksidkare skola lemna nppgift å antalet af alla vid näringen begagnade biträden och ständige arbetare, samt till och med på antalet dagsverken, utförde af tillfällige arbetare. Vidare skulle uppgift lemnas å beloppet och värdet af de varor, som vid bruk, fabrik eller annan inrättning och rörelse blifvit under sednast förlidna år tillverkade eller förädlade. Nog skulle väl en bruksegare möjligen kunna uppgifva *beloppet* af tillverkningen, men deremot svårligen *värdet* derå, aldraminst vid den tid, då uppgifterna skulle lemnas, emedan bruksproducterna då ännu icke blifvit försålda. Jag har endast velat anföra dessa exempel, för att påpeka omöjligheten af att efterlefva de af Utskottet föreslagna stadganden, och det måtte väl då vara bättre att ingenting i detta afsende besluta, än att antaga sådana bestämmelser, som det icke skulle blifva möjligt att iakttaga. Jag skulle således helst se, att de skattskyldige helt och hållet befriades från att inlemna några uppgifter, men, om sådane likväl anses alldeles nödvändiga, att de icke må bestämmas till flere eller andra, än som redan finnas föreskrifna. Jag vill dock icke motsätta mig återremiss af förevarande §.

Herr *Wallenberg:* Då jag sist hade ordet, var ej hela förevarande § under discussion, och jag vill derföre, sedan nu Ståndet beslutat behandla alla dess bestämmelser i ett sammanhang, med några ord complettera mitt föregående yttrande.

I första punkten under Litt. b föreslås att af fartygsegare, hufvud- eller correspondent-redare skall lemnas uppgift å hvarje honom tillhörigt, under sednast förlidne år begagnadt eller färdigbygdt, fartyg af minst fem lästers drägtighet, och å sådant fartygs lästetal, byggnads- och förhydningsmateriel, samt drifkraften af derå anbringad ångmachine. Allla dessa uppgifter tror jag dock kunna fås från Commerce-Collegium, och den enskilde behöfde väl då icke dermed betungas. — Enligt samma punkt, skall derjemte upplysas, huru fartyget under sista året varit användt. Detta är säkert mycket upplysande! För min del, har jag haft *ett* fartyg, som gått på Ost-Indien, och ett på Norrköping, och jag har förlorat penningar på båda två.

I 2:dra punkten föreskrifves, att en handlande eller handtverkare skall uppgifva, huru många biträden han vid sin näring eller yrke begagnat, samt huru många dagsverken hos honom blifvit utförda af tillfällige arbetare. Skall detta stadgande kunna efterlefvas, skall en handlande kunna hålla reda på hvad hos honom uträttas genom tillfälliga arbetsbiträden, så tror jag, sannerligen, det blir nödvändigt för honom att hålla åtskillige bokhållare särskildt för detta ändamål.

I andra momentet af andra punkten åläggas Bruks- och Fabriksidkare, med flere, att uppgifva beloppet och värdet af de varor, som blifvit under sednast förlidna år tillverkade eller förädlade, *nota bene*, »der sådant af förda räkenskaper ådagalägges». Häraf lärer man, att det är beqvämast att inga räkenskaper föra, ty då är man fri från dylika uppgifter.

Att en handlandes försäljningssumma icke kan lemna den ringaste ledning för bedömandet af hans verkliga inkomst, kan hvar och en lätt finna vid ringaste eftertanke, och att, såsom här blifvit föreslaget, tillförbinda honom att uppgifva hvad han sålt för egen räkning, och hvad han i egenskap af commissionaire föryttrat, synes mig sannerligen vara alltför inqvisitoriskt. Åtminstone har jag mig bekant att i penningeverk den största discretion iakttages, ifråga om hvars och ens affairesställning, hvilket också är högst tillbörligt, då ett blottande deraf kan lända till den största skada. Kan det väl vara billigt att jag, för att iakttaga föreskrifterna i detta moment, skall framlägga alla detailerna af min rörelse och derigenom lemna en concurrent den ypperligaste vägledning, under det jag på samma gång blottställer min egen exsistence? Eller skall icke följden af ett dylikt stadgande blifva, att de uppgifter, deri afses, blifva osanna? — I samma moment heter det: »börande dessutom den handlande eller näringsidkare, hvars rörelse under nästföregående tiden drifvits inom annat bevillnings-taxerings-district, aflemna bestyrkt uppgift å den bevillning, som för sistförflutna år varit honom derstädes påförd».

Man tyckes här förutsätta, att personen först flyttar till ett annat district, uppehåller sig der någon tid och derefter kommer tillbaka.

I 3:dje punkten föreskrifves att Directionen eller Styrelsen för bolag skall lemna *bestyrkt* utdrag af bolagets sednast afslutade räkenskaper, hvarigenom *ådagalägges* den under det år, dessa räkenskaper omfatta, för bolagets delegare uppkomna vinst och till dem verkstälda utdelningar. Här bör-

jar man med att fordra bevis för hvad, som ej blifvit bestridt. Det hade väl varit nog med att stadga, det bolag skola lemna uppgifter å sin vinst, och att fordra bevis för deras riktighet, endast då denna skäligen kunde betviflas. Man bör väl i allmänhet utgå ifrån den grundsatsen, att en person bör tros, tilldess han visat sig fara med osanning. För öfrigt är man icke nöjd med att veta ett bolags vinst, man vill också hafva reda på bolagets vid årets slut egande behållning. Detta är en consequence af den ypperliga åsigten, att *rörelsen* först bör beskattas och derefter *capitalbehållningen.*

I 7:de punkten stadgas, att hvarje i stad eller å landet boende och bevillning för inkomst af capital eller arbete underkastad person skall lemna uppgift derom, huruvida han af capital eger inkomst. Härtill lära säkerligen de flesta i det aldra längsta svara nej. — I sista momentet af denna punkt heter det, att uppgift skall lemnas, i händelse någon har tjenstehjon eller annat arbetsbiträde, eller, om han till Befälhafvare eller besättning å fartyg utbetalt arfvode eller hyra, uppgift, angående beloppet af den lön, arfvode eller hyra, som af honom utbetalts till hvarje person, hvars sammanlagda årsinkomster *anses* öfverstiga 400 R:dr. Det skall sålunda blifva nödvändigt för en fastighetsegare, t. ex., att föra särskild bok öfver hvarje skilling, han betalar en tillfällig arbetare, ty han kan ju aldrig veta, om icke denne af Beredningens-Comitéen »*anses*» hafva en årlig inkomst af öfver 400 R:dr, hvilket väl nästan hvarje arbetare förtjenar. Det är likväl en ren vinst för hvarje sådan tillfällig arbetare att icke stanna ett helt år på något ställe, emedan han då lätt kommer att anses förtjena öfver 400 R:dr.

Man har talat om att föreskrifterna i denna § tillkommit för att förebygga *ovilja*, men jag tror, för min del, att, om de antagas, skola de verka i rak motsatt syftning, de skola säkert väcka den aldra största motvilja. Det vore vida öppnare och ärligare att förklara, det beskattningen skulle verkställas på grund af officiela uppgifter, men att det stode den enskilde fritt, i händelse han funne sig för högt beskattad, att i andra instancen deröfver klaga och då inlemna alla de uppgifter, han funne för ändamålet nödige. Det kan icke vara rimligt att *alla* skattskyldige skola tracasseras, derföre att en eller annan kan i första instancen blifva för högt beskattad; deremot bör det vara denne öppet att, på grund af nödiga upplysningar, vinna rättelse. Jag ber Ståndet betänka,

om det kan vara lämpligt att återremittera förevarande §, och om den icke heldre bör helt och hållet förkastas.

Herr *Lindeström:* Då endast de under Litt a i förevarande § upptagna bestämmelser voro föremål för discussion, då jag sist hade ordet, ber jag att nu, sedan Ståndet beslutat att i ett sammanhang behandla hela §:n, få förklara att, ehuru jag anser de flesta af deri omförmälda uppgifter vara öfverflödiga, dock en och annan af dem synes mig oundgängligen nödvändig. Jag önskar, på grund deraf, att stadgandena i denna § ej må helt och hållet afslås, utan att densamma må återremitteras, med uttryckande af den åsigt, att de skattskyldige ej må med alltför många uppgifter besväras, då jag gör mig förvissad att Ståndets ledamöter i Utskottet skola hafva all möda ospard att rensa bort alla sådana, som icke finnas absolut nödvändige.

Herr *Ditzinger:* Om man betraktar det sätt, hvarpå uppgifter till Taxerings-Comitéen hittills blifvit afgifne, och hur vana de skattskyldige blifvit att deri se endast en tom ceremonie, utan att närmare besinna, till hvad ändamål dessa uppgifter meddelas, så faller det sig klart, att, då nu är fråga om tjogtals uppgifter, stadgandet derom skulle gifva alltför stora tillfällen och lockelser att, vid fullgörandet deraf, icke hålla sig vid sanningen. Man kan icke vänta att uppfattningen af dessa uppgifters vigt och betydelse skulle på en gång så förändras, att de hädanefter blifva fullt tillförlitliga, lika litet, som man kan påräkna att hvar och en hädanefter, mera än hittills, skulle blifva fullt samvetsgrann i meddelandet af föreskrifne upplysningar, äfven om han klart tänkte sig det dermed afsedda ändamålet. Jag tror derför, att det vore vida bättre att åt Taxerings-Comitéen öfverlemna taxeringen. Här i Stockholm har, som jag känner, åtminstone inom ett yrke, några medlemmar utvalts för att uppgöra förslag till bevillningens fördelning för alla af samma yrke, att tjena till ledning för Taxerings-Comitéen, och jag är fullt förvissad att fördelningen derigenom blifvit vida rättvisare, än om den uppgjorts på grund af enskildes uppgifter. Jag anser, för min del, att några andra sådana icke böra meddelas, än som skola aflemnas till mantalsskrifningen. Jag yrkar, på grund häraf, afslag på §:n i dess helhet, och vill, då fråga blir om Berednings-Comitéens organisation, särskildt yttra mig derom, i händelse mitt yrkande, i afseende på denna §, vinner bifall.

Herr *Hierta:* Jag har, för min del, ingenting emot återremiss af förevarande §, men anser det derför anförda skäl icke vara nog talande. Jag tror, att den fordran, man uppställt, att *några* uppgifter nödvändigt måste meddelas till ledning vid bevillnings-taxeringen, är tillräckligt uppfylld, genom föreskrifterna i 25 §. Jag hemställer, om ej den discussion, som öfver nu ifrågavarande § blifvit förd, tydligen ådagalägger att densamma bör helt och hållet afslås, emedan bestämmelserna deri äro så opractiska, att jag omöjligen kan föreställa mig annat, än att de härleda sig hufvudsakligen från Högvördiga Presterskapet, hvars rike, såsom vi veta, icke är af denna verlden, hvadan det också är ganska ursägtligt om de icke med tillräcklig säkerhet kunna bedöma och afgöra verldsliga frågor. Men det är icke nog med att stadgandena i denna § äro opractiska, de äro också partiska. I andra punkten, Litt. b, föreskrifves att Bruks- och Fabriksidkare, jemte andra jordbruket icke tillhörande verks och inrättningars egare, samt handlande och handtverkare, med flere, som enligt 2:dra artikeln böra erlägga bevillning för inkomst af rörelse, näring eller yrke, skola lemna uppgift å beloppet och värdet af de varor, som vid bruk, fabrik eller annan inrättning blifvit under sednaste året tillverkade eller förädlade, samt å försäljningssumman för de vid idkad handelsrörelse nämnde år föryttrade varor. Deremot har man haft den omtänksamheten, eller huru man nu må kalla det, att icke lemna dylika föreskrifter för jordbrukaren. Om nu återremiss beviljas, anhåller jag derföre att dessa må åläggas uppgifva, huru mycket spanmål, de försålt, så mycket heldre, som man vida lättare af tunntalet, jemnfördt med egovidden, kan bedöma en landtbrukares inkomst, än en handlandes, på grund af uppgift om beloppet och försäljningssumman å de varor, han försålt, enär det i sednare fallet är ganska svårt att afskilja hvad, som bör beräknas för rudimaterier och arbete. Förslaget är sålunda i denna del partiskt, men det är slutligen också demoraliserande. Det är icke möjligt att stadga så vidlyftiga föreskrifter, utan att derigenom gifva uppmuntran till förbrytelser emot lagen. Mången gång kan det vara ett absolut villkor för en persons exsistence, att han icke yppar sin economiska ställning, och han skall då lätt förledas att bryta emot ett sådant stadgande, som det här föreslagna, genom att meddela oriktiga uppgifter, särdeles, som en dylik conventionel förbrytelse icke lärer komma att i allmänhet betraktas såsom något brott. I detta

afseende känna vi alla, hurusom, i fråga om lurendrejeri, hvilket alla måste medgifva vara i sig sjelf brottsligt, allmänna opinionen dock länge varit så slö, att den tagit förbrytarens parti emot lagen, så länge denna varit orimlig.

På dessa grunder, anser jag förevarande § kunna afslås utan all risque, destoheldre, som Taxerings-Comitéen eger tillkalla hvarje skattskyldig för vinnande af nödiga upplysningar, dem det åligger denne att under edsförpligtelse meddela.

Herr *Björck:* Den, som följt förhandlingarne vid sista Riksdagen, erinrar sig, huru allmänna klagomålen då voro öfver oefterrättligheten af det system, som för närvarande följes vid bevillnings-taxeringen. Alla voro ense derom att något annat måste sättas i stället, och Rikets Ständer beslöto derföre anhålla om nedsättande af en Comité för utarbetande af förslag till en ny, mera tidsenlig Bevillnings-Stadga. Men hvad var det då i den nu gällande, man fann så orimligt? Hvaröfver var det man egentligen och hufvudsakligast klagade? Jo, just öfver föreskrifterna, angående uppgifter från de skattskyldige om deras inkomster, hvilka föreskrifter visat sig onyttiga och olämpliga, ithy att erfarenheten ådagalagt, att de skattskyldiges uppgifter ingalunda voro så tillförlitliga, att de kunde läggas till grund för bevillningsafgifternas bestämmande. Hvad kunde väl då vara naturligare, än den förmodan, att Comitéen helt och hållet skulle taga bort dessa föreskrifter? Och likväl finner man att de uppgifter, som, enligt nya förslaget, böra af den enskilde lemnas, i stället blifvit långt flera. Jag hade gerna önskat att kunna antaga, hvad Bevillnings-Comitéen och Utskottet föreslagit, och har också gillat det mesta af hvad redan blifvit behandladt; men då det visat sig att något afseende icke blifvit fästadt vid den aldra väsendtligaste klagopunkten, måste jag uppriktigt tillstå, att jag ej längre kan vara med om Utskottets förslag. Fastmera tror jag att man måste bemöda sig att få bort alla uppgifter från de skattskyldige. De officiela uppgifter, som enligt 25 § böra meddelas, äro utan tvifvel tillräckliga till ledning vid bestämmande af bevillningsafgiftens belopp, och dessa äro också de enda, Staten egentligen är berättigad att infordra. Jag tager mig friheten erinra att, t. ex. i Göteborg, alla communalutskylder, bestämmas, utan att den skattskyldige behöfver, om han ej sjelf vill, lemna någon enda upplysning till vederbörandes ledning. Dessa afgifter uttaxeras, oberoende af allmänna bevillningens storlek, genom särskilda

Comiterade, som dervid icke äro bundne af några reglor. Hvarje år öfverenskommes om sättet för communalafgifternas bestämmande, och det står då en hvar fritt att förbehålla sig rätt att besvära sig öfver Comitérades blifvande beslut, hvaremot, utan sådant förbehåll, besvär ej få anföras öfver deras tillgöranden. Detta förfaringssätt har nu följts i flera år, och under hela tiden hafva endast två personer förbehållit sig besvärsrätt, hvilket måtte bevisa ändamålsenligheten af detta sätt att gå tillväga. Och då på sådant sätt uttaxeras vida större afgifter, än hvarom här är fråga, utan att uppgifter från den enskilde visat sig erforderliga, kan jag ej fatta, hvarföre sådana skulle vara nödvändiga för allmänna bevillningens bestämmande. Jag tror det så mycket mindre, som i 5 § af förslaget till förordning angående mantals- och skattskrifningarnes förrättande stadgas, att hvar och en skall vid mantalsskrifningen uppgifva den fasta egendom, han eger, den rörelse och näring eller det yrke, han idkar, o. s. v., hvarigenom, om detta förslag antages, de vigtigaste omständigheter för bedömande af personens ställning sålunda komma till allmän kännedom, men om dessa uppgifter skulle anses otillräckliga, så kunde de ju något förfullständigas, utan att, såsom i förevarande § föreslås, det må fordras, att en skattskyldig skall till ledning för bevillningsafgiftens bestämmande ingifva en fullständig tableau öfver hela sin economie. En annan sak är, om den skattskyldige sjelf skulle finna nödigt att lemna vidare upplysningar, och sådana fall kunna lätt tänkas. En person hyrer t. ex. en stor våning, och Taxerings-Comitéen, som om hans ställning i öfrigt ingenting känner, men har sig bekant eller kan lätt beräkna hvad han betalar i hyra, uppskattar honom derefter. Nu kan dock hända, att denne person icke har hvarken capital eller andra inkomster, än hvad han förtjenar genom att uthyra till andra större delen af den våning, han sjelf hyrt, och i sådant fall är det angeläget för honom att derom upplysa Taxerings-Comitéen. Men underlåter han det, så bör han skylla sig sjelf; och jag är, för min del, öfvertygad att der uppgifter från de skattskyldige behöfvas, skola de nog komma, utan att någon *skyldighet* att afgifva sådana behöfver föreskrifvas. Jag anser sålunda att bestämmelserna i denna § äro öfverflödiga, under förutsättning att 5 § af förslaget till författning, angående mantals- och skattskrifningar bifalles, och jag yrkar derföre afslag å förevarande 27 §. Jag vill i öfrigt fästa uppmärksamheten derpå att, om ej §:n afslås, det torde blifva ound-

vikligt att återremittera den, då i rubriken talas om Beredning-Comité, ehuru ännu ej blifvit beslutadt om någon sådan skall finnas.

Herr *Ridderstad:* På samma gång jag förenar mig med dem, som yrkat afslag å förevarande §, instämmer jag i den critik, Herr *Wallenberg* underkastat densamma, och jag skulle icke hafva begärt ordet, hade icke Herr *Wallenberg* öfverhoppat en bestämmelse, som jag likväl anser alltför anmärkningsvärd för att med tystnad förbigå. I 5:e punkten stadgas, att »*hvar och en, som af enskild person eller af annat, än de i 4:e punkten omförmälde bolag åtnjuter aflöning eller pension, och hvars sammanlagda årsinkomster öfverstiga 400 R:dr, skall lemna uppgift angående beloppet af den lön eller pension, jemte öfriga förmåner, han åtnjuter.*» Men då nu man väl i allmänhet kan antaga att det knappt nog finnes någon person, som arbetar, vare sig inom handtverkerierna eller jordbruket, vare sig han tjenar bolag eller enskilde, är gesäll, betjent eller daglönare, hvilken ej, ifall han summerar tillhopa alla sin aårsinkomster, så väl de in natura, som contant erhållna, hvilken ej, säger jag, förtjenar 400 R:dr; så skulle, efter bedömandet i denna punkt, följaktligen också hvarje sådan person vara skyldig att lemna en dylik uppgift; men det är icke nog dermed, han skall äfven uppgifva »*beskaffenheten*» af de »*tillfälliga*» inkomster, han »*dessutom*» eger. Nu frågar jag, är väl sådant rimligt? Är det rimligt att ålägga hvarje person att bokföra hvarje liten »tillfällig» förtjenst, och derjemte »beskaffenheten» eller de omständigheter, som tillförskyndat mig den? — I 6:e punkten stadgas att hvar och en, som bor uti honom icke tillhörigt hus, skall lemna uppgift å den med husegaren öfverenskomna hyran, då likväl förut i §:n 27, momentet a, är föreskrifvet, att husegaren skall lemna enahanda uppgift. Hvartill skall väl denna dubbla leverance af hyrescontracter tjena? Såsom controler äro de icke värdiga samhället. Föreskrifter, sådane som de nu påpekade, äro tydligen alltför minutieusa. Det finnes en gräns, öfver hvilken lagstiftaren icke får gå i detailbestämmelser, såvida icke dessa skola blifva antingen löjliga eller förhatliga. Jag erkänner villigt att det förslag, Utskottet framlagt till Ständernas pröfning, innehåller mycket ändamålsenligt, mycket godt, men de mot förevarande § framställda anmärkningar äro verkligen så grava, att jag anser densamma böra helt och hållet afslås.

Skulle författningen utkomma med denna §, så är den

af så inqvisitorisk art, att den allmänna opinionen inom landet, endast på grund af densamma, med all rättvisa skulle uttala sin förkastelsedom öfver verket i sin helhet.

Herr *Brun:* Sedan discussionen numera omfattar hela 27:e §:n, ber jag endast få förklara att jag anser densamma icke böra återremitteras, utan helt och hållet förkastas, emedan nästan ingenting af detta märkvärdiga opus synes mig förtjena att antagas. Skulle emedlertid Ståndet besluta återremiss af nämnde §, önskar jag, för min del, få uttala ett allmänt omdöme om deri föreslagna bestämmelser, jemte en vördsam anhållan till dem, som skola gifva oss nästa förslag. Omdömet är, att föreskrifterne i denna § blifva förhatliga, omöjliga att efterlefva och i hög grad demoraliserande för nationen, under det att vi skola tyranniseras af en mängd småaktiga påbud. Min anhållan åter är, att det nya förslag, Utskottet kommer att afgifva, måtte blifva sådant, att dessa olägenheter äro afhjelpta, så att hvad, som föreskrifves, blifver möjligt att uppfylla.

Herr *Rydin:* För flera Riksdagar sedan beslöto Rikets Ständer en öfverflöds-beskattning, och detta var ungefär något i samma manér, som det Utskottet i förevarande § föreslagit, churu icke fullt så orimligt. Man skulle då skatta serskildt för vin, caffe, tobak och dylikt; en possessionat borde, till följd af detta stadgande, uppgifva om han höll sig en hushållsmamsell och en grefvinna om hon hade en informator. Detta allt lät sig dock göra, ty man hade serskilda för ändamålet inrättade formulärer, men i alla fall höll sig beslutet om detta slags beskattning endast ett par Riksdagar. Hvad beträffar de af Utskottet här föreslagna stadganden, så äro de, efter min tanka, fullkomligt omöjliga att efterlefva. Och hvad skall man för öfrigt göra med de ofantliga luntor, som skulle uppkomma genom alla dessa uppgifter? Hvem skall förvara dem och hvem skall bestå papperet? Hvilken oerhörd nationalförlust skulle icke dessa uppgifter förorsaka! Jag är öfvertygad att uppgifterna till fem-års-bevillnings-taxering skulle åstadkomma en kostnad, motsvarande ett års bevillningsafgift. Jag yrkar, för min del, helt och hållet afslag å ifrågavarande §.

Herr *Swartz:* Jag har redan uttalat min åsigt att jag icke anser de i förevarande § omförmälda uppgifter vara i och för taxeringen oundgängligen behöfliga, och tänker således icke eller nu uppträda till försvar för Utskottets förslag ur en sådan synpunkt, men jag anser för min skyldighet att

upplysa att detta förslag ej tillkommit, på sätt en föregående talare förmodat. Jag måste erinra om att Bevillnings-Comitéen gifvit upphofvet till ifrågavarande bestämmelser, eburu Utskottet tillagt åtskilligt. Jag har hvarken inom Comitéen eller Utskottet velat motsätta mig dessa bestämmelser, i hvilkas utarbetande jag till och med deltagit, och må jag säga att jag icke kan finna dem så orimliga och befängda, som man här påstått. Nog inser flertalet af Ståndets Ledamöter att Utskottets mening blifvit af åtskillige talare förtydd. I de flesta fall har man ej begärt mera, än svaret på de frågor, som hvarje taxeringsman bör göra sig sjelf om den skattskyldiges ställning; man har icke fordrat andra upplysningar, än som äro nödvändiga för att så rättvist, som möjligt, utan inträngande i den enskildes ömtåligaste förhållanden, kunna bestämma hvars och ens bevillningsafgift på den gifna grunden af förmögenhet och sannolik inkomst. Då man funnit det besynnerligt att Utskottet föreslagit det bruks- och fabriksidkare skola lemna uppgift å beloppet och värdet af de varor, som vid bruk eller fabrik tillverkas, så tyckes man hafva glömt att i nu gällande Bevillnings-Förordning göres afseende på så beskaffade omständigheter. Dessutom är det redan nu en skyldighet att lemna enahanda uppgifter till Commerce-Collegium, och det ej blott å stämpelbara varor, utan äfven andra, och det skulle sålunda endast blifva att tillhandahålla Berednings-Comitéerna desamma. Det kan, efter min tanka, i en fabriksstad icke vara så alldeles ovigtigt att, vid bestämmandet af bevillningsafgifterna, veta, huru mycket den ene eller andre tillverkat, och hvad handeln beträffar, gäller alldeles detsamma i afseende på omsättningen, i synnerhet i fråga om minuthandlare, hvilka man ofta hör uppskatta hvarandras inkomster efter hvars och ens omsättningsbelopp. Det är också klart att, om de handla med samma slags varor, man deraf kan bilda sig ett begrepp om deras olika inkomster. För öfrigt tror jag att det skall blifva vida lättare att meddela så beskaffade uppgifter, än uppgift om inkomsten, hvilken icke bestämdt kan beräknas förr, än böckerna blifvit afslutade, då deremot en handlande äfven derförutan vet, huru mycket han omsatt.

Jag vill ej draga ut på tiden med att gendrifva alla de mot Utskottets förslag i denna del framställda anmärkningar, men nog faller det hvar och en i ögonen att Herr *Wallenbergs* påstående i fråga om 3:e punkten Litt. *b*, eller att Utskottet haft för afsigt att beskatta först ett bolags vinst

för året och sedan dess egande capital, icke är annat, än en uppenbar förtydning.

Jag tror — jag upprepar det ännu en gång — att alla de upplysningar, som genom de i §:n föreslagna uppgifter skulle vinnas, icke äro andra eller flera, än hvarje ledamot i en Taxerings-Comité måste önska att ega, för att kunna bilda sig ett tillförlitligt omdöme om de skattskyldiges inkomster, men detta hindrar icke att jag, för min del, gerna skulle se att de uppgifter, som af de enskilde böra lemnas, kunde bringas till en större enkelhet, och helst en sådan, som Herr *Björck* antydt. Att få bort alla de här föreslagne uppgifter från de skattskyldige torde emedlertid ej lyckas Utskottet, lika litet som något dylikt yrkande väl kommer att från öfriga Stånden framställas, hvadan förevarande § torde återremitteras, endast för vinnande af den största möjliga förenkling, den säkert Utskottets Ledamöter af detta Stånd skola låta sig angeläget vara att söka åvägabringa.

Herr *Lovén:* Jag vill vara kort, så mycket heldre som man nästan kan förutse resultatet af den öfver ifrågavarande § förda discussion. Då man genomläser de i §:n föreslagna bestämmelser, så kan man ej undgå att finna att de äro minst sagdt *inquisitoriska.* Vanligen hålles bouppteckning öfver en persons egendom först efter hans död, men, efter Utskottets förslag, skulle en sådan upprättas öfver hvarje skattskyldigs egendom hvarje år. Man skulle underkastas ett ordentligt financielt skriftermål. Det förefaller underligt att, då man i allt öfrigt sträfvar till frihet och enkelhet, Utskottet här velat införa tvång och mångfald; jag kan icke inse, hvarför vi här skulle pålägga oss tvångströja. De officiela uppgifter, som enligt 25 § skola lemnas till ledning vid bevillningsafgifternas bestämmande, äfvensom den skattskyldiges egen uppgift, synes mig vara för ändamålet fullt tillräckliga för taxering och debitering, och, om någon gång den enskilde skulle anse sig vara för högt beskattad, må det stå honom fritt att efter omständigheterna sådant styrka och på sådan grund söka ändring. Såsom bestämmelserna blifvit af Utskottet föreslagna, försäkrar jag, för min del, att jag heldre lemnar nyckeln till cassakistan, än underkastar mig det trassel och besvär, hvartill efterlefnaden af dessa föreskrifter skulle leda.

Herr *Rydin:* Herr *Swartz* har yttrat att enahanda uppgifter, som, enligt Utskottets förslag, skulle af Bruks- och Fabriksidkare meddelas till ledning vid bevillningens bestämmande, redan nu måste ingifvas till Commerce-Collegium;

men sistberörde uppgifter gälla endast tillverkning och värdet, men ingalunda antalet af de biträden och ständiga arbetare, de användt, eller å dagsverken, utförda af tillfällige arbetare. För öfrigt hemställer jag, huru det väl skall vara möjligt t. ex. för en arbetare i en småstad att uppgifva *beskaffenheten* af sina tillfälliga inkomster, då han än lagar en plog, än en klocka, än skor en häst, än reparerar ett hjul, än lappar en stöfvel, och allt detta kanske hvarje dag. Det faller lätt i ögonen att föreskrifter af denna beskaffenhet äro omöjliga att efterlefva och följaktligen orimliga. Jag fortsätter yrkandet om afslag å 27:e §:n.

Flere af Ståndets Herrar Ledamöter hördes instämma.

Herr *Hierta:* Jag vill endast, med anledning af Herr *Swartz's* yttrade förmodan att detta Stånd skulle blifva ensamt om beslutet att afslå förevarande §, fästa uppmärksamheten derpå att, äfven om denna förmodan skulle bekräfta sig, så att de öfriga 3 Stånden antoge Utskottets förslag, detsamma ändock komme att gå till förstärkt Bevillnings-Utskott. Men jag vill, å andra sidan, fästa uppmärksamheten på den stora fördelen att blifva qvitt den olidliga vexation, som ligger i de föreskrifter, Utskottet föreslagit, angående en mängd uppgifter från den skattskyldige, hvilkas fullkomliga borttagande just var hufvudändamålet med Bevillnings-Comitéens nedsättande. Olägenheten af ett afslag å §:n är deremot så ringa, då nyttan af alla deri omförmälda uppgifter nära nog kan reduceras till noll, att jag ej inser, hur man kan vara tveksam om hvad, som härutinnan rätteligen bör beslutas.

Discussionen förklarades slutad, och, uppå Herr Talmannens framställning, afslog Ståndet 27 § i Bevillnings-Stadgan.

Bevillnings-Stadgans § 28.

Herr *Lindeström:* Jag anhåller att § 28 måtte återremitteras, för att erhålla en redaction, som öfverensstämmer med Ståndets beslut, rörande nästföregående §.

Herr *Wallenberg:* Jag tror, att första delen af förevarande § kan antagas, sådan den nu lyder, blott med uteslutande af »§ 27», hvaremot andra delen borde helt och hållet borttagas. Motiverna för en sådan förändring förefinnas i den öfver nästföregående § förda discussion.

Herr *Wærn:* Jag tror att Ståndets Ledamöter äro alltför fåtaliga och vid denna sena timma alltför trötta, för att inlåta sig på några redactionsförändringar, och jag hemställer derföre, att såväl 28, som 29 och 30 §§, samt yttrandet, pag.

33 i Utlåtandet, angående § 29, må i ett sammanhang återremitteras.

§§ 29 oeh 30, samt det åberopade yttrandet, pag. 33 i Utlåtandet föredrogos nu jemväl.

Herr *Wallenberg:* Jag vill endast, i afseende på återremissen af 29 §:n, lägga Utskotts-Ledamöterne från detta Stånd på hjertat att söka få bort den till 10 procent af bevillningen föreslagna plikt för den enskilde person, som försummar att aflemna föreskrifven uppgift.

Discussionen ansågs slutad, hvarefter, uppå framställning af Herr Talmannen, 28, 29, och 30 §§ i Bevillnings-Stadgan, äfvensom yttrandet, pag. 33, i Utlåtandet angående § 29, återremitterades.

Plenum slutades kl. $^3/_4$ 11 e. m.

In fidem

E. G. Runeberg.

Den 15 Maji.

Plenum, kl. 6 e. m.

Ordet fördes af Herr vice Talmannen *Schwan*, i anledning af förhinder för Herr Talmannen.

§ 1.

Fortsattes föredragning af Bevillnings-Utskottets Betänkande, № 20, angående Allmänna Bevillningen.

Härvid förekommo:

Bevillnings-Stadgans § 31.

Herr *Björck:* Då Högtärade Ståndet beslutat att helt och hållet afslå den paragraf, som stadgar, att uppgifter till bevillnings-taxeringen skola af enskilda lemnas, och i den nu föredragna paragrafen ingå stadganden, som afse dessa uppgifter, torde det vara nödvändigt att återremittera den, på det den må bringas till öfverensstämmelse med de beslut, som kunna följa af berörda åtgärd. I öfrigt och då här i främsta rummet är fråga om Beredningar, hvarmed afses, att

införa en säkrare och enklare utväg att träffa de skattskyldige i afseende å de bidrag, som af dem skola utgöras, är denna fråga om Beredningar onekligen af den vigt, att den bör ådraga sig Ståndets uppmärksamhet och föranleda till yttrande om dessa anstalters lämplighet. För min del, tror jag visserligen, att det skulle kunna vara möjligt att undvika dessa serskilda taxeringar, emedan jag föreställer mig, att Beredningarne, sådana de här äro till verksamheten angifna, komma att göra föga annat, än hvad som skulle kunna uträttas af de hittillsvarande Taxerings-Comitéerna, då de ega tillgång till de upplysningar, som i en föregående af Ståndet antagen paragraf bestämmas. Jag medgifver visserligen, att de kunna vara lämpliga vid öfvergången till ett nytt beskattningssystem, men jag kan icke öfvertyga mig, att de äro så nödvändiga, att de för all framtid böra bibehållas. Jag har dock icke haft tillfälle att sätta mig in i det föreslagna vidlyftiga machineriet, som de, hvilka i Utskottet deltagit i förhandlingarne rörande detta ämne. och jag såge derföre gerna, att Ståndets Ledamöter af Utskottet ville närmare utveckla de skäl, som göra dessa Beredningar så nödvändiga, som de af Utskottet förmenas vara.

Herr *Swartz:* Utskottet, likasom Bevillnings-Comitéen, har ansett dessa Beredningar vara af den aldra största vigt för ett ändamålsenligt genomförande af förslaget i öfrigt. Man har föreställt sig att till ett noggrannt afvägande emellan medborgarne i ett samhälle af de skattebördor, som böra träffa dem, fordras ett mera omtänksamt sätt för deras bestämmande, än hitintills varit fallet. De nuvarande Taxerings-Comitéerna äro sammansatta af många personer, som under helt kort tid fullgöra taxeringsarbetet. Beredningarne åter skola bestå af endast få ledamöter, så tidigt tillsatte, att de från årets början kunna sysselsätta sig med uppgörande af det förslag till taxeringslängd, som det åligger dem att förelägga Taxerings-Comitéen. I händelse från de enskilde uppgifter skola lemnas för taxeringsförrättningarne och lemnas till den mängd, som 27:e § föreskrifver, erfordras det utan tvifvel ett ordnande af dessa uppgifter och ett utdragande ur dem af ett visst resultat, som man icke kan begära skall kunna ega rum under Taxerings-Comitéernas korta sammanvaro. Dessutom torde det behöfvas en längre tid, än för närvarande är dertill anslagen, att samla de upplysningar, som endast på enskild väg kunna vinnas och som kunna vara nödvändiga för att göra sig ett rätt omdöme om den skatt-

skyldiges förmögenhet och inkomster. Om åter de enskilde befrias från alla uppgifter till Bevillnings-Taxeringen, blir det naturligtvis desto mera nödvändigt, att det åt en Beredning öfverlemnas att, på grund af de upplysningar, som Beredningen på enskild väg kan sig förskaffa, få ett förslag till taxeringslängd uppgjordt, innan Taxerings-Comitéen sammanträder. Man har dessutom trott, att detta förslag till taxeringslängd skulle komma att med mera omtanka och samvetsgrannhet upprättas, om endast få personer dermed betroddes, enär otvifvelaktigt man känner sig ega ett större moraliskt ansvar, då några få dela ansvaret för ett arbete, än många. Man har äfven ansett, att derigenom, att Konungens Befallningshafvande eger rätt att till ordförande och föredragande i Beredningen såsom sitt ombud utse en viss person, man beredt åt det allmänna en större borgen, att dess interesse allt ifrån början skall komma att bevakas samt att större opartiskhet vid bedömandet af förhållandena medborgare emellan skall från Statens sida iakttagas, och att vid allt detta man ändock genom Beredningarne förskaffat den skattskyldige den fördel, att, då Beredningens förslag är färdigt, detsamma skall till den skattskyldiges granskning framläggas, med rätt för honom att, om han är dermed missnöjd, framställa sina anmärkningar till den Taxerings-Comité, som sammanträder inom den ort, der den skattskyldige bor, då denne är i tillfälle att antingen muntligen eller skriftligen uppgifva de skäl och styrka de förhållanden, på grund hvaraf han anser förslaget böra ändras eller ogillas, hvaremot Comitéen åter är i tillfälle att bemöta den skattskyldiges uppgifter med de upplysningar, som genom Beredningens ordförande vid tillfället äro att tillgå. Utan en sådan Beredning, som denna, gör jag mig föga förhoppning om en bättre uppskattning af den ena eller andra inkomsten hädanefter, än hittills, och jag tror derföre det vara af aldra största vigt för förslaget i sin helhet, att Riksens Ständer antaga hvad deruti är föreskrifvet om Bevillnings-Beredningarna.

Hvad särskildt beträffar den nu föredragna 31:a §, så synes intet hinder möta för dess antagande, till följd af det beslut, som Ståndet fattat angående 27:e §. Uppgifter förekomma i allt fall från de offentliga myndigheterna och då den 31:a § blott omnämner uppgifter i allmänhet, kan detta uttryck icke behöfva hänföras annat, än till sådana officiela uppgifter, hvilka högtärade Ståndet funnit böra ingå. Jag utbeder mig således, att den 31:a § måtte bifallas.

Herr *Ekman:* Jag tror, för min del, att Utskottet icke saknat skäl att föreslå, att de uppgifter, som af enskilde inlemnas för taxerings-förrättningen, skola af särskilde Comiterade ordnas och beredas, ty det måste vara svårt för de af många ledamöter sammansatta Taxerings-Comitéerna att kunna verkställa uppskattningen af all den egendom, för hvilken taxering bör påföras. Det torde derföre ock vara riktigt, att detta förberedande arbete uppdrages åt särskilda Beredningar, men då bestämmelserna i denna paragraf stå i sammanhang med den påföljande, anhåller jag att äfven om dess innehåll få yttra några ord. Der föreslås, att Bevillnings-Beredningen på landet bör utgöras af Kronofogden eller annan af Konungens Befallningshafvande förordnad person, som eger tillförlitlig kännedom om ortens economiska ställning och industriela förhållanden och hvilken skall vara ordförande och föredragande, samt två eller tre på allmän sockenstämma utsedde, i orten bosatte, personer, af hvilka under sistförlidna år bevillning inom samma socken eller pastorat blifvit erlagd efter då gällande Bevillnings-Stadgas 2:a Artikel. Tvifvelaktigt torde dock vara, om Kronofogdarnes tid tillåter dem att deltaga i Comitéer, som medföra så mycket arbete, som dessa, åtminstone första gången de äro tillsammans. Vi räkna i landet omkring 2,500 socknar och 111 Kronofogdar, till följd hvaraf således desse tjenstemän skulle nödgas hvardera i medeltal deltaga i 23 Beredningns-Comitéer. Jag tror, att detta är att af dem fordra förmycket; och dels för att vinna en närmare utredning derom, om det kan vara möjligt för Kronofogdarne att åtaga sig dessa uppdrag, dels ock emedan bestämmelserna i dessa paragrafer ega samband med de föregående, som blifvit af Ståndet ogillade, anhåller jag att paragraferna 31 och 32 måtte återremitteras.

Herr *Widell:* Jag tror icke, att dessa paragrafer stå i så oskiljaktigt sammanhang med de af Ståndet återremitterade, att icke paragraferna 31 och 32 kunna bibehållas. Jag anser, tvärtom, att de af princip böra godkännas och till och med att de äro absolut nödvändiga för systemets ordnande; och, om dessa Beredningns-Comitéer under de följande åren icke få så mycket att göra, som under det första, beror det ju af näst sammanträdande Ständer att, om de dertill eljest finna anledning, upphäfva de stadganden i Bevillnings-Förordningen, som afse Bevillnings-Beredningarnes tillvaro och verksamhet. Hvad åter vidkommer Herr *Ekmans* anmärkning om svårigheten för Kronofogdarna att deltaga i dessa bestyr, anhåller

jag att få fästa hans uppmärksamhet på några ord, som i paragrafen följa straxt efter omnämnandet af Kronofogdarne. Der står nämligen: »Eller annan af Konungens Befallningshafvande förordnad person;» hvadan således Kronofogdarne icke uteslutande äro dertill afsedde. Säkert är det dock, att det vore godt, om någon embetsman fungerade såsom ordförande och föredragande i ofta nämnde Beredningar, dels derföre. att de närmare känna ortens ställning och innevånare, dels ock emedan de ega mera vana, än enskilde, att leda förrättningarne samt handlägga dervid förekommande göromål. Jag yrkar derföre, att § 31 och, eftersom den 32 § blifvit i discussionen inblandad, äfven denna måtte af Ståndet gillas.

Herr *Renström:* Hvad Herr *Swartz* anfört i afseende på vigten deraf, att sådana Beredningar, som de här föreslagna, komma att inrättas, instämmer jag uti till alla delar och yrkar derföre, lika med honom, bifall till föreskrifterna i den nu föredragna paragrafen. Vidkommande åter Herr *Ekmans* anmärkning, så ehuru densamma visserligen icke hörer till denna paragraf, utan till den nästa, vill jag dock, eftersom den blifvit framställd, besvara den och upplysa, att det förhållandet, att Kronofogdarne äro mycket upptagne af sin tjenstbefattning, icke blifvit i Utskottet förbisedt. Tvärtom gjordes der samma anmärkning, men man invände då deremot. och hvilken invändning jag äfven gillar, att vederbörande Landshöfdingar bäst böra kunna vara i tillfälle att bedöma, huruvida desse tjenstemän kunna åtaga sig bestyret eller icke. och att, som man för öfrigt väl måste antaga, det endast kommer att blifva i det fall, att annan lämplig person på orten icke finnes att tillgå, som Kronofogdarne betungas med sådana uppdrag, det icke eller torde vara att befara, att någon svårighet kommer att uppstå genom detta stadgande. Jag tror således, att Herr *Ekmans* anmärkning i detta afseende bör förfalla.

Herr *Swartz:* Jag hemställer, om icke den 31:a § må nu få afgöras och att det tillåtes mig att sedermera yttra mig öfver den 32:a, då den blifvit föredragen. Den förra paragrafen bestämmer, nemligen *att* Beredningar skola finnas och utsträckningen samt omfånget af deras verksamhet, den sednare åter handlar om dessa Beredningars sammansättning och afser således en fråga, som kan behandlas i och för sig, oberoende af den första.

Herr *Kock:* Jag erkänner, att jag, för min del, mycket tvekat, huruvida en så beskaffad Bevillnings-Beredning, som

den här föreslagna, vore behöflig eller ej. Jag medgifver visserligen, att, om aflemnandet till taxeringsförrättningen af de i § 27 föreslagna uppgifter af Riksens Ständer beslutas, det är alldeles oundgängligt nödvändigt, att förberedande åtgärder vidtagas, innan Taxerings-Comitéerna sammanträda, enär den korta tiden för deras verksamhet icke medgifver ordnandet och granskandet af dessa uppgifters riktighet eller enlighet med verkligheten. Men för den händelse, att Riksens Ständer icke godkänna alla dessa uppgifter — hvilka jag dock, för min del, önskar åtminstone i de flesta fall, — så hemställer jag, om icke, vid sådant förhållande, dessa Beredningar må kunna undvaras. Betänklighet mot deras inrättande har ock, detta oansedt, hos mig uppstått, sedan jag af föreliggande förslag funnit, att de ledamöter, som komma att utgöra en dylik Beredning, icke ega rätt att afsäga sig detta uppdrag utan laga förfall. Det må vara sannt, att det är hvarje medborgares pligt att deltaga i handläggningen af communens angelägenheter, men jag fruktar, att, i förevarande hänseende, denna skyldighet skulle blifva af så onereuse beskaffenhet, att de personer, som underkastades densammas fullgörande, blifva nödsakade att använda en allför stor del af sin tid för detta Beredningsarbete och icke finge tillräcklig ledighet öfrig för vården om sina enskilda angelägenheter. Vi känna dessutom, huru det i allmänhet tillgår i våra samhällen. Det finnes visst många, som kunna vara villige att deltaga i de särskilda bestyren, men det är icke sällan blott några få, som draga arbetets tunga, och dessa blifva äfven slutligen så uppträttade af det communala lifvets mångahanda, att de snart på inga villkor vilja sig dermed vidare beskatta. Såsom jag i början af mitt yttrande nämnde, är jag dock tveksam om de föreslagna Beredningarnes behöflighet eller icke behöflighet, och jag vill ej eller i detta hänseende framställa något särskildt yrkande, men, i betraktande af den nu föredragna paragrafens sammanhang med den 27, tror jag likväl, att det skulle vara klokast att återremittera äfven § 31, för att af Utskottet tagas i närmare skärskådande, såsom beroende af den större eller mindre utvidgningen af föreskrifterna om de särskilda uppgifterna.

Herr *Björck:* Jag är, för min del, Herr *Swartz* tack skyldig för de upplysningar, han behagat lemna. Jag har deraf kommit till ett alldeles motsatt resultat mot Herr *Kock*. För mig visar det sig så, att, om Beredningarne hufvudsakligen afsåge att ordna de materialier, som dels genom de en-

skildes egna meddelanden, och dels genom särskilda upplysningar komma Taxerings-Comitéerna tillhanda, dessa Beredningar icke vore lämpliga, utan synes det mig då fast heldre, att en sådan skyldighet icke kan anses tillhöra ett förtroende-uppdrag utan böra tillkomma vissa gifna personer, vare sig Kronofogden på landet eller vederbörande tjensteman i stad. Om således detta hade varit Beredningarnes ändamål, skulle jag hafva motsatt mig förslaget om deras inrättande, men just derföre, att Högtärade Ståndet förklarat, att några uppgifter från de skattskyldige icke böra aflemnas till ledning vid Taxeringsförrättningarne, just derföre anser jag dessa anstalter vara på sin plats för närmare utredning af förhållandena. Utan att vidare bestrida sjelfva saken, får jag derföre nu förklara, att jag instämmer i deras mening, som anse, att på den punkt, hvarpå, efter Borgare-Ståndets beslut, saken sig befinner, Bevillnings-Beredningar äro alldeles nödvändiga. Jag godkänner således paragrafens innehåll, ehuru jag visserligen tror, att de sålunda uppkommande nya communalbestyren blifva kännbara, besvärliga och tunga nog för de personer, som kallas till ledamöter i Beredningarne, men just derigenom, att valet af dessa personer öfverlemnas directe åt Konungens Befallningshafvande, föreställer jag mig, att detta val kommer att träffa sådana medborgare, som ega särskild kännedom om individernas ställningar och förhållanden samt att derföre deras möda och bemödande egentligen och hufvudsakligast blir att derom med hvarandra samspråka, och att följaktligen deras besvär ej kommer att blifva af den nedtyngande materiela beskaffenhet, som synes mig skulle blifva följden, om Utskottets förslag i sin helhet antoges. Det är alltså blott för den händelse, att Borgare-Ståndets beslut *icke* blir Riksens Ständers, som jag anser, att dessa Beredningar utan nödtvång icke böra inrättas, hvaremot jag i annat fall godkänner förslaget, efter den af Herr *Swartz* gjorda utredning, och då jag ej eller kan förneka, att Herr *Swartz* har rätt deruti, att hvad i den föredragna paragrafen förekommer om de särskilda uppgifterna gerna kan hänföras till sådana uppgifter, som 26:e § omförmäler, finner jag också icke eller nödvändigt att, som jag förut önskat, någon återremiss eger rum, hvarföre jag återkallar mitt yrkande i denna del och anhåller om proposition på bifall.

Herr *Hierta:* Sedan jag anmälde mig att få ordet, har jag blifvit förekommen af Herr *Björck*, hvad beträffar föreskriften i första delen af denna 34 §, rörande Bevillnings-

Beredningarnes tillämnade åligganden att samla och ordna de aflemnade taxeringsuppgifterna, i hvilket hänseende jag, lika med Herr *Björck*, anser, att dessa bestyr böra öfverlemnas åt särskildt aflönade tjenstemän, emedan jag tror det vara en regel, som bör följas i den offentliga verksamheten om machineriet skall gå väl, att man icke bör belasta enskilde medborgare med så många och betungande communaluppdrag, att de få afsmak för en institution, som dock blifvit inrättad till frihetens och sjelfbeskattningens betryggande. Vidkommande åter Beredningarnes skyldighet att föreslå de särskilda bevillningsbeloppen, hvarom § vidare förmäler, kan jag icke instämma med Herr *Björck*. Vi märka nemligen af den nästföljande 32:a §, att hvarje Bevillnings-Beredning bör bestå af 3, högst 4, personer, och man kan ej vänta af dessa, att de alla skola hafva tagit den lifliga del i samhällslifvets förhållanden, att de ega en närmare kännedom om de skattskyldiges tillstånd, förmögenhet och inkomster. Och om de icke hafva detta, hvartill skall då Beredningen tjena? Jag tror deremot, att det just är med afseende å möjligheten att vinna en så beskaffad detailkunskap, som Taxerings-Comitérna väljas talrikare och bland de olika corporationerna. Och då dessa Comitéer äro oförhindrade att fördela sig på afdelningar och att inrätta sin arbetsordning så, att de först agera i form af Beredningar och sedermera sammanträda *in pleno* och besluta, på förslag af de särskilda afdelningarne, kan jag icke finna, hvarföre, genom inrättande af Bevillnings-Beredningar, man skall tillskapa två institutioner, som göra machineriet tyngre, än det behöfver vara. Jag kan således icke finna något tillfredsställande skäl att göra de ifrågakomna inrättningarne stadigvarande, och jag tror för visso, att man deremot bör förenkla hela machineriet så mycket, som möjligt. Jag anser derföre, att 31:a §, utan skada, kan afslås.

Herr *Rinman, F.:* Om för taxeringarnes underlättande det skall vara nödvändigt att en Beredning föregår Taxerings-Comitéens sammanträdande, torde det vara alldeles oundgängligt att hålla dess verksamhet skarpare afskild från Comitéens göromål, än som skulle ske genom arbete på afdelningar. I Stockholm gick det för några år sedan så till, att Taxerings-Comitéen fördelade sig i sex afdelningar, af hvilka hvar och en tog en viss del af staden, hvarefter alla afdelningarne sammanträdde *in pleno* för att granska och besluta om de sålunda uppgjorda särskilda förslagen. Detta gick

ganska bra i början, emedan man rättade sig efter afdelningarnes framställningar, men snart vidhöll man dem ej längre och frångick dem småningom helt och hållet, och man fann således, att afdelningarnes möda tjenade till intet. Med denna erfarenhet för ögonen, fruktar jag äfven, att icke eller Beredningarnes förslag komma att blifva beståndande. Om likväl af dem något verkligt resultat skall kunna vinnas, anser jag, lika med Herr *Björck*, att en stadigvarande person bör vid dem tillsättas, för att under hela årets lopp samla och ordna de upplysningar, som erfordras, och då det torde vara nyttigt att Utskottet får tillfälle att taga i öfvervägande hvad under discussionen inom Ståndet i denna del förekommit, tror jag det vara bäst, att paragraphen blir till dess förnyade behandling återremitterad, i hvilken syftning jag således anhåller att Herr Talmannen måtte framställa propositionen.

Herr *Wærn:* Jag kan icke finna, hvartill en återremiss skulle tjena, om man icke har någon egentlig anmärkning att göra emot sjelfva stadgandet. Mig synes, som om Utskottet delat rätt emellan 31:a och 32:a §§, då den 31:a § bestämmer, *att* Beredningar skola finnas, och den 32:a, *huru* de böra sammansättas. Om man nu anser nyttigt, att Beredningar finnas, bör man väl ock bifalla den del af förslaget, som sådant stadgar, för att sedan kunna tillse sammansättningen. Med Herr *Hierta* är jag af alldeles skiljaktig mening i fråga om fördelen af Taxerings-Comitéernas talrikhet samt afdelningsarbetets lämplighet. Erfarenheten har nogsamt bevisat, att ju flera personer hafva att göra med en sak, desto säkrare kan man vara att ingenting blir gjordt, och grunden är äfven lätt att finna, ty på ju flere ett ansvar fördelas, destomindre blir det och desto mindre kännes det för hvar och en särskildt, och ju talrikare en samling är, desto svårare blir den sammanhållning, af hvilken hvarje gemensamt arbete måste vara beroende. Jag anser derföre, för min del, att de bestämmelser, som förekomma i den nu föredragna 32:a §, äro principenliga samt riktiga, och tillstyrker jag derföre deras antagande.

Herr *Lindeström:* Jag kan icke neka, att det machineri, hvars verkande delar bildas af Bevillnings-Beredningarne och Taxerings-Comitéerne, är både tungt och invecklad, men jag tror likväl, att det blir nästan nödvändigt att nu under öfvergången, då all fast egendom på landet skall undergå ny värdering, Beredningar finnas, som undangöra detta arbete, emedan all anledning är för handen att Taxerings-Comitéerna

eljest icke medhinna ett så vidlyftigt bestyr, särdeles när man betänker, att flera personer icke arbeta så fort, som få; och ehuru jag visserligen hyser den förhoppningen, att i en framtid dessa Beredningar skola blifva öfverflödiga, anser jag, af anförda skäl, dem för närvarande likväl behöfliga, och anhåller derföre om bifall till den 31:a §.

Herr *Widell:* Beredningsbestyren komma visserligen att i större communer blifva ganska betungande för det fåtal personer, som skola dermed sig befatta, samt särdeles för Ordföranden; och inom Utskottet väcktes äfven förslag derom, att remunerera såväl Ordförande, som ledamöter, men om detta hade blifvit antaget såsom grudsats, skulle säkerligen hela förslaget hafva fallit, till följd af de stora summor, som måst användas för ändamålet. Om man således vill sjelfva saken — och det hoppas jag, att Borgare-Ståndet vill — måste man af nit för densamma ock gratis åtaga sig detta bestyr. Då jag likväl befarar, att denna paragraf kan blifva återremitterad eller afslagen, tillåter jag mig, till förekommande deraf, att fästa uppmärksamheten vid fördelen af de två instancerna, hvilkas olämplighet Herr *Hierta* antydt. De göra nemligen taxeringsuppgifterna till en stor del öfverflödiga, ty, om Beredningarne i första rummet upprätta förslag till taxering och detta förslag blir tillgängligt för de skattskyldiga, hvilka sedan inför Taxerings-Comitéen kunna anmärka de möjliga misstagen och bristerna deri, blifva derigenom de uppgifter, som Utskottet föreslagit och Ståndet afslagit, nästan alldeles obehöfliga. Det torde derföre vara skäl antaga den 31:a §, hvarå jag anhåller om proposition.

Herr *Rudling:* Med kännedom om det sätt, hvarpå de nuvarande Taxerings-Comitéerna fullgöra sitt uppdrag, torde man få erkänna, att en förändring är synnerligen önskvärd, och jag vill gerna tro att de föreslagna Bevillnings-Beredningarne skola bidraga till en förbättrad taxering. De nya Taxerings-Comitéerne, ehuru bestående af färre ledamöter, än nu varande Taxerings-Comitéer, skola utgöras af minst 9 personer, stundom flere, och så många behöfvas väl icke för att i första hand granska inkomna uppgifter och, med ledning af dem, bereda taxeringen medelst upprättande af förslag till de bevillningsbelopp, som böra påföras de skattskyldige. Skall ett sådant förslag blifva nöjaktigt, måste det noga granskas och den ene personens taxering jemnföras med den andres samt nödiga jemnkningar derefter ske. Ett sådant arbete åstadkommes lämpligast af ett färre antal personer; den mo-

raliska ansvarigheten skall af hvarje af dem då kännas allvarligare och de skola bemöda sig om sådan noggrannhet, att deras förslag icke varder af Taxerings-Comitéen casseradt — derigenom blifver arbetet för Taxerings-Comitéen i högst betydlig mån underlättadt — ty det är vida lättare att granska ett uppgjordt förslag, än att omedelbart upprätta ett nytt förslag. Jag yrkar bifall till ifrågavarande punkt.

Herr *Hierta:* Jag vill ej vara envis i min åsigt, men kan dock icke underlåta att nedlägga min reservation mot ett oinskränkt antagande af den sats, som Herr *Wærn* framställt, att ju flera deltaga i ett arbete, desto sämre går det, ty då skulle det stå rätt illa till med våra Utskott, hvilka äro ganska talrika, och värst med Bevillnings-Utskottet, som är det talrikaste af alla. Egentliga skälet till min tanke, att Beredningarne icke kunna komma att medföra åsyftadt gagn, ligger emedlertid deruti, att tiden icke torde medgifva dem att lemna Taxerings-Comitéerna formliga betänkanden, i hvilka motiverna för den påförda beskattningen finnas utredda. Det blir således blott en naken ziffra, som Taxerings-Comitéen i hvarje fall får emottaga, och då Beredningarne och Taxerings-Comitéerna icke hafva tillfälle att muntligen med hvarandra conferera, tror jag, att ändamålet vinnes lättare derigenom, att Taxerings-Comitéerna arbeta på afdelningar samt att de ledamöter, som gjort det första förslaget, på det gemensamma sammanträdet deltaga i discussionen och försvara det.

Öfverläggningen var slutad, och § 31 bifölls.

§ 32.

Herr *Björck:* Jag har att emot denna paragraf framställa en anmärkning, som, obetydlig i och för sig, dock är af vigt för det samhälle, jag tillhör. Här talas om grunden för röstberäkningen, och det säges, att i öfriga städer, utom Stockholm, Beredningsledamöterna skola utväljas inför Magistraten af de på sockenstämma röstberättigade och efter samma grund för röstberäkningen, som der är gällande. Nu förhåller det sig så i Götheborg, att flera församlingar finnas, hvilka hafva olika rösträtt: I domkyrkoförsamlingen röstas t. ex. efter capita och i andra efter bidraget till kyrkan. Jag tror, att det vore lämpligare, om vid ett sådant val, som detta, någon annan grund antogs för valrättens utöfvande, och jag skulle då vilja föreslå, att en allmän omröstning *per capita* infördes, som torde vara rätt billig, då det gäller en beskattning, hvilken drabbar alla. Hvad saken i öfrigt beträffar, skulle jag

helst se, att i dessa Beredningar funnes åtminstone en stadigvarande tjensteman. Det är visserligen stadgadt, att Kronofogden på landet skall vara ordförande i dessa Comitéer, men att detta ej kan låta sig göra, har redan blifvit anmärkt af Herr *Ekman*, och detta ligger äfven klart för ögonen, då socknarnas antal i Riket äro 2,490 och många socknar sönderfalla i flera district. I allmänhet torde äfven den tid, som är åt Beredningarne för deras verksamhet anvisad, blifva ganska kort, emedan det vanligen drar långt om, innan mantalslängderna blifva färdiga samt mycken tid dessutom åtgår att derefter ur dessa längder göra *de* särskilda utdrag, som erfordras. Det är således fara värdt, att Beredningarne icke hinna sitt arbete färdigt inom den nödiga tiden. Det är emellertid mycket tänkbart och vore särdeles lämpligt, om för städerna det kunde bestämmas, att en särskild tjensteman skulle tillsättas med åliggande att tillika vara ledamot i Beredningen. Så är brukligt i flere länder, och för den continuitet, som det är af nöden att upprätthålla, är äfven detta bruk mycket lämpligt. Att för detta ändamål på landet tillsätta 2,490 tjenstemän, medger jag dock vara nära nog lika omöjligt, som att Kronofogdarne skulle kunna hinna att deltaga i alla Beredningarne. Då emellertid ett visst misstroende till detta stadgande uttalats och tvifvel gjort sig gällande om dess practiska utförbarbet, torde det icke vara ur vägen att en återremiss eger rum, på det att Utskottet må taga i närmare betraktande och tillse, om icke i *städerna* en viss tjensteman skulle kunna tillsättas såsom ständig ledamot i Beredningarna. I allt fall qvarstår den anmärkta bristen i bestämmelsen om grunden för valet, och således utgör äfven detta motiv skäl för den återremiss, hvarom jag anhåller.

Herr *Swartz:* I allmänhet har den önskan hos Utskottet gjort sig gällande, att söka göra föreskrifterna så generella, som möjligt. Då fråga förevar om tillsättande af ledamöter i Beredningarne, och sedan majoriteten inom Utskottet föredragit att låta valet på landet försiggå på sockenstämma, i stället för att, såsom Bevillnings-Comitéen föreslagit, låta det förrättas af sockennämnden, fann väl Utskottet det vara enklast att äfven detsamma bestämdes för stad, men då mötte deremot den omständigheten, att i några få städer, och särskildt i Götheborg, sådana allmänna economiska angelägenheter, som denna, icke behandlades på sockenstämma, utan på Rådhuset. Med derpå fästadt afseende, beslöt då Utskottet

föreslå, att valen i stad skulle ske inför Magistraten, men af de på sockenstämma röstberättigade, och efter samma grund för röstberäkningen, som der är gällande; troende sig Utskottet sålunda hafva undanröjt all svårighet för bibehållande i sjeltva verket af samma valrätt för stad och land, äfvensom någon tvätydighet eller otydlighet i bestämmelsen icke borde kunna ega rum, då densamma refererar sig till den allmänna Sockenstämmo-Förordningen. Den rösträtt, som är gällande inom den Tyska församlingen i Götheborg, utöfvas visserligen icke i sådana ärenden, som detta, utan endast i frågor, som angå kyrkans economie och kyrkosamfundets inre angelägenheter. Jag tror derföre, att bestämmelsen, långt ifrån att vara missledande, snarare är den mest allmängilltiga, som man torde kunna påträffa.

Då Utskottet föreslagit, att hvarje Bevillnings-Beredning bör i stad bestå af 3, högst 4, personer, nemligen en af Konungens Befallniugshafvande till Ordförande och föredragande förordnad Magistrats- eller annan härtill lämplig person samt två eller tre inom Beredningsdistrictet boende personer, och på landet af Kronofogden eller annan af Konungens Befallningshafvande förordnad person, hvilken skall vara Ordförande och föredragande, samt två eller tre i orten boende personer, så har Utskottet just velat lemna utvägen öppen att få förordnad till Ordförande och föredragande den person inom stadssamhällena, som befinnes lämpligast för detta bestyr. Långt ifrån således att söka hindra den författningens continuitet, som skulle ega rum derigenom, att en och samma person under längre tid är fästad vid dessa göromål, har man just åsyftat detta, och då det är svårt att uppställa en bestämd föreskrift, som passar in på förhållandena i alla städer, tillåter jag mig hemställa, om icke det stadgande, som här blifvit föreslaget, uppfyller just det ändamål, hvartill man syftar.

Bevillnings-Comitéen trodde äfven, att Kronofogdarne i de flesta fall skulle vara de tjenligaste personer att leda Beredningarnes verksamhet, och derföre nämnde äfven Comitéen Kronofogden specielt, tilläggande dock »eller annan af Ko»nungens Befallningshafvande förordnad person», för den händelse, att Kronofogden icke vore för uppdraget passande eller att hans öfriga bestyr icke medgåfve detta ökande af göromålen. Olika meningar hafva dock yppats hos Landshöfdingarne sjelfva i afseende å lämpligheten att åt Kronofogden

lemna detta uppdrag, och Ordföranden i Bevillnings-Utskottet, bland andra, trodde sig icke kunna dermed betunga dem. Bevillnings-Comitéen inhämtade likväl icke blott Lands-Kamererares, utan äfven Kronofogdars mening om detta stadgande, och fick Comitéen deraf anledning tro att det ingalunda vore omöjligt för Kronofogdarne att utföra detta bestyr. Just de resor, som Kronofogden i början af året företager i och för uppbörden, underlätta för honom möjligheten att inhämta de flesta af de upplysningar, som behöfvas för att bereda ifrågavarande förslag, och derföre kunna äfven hans göromål gå hand i hand med hvarandra. Min öfvertygelse är ock den, att i de flesta fall tjenstemän på landet, som i stad, böra åläggas dessa bestyr. Bäst vore utan tvifvel, om man kunde fästa skyldigheten vid någon viss class af tjenstemän, men deremot uppställa sig för närvarande många hinder, och, under för handen varande förhållanden, vet jag verkligen ej, på hvad annat sätt, än som skett, man lämpligen skulle kunna föreslå ordnandet af dessa Beredningar och deras verksamhet, ej heller har jag i de yttranden, som här förekommit, funnit någon bestämd anvisning på bättre utvägar. Ur mantalslängden, så snart den är utskrifven, åligger det, enligt 37 §, vederbörande tjensteman att till Beredningens Ordförande allemna utdrag, uppställda i sådan form, att Beredningen kan i dem införa bevillningsbeloppen och taxeringsvärdena. Mantalslängden hinner ej att på sockenstämman genomgås och gillas förr, än längre fram, och derföre kan icke Beredningen afsluta sitt arbete förr, än den justerade mantalslängden kommit Beredningen tillhanda, men då har Beredningen blott att tillse om ändringar i Beredningens längd behöfva göras eller tillägg. Jag kan emellertid ej se, att på bättre sätt kan påskyndas Beredningens arbete, än att låta detsamma börja så tidigt på året, som möjligt, ehuru det ej kan afslutas förr, än längre fram och näst före Taxerings-Comitéens sammanträde. Jag hemställer derföre, om icke Ståndet, utan afseende på de under discussionen gjorde invändningar, skulle behaga godkänna denna paragraf, ty den har verkligen varit så mycket afhandlad både inom Bevillnings-Comitéen och i Utskottet, att jag icke tror det vara möjligt för Utskottet att komma till ett bättre förslag. Jag anhåller om proposition å bifall.

Herr *Palander:* Den enda framställning, jag vid denna paragraf skulle vilja göra, har redan blifvit anförd af Herr *Björck*. Den angick sättet för val af ledamöter i Beredning-

garne; i hvilket hänseende Herr *Björck* önskade, att uttrycken skulle ändras derhän, att valen borde ske genom omröstning *per capita* inför städernas Magistrater. Jag delar i allo denna mening, likasom jag äfven med den värde talaren förenar mig i hans yttrande om angelägenheten att Beredningarnes fåtalige ledamöter erhålla ett högst behöfligt biträde i sina göromål af en eller annan tjensteman. Men då det måste vara communens ensak att bestämma det sätt, hvarpå denna persons arbete anses böra godtgöras, önskar jag i den nu föredragna § ingen annan förändring, än den af Herr *Björck* antydda, rörande valsättet; och instämmer jag, för sådant ändamål, uti hans yrkande om återremiss.

Herr *Ditzinger:* Jag är visserligen öfvertygad, att de föreslagna Bevillnings-Beredningarne komma att göra mycken nytta samt bidraga till en rättvis fördelning af de skattskyldiges bördor, men jag tror dock, att uppnåendet af detta syftemål mycket beror på deras sammansättning och att detta särskildt gäller för hufvudstaden. I de mindre städerna är det lätt för tre eller fyra personer att ega den kännedom om innevånarnes economiska ställning, att de kunna uppgöra ett någorlunda rättvist förslag. I Stockholm deremot, med en större folkmängd, är förhållandet olika. Om, enligt detta förslag, fyra personer skulle utväljas inom samma församling och för opartiskhetens skull komma att utgöras af t. ex. en husegare, en handlande och tvänne handtverkare, så är förhållandet, att, fastän de bo inom samma församling, de ändock icke hafva någon säker eller ens approximativ kunskap om öfriga församlings-medlemmars vilkor och inkomster, för att föreslå den på taxering beroende bevillningsafgift, som hvarje skattskyldig inom districtet anses böra utgöra. Deremot torde de olika yrkenas medlemmar, om ock boende på spridda ställen, om hvarandras materiela ställning ega en närmare kännedom. Till följd deraf, skulle ock, enligt mitt förmenande, Bevillnings-Beredningarne komma att utöfva långt större nytta, om de särskilda yrkenas medlemmar finge till ledamöter i Beredningarne utvälja dem, för hvilka de hyste förtroende. Jag tror, att genom en skattelista, sålunda uppgjord, en rättvisare proportion emellan verklig inkomst och deremot svarande bevillning skulle blifva iakttagen. Detta är för öfrigt något, som redan practiserats i Stockholm i ett enskildt fall. Såsom ledamot i en Taxerings-Comité, hade jag sålunda tillfälle att se en sådan skattelista, der ett visst yrkes med-

lemmar blifvit taxerade af andra till yrket hörande personer, och denna lista tillvann sig mycket förtroende inom Taxerings-Comitén. Då i den nu föredragna paragrafen föreskrifves, huru Bevillnings-Beredningarne i Stockholm böra tillsättas, hemställer jag, om det icke vore lämpligast att denna paragraf till Utskottet återremitteras, så att för Stockholm antingen kunde bestämmas ett annat valsätt, ungefärligen öfverensstämmande med det, jag tagit mig friheten att framställa, eller ock att det lemnas hufvudstadens innevånare öppet att sjelfve besluta, huru deras Bevillnings-Beredningar böra sammansättas.

Herr *Björck:* Herr *Swartz* har förklarat, att med uttrycket om grunden för röstberäkningen i enskilda fall afsetts dess öfverensstämmelse med hvad den allmänna Sockenstämmo-Förordningen föreskrifver, men, vid sådant förhållande, kunde väl meningen hafva uttryckts på detta sätt och icke såsom nu, då man hänvisat till de särskilda valsätt, som inom olika städer äro gällande. Jag finner således i sjelfva denna förklaring en anledning till återremiss, på det att uttrycket må blifva adæqvat med meningen. Men hvad sjelfva saken vidkommer, har jag dock den anmärkning att göra, att, då i min hemort man icke uppgör röstlängd för något beslut i enlighet med Sockenstämmo-Förordningen, skulle det alltså blifva nödvändigt att för ifrågavarande ändamål en särskild röstlängd upprättades, hvilket, som man vet, icke kan ske utan ett ganska vidlyftigt arbete. Det är dock orimligt att blott för ett sådant val, som detta, underkasta en tjensteman ett så stort besvär. Det skulle dock icke kunna undvikas, utan, likasom för Tyska församlingen, en särskild röstlängd uppgöres hvarje år, så skulle Mantals-Commissarien hädanefter nödgas att utarbeta tvänne längder, nemligen en för Tyska församlingen och en gemensam för dessa valen. Det är således, skulle jag tro, icke utan anledning, som jag å saken fästat uppmärksamhet, och jag kan ej heller finna, att något äfventyr skulle uppkomma genom att till grund för valen lägga omröstning *per capita.* Med åberopande i öfrigt af hvad Herr *Palander* i ämnet anfört, fullföljer jag min anhållan om återremiss.

Herr *Wærn:* Mig synes, att det skulle vara lämpligt att vid dessa val bestämma samma grunder för deras förrättande, som vid förra Riksdagen beslöts, i fråga om Riksdagsmannaval, så att det finge bero på hvar och en församling, som önskade ett annat valsätt, att detsamma besluta och få

det gällande genom Kongl. Maj:ts sanction. För att detta förslag måtte tagas i betraktande af Utskottet, anhåller jag om återremiss. Jag kan för öfrigt icke undertrycka den åsigten, att hela detta sätt att få den bästa möjliga sammansättning af Beredningen utgör den svåraste punkten i hela bevillningsbetänkandet, då samvetsgranna personer alltid vilja göra hvad de företaga sig efter bästa förmåga, men när de finna att den anslagna tiden icke är tillräcklig, så att de måste, som man säger, slumpa, blefve följden den, att de, heldre, än att göra sig skyldige till möjliga orättvisor, likasom de nu varande Taxerings-Comitéerna, taga det gamla, då de icke hinna göra tillräckliga efterforskningar för alla personer. Det enda möjliga och lämpliga sättet att bereda rättvisa i bestämmelserna är, efter min öfvertygelse, att en stadigvarande tjensteman tillsättes, som under hela året sysselsätter sig med att inhemta och samla upplysningar.

Herr *Lindeström:* Jag kan icke neka, att det förslag, som Bevillnings-Comitéen, uti 37 § af dess Betänkande, framställt, synes mig förenadt med stora fördelar. Comitéen har nemligen ansett, att ledamöterna i Bevillnings-Beredningarne borde tillsättas af Communal-Styrelserna, på landet af Sockennämnden, och i stad af de Äldste; men detta förslag mötte så starkt motstånd i Bevillnings-Utskottet, att det icke var möjligt att genomdrifva det. Alla, som representerade landet, förklarade enstämmigt, att Sockennämnderna, i allmänhet taget, voro så illa sammansatta, att man icke åt dem kunde lemna förtroendet att tillsätta personer för ett uppdrag af den vigt, som det ifrågavarande; och städernas målsmän inom Utskottet påstodo äfvenså, att förhållandet var alldeles detsamma med städernas, särdeles de mindre städernas Äldste. Detta var anledningen, hvarföre Utskottet, efter långa öfverläggningar, kom till det resultat, som paragrafen i denna del utvisar, att nemligen öfverlemna åt communen i sin helhet att utse Beredningarnes ledamöter. Det må visserligen vara sannt, hvad Herr *Björck* invändt, att förslaget i sin tillämpning kan möta någon svårighet i, t. ex., Götheborg, men jag tror ej, att man, för en enda stads skull, bör ändra ett stadgande, som är så lyckligt funnet, att det kan tillämpas i de öfriga, och den allmänna Sockenstämmo-Förordningen får väl för öfrigt lof att gälla för Götheborg, likasom den gäller för alla andra städer. Deremot kan jag ej annat, än uttrycka min stora förundran öfver den anmärkning, som

Herr *Ditzinger* framställt, då han vill öfverlemna dessa val åt de särskilda corporationerna. Vi hafva ändtligen en gång lyckligt sluppit ifrån classernas inflytande, och huru Herr *Ditzinger*, som, efter reformens tillvägabringande, sjelf upprunnit ur folkets gemensamma vilja, kan önska att ånyo sätta lif i dessa classer, är, i sanning, förvånande, och vore för öfrigt det olycksaligaste, som skulle kunna hända. Jag protesterar emot denna återgång, och jag hoppas för visso att framställningen icke må vinna någon genklang inom Representationen. För att återgå till sjelfva saken, så, och ehuru någon svårighet kan vara förbunden med det förslag, som Bevillnings-Utskottet här framställt, tror jag dock, att det är det enda möjliga, som kan leda till något lyckligt resultat, hvarföre jag anhåller, att den 32 § måtte af Ståndet gillas.

Herr *Ditzinger:* Icke mindre, än Herr *Lindeström*, är jag emot upplifvandet af de gamla classernas befogenhet, men jag tror dock ej, att man, för blott ett namns skull, bör förbise särskilda förhållanden, som för vissa ändamål kunna vara af nytta. Då Borgare-Ståndet afslagit den paragraf, som bestämmer, att uppgifter till taxerings-bevillningen skola af enskilda lemnas, är således hvad, som här erfordras, en noggrann kännedom om individernas inkomster, och det torde icke kunna nekas, att denna kännedom icke kan vinnas på något sätt bättre, än genom dem, som tillhöra hvarje metier. Om jag nemligen tänker mig, att grosshandlande välja fyra grosshandlande, är det ju naturligt att desse skola bättre känna till grosshandlandenas ställning i allmänhet, än om man, t. ex., i Storkyrkoförsamlingen skulle till ledamöter i Districtets Beredning utse en grosshandlare, en husegare och tvänne handtverkare, hvilka måhända icke ens till namnet känna de personer, hvilkas economiska förhållanden de böra bestämma; och sammalunda är förhållandet i hvilket yrke, som helst. Jag håller således före, att man, af rädsla för ett politiskt spökelse, ej bör undandraga sig hvad, som visar sig vara practiskt lämpligt och utförbart, hvarföre jag fortsätter mitt yrkande om återremiss i den af mig angifna syftning.

Herr *Blanche:* Jag anhåller att få förena mig med Herr *Björck*, synnerligen deruti, att omröstning *per capita* måtte läggas till grund för val af ledamöter i de särskilda Bevillnings-Beredningarne. Det är just den olika röstberäkningen i hufvudstaden, som utöfvat ett döfvande inflytande på församlingens interesse för sockenstämmans förhandlingar; och äfven

detta oansedt skulle, om en graderad röstscala antoges såsom norm, några få personer med större förmögenhet med lätthet kunna commendera valen öfver och emot flertalet af innevånarne. Denna oformlighet, hvars undvikande för den allmänna andans lifaktighet är mera vigtigt, än man tror, i communala frågor i allmänhet, är af en större vigt att förebygga i en fråga af en så grannlaga natur, som den förevarande; hvarföre jag instämmer med dem, som yrkat paragrafens återremitterande till förnyad behandling af Utskottet i sålunda antydd riktning.

Herr *Ekman:* Jag tror, för min del, att den största svårigheten vid den föreslagna Bevillnings-Stadgans tillämpning ligger i ett nöjaktigt ordnande af Bevillnings-Beredningarnes verksamhet, ty, lika med Herr *Wærn*, håller äfven jag före, att lång tid och mycket arbete erfordras, om deras ledamöter skola på ett samvetsgrannt sätt uppfylla sina åligganden. Hittills har dock, efter hvad mig synes, discussionen mest afsett Beredningarne i städerna. Det torde dock icke böra lemnas ur sigte, att på landet besväret är lika stort, om icke större, för dess Beredningar, hvilka vanligen omfatta vidlyftigare district, och om i städerna continuitet är önskvärd att iakttaga, måste den således vara ännu mera behöflig på landet. Då jag förenar mig med dem, som yrkat återremiss, tillåter jag mig derföre uttrycka den önskan, att Bevillnings-Utskottet särskildt måtte afse, om icke för Bevillnings-Beredningarne på landet må kunna så ordnas, att äfven der continuitet i förhållandena tillvägabringas.

Öfverläggningen var slutad, och § 32 återremitterades.

§ 33.

Bifölls.

§ 34.

Herr *Björck:* Det synes mig vara en väl långt drifven sparsamhet, då man, såsom här blifvit föreslaget, vill återfordra från Beredningens Ordförande och ledamöter de exemplar, som af dem under deras göromål begagnats. Om de satt sig in i saken och noggrannt genomgått förordningen, torde det vara temligen obehagligt för deras efterträdare att mottaga de brukade exemplaren. Jag anser derföre, att slutet af paragrafen, som innehåller föreskrift härom, bör utgå, hvaremot jag i öfrigt icke har något emot innehållet att anmärka.

Herr *Swartz:* Det är naturligtvis af sparsamhet, som

den anmärkta delen af paragrafen blifvit så affattad, som den här lyder. Inom Utskottet uttalades nemligen mycken tvekan i afseende å tillåtelsen att gratis utdela ifrågavarande Förordning, i betraktande af det stora antal exemplar, som skulle komma att dertill erfordras. Derföre har ock här dels blifvit föreslaget, att icke alla formulaire skulle bifogas de exemplar, som sålunda utdelades, utan endast den del deraf, som af Beredningen och de skattskyldige begagnas, dels ock detta sista tillägg blifvit gjordt. Jag tror äfven, att man väl kan låta detsamma qvarstå till förekommande af en årlig, alltför stor, utdelning af exemplar; men måhända §:n kan behöfva förtydligas, så att det synes, hvarifrån Konungens Befallningshafvande har att bekomma de exemplar, som genom Konungens Befallningshafvandes försorg skola vederbörande tillställas. Jag bör nämna, att Bevillnings-Comitéen ansett, att Riksgälds-Contoiret borde vara denna myndighet; och önskar jag, till följd häraf, återremiss af denna paragraf, på det att i densamma måtte inflyta, att Konungens Befallningshafvande eger från Riksgälds-Contoiret requirera det antal exemplar, som till utdelning är erforderligt.

Discussionen var fulländad, och § 34 blef till Utskottet återremitterad.

§ 35.

Herr *Swartz:* Det torde vara naturligt, att, till följd af Ståndets, i afseende å § 27, fattade beslut, den nu föredragna §:n till Utskottets förnyade behandling återförvisas; och tillåter jag mig derföre hos Herr Talmannen anhålla om proposition å återremiss af § 35.

Något vidare förekom ej, och § 35 återremitterades.

§ 36.

Bifölls.

§ 37.

Herr *Billström:* I denna § föreskrifves, att den sednast upprättade mantalslängden, hvilken vid föreslående af bevillningsafgifternas belopp bör följas och tjena Bevillnings-Beredningen till ledning, skall för sådant ändamål aflemnas till Ordföranden i Beredningen; men inom hvilken tid detta aflemnande bör ega rum, finnes här icke närmare bestämdt. Det heter endast, att det skall ske, så snart längden blifvit i föreskrifven ordning granskad. Går man nu till Utskottets förslag till Förordning, angående mantals- och skattskrifningarne, hvilket finnes bifogadt detta Betänkande, ser man af dess

10 §, att mantalslängdens granskning ej kan antagas vara verkställd förr, än under loppet af April månad. Det skulle således inträffa, att berörda längd ej komme Beredningens Ordförande tillhanda förr, än vid nyssnämnde månads slut, då Beredningens göromål borde vara undanskötta. Val till ledamöter i Bevillnings-Beredning skall nemligen, enligt Bevillnings-Stadgans 33 §, förrättas före Januarii månads utgång, och dess arbeten böra omedelbart derefter taga sin början. Då nu, enligt den förevarande 37 §, ett så långt uppehåll, som ända till slutet af April, kan komma att ega rum, innan den justerade mantalslängden blifver Beredningen tillställd, så skulle följaktligen Beredningen ända till dess vara satt ur all egentlig verksamhet. I slutet af April månad böra Taxerings-Comitéerna kunna börja sina arbeten, så vida taxeringsförrättningarne skola hinna att före Junii månads utgång afslutas. Det torde således befinnas nödvändigt, att en bestämd tid i 37 § utsättes för mantalslängds aflemnande till vederbörande Bevillnings-Beredning, och jag tillåter mig, i detta afseende, föreslå början af Februarii månad.

För öfrigt stadgas i sista momentet af nu föredragna §, att, om skiljaktiga meningar inom Beredningen sig yppa, skall, när rösterna utfalla lika, den mening, som Ordföranden biträdt, blifva gällande. Denna föreskrift kan visserligen hafva skäl för sig, men jag förmår ej inse, hvarföre olika, ja alldeles motsatta grunder för bestämmandet af votum derigenom skola fastställas här och i Taxerings- samt Pröfnings-Comitéerna. Om man jemnför 54 §, som handlar om röstberäkningen i Taxerings-Comité, befinnes, att, om rösterna der utfalla lika, skall den mening tjena till efterrättelse, som länder till den skattskyldiges förmån. Vid Pröfnings-Comitéens öfverläggningar deremot gäller i slikt fall den mening, som för det allmänna är förmånligast. Det är, för mig åtminstone, icke möjligt att inse motiverna till dessa olika och sinsemellan stridiga röstberäkningar, och det skulle tvifvelsutan varit nyttigt om Utskottet derom lemnat upplysning. Med anledning af dessa anmärkningar, anhåller jag om återremiss af 37 §.

Herr *Swartz:* Jag hemställer, om det kan vara så nödvändigt att bestämma någon viss tid, inom hvilken detta första utdrag af mantalslängden skall vara till Beredningen öfverlemnadt. Det är visserligen sannt, såsom anmärkt blifvit, att Beredningen ej kan afsluta sitt arbete förr, än den justerade mantalslängden kommer Beredningen tillhanda. Lång

tid förflyter sålunda verkligen emellan det ögonblick, då Beredningen börjar sin verksamhet, och det, då den kan densamma afsluta, men jag inser ej att deri ligger något fel, ty till så mycket mindre tunga länder då detta beredningsbestyr för de personer, som fått sig detsamma uppdraget.

Hvad åter vidkommer olikheten i de särskilda stadgandena för de fall, att, vid meningsskiljaktighet, omröstning kommer i fråga, är det uppenbart att Utskottet ansett den af Konungens Befallningshafvande förordnade Ordförandens mening ega den vigt framför de öfrige ledamöternas, att, äfven när han stannar i minoriteten, han ovillkorligen bör hafva för Taxerings-Comitéen tillkännagifvit sin enskilda tanke; och vid sådant förhållande kan jag icke finna så olämpligt, att, om rösterna utfalla lika, den mening anses för Beredningens, som Ordföranden biträdt. I afseende å förhållandet i detta hänseende med Pröfnings-Comitéerna, har Utskottet trott sig böra föreslå det stadgande, som nyss blifvit anmärkt, såsom en ersättning för den rösträtt, som Utskottet betagit Landshöfdingen, och hvilken nu honom tillkommer såsom Ordförande i Pröfnings-Comité. Efter hvad jag sålunda anfört, tror jag icke, att de gjorde anmärkningarne böra innebära något hinder för paragrafens godkännande.

Herr *Billström:* Ingen lärer kunna bestrida angelägenheten deraf, att mantalslängden blifver tillgänglig så snart, som möjligt, efter mantalskrifnings-förrättningens slut, enär denna längd icke blott skall tjena till ledning vid utarbetande af det förslag till bevillningsafgifter, som på Bevillnings-Beredningen beror, utan äfven måste ligga till grund för uppgörande dessförinnan af de längder, i hvilka bevillningsafgifterna och taxeringsvärdena skola införas. Då allestädes så tillgår, att mantalslängden skrifves färdig under sjelfva förrättningen samt efter dess slut af vederbörande underskrifves; och då mantals- och skattskrifningarne skola vara fullbordade före utgången af December månad, låter det sig alltför väl göra, att, under den nästföljande Januarii månad, den föreskrifna justeringen af längden å sockenstämma ovillkorligen varder företagen. Jag fortsätter derföre mitt yrkande om ett stadgande i denna syftning och om återremiss af denna punkt.

Öfverläggningen förklarades slutad, och § 37 återremitterades.

§ 38 i Författningsförslaget.

Herr *Billström:* Hvad jag emot denna § har att anmärka, kan visserligen anses vara af mindre betydenhet, men då angeläget är att enhet och sammanhang förefinnas i hvarje författning, torde sådant äfven här böra iakttagas. I sednare punkten af 38 § föreskrifves, att den inom orten boende Beredningsledamot, som, i egenskap af tjensteman eller utsedd ledamot af Taxerings-Comitéen, skall vid dess sammanträde sig inställa, bör dit medföra Bevillnings-Beredningens förslag till taxering. Deremot innehåller § 42, att Ordföranden i årets Bevillnings-Beredning skall, då han inställer sig hos Taxerings-Comitéen för samma ort, medhafva de uppgifter och öfriga handlingar, på hvilka Beredningen grundat sina förslag. Det är icke antagligt, att dessa handlingar, huru mångtaliga de än må blifva, skulle komma att uppgå till den myckenhet, att de icke kunna af en person till Taxerings-Comitéen fortskaffas. Likgiltigt må det vara, antingen Ordföranden eller någon ledamot af Bevillnings-Beredningen erhåller ifrågavarande uppdrag, men det synes vara tillräckligt att blott endera dermed belastas. Jag vill icke motsätta mig bifall till 38:de §:n, men, om den antages, bör, i nu antydda hänseende, ändring i 42 § ega rum.

Herr *Swartz:* Orsaken till det anmärkta förhållandet är den, att man trott det vara nödvändigt att söka förekomma alla omvägar under den korta tid, som skulle lemnas de skattskyldige till att taga kännedom af Bevillnings-Beredningens förslag. Bevillnings-Beredningarne torde icke hinna afsluta sina arbeten tidigare, än ganska kort före Taxerings-Comitéens sammanträde, hvarförinnan Beredningarnes förslag skola vara granskade inom de särskilda socknarne. På det förslaget efter undergången granskning icke skall behöfva tillsändas Kronofogden eller den tilläfventyrs aflägset boende person, som varit Ordförande i Beredningen, är i denna § sagdt, att den inom orten boende Beredning-ledamot, som, i egenskap af tjensteman eller ledamot af Taxerings-Comitéen, skall vid dess sammanträde sig inställa, bör förslaget dit medföra, emedan denne person från socknen directe begifver sig till Taxerings-Comitéen, och således ganska väl kan medtaga det för socknen upprättade förslag. Hvad deremot angår stadgandet i 42 §, att der omförmälda uppgifter och öfriga handlingar böra af Ordföranden i Bevillnings-Beredningen till Taxerings-Comitéen medföras, så grundar sig detta stadgande derpå, att Beredningens Ordförande har dessa handlingar hos sig samlade, då Beredningen afslutat sitt arbete. De särskilda

föreskrifterna afse således, att allt efter som de personer, hvilka deltagit i Bevillnings-Beredningen, hafva lätt att till Taxerings-Comitéen medföra det ena eller andra slaget af handlingar, sådant skall af dem besörjas; och häraf följer, att den anmärkta olikheten tillkommit, icke af bristande uppmärksamhet, utan med full afsigt.

Herr *Billström:* Jag kan icke föreställa mig annat, än att såväl Beredningens förslag, som de uppgifter och öfriga handlingar, hvilka i 42 § omnämnas, böra finnas samlade på ett ställe. De skattskyldige, som ega att granska Bevillnings-Beredningens förslag, måste för detta ändamål ovillkorligen hafva tillgång, icke endast till sjelfva förslaget, utan äfven till de uppgifter och öfriga handlingar, som ligga till grund för detsamma; och då, såsom redan blifvit nämndt, samtliga dessa handlingar böra, för sagda ändamål, på ett ställe förvaras, kan jag icke inse, hvarföre två särskilda personer skulle hafva bestyret med handlingarnes transporterande till Taxerings Comitéen.

Herr *Gahn, H.:* Jag tror att Herr *Billström* misstagit sig. Jag vet icke, hvartill det skulle tjena att till sockenstämmorna öfverlemna alla de handlingar, på hvilka Beredningarnes förslag grundas. Hvad de skattskyldige hafva af nöden, är att erfara, till hvad belopp de blifvit taxerade, på det de må kunna bevaka sin rätt. Nödig kännedom i detta hänseende erhålles af sjelfva förslaget, men deremot är det för de skattskyldige icke af något interesse att skåda alla till förslaget hörande bilagor. Jag finner det således vara i sin ordning att dessa särskilda slag af handlingar, hvilka skola förvaras på olika ställen, jemväl komma att af särskilda personer medföras till Taxerings-Comitéen.

Öfverläggningen var slutad, och § 38 bifölls.

§§ 39, 40 och 41.

Godkändes.

§ 42.

Herr *Billström:* Utom hvad jag, i afseende å denna §, redan anfört, gifver dess innehåll anledning äfven till en annan anmärkning, nemligen, angående beloppet af den tractamentkostnads-ersättning, som blifvit föreslagen för Bevillnings-Beredningens Ordförande under hans vistelse å Taxerings-Comitéens sammanträdesort. Jag inser icke grunden, hvarför Utskottet föreslagit denna ersättning till 5 R:dr om dagen, då i § 70 för Pröfnings-Comitéens ledamöter och öfrige der

omförmälde personer blifvit i dagtractamente tillstyrkt ett belopp af endast 3 R:dr per dag. Om någon olikhet i detta hänseende skall ega rum, vill det synas, som borde, i motsats till hvad Utskottet föreslagit, det högre arfvodet böra bestämmas för vistelsen vid Pröfnings-Comitéens sammanträde, emedan denna Comité samlas i Länsresidence-staden, der lefnadskostnaden vanligen är dyrare, än på landsbygden, hvarest taxerings-förrättningarne allmännast hållas.

Herr *Swartz:* Inom Utskotttet ifrågasattes, huruvida de personer, som komma att blifva Ordförande i Bevillnings-Beredningarne, kunde tilläggas något arfvode för det dermed förenade, ganska stora besvär. Men då man snart fann sig nödsakad att öfvergifva all tanke på sådan ersättning, framställdes, såsom en utväg att bereda dem någon, om än ringa, vedergällning, förslaget, att dessa personer skulle, för sin inställelse vid Taxerings-Comitéen, få beräkna dagtractamente, hvilket ansågs desto lämpligare, som Taxerings-Comitéens sammanträde alltid omfattar ett visst antal dagar, och tractamentets belopp således kunde mera säkert beräknas och controleras, än händelsen vore med Bevillnings-Beredningarne, hvilkas arbeten svårligen skulle kunna uppskattas till ett bestämdt antal dagar. Genom förslaget om 5 Riksdalers dagtractamente, har Utskottet sålunda velat lemna Bevillnings-Beredningarnes Ordförande någon liten ersättning eller åtminstone försäkra dem mot ytterligare uppoffring, i följd af deras skyldighet att inställa sig hos Taxerings-Comitéen.

Herr *Billström:* Herr *Swartz* har visserligen förklarat orsaken, hvarföre Ordförande i Bevillnings-Beredning fått sig tillerkänd ersättning för sin inställelse hos Taxerings-Comitéen, men min anmärkning, angående olikheten i beloppet af denna ersättning och den godtgörelse, som i § 70 blifvit föreslagen för der omförmälde personer, hvilka skola vid Pröfnings-Comitéen sig infinna, har icke blifvit besvarad. Hvilketdera beloppet, 3 eller 5 R:dr för dagen, som i detta afseende bestämmes, må vara likgiltigt, men dagtractamentet synes i båda fallen böra vara lika. I sådan syftning yrkar jag återremiss.

Herr *Swartz:* Till bemötande af Herr *Billströms* anmärkning vill jag erinra, att i den nu gällande Bevillnings-Förordningen är, såvidt jag minnes rätt, dagtractamentet för Pröfnings-Comitéens ledamöter bestämdt till 5 R:dr, och härutinnan har Utskottet icke velat göra någon ändring.

Öfverläggningen var slutad, och § 42 bifölls.

§§ 43 och 44.
Godkändes.
§ 45.
Herr *Swartz:* Under förmodan, att de ledamöter, hvilka utverkat återremiss af den § i förslaget, som angår sättet för val af ledamöter i Bevillnings-Beredningen, äfven önska att förevarande 45 § måtte komma under ytterligare behandling af Utskottet, hemställer jag, om icke jemväl denna § bör till Utskottet återremitteras.
Herr *Björck:* Jag instämmer med Herr *Swartz*, och tillåter mig derjemte erinra om nödvändigheten att åt ifrågavarande stadgande gifva sådan ordalydelse, som gör det klart, att den Kungörelse, hvars utfärdande här ålägges Konungens Befallningshafvande, skall ske årligen.
Vidare anfördes ej, och § 45 återremitterades.
§ 46.
Bifölls.
§ 47.
Herr *Björck:* I denna § föreskrifves, att åtminstone en af dem, som utses till ledamöter i Taxerings-Comitéen, bör hafva erhållit vederbörligt uppdrag att å communens vägnar deltaga i årets Bevillnings-Beredning. Härmed synes Utskottet hafva afsett att den person, som af Konungens Befallningshafvande förordnats till Beredningens Ordförande, icke får väljas till ledamot af Taxerings Comitéen Då det är sannolikt, att Konungens Befallningshafvande, der annan person, än Kronofogden, förordnas till nämnde ordförandebefattning, dertill utser någon, som eger mera noggrann kännedom om ortens förhållanden, och följaktligen äfven måste vara lämplig till ledamot i Taxerings-Comitéen, vill det synas, som skulle det vara en ren förlust att utesluta denna person från behörigheten att deltaga i Taxerings-Comitéens arbeten. I händelse den föreslagna föreskriften är att förstå på det sätt, jag nu antydt, anser jag en förändring behöflig, och, under sådan förutsättning, måste jag yrka återremiss af § 47.
Herr *Swartz:* Herr *Björck* har förstått förevarande § alldeles så, som Utskottet önskat att den måtte uppfattas. Utskottet, som tillagt Ordföranden i Bevillnings-Beredningen så mycken betydenhet, som möjligt, har derföre ansett, att denne person icke borde med sin röst få deltaga i åstadkommande af vidare beslut i taxeringsfrågorna, utan endast infinna sig hos Taxerings-Comitéen, för att der tillhandagå med opartiska upplysningar och förhjelpa till en fullständig

granskning af de uppgifter, med hvilka de skattskyldige kunna vilja styrka sina besvär öfver Beredningens förslag till taxeringslängd. Lika med åtskillige af de talare, som i dag yttrat sig i ämnet, har Utskottet, men ännu mera Bevillnings-Comitéen, tänkt sig att till Ordförande i Bevillnings-Beredningarne skulle förnämligast komma att utses tjenstemän, och häruti har Utskottet funnit ett skäl mera att icke tillåta dessa personer att med sin röst utöfva vidare inflytande på taxeringarne. Jag tror ock, att man på detta sätt gifver Ordföranden i Bevillnings-Beredningen en mera egendomlig och sjelfständig ställning, än om man sammanblandar honom med de skattskyldiges representanter. Den föreslagna föreskriften har således tillkommit af verklig grundsats, och, som denna, enligt min tanke, är riktig, tillåter jag mig att yrka bifall till förslaget.

Herr *Björck:* Efter de upplysningar, Herr *Swartz* nu meddelat, finner jag mig öfvertygad om riktigheten af den grundsats, hvarpå ifrågavarande föreskrift hvilar. Jag frånträder derföre mitt yrkande om återremiss.

Öfverläggningen var slutad, och § **47** bifölls.

§§ **48**, **49**, **50** och **51**.

Godkändes.

§ **52**.

Herr *Hierta:* Af Ståndets föregående beslut, hvarigenom § **27** blifvit ogillad, synes blifva en naturlig följd, att § **52** icke kan antagas i vidsträcktare mån, än såvidt angår **1**:sta momentet, som slutar med ordet »stadgadt». Och yrkar jag derföre att **2**:dra momentet måtte återremitteras.

Herr *Björck:* Mig synes lämpligast, att § **52** återremitteras i sin helhet. I **1**:sta momentet talas om ytterligare uppgifter och upplysningar, som Taxerings-Comitéen kan vilja inhemta från de skattskyldige. Det må ankomma på särskild pröfning af Utskottet, huruvida, sedan man frångått principen om skyldighet för de skattskyldige att lemna uppgifter i allmänhet, de skattskyldige böra anses pligtige att meddela de särskilda upplysningar, som af Taxerings-Comitéen kunna äskas.

Häruti instämde Herrar *Hierta* och *Lindeström*.

Vidare anfördes ej, och § **52** återremitterades.

§ **53**.

Godkändes.

§ **54**.

Herr *Ditzinger:* Om, såsom här är föreslaget, omröstnin-

gen inom Taxerings-Comitéen skall vara öppen, fruktar jag, att många ledamöter skulle förhindras att gifva sin verkliga mening tillkänna i frågor, som röra deras vänner och närmare bekanta. Jag yrkar derföre återremiss, i syftning att omröstningen måtte blifva sluten.

Herr *Lindeström:* Jag är förekommen af Herr *Ditzinger*, och vill endast tillkännagifva, att beslutet om öppen omröstning fattades inom Bevillnings-Utskottet genom votering med en ganska knapp majoritet.

Herr *Björck:* Vid sistlidne Riksdag, och möjligen vid flere föregående, har fråga förekommit, huruvida omröstningen inom Taxerings-Comitéen borde fortfarande vara öppen eller blifva hemlig. Men inom detta Stånd kom man lätt nog till det resultat, att, då ledamöterna af Taxerings-Comitéen utöfva ett allmänt uppdrag, de icke ega att förhemliga, utan äro skyldige att öppet uttala sin mening. Jag skulle högeligen beklaga, om Borgare-Ståndet nu härutinnan ändrat åsigt, helst öppen omröstning utgör det enda sättet att stärka och uppehålla det moraliska modet. På grund häraf, och då jag äfven gillar den grundsats, som i slutet af denna § finnes uttryckt, tillstyrker jag bifall till §:n i dess helhet.

Herr *Swartz:* Herr *Björck* har uttryckt den åsigt, som gjorde sig gällande hos Utskottets majoritet, och hvilken äfven jag delat, desto heldre, som Taxerings-Comitéen icke skulle komma att bestå af mer, än 9 eller 10 personer, och man svårligen kan föreställa sig annat, än att, vid uppkommande meningsskiljaktighet, såväl den ene, som den andre af Comitéens ledamöter skulle finna sig pligtig att uttala de skäl, på hvilka han önskar att beslutet i den förevarande frågan må fattas i den ena eller andra riktningen.

Herr *Lindeström:* Jag tror det vara en riktig och erkänd sats, att votering i frågor, som röra sak, bör vara öppen, men, när fråga är om person, sluten. Då i förevarande fall frågan gäller att beskatta personer, och säkert är att ovänskap och till och med förföljelser ofta skulle uppstå, derest Taxerings-Comitéens ledamöter voro tvungne att öppet tillkännagifva sin åsigt, yrkar jag afslag på Utskottets förslag och förordar sluten votering inom Taxerings-Comitéerna.

Herr *Gahn, H.:* Herr *Lindeström* kunde hafva rätt deruti, att omröstningen borde vara sluten, om det här gällde att bedöma en persons caracter och egenskaper, men då fråga är om att bedöma personers inkomster, tror jag, att man icke bör af någon grannlagenhet afhålla sig från att ut-

tala sin verkliga mening, ty något sårande eller förödmjukande kan aldrig ligga deruti, att mina inkomster blifva beräknade till ett högre eller lägre belopp. Det skulle kunna gifva anledning till förtryck af det mest förfärliga slag, om man tilläte Taxerings-Comitéens ledamöter att bestämma skattebeloppen, utan att tillkännagifva de skäl, som föranledt besluten.

Öfverläggningen var slutad, och § 54 godkändes.

§ 55.

Herr *Björck:* Såvidt stadgandet i 2:dra punkten af § 55 bör förstås, såsom en ovillkorlig befallning till en hvar att meddela de upplysningar, som af Taxerings-Comitéen kunna infordras, tror jag, att frågan om lämpligheten af detta stadgande eger sammanhang med den af Ståndet redan ogillade 27 §, som handlar om de första och egentliga uppgifterna från de skattskyldiges sida. Af denna orsak, och då jag anser, att föreskrifterna i allmänhet böra uppställas så, att inga uppgifter må kunna aftvingas den skattskyldige, som endast efter eget godtfinnande bör ega att meddela upplysningar om sin förmögenhetsställning, anhåller jag om återremiss äfven af denna §.

Herr *Swartz:* Jag är i detta ögonblick verkligen oviss, huruvida 2:dra punkten af 55 § bör förstås så, som Herr *Björck* antydt, eller om icke meningen snarare varit den, att en hvar skall ega rätt att inställa sig hos Taxerings-Comitéen för att personligen och muntligen aflemna honom affordrad uppgift eller upplysning. Att detta sednare varit afsigten, tror jag mig kunna antaga, ehuruväl samma mening visserligen kan anses vara uttryckt redan genom första punkten i denna §. Emedlertid medgifves gerna, att ifrågavarande stadgande förutsätter ett infordrande från Taxerings-Comitéens sida, och då frågan i allt fall eger sammanhang med den af Ståndet redan ogillade 27 §, vill jag icke motsätta mig Herr *Björcks* yrkande om återremiss.

Vidare anfördes ej, och § 55 återremitterades.

§§ 56, 57, 58 och 59.

Godkändes.

Utskottets, sid. 37, afgifna yttrande öfver Riksdags-Fullmäktigen *Anders Anderssons* från Wermlands Län motion.

Godkändes.

§§ 60, 61, 62, 63 och 64.

Biföllos.

§ 65.

Herr *Björck:* Lika mycket, som jag gillar den i 54 §:n föreslagna utväg att inom Taxerings-Comitéen bestämma utgången af en omröstning, der rösterna å ömse sidor utfallit lika, eller att den mening skall gälla, som länder till den skattskyldiges förmån, lika mycket måste jag ogilla hvad Utskottet, i strid härmed, föreslagit i förevarande 65:e §, eller att vid likartadt fall inom Pröfnings-Comitéen skall gällla den mening, som för det allmänna är förmånligast. Jag kan icke inse, huru det varit möjligt för Utskottet att på en gång erkänna två hvarandra så motsatta principer, som de nyssnämnda, och då, enligt min tanke, endast den princip är riktig, som finnes uttalad i 54:e §:n, hvilken redan är af Ståndet antagen, tror jag mig häruti ega grundad anledning till det yrkande, att § 65 måtte återremitteras, för att i nu anmärkta hänseende bringas i öfverensstämmelse med § 54.

Herr *Swartz:* Såsom redan förut är upplyst, har Utskottet trott sig kunna göra denna bestämmelse i 65 § derföre, att Landshöfdingen, hvilken i egenskap af Ordförande i Pröfnings-Comitéen nu har rösträttighet, enligt förslaget, icke skulle ega sådan rätt. En annan anledning till den anmärkta skiljaktigheten mellan 54 och 65 §§, är den, att taxeringsärendet, när det hunnit till Pröfnings-Comitéen, genomgått en instance mera, än vid den tid, som afses i 54 §, och då man, såsom af § 71 inhemtas, velat göra Pröfnings-Comitéens beslut så definitivt, att detsamma hvarken af den skattskyldige eller Kronoombudet finge öfverklagas, har man i denna omständighet funnit ett ytterligare skäl att i de fall, hvarom fråga här är, låta den mening blifva rådande, som för det allmänna är förmånligast. Detta stadgande finner jag, för min del, nöjaktigt och jag tillåter mig derföre yrka, att § 65 måtte af Ståndet godkännas.

Herr *Björck:* I anledning af hvad Herr *Swartz* yttrat angående förslaget att upphäfva Landshöfdingens rösträtt i Pröfnings-Comitéen, vill jag anmärka, att, ehuru det icke kan förnekas, att Landshöfdingarne i allmänhet mera stå på det allmännas, än den enskildes rätt, det dock måste vara olämpligt att antaga detta förhållande såsom grundsats och derpå bygga en lag. Lika litet kan jag godkänna det skäl, Herr *Swartz* velat hemta från den omständighet, att Pröfnings-Comitéen utgör en högre instance, ty i de fall, der klagan emot Taxerings-Comitéens beslut blifvit fullföljd af Kronoombudet, eller Pröfnings-Comitéen på grund af egen maktfullkomlighet

höjt bevillningsbeloppet, kan saken icke sägas hafva genomgått två instancer. Hvad angår det förhållande, att besvär öfver Pröfnings-Comitéens beslut icke skulle få anföras, synes man hafva utgått från den föreställningen, att sådant beslut endast kunde komma att innefatta nedsättning i den af Taxerings-Comitéen påförda bevillning. Om detta kunde antagas, så skulle jag vara alldeles ense med Herr *Swartz*, men då Pröfnings-Comitéen eger makt att besluta förhöjning i Bevillningen, såväl med anledning af Kronoombudets besvär, som äfven på eget bevåg, måste jag fullfölja mitt yrkande om återremiss.

Herr *Kock:* Äfven jag anser att i förevarande fall samma grundsats bör gälla för Pröfnings-Comitéen, som Taxerings-Comitéen; men jag hemställer, om icke, till undvikande af en återremiss och dermed följande omgång, beslut i detta hänseende genast må kunna af Ståndet fattas.

Öfverläggningen var slutad, och § 65 återremitterades.

§§ 66, 67, 68, 69 och 70.

Godkändes.

§ 71, jemte Utskottets, sid. 41, afgifna yttrande.

Godkändes.

§§ 72, 73 och 74.

Biföllos.

§ 75.

Återremitterades till behandling, i sammanhang med § 27.

Utskottets, sid. 42, afgifna yttrande öfver Riksdags-Fullmäktigen *Måns Månssons* från Calmar Län motion.

Biföllls.

§§ 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87 och 88.

Godkändes.

Utskottets, sid. 43, afgifna yttrande öfver Herr *Sundvallsons* motion.

Herr *Ditzinger:* Skyldigheten för arbetsgifvare att ansvara för sina arbetares Kronoutskylder, hvilka den förre stundom får betala lång tid efter det den skattskyldige lemnat hans arbete, har ofta och med skäl blifvit öfverklagad såsom ganska betungande. Jag anser att arbetarne böra, likasom hvarje annan, sjelfve svara för sina utskylder, och då polismakten och Konungens Befallningshafvande alltid ega temligen noggrann kännedom om personer i allmänhet, bör det

icke falla sig svårt att få reda på den skattskyldige arbetaren, äfven om han vid uppbördstiden vistas annorstädes, än der han vid mantalsskrifningen sig uppehållit. Jag yrkar således återremiss af denna fråga.

Herr *Swartz:* Utskottet har funnit betänkligt att föreslå den af Herr *Sundvallson* yrkade förändring, helst densamma skulle föranleda dertill, att debetsedel måste utskrifvas för hvarje arbetare, äfven om hans Kronoutskylder skulle bestå endast i den personliga skyddsafgiften. Jag har icke kunnat föreställa mig något annat lämpligt sätt att utbekomma denna mängd af obetydliga afgifter, än genom husbondens bemedling, så att han, hädanefter såsom hittills, skulle förskottsvis erlägga sina arbetares utskylder, mot rättighet att derföre godtgöra sig genom afdrag å den skattskyldiges aflöning eller arbetsförtjenst. Jag tillstyrker derföre bifall till Utskottets yttrande öfver Herr *Sundvallsons* motion.

Herr *Sundvallson:* Jag kan icke finna att serskild debetsedel för hvarje arbetare skulle behöfva utskrifvas derföre, att husbondens ansvarighet för hans utskylder upphörde. I frågavarande stadgande synes hafva tillkommit för att bespara vederbörande uppbörds-tjenstemän besväret att uppsöka de skattskyldige arbetare, som efter mantalsskrifningen flyttat ifrån orten, men detta kan icke utgöra giltigt skäl att på arbetsgifvaren kasta betalningsskyldigheten för hans arbetares skatt. Detta onus är ofta ganska betungande: jag känner exempel derpå, att husbonde fått vid uppbördsstämman betala ända till 600 R:dr i utskylder för arbetare, hvilka längesedan lemnat hans tjenst. Om någon ansvarighet skulle åligga husbonden, borde den åtminstone vara inskränkt till det fall att den skattskyldige vid uppbördstiden är qvar i tjensten. Rättigheten för arbetsgifvaren att godtgöra sig genom afdrag på den skattskyldiges aflöning eller arbetsförtjenst är icke mycket värd, då arbetaren ofta kan hafva flyttat och gemenligen äfven, just för att undgå Kronoutskylderna, flyttar långt förr, än tiden för utskyldernas betalande inträffar, utan ringaste möjlighet för arbetsgifvaren att någonsin hafva kunnat å arbetsförtjensten afdraga Kronoutskylderna. Jag yrkar derföre att frågan måtte återremitteras, med förståndigande för Utskottet att taga min motion i allvarligare omprövvande, än hittills skett.

Herr *Gahn, H:* Om man tänker sig, hvilka kostnader och omvägar skulle erfordras för att hos en mängd lösa personer uttaga Kronoutskylder, uppgående för hvar och en endast till några få skillingar, så skall man lätt finna Herr

Sundvallsons förslag opractiskt. Jag tror icke eller att ifrågavarande stadgande medför något synnerligt onus för arbetsgifvaren, ty för husbonden är det lätt att af arbetarens första förtjenst innehålla så mycket, som motsvarar den personliga skyddsafgiften, och ingenting hindrar att i arbetscontractet införa serskildt villkor i detta hänseende. Det är endast bristen på nödig omtanka hos arbetsgifvaren, som kan ådraga honom förlust, i följd af hans ansvarighet för arbetarens Kronoutskylder. Någon olägenhet af ifrågavarande stadgande har, mig veterligen, icke blifvit förspord, åtminstone på landsbygden, der det dessutom för Kronobetjeningen skulle vara nära nog omöjligt att hålla reda på alla till arbetsclassen hörande personer, hvilka ofta ombyta vistelseort. Jag tillstyrker alltså bifall till Utskottets yttrande.

Herr *Hierta:* Ifrågavarande stadgande torde i viss mån vara tillkommet för att minska antalet af de afkortningar af arbetares Kronoutskylder, hvilka till stor mängd egde rum så länge hvarje arbetare sjelf var ansvarig för sina utskylder. Emellertid kan det icke förnekas, att stadgandet innebär en tunga för arbetsgifvaren och ett eget slag af servitut för arbetaren, som för honom ofta gör det svårt att erhålla arbete, emedan mången, af fruktan för följderna af denna husbondens ansvarighet, vid mantalsskrifningstiderna antager i sin tjenst så få personer, som möjligt. Sedan man nu mera frångått principen för det tvungna försvaret, utgör ifrågavarande föreskrift verkligen, såsom Herr *Sundvallson* yttrat, endast en expedient för uppbördsmännen, till lättnad i deras besvär att taga reda på Statens inkomster. Då sådant icke kan vara med rättvisa förenligt, instämmer jag med dem, som yrkat återremiss, i syftning att Utskottet måtte tillse, om icke, med arbetsgifvarnes befrielse från ansvarighet för deras arbetares utskylder, annat sätt må kunna utfinnas till förekommande af sådane utskylders afkortning.

Herr *Sundvallson:* Herr *Gahns* uppgift, att ifrågavarande utskylder icke utgöra mer, än några skillingar, innefattar ett stort misstag. Jag har sjelf mer än en gång fått betala tjenstehjons utskylder till belopp af mellan 6 och 9 Riksdaler personen. Om sådant repeteras några gånger om året, tror jag att summan på längden kan blifva ganska betydlig. Här i hufvudstaden har inträffat att, såsom jag förut nämnt, en enda person måst vid en enda uppbördsstämma utgifva icke mindre än 600 Rdr i utskylder för sina arbetare, långt efter det de lemnat hans arbete. Sådant är all-

deles icke beroende på någon bristande omtanka hos arbetsgifvaren. Den arbetare, som man vid mantalsskrifningen har i sin tjenst, kan, såsom ganska ofta äfven inträffar, några dagar derefter behaga gå ur tjensten. Jag eger icke att vägra honom hans afskedsbetyg och måste utbetala hans lön, af hvilken jag således icke kan göra någon innehållning. Dessutom är förhållandet på landet och i städerna väsendtligen olika. Arbetaren på landet är i allmänhet mera bofast, än arbetaren i en stad. På landet kommer det icke eller i fråga att en husbonde hos sig låter skattskrifva andra personer, än dem, som vanligen med hustru och barn bo på hans egor, der de vanligen hafva ett stort interesse att qvarstanna, så framt de vilja hafva tak öfver hufvudet, och de få »skillingar», hvartill *desses* utskylder uppgå, kan väl husbonden mäkta betala. Kronans uppbördsmän måste väl dessutom vara skyldige att göra sin tjenst, hvartill just hörer att taga reda på de skattskyldige, och för detta ändamål stå dem många medel till buds. Hvad tillkomsten af ifrågavarande stadgande angår, tror jag ej, att det är serdeles gammalt. Så länge skyldigheten att skaffa sig laga försvar qvarstod, fanns ej detta stadgande och var ej eller behöfligt, men sedan nämnda skyldighet upphört, fann man de skattskyldiges uppsökande besvärligt och lät sig angeläget vara att i Bevillnings-Förordningen införa ifrågavarande föreskrift, hvilken dock onekligen står i strid mot den i sednare tider erkända personlighetsprincipen. Om arbetaren kan så vara sjelfmyndig man för sig, att han icke behöfver eller känner sig förnärmad af det s. k. laga försvaret, så bör han väl ock ega nog sjelfmyndighet att sjelf betala sina personela Kronoutskylder, när de äro förfallna. Jag vidhåller mitt yrkande om återremiss för tillvägabringande af den förändring i förevarande hänseende, som af rättvisa och billighet påkallas.

Herr *Lindeström:* Med anledning af Herr *Sundvallsons* anmärkning, att ifrågavarande stadgande tillkommit i afsigt att lindra uppbördsmännens besvär, vill jag erinra, att detta besvär, långt ifrån att lindras, tvärtom blifvit ökadt genom nämnda stadgande, emedan före detsammas antagande uppbördsmännens åtgärd i de fall, då den skattskyldige icke kunde anträffas, inskränkte sig till att, sedan efterlysning fåfängt blifvit verkställd, helt enkelt afskrifva hans utskylder. Den egentliga orsaken, hvarföre ansvarigheten ålades arbetsgifvaren, var, att man ville förekomma den förlust, som drabbade Staten genom dylika afskrifningar, och detta sker nu

utan att den ordentlige husbonden deraf har den ringaste skada, värd att tala om. Jag tillstyrker att Utskottets yttrande i ämnet måtte godkännas.

Öfverläggningen var slutad, och sedan Herr Talmannens, hvar efter annan, framställda propositioner å dels bifall till Utskottets yttrande, dels återremiss deraf blifvit besvarade med *Ja* och *Nej*, begärdes votering, som med slutna sedlar, af hvilka en förseglad aflades, anställdes öfver följande, förut uppsatta, justerade och anslagna voterings-proposition:

»Den, som bifaller Bevillnings-Utskottets yttrande, sidan 43, i Betänkandet, № 20, röstar: *Ja*.

Den det ej vill, röstar: *Nej*.

Vinner *Nej*, återremitteras nämnde yttrande.»

Voteringen utföll med 17 *Ja* mot 10 *Nej;* hvadan Utskottets ifrågavarande yttrande var godkändt.

§ 89, 1 mom.

Herr *Björck:* Oaktadt Ståndet godkännt Utskottets yttrande öfver Herr *Sundvallsons* motion, tror jag det vara nödvändigt att återremittera 89 § 1:a mom., för åstadkommande af en redactionsändring i sista punkten af samma moment, der näringsidkare berättigas att genom afdrag å lön eller arbetsförtjenst godtgöra sig för hvad han måst utbetala i följd af sin ansvarighet för hos honom anställde personers utskylder. Meningen med detta stadgande får väl antagas vara, att arbetsgifvaren skall ega rättighet att afdraga, icke hvad han *måst utbetala*, utan det utskyldsbelopp, för hvilket arbetsgifvaren *kommer att ansvara*. Man kan icke fordra, att detta belopp skall förskottsvis utbetalas, innan afdraget sker. Derigenom kan visserligen inträffa, att Kronan, i följd af arbetsgifvarens under tiden inträffande concurs eller annan orsak, går miste om sin rätt; ehuru skatten af arbetarne blifvit erlagd; men sådant är en oundviklig följd af den grundsats, som af Ståndet blifvit antagen. Emellertid bör uttrycket vara adæqvat med det förhållande, som åsyftas, och i sådant hänseende påyrkar jag momentets återremitterande.

Herr *Swartz:* Genomläser man 4 mom. i 89 §:n, så finner man, att ordställningen i sista punkten af 1:a mom. med afsigt blifvit sådan, som den är, och att meningen verkligen varit, att arbetsgifvaren icke skulle ega rätt att göra sig betald för arbetarens utskylder förr, än de blifvit erlagde. Båda dessa ställen öfverensstämma dessutom med nu gällande stadganden; men då jag, för min del, icke kan neka, att den af Herr *Björck* ifrågasatta redactionsförändring är af billighet

påkallad, vill jag icke motsätta mig hans yrkande om återremiss.

Vidare anfördes ej, och 1 momentet af § 89 återremitterades.

§ 89, 2 och 3 momenten.

Herr *Björck:* Det kan väl vara både nyttigt och nödvändigt. att Staten på allt sätt söker försäkra sig om att utfå sin skatt; men jag tror dock icke, att man bör så combinera förhållandena, som Utskottet gjort genom föreskriften i 2:a mom., att den skattskyldige arbetaren icke skulle undfå pass för att till annan ort sig begifva, innan han hos vederbörande myndighet företett bevis att hans Kronoutskylder för det löpande året blifvit innehållna. Det blefve ett gifvet band på den frie arbetaren, om han på detta sätt skulle vara underkastad en skyldighet att förse sig med pass, från hvilken andra medborgare äro befriade. Jag tror ock att tillämpningen mången gång skulle blifva ganska svår. Om t. ex. en arbetare, som på hösten blifvit mantalsskrifven hos sin husbonde, flyttar från denne näst påföljande vår, vid hvilken tid beloppet af hans utskylder ännu icke är kändt, så skulle det vara hårdt, om han af sådan anledning vore hindrad att begifva sig till annan ort. Det tyckes för öfrigt vara mindre rådligt att genom en sådan föreskrift, som den ifrågavarande, så att säga fastläsa nu gällande stadganden om skyldigheten att taga pass, då allmänna meningen sträfvar att afskaffa detta band på den personliga friheten. Jag föranlåtes således yrka, att 2:a mom. i 89 §:n måtte återremitteras, för att undergå nödig förändring i anmärkta hänseende.

Herr *Swartz:* Jag vill endast upplysa, att den föreskrift, mot hvilken Herr *Björcks* anmärkning är riktad, blifvit hemtad från nu gällande Bevillnings-Förordning, och att Utskottet således här ieke föreslagit någonting nytt. Detta gäller äfven frågan om skyldigheten att taga pass.

Vidare anfördes ej, och 2 mom. återremitterades; hvaremot 3 mom. bifölls.

§ 89, 4 mom.

Återremitterades.

§ 90.

Godkändes.

§ 91.

Herr *Rinman, C.:* Jag tillåter mig förnya den anmärkning, jag gjorde, då fråga var om bevillning af bruksegendomar,

och hvilken anmärkning då ansågs vara af beskaffenhet, att böra tagas i betraktande i sammanhang med frågan om afkortningar, som i denna § afhandlas.

Herr *Wærn:* Då i förevarande § säges, att afkortning af bevillningsafgiften får ega rum endast i de fall, som i samma § omförmälas, tror jag det vara nödvändigt att Herr *Rinmans* anmärkning, angående så kalladt restsmide vid bruk, nu förekommer till pröfning. Enligt **72** §:n i nu gällande Bevillnings-Förordning, skola de bruk, som blifvit anlagda före den **1** November **1847**, beskattas efter *hela* det privilegierade smidet, men med rättighet att för restsmide, der sådant eger rum, åtnjuta afdrag på ett följande års bevillning. På det icke, vid tillämpning af de nya bevillningsgrunderna, bevillning må komma att andra gången påföras för en och samma tillverkning, erfordras i denna § ett tillägg, som medgifver afkortning äfven för nu ifrågavarande fall, och i sådant hänseende anhåller jag om återremiss.

Herr *Swartz:* Jag kan icke inse att Herr *Rinmans* anmärkning behöfver föranleda något serskildt stadgande i denna §. Enligt förslaget skall bevillningen af bruk för framtiden icke utgå efter samma grunder, som hitintills. Det är icke på något ställe sagdt, att ett bruk skall beskattas för hela dess privilegierade smide, utan skall, enligt förslaget, bevillningen beräknas efter hvad den behållna inkomsten af bruksrörelsen anses utgöra för året. Om en förklaring i det anmärkta hänseendet är behöflig, hvilket jag, för min del, icke kan finna, torde den icke böra förekomma annorstädes, än i Instructionen för taxeringsförrättningarne, såsom afseende blott en biomständighet, på hvilken taxeringsmännens uppmärksamhet må fästas.

Herr *Rinman, C.:* Lika med Herr *Swartz*, finner jag, att ämnet bäst lämpar sig för en i instructionen meddelad förklaring, hvarföre med frågan torde böra anstå tills dess förslaget till instruction blir föremål för Ståndets pröfning.

Herr *Renström:* Då Herr *Swartz* icke tyckes hafva rätt uppfattat hvad meningen är med restsmide, ber jag att till upplysning derom få framställa ett exempel. Om ett bruk, som är privilegieradt för **1,500** Skeppunds smide, under ett år icke tillverkat mer, än **1,000** Skeppund, så har, enligt hittills gällande författningar, bruket icke desto mindre fått betala bevillning för hela dess tillåtna smidesrätt och således för **500** Skeppund utöfver den verkliga tillverkningen, men hvaremot bruket för dessa **500** Skeppund, som kallas rest-

smide, egt att tillgodonjuta afdrag på de följande årens bevillning, om tillverkningen då öfverstigit 1,500 Skeppund, per år räknadt. Då möjligt är, att sådant restsmide ännu förefinnes vid ett eller annat bruk, är väl äfven billigt att, i dylikt fall, egaren får derför åtnjuta afkortning, och det synes mig, af detta skäl, vara behöfligt att ett tillägg sker till § 91 i detta hänseende.

Herr *Wærn:* Om Ståndet godkänner förslaget i 91:a §:n, som inskränker afkortningarne till der omförmälda fall, bland hvilka icke förekommer det nu ifrågavarande eller att bevillning blifvit erlagd för restsmide vid bruk, så lärer det icke löna mödan att sedermera ifrågasätta andra afkortningar, än denna § innehåller. Det är således angeläget att Herr *Rinmans* anmärkning upptages till behandling i sammanhang med nu förevarande fråga. Det är visserligen sannt att bruken hädanefter skulle komma att beskattas efter behållna inkomsten för året, men om någon del af denna inkomst härflyter från försäljning af jern, för hvars tillverkning bevillning redan under ett föregående år blifvit erlagd, skulle inkomsten af denna tillverkning blifva andra gången beskattad. Borttages den i nu gällande Bevillnings-Förordning medgifva rättighet till afdrag för restsmide, utan att afkortning derför tillåtes, måste sådant följaktligen föranleda en orättvisa mot de bruk, der restsmide förekommer.

Herr *Swartz:* Afkortning af bevillningsafgift förutsätter, att sådan afgift blifvit till visst belopp påförd. Men af hvad i 72 §, 2:a mom. af nu gällande Bevillnings-Förordning är stadgadt, angående beskattningen af de bruk, vid hvilka obegränsad smidesrätt begagnas, synes tydligt att det just är vid uppskattningen af inkomsten, som man har att iakttaga afdraget för restsmide och att bevillningen icke bör bestämmas till högre belopp, än det, som återstår sedan detta afdrag skett. Det är derföre destomera lämpligt att den ifrågasatta förklaringen erhåller sitt rum i instructionen. Jag inser icke något skäl till en sådan omväg, som att först påföra en summa och sedan afdraga en del deraf.

Herr *Wærn:* Jag vill blott erinra, att då ifrågavarande anmärkning är den enda, som blifvit gjord mot § 91, synes yrkandet om återremiss innefatta en ganska oskyldig begäran. Jag vidhåller detta yrkande i redan uppgifven syftning.

Herr *Sundvallson:* Sedan Ståndet ogillat min motion, som afsåg att arbetares Kronoutskylder skulle, likasom alla andra skattskyldige medborgares, betalas först när de förfalla,

kan jag icke underlåta att i förevarande 91 § påpeka en omständighet, som visar, huru den ena oformligheten och orättvisan föranleder den andra. Det heter nemligen i denna §, att bevillningen efter 1:a Artikeln får afkortas, då den skattskyldige aflidit före den 1:a Maji det år, för hvilket denna bevillning blifvit honom påförd. Om nu en arbetsgifvare afdragit sin arbetares Kronoutskylder 10, 12 eller 15 månader före den tid, då de skola betalas, och arbetaren under tiden aflider, så kan man icke veta, huruvida arbetsgifvaren eller sterbhuset efter den aflidne arbetaren skall tillgodonjuta denna afkortning, ej eller på hvad sätt och efter hvilken grund en sådan afkastning skall ega rum. Det kan ock för en sådan aflidens utfattiga hustru och barn vara af stor vigt att i sin möjliga nöd erhålla den lilla tillfälliga hjelp, som dessa redan betalda, men sedermera till arbetsgifvarens fromma afkortade Kronoutskylder utgöra. En hvar bör erhålla sitt åtminstone enligt lagens bokstafliga lydelse: verkligheten kan blifva njugg nog ändock vid lagens efterlefnad.

Öfverläggningen var slutad, och § 91 bifölls.

§§ 92, 93, 94, 95 och 96.

Godkändes.

Ingressen (sid. 1) i författningsförslaget.

Herr *Wærn:* Den anmärkning, jag här vill göra, är icke af någon större vigt, men jag kan icke inse nyttan af den förändring, som blifvit vidtagen, i det Utskottet underlåtit att, såsom hittills vanligt varit, i ingressen utsätta beloppet af den bevillning, Rikets Ständer sig åtagit, och hvilket genom ziffrans uttryckande blir mera allmänt kunnigt. Såvida icke giltigt skäl till denna förändring anföres, måste jag således yrka återremiss, i syftning, att ingressens uppställning måtte bringas i öfverensstämmelse med den nuvarande lydelsen.

Herr *Swartz:* Jag förmodar, att Ståndet af Utskottets Betänkande inhemtat anledningen till den ändrade uppställning, ingressen erhållit, nemligen att Utskottet ansett den hufvudsakliga vigten ligga på kännedomen om de grunder, hvilka af Rikets Ständer blifvit antagna för den bevillning, som af Svenska folket bör utgöras. Om ock i ingressen utsattes en viss summa, skulle denna aldrig komma att utgöra ett riktigt uttryck för verkliga beloppet af den bevillning, som efter de fastställda grunderna komme att till Statsverket ingå; ty en skillnad, större eller mindre, måste dervid alltid uppkomma. För öfrigt medför den af Utskottet föreslagna uppställning en fördel derutinnan, att, om man skulle från en Riksdag till

den andra vilja bibehålla Bevillnings-Förordningen oförändrad, fastän det visade sig att intraderna efter de antagna bevillningsgrunderna blefvo större eller mindre, än påräknadt vore, man icke behöfde underkasta ingressen någon förändring, hvilket deremot, i händelse ingressen upptoge en viss summa, skulle blifva nödigt för att komma sanningen närmare.

Vidare anfördes ej, och ingressen återremitterades.

Utskottets, sid. 18, afgifna yttrande öfver *C. A. Larssons*, *Ola Larssons* samt Herrar *Hiertas* och *Ridderstads* der omförmälda motioner.

Godkändes.

§ 2.

Bordlades följande Utskotts Betänkanden och Utlåtanden, nemligen:

Stats-Utskottets, N:ris 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101 och 102;

Banco-Utskottets, N:ris 19, 20, 21, 22 och 23, samt

Lag-Utskottets, № 26;

äfvensom en skrifvelse ifrån Stockholms Magistrat i fråga om det förestående valet för Stockholms stad af Revisor öfver Stats-, Banco- och Riksgäldsverken.

Plenum slutades kl. ½ 11 e. m.

In fidem

E. G. Runeberg.

Den 16 Maji.

Plenum kl. 10 f. m.

§ 1.

Fortsattes föredragning af Bevillnings-Utskottets Betänkande, № 20, angående Allmänna Bevillningen.

Härvid förekommo:

Förslag till Instruction för Taxeringsförrättningarna vid

de under allmänna bevillningen inbegripna och af taxering beroende afgifters föreslående och fastställande.

§§ 1—6.

Biföllos, hvar efter annan.

§ 7.

Herr *Lindeström:* I fråga om de uppgifter, som af skattskyldige skola meddelas, förekommer äfven uppgift å fast egendom. Enligt § 7, skall hvart tredje år förnyad uppskattning deraf ega rum. Inom Utskottet gjorde jag anmärkning deremot, att denna uppskattning allt för ofta återkommer. Jag förnyar derföre mitt der framställda förslag, att tiden inom hvilken förnyad uppskattning skall ske, bestämmes till 10 år.

Herr *Swartz:* Uti 27 §, som talar om uppgifter till bevillnings-taxering från enskilda personer och hvilken § återremitterades, är det väl nämndt, att uppgift af egare eller innehafvare utaf fast egendom skall hvart tredje år meddelas; men, utan afseende derpå om nämnde föreskrift kommer att ur Förordningen utgå eller icke, synes mig stadgandet i nu föredragne § af Instructionen kunna och böra antagas. Hvad tidsbestämmelsen angår, som en talare föreslagit skulle förändras till tio år, så är det för närvarande föreskrifvet att uppskattning af fast egendom skall ske hvarje år, och således tyckes det redan vara en förbättring, som man torde böra stadna vid, att uppskattning icke skall ske mer, än hvart tredje år. Genom en sådan bestämmelse bör tillräcklig uppmärksamhet vinnas åt fastighets-taxeringen, hvilket man genom förändringen äfven velat åstadkomma; och vinner man blott detta mål, torde det icke skada, att en revision af fastighetstaxeringen i allmänhet sker så ofta, som hvart tredje år. Mig synes således såsom kunde 7 § godkännas.

Herr *Ödmansson:* Isynnerhet i början af fast egendoms uppskattning enligt nu föreslagna grunder komma utan tvifvel många misstag att ega rum, och derföre synes det mig, att en förnyad uppskattning icke bör uppskjutas till hvart 10:e år, utan är det bättre att hålla sig vid af Utskottet föreslagna tid, eller 3 år, ty i sådant fall kommer misstaget att endast fortfara under denna kortare tid.

Discussionen förklarades slutad, och § 7 bifölls.

§ 8.

Bifölls.

§ 9, jemte yttrandet i Betänkandet, pag. 43, angående denna §.

Herr *Rinman, C.:* Ifall, såsom jag hoppas, Ståndet vill göra afseende på de anmärkningar, som blifvit framställde i afseende å beskattningen af stångjernsbruken, skulle jag önska, att i 9 § tillades ett så lydande moment:

»Då, vid uppskattning af stångjernsbrukens inkomst, nästförutgångna smidesårets tillverkningsbelopp bör ligga till grund, skall för bevillningens beräknande och debitering vid de bruk, der restsmide förefinnes och för hvilket bevillning tillförene erlagts, från nämnda tillverkningsbelopp afdragas hvad restsmidet utgör, och hvarmed fortsättes så länge deraf något återstår. Till bestyrkande af ett bruks restsmide gälle, hvad Kongl. Förordningen af den 27 April 1846, angående hammarskattens utgörande, uti 11 § stadgar.»

Herr *Swartz:* På det Utskottet må komma i tillfälle att taga i öfvervägande hvad Herr *Rinman* föreslagit, och då under tiden, innan Utskottet hinner komma in med ett nytt Betänkande i denna fråga, Kongl. Maj:t möjligen kommer att stadfästa Rikets Ständers beslut angående hammarskatten, hvilket i detta Betänkande vidröres, såsom en anledning att i alla fall för närvarande uppskjuta frågans definitiva afgörande, hemställer jag, att 9 § måtte återremitteras.

Vidare förekom icke, och § 9, jemte yttrandet, pag. 43, återremitterades.

§ 10.

Bifölls.

§ 11, tillika med yttrandet, pag. 43, angående denna §.

Herr *Swartz:* På samma sätt, som i dylika fall förut skett, och under afvaktan på det beslut, hvilket måste föregå det definitiva beslutet angående förevarande ämne, torde denna § böra återremitteras.

På härefter framställd proposition, blef § 11, jemte yttrandet, angående denna §, af Ståndet återremitterade.

§§ 12 och 13.

Biföllos, hvar efter annan.

§ 14.

Herr *Kock:* Denna § åberopar de uppgifter, hvarefter Taxerings-Comitéen skall grunda beskattningen, men som nu de i 27 § af förslaget till Bevillnings-Stadga omförmälda uppgifter blifvit afslagne, hemställer jag, om icke denna § bör återremitteras. Det heter deruti: »hvartill den årliga varuomsättningen eller tillverkningen uppgår». Någon visshet, hvartill den uppgår, kan ju icke erhållas, utan att uppgift

derom lemnas af den, som drifver rörelsen, och då 27 § blifvit afslagen, anhåller jag om återremiss.

Herr *Carlson* instämde.

Herr *Swartz:* Det synes mig, såsom den gjorda anmärkningen icke skulle behöfva föranleda någon återremiss. Det heter i 14 §: »Skulle taxeringsmännen sakna närmare kännedom rörande verkliga beskaffenheten af den rörelse, om hvars beskattning fråga är, och aflemnade uppgifter icke innehålla tillfyllestgörande upplysning derom, böra de, på sätt dem lämpligast synes, förskaffa sig de underrättelser, som erfordras för rörelsens rättvisa beskattning». Officiela uppgifter komma ju att aflemnas och meningen är ju att en del af dessa skola belysa förhållandet med rörelsen. Således då med ordet »uppgifter» här kan förstås de officiela och några uppgifter från enskilde ej eller finnas åberopade, synes mig den gjorda anmärkningen kunna förfalla.

Herr *Ödmansson:* Jag förenar mig med Herr *Swartz.* Det beror ju på en och hvar att aflemna uppgift till Taxerings-Comitéen. Vill han det åter icke, så är det en annan sak; men, om han gör det, måste väl Taxerings-Comitéen rätta sig derefter och i öfrigt få de personer, som skola verkställa beskattningen, skaffa sig de upplysningar, hvilka stå att erhålla. Då denna § icke står i sådant sammanhang med den 27 § i förslaget till Bevillnings-Stadga, att förändring i följd deraf erfordras, yrkar jag proposition på bifall.

Herr *Kock:* Det synes mig likväl som skulle den siste talarens afgifna förklaring icke göra tillfyllest. Det står i 14 §, att »den inkomst, handlande, handtverkare eller annan näringsidkare eger af sin rörelse, uppskattas med fästadt afseende å, bland annat, det belopp, hvartill den årliga varuomsättningen eller tillverkningen uppgår». Till hvad belopp denna uppgår, derom kan man icke erhålla upplysning genom några officiela uppgifter, utan måste de grunda sig på uppgifter af enskilde. När man nu afslagit den 27 §, uti hvilken just talas om sådana uppgifter, så tror jag, att denna § ändock måste hafva något sammanhang med den afslagna, och förnyar derföre min anhållan om återremiss.

Herr *Renström:* Om jag icke missminner mig, så har, sedan 27 § af Bevillnings-Stadgan, uti hvilken § det talas om uppgifter från de skattskyldige, återremitterades, en annan § förekommit, som blifvit bifallen, eller den 28:e, deruti äfven uppgifter omförmälas. Vid ett sådant förhållande och då nu

Ståndet dessutom beslutat, att officiella uppgifter skola aflemnas, kan jag icke finna annat, än att denna § bör bifallas.

Herr *Lindeström:* Denna § innehåller icke något annat, än en fingervisning för Taxerings-Comitéen i afseende å dess förfarande vid bestämmande af en persons inkomst. Der uppmanas Comitéen att fästa afseende å åtskilliga omständigheter och deribland å den årliga varuomsättningen eller tillverkningen. Denna § står icke alls i något beroende af den 27 § i förslaget till Bevillnings-Stadga, hvilken afslogs, utan innehåller blott att afseende bör fästas å »uppgifter». Nu finnas officiela uppgifter, och möjligt är äfven att enskilda sådana komma att lemnas. Då följaktligen den nu ifrågavarande §:n endast innehåller en vink för Taxerings-Comitéens förfarande, samt icke på något sätt är beroende af den 27:e §, yrkar jag proposition på bifall.

Herr *Ditzinger:* Det synes tydligt att denna § blifvit uppsatt, just med afseende å skattskyldiges åliggande att till Taxerings-Comitéen lemna föreskrifven uppgift, hvilken föreskrift Ståndet icke godkänt, utan afslagit; och då i en föregående § är stadgadt att Comitéen kan kalla till sig den skattskyldige och till honom framställa förfrågningar, kunna dessa blifva ganska inqvisitoriska. Det heter nemligen »Skulle »taxeringsmännen sakna närmare kännedom rörande verkliga »beskaffenheten af den rörelse, om hvars beskattning fråga »är, och aflemnade uppgifter icke innehålla tillfyllestgörande »upplysning derom, böra de, *på sätt dem lämpligast synes,* »förskaffa sig de underrättelser, som erfordras för rörelsens »rättvisa beskattning.» Det kunde således hända att Comitéen fordrade ens böcker och förfore mera inquisitoriskt, än om de skattskyldige voro ålagda att lemna uppgifter. Dertöre förenar äfven jag mig i begäran om återremiss.

Herr *Ridderstad:* Jag kan icke annat, än instämma med Herr *Kock* och förena mig i hans begäran om återremiss. Det heter i 14 §: »Den inkomst, handlande, handtverkare, »eller annan näringsidkare eger af sin rörelse, uppskattas med »fästadt afseende å härvid förekommande *allmänna eller till-* »*fälliga förhållanden etc*». »De *tillfälliga* förhållandena» hänvisa naturligtvis på 27:e §:n, som Ståndet afslagit, hvadan väl redactionen af denna § äfven bör ordnas i öfverensstämmelse dermed. För min del, skulle jag tro, att meningens uppställning bör vara sådan, att den utesluter både orden »allmänna och tillfälliga» samt att det endast kommer att heta, »med afseende å härvid förekommande förhållanden». Vidare

förekommer i samma § följande: »Skulle taxeringsmännen »sakna närmare kännedom rörande verkliga beskaffenheten »af den rörelse, om hvars beskattning fråga är och derom »aflemnade uppgifter icke innehålla tillfyllestgörande upplys»ning, böra de, på sätt dem lämpligast synes, förskaffa sig de »underrättelser, som erfordras för rörelsens rättvisa beskatt»ning.» Andemeningen häri är icke eller dunkel, den hänvisar också till 27:e §'s spionerisystem, hvilken §, såsom förut är nämdt, likväl redan är afslagen. På dessa skäl, anhåller jag om återremiss, på det att redactionen af denna § må ordnas i öfverensstämmelse med den tanke, som Ståndet uttalat, då 27 § förkastades.

Herr *Carlson:* Uti § bestämmes ju, att taxeringsmännen jemväl skola fästa afseende å det belopp, hvartill den årliga varuomsättningen eller tillverkningen uppgår; men då den §, som talar om skattskyldiges uppgifter i dessa hänseenden, blifvit af Ståndet afslagen, synes mig, att denna § behöfver en förändrad redaction; hvarföre jag biträder deras åsigt, som yrkat återremiss af denna §.

Herr *Wærn:* För min del, finner jag visst, att, när den 27 § nedskrefs, tänkte man sig, att skattskyldige skulle aflemna uppgift angående de i denna § omnämnda förhållanden; men vi hafva nu icke att pröfva annat, än om denna § innehåller några olämpliga bestämmelser, utan afseende derpå om den 27 § finnes eller icke. För min del, anser jag riktigt, att taxeringsmännen vid uppskattning af en persons inkomst å rörelse skola taga i betraktande såväl allmänna, som tillfälliga förhållanden. Att några uppgifter, utom de officiela, komma att lemnas, tror jag vara klart, likasom att dessa då böra tagas i betraktande. Att taga i betraktande en rörelses beskaffenhet, i jemnbredd med en handelsbods eller verkstads läge, jemte öfriga omständigheter, finner jag vara i sin ordning och bifaller, för min del, denna §.

Herr *Kock:* Ett annat skäl, som bör föranleda återremiss, förefinnes äfven. Det förekommer nemligen i sednare delen af § en otydlighet. Det heter der: »Vid de fall, då en och samma handlande eller näringsidkare samtidigt drifver rörelse på särskilda ställen eller i olika näringsgrenar, skola de inkomster, som härigenom uppkomma, sammanräknas och taxeras på ett ställe, eller der han är mantalsskrifven; dock med iakttagande af Bevillnings-Stadgans föreskrift, att bevillning för yrke, hvaraf inkomsten öfverstiger visst belopp, bör påföras der yrket idkas». I förra perioden är det ovillkorligt,

nar till taxeringsmännen sina böcker och derigenom öppet blottar sin ställning, så skulle, oaktadt deraf kunna hemtas tillförlitliga upplysningar angående den handlandes förluster, denne likväl erlägga bevillning, beräknad efter hvad en rörelse, jemnförlig med den han drifvit, anses i allmänhet afkasta. Då jag anser detta stadgande mindre rättvist, anhåller jag, att, för rättelses vinnande, § måtte återremitteras.

Herr *Ödmansson:* Med anledning af de anmärkningar, som blifvit gjorda vid 7 §, hvilken rörer samma fråga, som den nu förevarande, förenar jag mig i begäran om återremiss.

Herr *Lindeström:* Hvad 1:a punkten i denna § beträffar, har någon anmärkning deremot icke blifvit framställd, och tror jag således, att Ståndet kan bifalla denna punkt; men då åter den 2:a punkten står i stort sammanhang med den 7 §, anser jag alldeles nödvändigt att denna punkt återremitteras.

Herr *Renström* instämde.

Herr *Wærn:* Jag har icke begärt ordet, för att motsätta mig hvad den siste talaren yttrat derom, att endast 2:a mom. borde återremitteras, men deremot det 1:a bifallas, utan, just derföre att jag anser detta 1:a mom. fullkomligt riktigt, vill jag, som icke var närvarande då den 9 § föredrogs, fästa uppmärksamhet derpå, att denna § står med densamma i ganska skarp strid. Det heter i den 9 §, att »vid bestämmande af värdet å brukstillverkningar skall antagas till ledning de sednast fastställda lösningspris för Kronans hammarskattsjern samt tiondejern från samma bruk;» men nu hafva vi förhoppning att nämnda afgifter vid denna Riksdag skola försvinna. Derföre hade den 9 § bort återremitteras och Ståndet dervid uttrycka den åsigt, att bruksegare borde, liksom alla andra näringsidkare, skatta efter sin inkomst. Priset å jern är visserligen mycket olika vid olika bruk, men det möter icke någon svårighet att beräkna detsamma efter det i hvarje ort gångbara pris och derefter göra afdrag för råvaror och arbetskostnad, likaledes efter de i orten derför gångbara prisen.

Öfverläggningen ansågs slutad, och, på af Herr Talmannen framställda särskilda propositioner, biföll Ståndet 1:a momentet, men återremitterade det andra.

§§ 16—20.

Biföllos, hvar efter annan.

§ 21.

Herr *Palander:* För min del, finner jag Utskottets för-

slag att bestämma den skattskyldiges lefnadskostnader, och således årsinkomster, i förhållande till hyrans belopp, möta åtskilliga betänkligheter. En hvar vet ju huru olika förhållandena i detta afseende äro i olika städer. Huru kan lefnadskostnaden t. ex. i Stockholm jemnföras med den i åtskilliga af våra småstäder, der ganska goda våningar kunna erhållas för 200 R:dr om året. Den, som der lefver mycket, men i hyra betalar 300 R:dr, skulle enligt förslaget skatta för en inkomst af endast 900 R:dr. Mig synes att den uppställda beräkningen icke kan tjena till något rättesnöre för taxeringsmännen, hvadan jag yrkar att densamma ur förslaget uteslutes och anser att bedömandet af en persons lefnadskostnader hellre bör åt taxeringsmännen öfverlemnas. Jag befarar att, om den uppställda tableauen åtföljer den blifvande Bevillnings-Stadgan, skola taxeringsmännen anse sig förbundne att följa densamma. Af dessa skäl, önskar jag att §:n återremitteras, på det ifrågavarande beräkning måtte blifva ur förslaget utesluten. Säkrast är att grunda uppskattningen af en persons lefnadskostnader på locala förhållanden.

Herr *Ridderstad:* Jag deremot kan icke finna denna § vara så oriktig, som den föregående talaren ansett. Man bör nemligen noga och väl lägga märke dertill, att den af Utskottet föreslagna beräkningsgrunden för en persons lefnadskostnader alldeles icke ifrågakommer, såvida icke »*den skattskyldige sjelf söker dölja sin ställning;*» endast i sådan händelse — icke eljest — antages hyressumman böra tjena taxeringsmännen till ledning vid uppskattande af en persons årsinkomster. Betraktar man för öfrigt litet närmare den af Utskottet uppgjorda calculen, förefaller den ingalunda så särdeles orimlig. Om en skattskyldig betalar i hyra 300 R:dr, beräknas han hafva i inkomst 900 R:dr. En familje, hvars hyra uppgår till 500 R:dr, anses lefva upp 2,000 R:dr, och den, hvilken i hyra betalar 1,000 R:dr, antages hafva i inkomst 5,000 R:dr. Detta sednare slår verkligen in med hvad Ståndet ansett en Departements-Chefs lön böra utgöra, enär Ståndet bestämt hans lön till sagda summa eller 5,000 R:dr, och man antagligtvis bör kunna beräkna hans hyra till omkring 1,000. Utom de af Utskottet till stöd för sitt förslag anförda skäl, tillåter jag mig fästa Ståndets uppmärksamhet på en §, som, då den nyligen här blifvit antagen, synes innebära öfverensstämmelse i åsigter. Uti sista mom. af 18 § står nemligen: »Den med allmän eller enskild tjenstebefatt»ning förenade förmånen af fri bostad beräknas till det belopp,

»som i årlig hyra inom samma ort vanligen erlägges för en »bostad af enahanda antal lika beskaffade rum och lägenheter.» Då således den person, hvilken innehar enskild tjenstebefattning och derföre åtnjuter förmånen af fri bostad, skall för densamma erlägga bevillning, då bör man visserligen icke sky att på enahanda sätt beskatta jemväl de mera bemedlade. Jag anser således att denna § bör bifallas.

Herr *Widell:* Det 1:sta mom. af 21 § berättigar taxeringsmännen att, då annan tillförlitlig beräkningsgrund för uppskattning af inkomst utaf capital saknas, anställa jemnförelse emellan, å ena sidan, den skattskyldiges alla sammanlagda kända inkomster, samt, å andra sidan, den skattskyldiges alla sannolika lefnadskostnader; och skall skillnaden, eller det belopp, hvarmed lefnadskostnaderna kunna finnas öfverskjuta nämnda sannolika årsinkomster, anses utgöra den skattskyldiges inkomst af capital. Detta stadgande anser jag fullkomligt riktigt och yrkar derföre att detsamma måtte antagas.

Herr *Palander* har framställt en anmärkning emot 3:e mom., enligt hvilket hyresbeloppet i vissa fall får tagas till grund för beräkning af en persons årsinkomst. I anledning deraf, får jag fästa hans uppmärksamhet derpå, att Utskottets förslag i detta hänseende icke innehåller någon *ovillkorlig* föreskrift, att detsamma skall tjena till efterrättelse, utan endast till ledning för taxeringsmännen. Det heter ju: »Vid »beräkning af skattskyldigs okända lefnadskostnader uti stad »må desamma aldrig, utan att taxeringsmännen till Protocollet »derför uppgifva särskildt skäl, anses vara *lägre*, än» etc. Således anser jag att lefnadskostnaderna, i händelse skäl derför finnes, kunna och böra uppskattas högre, än det i tariffen uppställda förhållande emellan inkomst och hyra. Om nemligen Taxerings-Comitéen, t. ex., skulle finna att i en småstad en person erlägger i hyra 300 R:dr, är Comitéen ingalunda skyldig att anse det nämnda person icke förtjenar *mera*, än 1,200 R:dr, utan är oförhindrad att uppskatta hans inkomst vida högre. Det heter vidare: »I öfrigt böra — — af högre inkomst». Om §:n återremitteras, hvilket jag ingalunda påyrkar, tillåter jag mig fästa uppmärksamhet derpå, att orden *yrkad nedsättning* icke äro lämpliga, ty, om nedsättning ej blifvit yrkad, men Comitéen finner skäl att nedsätta en efter uppgifna grunder beräknad inkomst, bör väl detta ändock ske. Af § synes nemligen, såsom skulle ned-

sättning icke kunna ega rum, såvida yrkande derom icke framstälts.

Herr *Wærn:* Det synes mig, såsom vore den af Utskottet i förhållande till hyresbeloppen föreslagna beräkning af personers lefnadskostnader ganska lämplig, men jag anser likväl orätt att derom meddela någon allmän föreskrift, såsom här skett, helst i vissa fall lefnadskostnaden skulle anses uppgå till minst sju gånger hyresbeloppet. Jag hemställer, om icke hvad här står bör vara exempelvis, men att det får bero af Taxerings-Comitéen att efter locala förhållanden uppgöra scalan. Derigenom komme densamma att blifva mera öfverenstämmande med förhållandena i orten.

Det sista momentet, deruti det heter: »Förluster, hvaraf »capitalet drabbats under året näst före det, hvarför bevill»ning påföres, afräknas från egarens capitalförmögenhet och »erlägges bevillning för den ränta, återstående capitalbeloppet »anses afkasta», anser jag icke kunna godkännas. Det år, då en capitalist lider större förlust, än han haft inkomst, bör han vara fri från skatt, och först året derefter bör nämnde persons inkomst beräknas efter återstående capitalbeloppet. Att en capitalist, som under ett år drabbats af förluster, ändock skulle påföljande år erlägga bevillning för ränta å återstående capitalbeloppet, synes mig alltför hårdt, och jag fruktar äfven att en sådan föreskrift i tillämpningen komme att éluderas. Af dessa skäl, anser jag att denna föreskrift bör uteslutas, och att man bör hålla sig till 15 §, som innehåller den goda regel, att hvar och en skall skatta efter sin inkomst.

Herr *Ödmansson:* Jag åter anser, att § i sin helhet bör bifallas. Den af Utskottet föreslagna beräkning synes mig ingalunda vara för hög. Dessutom heter det i ett sednare moment att taxeringsmännen skola, vid inkomsternas uppskattning i förhållande till hyresbeloppen, fästa afseende derå, »huruvida talrik familie, embetsåligganden eller annat förhållande nödsakat till begagnande af flera eller dyrare rum, än vanligt». Således är en hyresman väl omhuldad, och det bör icke kunna ske honom någon orätt.

I anledning af Herr *Widells* anmärkning, i afseende å orden: »yrkad nedsättnining», vill jag erinra, hurusom, i händelse jag är egare till två hus och det ena brinner, skatt likväl för det, som är i behåll, bör erläggas. På samma sätt, om man förlorar hälften af sitt capital, bör man skatta för den återstående hälften.

Herr *Lindeström:* Denna § innefattar, liksom den 14, blott en fingervisning för Comitérade att beräkna en skattskyldigs inkomster, men utgör icke någon instruction, som ovillkorligen måste följas. Det är ett alldeles förskräckligt misstag, Herr *von Krœmer* gjort, då han påstått, att förslaget innebär en progressiv beskattning. Det föreskrifver endast en jemnförelse emellan förhållanden för bestämmande af en skattskyldigs inkomst. Bevillnings-Comitéen har i Stockholm låtit anställa åtskilliga jemnförelser och funnit förhållandena, med afseende på lefnadskostnad och hyra, i verkligheten sådane, som dessa ziffror utvisa. Jag tror, att en hvar af oss, om han gör en dylik jemnförelse, skall finna, att förslaget är grundadt på erfarenhet. För min del, bifaller jag detsamma, då det icke på något sätt binder Taxerings-Comitéen.

Hvad sista momentet angår, har Herr *Ödmansson* besvarat de deremot gjorda anmärkningar, och jag instämmer med honom.

Herr *Ditzinger:* Jag delar deras mening, som tycka att denna scala är alltför strängt tilltagen. Att taxeringsmännen skola komma att följa denna instruction, tror jag så mycket säkrare, som det heter, att »den skattskyldiges årsinkomster skola anses uppgå till minst tre gånger hyrans belopp» etc. Herr *Ridderstad* stannade med sin granskning, der inkomsten anses vara fem gånger hyrans belopp, och jag anser äfven sannolikt att den, som betalar 1,000 R:dr i hyra, lefver upp 5,000 R:dr, men om man går längre ned, synes mig beräkningen orimlig. I Stockholm, t. ex., der hyrorna äro dyra, finnas familler, hvilka, utan att ega större inkomster, likväl behöfva många rum. Om denna famille hyrer en våning för 1,600 R:dr, skall lefnadskostnaden för familen beräknas till minst sju gånger hyresbeloppet, eller till 11,200 R:dr, men jag tror, att mången, hvars hyresbelopp uppgår till 1,600 R:dr, ingalunda har 11,200 R:dr att lefva på för året. Af dessa skäl, anser jag, att § bör återremitteras och att, om någon scala skall bestämmas, den bör stanna vid fem gånger hyresbeloppet.

Herr *Palander:* Af den anda, som genomgår förslaget till ny Bevillnings-Stadga, finner man meningen vara att lemna fria händer åt dem, som skola bestämma bevillningens belopp, men då så är, förefaller det eget, att Utskottet i detta fall velat framlägga en graderad scala till ledning för omdömet. Hos de många Bevillnings-Taxerings-Comitéer, som komma

att sammanträda, måste olika förhållanden på olika orter, synnerligast i städerna, uppstå. Herr *Lindeström* sade, att denna scala blifvit uppgjord i enlighet med hvad erfarenheten gifvit vid handen. Det är likväl icke tänkbart, att Bevillnings-Utskottet kunnat komma till detta förslag på grund af calculer från många städer, utan måhända hafva sådana blifvit uppgjorda endast för Stockholm och Götheborg. Dessutom tror jag, att ingen skall våga påstå, det den, som erlägger i hyra 1,000 R:dr, har mindre lefnadskostnader, än den, som betalar 1,600 R:dr. Det skulle komma att blifva tusentals nuancer. Den, som t. ex. i Stockholm har en våning på Drottninggatan, betalar för densamma naturligtvis mera, än den, hvilken bor på söder, af orsak att han föredrager en behaglig utsigt, men icke är det derföre sagdt, att den förres lefnadskostnader ovillkorligen skola vara större, än den sednares. Jag är öfvertygad, att denna scala skall missleda många Taxerings-Comitéer, emedan de anse sig böra derå fästa allt för mycken uppmärksamhet, hvadan jag anhåller om återremiss, för att få den graderade scalan helt och hållet utesluten.

Herr *Wærn:* I afseende å sista momentet uti denna §, har återremiss blifvit bestridd. Jag vill, i anledning deraf, påminna Ståndet, att 7 § i förslaget till Bevillnings-Stadga innehåller, bland annat, följande: »Förluster, af hvilka capital drabbats, afräknas från egarens capitalförmögenhet och erlägges bevillning för den afkastning, återstående capitalbeloppet anses lemna.» Detta är alldeles samma stadgande, som här förekommer, och då 7 § återremitterades med 47 röster emot 2, kan jag icke tro, att Ståndet på den korta tiden så ändrat åsigter, att 21 § nu bifalles. Detta skulle alldeles strida emot Ståndets förut fattade beslut. Att, i afseende på lefnadskostnadernas uppskattning efter hyran, olika förhållanden på olika orter förekomma är obestridligt, och om man vill träffa det rätta, må man då uppgöra en scala för hvarje ort. Jag yrkar fortfarande återremiss.

Herr *Swartz:* Den scala, som här förekommer, härleder sig från Bevillnings-Comitéens förslag. Comitéen har sålunda sökt att vända sig till godo en beräkningsgrund, som på sednare tider blifvit antagen i åtskilliga länder och, efter hvad mig blifvit sagdt, sednast i Sardinien. Jag tror ock, att man lätt nog skall finna, det lefnadskostnaderna kunna antagas stå i ett visst förhållande till den hyra, man betalar. Att bestämma den rätta proportionen beror på erfarenheten.

För att skaffa sig någon erfarenhet i detta hänseende, lät Bevillnings-Comitéen Uppbörds-Commissarierna i Stockholm göra en undersökning om hyresbeloppen i fyra särskilda qvarter, och Comitéen blef sedermera i tillfälle att lära känna åtskilliga dervarande hyresgästers inkomster. Följden af denna undersökning blef den scala, som här förekommer; och, såvidt ledamöterna i Comitéen kunnat sträcka sina forskningar, hafva de funnit ytterligare bevis från verkligheten till bestyrkande deraf, att beräkningen är lämplig. Jag tror ock derföre, att denna scala kan, såsom en nödfallsberäkning, duga åtminstone för Stockholm, Götheborg och Norrköping; och Bevillnings-Comitéen har ej eller haft för afsigt att gå längre, än att exempelvis framställa densamma såsom en beräkningsgrund för personers inkomster i de större städerna. Bevillnings-Utskottet deremot gick längre och ansåg, att scalan kunde framställas såsom lämplig att tjena till efterrättelse i stad i allmänhet. Skulle man likväl hysa några betänkligheter vid att åt den här förekommande scalan gifva en så vidsträckt tillämpning, torde redactionen kunna så affattas, att scalan blifver mera ett exempel eller en anvisning åt taxeringsmän, att till efterrättelse antaga denna eller någon annan scala, som för deras district kan finnas passande. Jag bestrider således icke återremiss, såvidt dermed endast afses, att få scalan framställd mera såsom exempel, än som här skett, men i öfrigt tror jag på lämpligheten af en dylik anvisning, då den framstår endast såsom den yttersta nödfallsåtgärd.

Hvad det sista momentet beträffar, må jag väl medge, att, då samma stadgande förekommer i 7 § uti förslaget till Bevillnings-Stadga och denna blifvit återremitterad, sista momentet af den nu föredragna § äfven kan synas böra återremitteras; men, för min del, önskar jag dock, att omförmälde, redan beslutade, återremiss måtte få anses hafva skett endast i det syfte, att berörda stadgande må ur 7 § uteslutas, men qvarstå i Instructionen såsom en anvisning för taxeringsmännen, huru de böra betrakta ett sådant förhållande, som här vidröres. Det är mycket svårt att bestämma något slags minimum, vare sig för en näringsidkare eller annan person, som under ett år gjort förluster, men till följd af sina förmögenhetsvillkor ändock måste kännas skyldig att i en icke alltför obetydlig mån deltaga i bidrag till Statens och communens behof, något som årligen åligger hvarje medborgare. Jag tror det vara svårt att finna något annat antagligt raison-

nement för en sådan persons beskattning, än det, som förekommer i sista momentet, och anser det vara en nödtvungenhet att godkänna en sådan anvisning, som denna.

Herr *Ridderstad:* Det är ett ganska kändt förhållande, att Svensken har den svagheten att vilja bo med den aldra största comfort. Denna svaghet förleder honom mången gång att bo bättre, än hans inkomster medgifva; men om nu detta äfven kan sägas vara hans smak, så förknippar sig icke dessmindre dermed ett ganska stort och allmänt ondt. Oberäknadt att han och hans familje, som af svaghetsskäl underkastar sig modets och fåfängans anspråk i och för en comfortabel bostad, *derför* måste uppoffra alltför mycket, för att icke antingen nödga skuldsätta sig eller spara i andra för lifvets trefnad och behof vigtigare och väsendtligare fall, uppstår dessutom deraf den allmänna olägenheten inom en stad, att bostadslägenheternas antal inskränkes, hvilket — i sin ordning — väsendtligt bidrager till att öka hyrorna. Detta bostadsslöseri är vidare och framför allt ett ondt för den förnuftiga hushållsamheten, för den mindre bemedlade, för den fattige, för arbetaren, emedan, i den mån, som desses inkomster äro ringa och bostäderna i de sundare delarne af städerna blifvit allt för mycket upptagna, de tvingas att draga sig tillbaka till osundare trakter, stundom till ohyggliga kyffen. Jag kan hänvisa dem, hvilka önska öfvertygande exempel härpå, till — för att nu endast hålla mig inom hufvudstaden — trakterna af, t. ex., Tyskbagarebergen. Jag tror, att det ligger något moraliskt godt i detta stadgande, och, för min del, antager jag detsamma.

Herr *Wærn:* Det är svårt att höra den siste talarens inkast mot hvad här blifvit anfördt, utan att besvara det. Mig synes, att bo väl ingalunda vara någon luxe, men om det skall såsom sådan anses, är det väl den aldra helsosammaste. Jag har varit närvarande vid ett tillfälle, der utmärkte läkare anförde precist motsatsen mot hvad Herr *Ridderstad* yttrade och ansågo, att vi i allmänhet hafva för litet sund luft i våra bostäder och att dessa äro allt för trånga. Jag kan ej eller inse något sammanhang emellan det, att en person bor rymligt vid Drottninggatan, och en annan åter trångt vid Tyskbagarbergen, ty, om hyrorna stegras, blifva nog nya hus byggda och boningsplatser derigenom beredda. Om den omständigheten, att sunda bostäder finnas, förtjenar något afseende, så synes detta tvärtom böra ske sålunda, att

man icke genom beskattning inskränker begäret att hafva sunda och beqvämliga bostäder.

Medan jag nu har ordet, vill jag påpeka nödvändigheten af att återremittera sista momentet. Det af Herr *Ödmansson* anförda exempel, att, om en person är egare af två hus, hvaraf ett brinner, skall han ändock skatta för det återstående, finner jag icke något bevisande, emedan först och främst skall beskattning ega rum af den synliga förmögenheten, och för det andra är det icke sagdt, att den, som är egare till två hus, af hvilka det ena brinner, derigenom lider någon förlust, ty detta hus kan vara assureradt, åtminstone bör det så vara; men den, som förlorat hälften af sitt capital, den har verkligen gjort en förlust, och af honom bör Staten icke fordra någon bevillning.

Herr *Widell:* Jag är helt och hållet af Herr *Ridderstads* mening, och anser, lika med honom, det vara en luxe af de rika att bebo alltför stora våningar, samt att detta begär gör intrång på de tarfliges behof och önskningar att hafva sunda bostäder. De, hvilka bebo stora våningar, med *flera* saloner, på de förnämligare gatorna, kunna gerna betala för sin luxe, isynnerhet som derigenom göres intrång för dem, hvilka önska *en* rymlig barnkammare.

Discussionen var slutad, och på af Herr Talmannen, i enlighet med derom gjordt yrkande, framställda särskilda propositioner, bifölls 1:sta mom. i 21 §, hvaremot öfriga delar af denna § återremitterades.

Bestämmelsen vid slutet af 21 § derom, att enskilde delegare uti vederbörande bolag eller inrättningar i förutsatt fall icke påföres bevillning för inkomst från samma bolag eller inrättning.

Bifölls.

Sista yttrandet, sidan 43, i Betänkandet.

Dervid lät Ståndet bero.

Första yttrandet, sidan 44, i Betänkandet.

Gillades.

Och förslag till Förordning, angående mantals- och skattskrifningarnes förrättande.

§ 1.

Herr *Rinman, C.:* Mot denna § vill jag göra en anmärkning, i anledning af hvad § innehåller derom, att flera socknar i ett fögderi kunna af en Kronofogde komma att sammanslås till ett mantalsdistrict. Det blifver nemligen alldeles omöjligt att sammanslå socknar i ett fögderi, som har

en utsträckning af ända till 18 mil. Jag yrkar således återremiss, för att häruti vinna ändring.

Herr *Ödmansson:* Det beror alldes icke på någon Kronofogde att sammanslå flera socknar till ett mantalsdistrict, ty det står tydligen och klart, att »flera till samma fögderi och pastorat hörande socknar eller församlingar kunna förena sig om gemensam mantalsskrifningsförrättning;» och dertill måtte de väl hafva rättighet, utan alla anmärkningar.

Vidare förekom icke, och § 1 bifölls.

§§ 2 och 3.

Biföllos, hvar efter annan.

§ 4.

Herr *Lindeström:* Emot denna § i öfrigt har jag ingenting att anmärka; men i 2:dra punkten 3:dje momentet förekommer ett stadgande, som jag finner hvarken nödigt eller ändamålsenligt. Det var Kongl. Hof-Predikanten *Nordlund*, som en afton framkom med det förslaget, att egare eller disponent af fast egendom vare, vid vite af 2 R:dr 50 öre, förbunden att af hvarje till honom inflyttad husbonde, som sjelf icke aflemnat sitt prestbetyg till Pastor från utflyttningsorten, inom ofvan bestämda tid, affordra och till Pastor aflemna sådant bevis. Det var, såsom motionairen yttrade, endast för att gå Statistiska Bureauen till mötes, som förslaget väcktes, men då detsamma strider emot folkets vanor och, åtminstone i Stockholms stad, skulle för vederbörande husegare medföra mycket besvär, anhåller jag, att förslaget måtte afslås. Det är vidare kändt att hvar och en, hur qvalificerad, som helst, får besitta fast egendom, och jag hemställer, om det vore passande att tillerkänna en möjligen ganska illa qvalificerad person rättighet att affordra sina anständige hyresgäster sådana handlingar, som prestbetyg. Det tror jag vara att gå något för långt, för att vinna det mål, Statistiska Bureauen afser. Jag anhåller om afslag å den 2:dra punkten i 3:dje momentet.

Herr *Hierta:* Jag skiljer mig något från Herr *Lindeström*, i det att jag önskar afslag jemväl å 3:dje punkten i 3:dje momentet. Det ligger redan något oegentligt och olämpligt i det slags polisbefattning, Presterskapet nu innehar med den i församlingarne inflyttande befolkning, för att derigenom kunna gå en eller annan auctoritet tillhanda med uppgifter, men utan någon så beskaffad förändring, hvarigenom församlingen antager en skrifvare, hvilken i prests ställe verkställer

dessa anteckningar, som icke äro af någon andlig natur, kan måhända denna polisbefattning icke tagas bort. Skulle deremot, på sätt Utskottet föreslagit, det blifva en skyldighet för husbonde eller husegare att, vid vite, till Pastor aflemna prestbevis från tjenstehjon eller hyresgäst, anser jag en sådan föreskrift högst olämplig. Det finnes nemligen icke något i sednare tider så dåligt i lagstiftningen och så litet öfverensstämmande med andra i friare samhällen, som att genom reglementerande skapa brott uti så kallade polisförseelser af handlingar, hvilka i sig sjelfva icke äro brottsliga. Om man antager att det är hvars och ens rättighet att flytta från en ort till annan, — och detta är ju garanteradt genom vår Regerings-Form, kan det icke vara något brott, om, vid inflyttning i en församling, man ej till presten aflemnar prestbetyg. Det må vara att detta kan vara föreskrifvet såsom en pligt, på samma sätt, som skyldigheten att infinna sig vid husförhör; men att ålägga böter för underlåtenhet att densamma fullgöra förefaller mig högst olämpligt. Pluraliteten af flyttande består af obemedlade och tjenstfolk; och desse äro icke i tillfälle att känna författningarne för mantals- och skattskrifning. De hafva icke råd att prenumerera på sådana tidningar, uti hvilka dessa författningar tryckas en gång om året, och således blifva bemälde personer i många fall af ovetenhet oskyldigt bötfällde. Jag får säga, det jag icke finner något utgöra så starkt bevis, som detta moment innefattar, för min förmodan, att den framlagda vidunderliga Bevillnings-Förordningen måtte hafva ledamöter af Högvördiga Preste-Ståndet till upphofsmän, ty ingenting sätter presterskapet så stort värde på, som att vara Polis-Commissarier och utöfva en makt öfver folket genom prestbetyg, hvilka icke i något annat land, än Sverige, tjena såsom ett medel för en slags polistillsyn. Hvarken i England, der det protestantiska påfvedömet vunnit ett sådant öfvertag, ej eller i Preussen finnas en författning om prestbetyg, af sådan beskaffenhet, som här. I Frankrike förekomma de ej eller, och, ehuru sådana betyg möjligen någonstädes äro brukliga, är Sverige dock det enda land, der polistillsynen finnes under denna form. Nu skulle, om Utskottets förslag antoges, detta polisreglemente ytterligare skärpas genom åläggande för egare eller disponent af fast egendom, att af hvarje dit inflyttande husbonde affordra och till Pastor aflemna hans prestbevis från utflyttningsorten. Ett sådant stadgande anser jag vara till den grad olämpligt, att jag tror knappt det någon

kan vara skiljaktig från den åsigt, att ifrågavarande moment bör afslås.

Herr *Swartz:* Ingen lärer kunna förneka att det Svenska Presterskapet är öfverhopadt af en mängd bestyr, som icke tillhöra den presterliga verksamheten; och jag instämmer med Herr *Hierta* deruti, att verkliga polisbestyr för ordningens upprätthållande och insamlande af statistiska uppgifter äro Presterskapet ålagda. Deremot hyser jag ej samma föreställning, som Herr *Hierta*, att presterna äro särdeles belåtne med dessa bestyr. Mig förekommer sannolikt, att det dermed förhåller sig alldeles tvärtom; och mig förefaller det icke underligt, att förslag, sådana, som dessa, kunnat väckas och understödjas af presterskapet, på det någon lindring derigenom i deras besvär må beredas och denna tunga fördelas jemväl på andra medborgare. Förslaget är väckt af en bland hufvudstadens pastorer, som anser behofvet högligen fordra ett sådant slags biträde för öfvervakandet af inflyttningar, som här finnes föreslaget. Många personer, synnerligen inom hufvudstaden, flytta från en församling till en annan, utan att hvarken uttaga eller inlemna prestbevis. Det må vara sannt, såsom Herr *Hierta* uppgaf, att de flesta bland dem tillhöra sådana classer, som icke känna till gällande föreskrifter, men detta utgör, i min tanke, ett ytterligare skäl att taga husvärdarnes uppmärksamhet i anspråk, för att underrätta inflyttande personer om hvad de vid inflyttningen hafva att iakttaga. Det är naturligt, att en prest bör veta, hvilka personer bo i församlingen och påkalla hans själavård; och då dessa personer icke sjelfmant anmäla sig, måste en sådan anmälan åstadkommas från annat håll. Jag åtminstone djerfs icke motsätta mig detta förslag, hvilket utgått från Presterskapet och i Preste-Ståndet blifvit godkändt, utan tror att billigheten verkligen fordrar det förslaget bifalles, hvarom jag ock anhåller.

Herr *Ödmansson:* Jag instämmer med Herr *Swartz*, och vill, i anledning af Herr *Hiertas* påstående, att intet land, utom Sverige, finnes, der prestbevis efterfrågas, endast fästa uppmärksamhet derpå att åtminstone i Danmark erfordras prestbevis. Den arbetare från Sverige, hvilken reser till Danmark utan att vara med sådant bevis försedd, blir genast återskickad. Jag tror derför att föreskriften om prestbevis är till tjenstfolkets och arbetssökandes gagn och nytta; ty om de icke kunna förete så beskaffade, är det svårt för dem att erhålla tjenst eller arbete. Det är dessutom, i min tanke,

alldeles nödvändigt att en och hvar har prestbevis om ålder och frejd, samt att detta inlemnas i den församling, dit personen flyttar, på det presten må kunna hafva reda på dem, som tillhöra församlingen och deras förhållanden. Jag anhåller alltså om bifall till förslaget.

Herr *Hierta:* Jag har begärt ordet för att svara på Herr *Swartz's* yttrande. Jag betviflar icke att såväl hos Herr *Swartz*, som hos många andra, en god intention för ordningens upprätthållande ligger till grund för förslaget, men om saken betraktas något närmare, skall man finna att det är en onödig väg, man väljer för att hinna det afsedda målet, och detta så mycket mera om man antager såsom præmiss, att Presterskapet bör befrias från en del af sina bestyr, och i synnerhet från att vara en hjelpreda åt polisen. Hvad nu beträffar den af Herr *Swartz* uppgifna anledningen till motionen, eller att så beskaffade bestämmelser voro nödvändiga, åtminstone här i hufvudstaden, anhåller jag få fästa uppmärksamhet derpå, att dessa äro för hufvudstaden minst behöfliga. Det betyder, först och främst, ingenting, om en person der flyttar från den ena församlingen till den andra, utan att uttaga och inlemna sitt prestbetyg, ty polisen har i alla fall lika god reda på dem. Polisen har på sednare tider blifvit betydligt ökad, och hvarje Polis-Commissarie har sitt district, samt bör känna alla inom detsamma boende personer. Men dessutom finnes i hufvudstaden en annan inrättning, eller Ordningsnämnderna i församlingarna. Hvarje Ordningsman har sitt district, och inom hvarje församling finnas 30 à 40 sådane Ordningsmän, jemte Suppleanter. Om desse iakttaga sina förbindelser, så kunna presterna fullkomligt befrias från den möda, som mången anser icke borde betunga dem. Att presterna sjelfve hafva denna åsigt, bestrider jag, och tror att en del af Presterskapet heldre skulle släppa ur sina händer sjelfva själavården, än den lilla makt, som de hafva genom befattningen med prestbetygen, fastän de klaga öfver dess besvärligheter. I hufvudstaden finnes äfven en annan inrättning för ordningens vidmakthållande, uti de så kallade tillsyningsmännen, hvilka afse en mera speciel uppsigt öfver försvarslöse personer. Dessutom hafva vi Mantalsskrifnings-Commissarier och Polis-Commissarier, hvilka komma hem i hvarje hus och undersöka, samt fråga värdarne, hvilka äro i huset boende. Husegaren eller disponenten deraf skall då aflemna alla hyrescontracter, hvilka innehålla uppgift å alla der boende personer, och således tjena prestbetygen, i detta

afseende, till ingenting. Slutligen hafva vi äfven en rätt draconisk författning, i min tanke olagligt, utfärdad af stadens polismyndighet, men som dock ständigt tillämpats sedan lång tid tillbaka, hvilken föreskrifver att, om någon resande hit till staden anländer och ligger der öfver natten, skall sådant påföljande dag anmälas i polisen, vid vite af 10 R:dr R:mt för den, som detta underlåter, och genom en särskild Öfver-Ståthållare-Embetets Kungörelse är hvarje husvärd ålagdt att vid hvarje flyttning anmäla, om någon flyttar ur eller i hans hus. Då följaktligen polisen i hufvudstaden har så många controler öfver möjligheten för personer att här hålla sig dolda, då frågar jag, hvartill det tjenar att skapa en ny föreskrift och gifva anledning till böters åläggande. Om jag går från Stockholm till andra städer, så är det tydligt att af Magistraterna kan lemnas föreskrift om dylika uppgifter, och deremot tror jag icke att någon skall hafva att erinra, då det tillkommer dem och polisen att hafva omsorg derom, att icke lösa personer obehörigen smyga sig in i städerna. På landet kan det gå till ungefär på samma sätt. Visserligen känner jag icke så noga förhållandena derstädes, men i hvarje socken finnas Sockennämnd och Kyrko-Råd; och, för min del, tror jag, att man äfven på landet kan få kännedom om förhållandena och bibehålla ordning, utan att etablera sådada lagar, som här blifvit föreslagna.

Slutligen vill jag, i anledning af Herr *Ödmanssons* påstående att prestbevis vore nödvändiga att förete för erhållande af tjenst, erinra, att det ingalunda är sagdt att man vid personens anställande efterfrågar deras prestbetyg. Detta innehåller icke något annat, än huruvida en person är välfrejdad, — och, såsom sådan, måste en hvar anses intilldess något af honom begånget brott blifvit anmäldt, — samt uppgift om han begagnat salighetsmedlen. Men det är icke alla, som äro så noga med att han nyttjat salighetsmedlen, ty en person kan ändock vara en lika bra karl. Vanligtvis fästes största afseendet å en persons afsked från sin fordna husbonde. Från hvilken sida man än må betrakta saken, tror jag, att de ifrågavarande momenten äro öfverflödiga, hvadan jag anhåller om proposition på afslag.

Herr *Lindeström:* Då husförhörsboken ligger till grund för mantalsskrifningen på landet, är det nödigt att densamma hålles i complett skick. Det är vidare upplyst att husbonden är ofta orsaken dertill att en tjenare icke aflemnar sitt prestbetyg, och derföre bör husbonden hafva åliggande att taga

betyget af tjenaren och ingifva detsamma. Hvad deremot beträffar städerna och i synnerhet Stockholm samt husvärdarne derstädes, kan jag icke finna någon anledning till allt det obehag, som genom det föreslagna stadgandet skulle åstadkommas, och den enda förmån, hvilken derigenom skulle tillskyndas presterna, vore den, att de icke komme att finna sina inkomster minskade deraf att personer flyttade öfver gatan och icke skrefvo in sig i en annan församling. Jag yrkar, fortfarande, afslag å 2:a och återremiss af 3:e mom.

Herr *Rudling:* Det synes mig vara med god ordning öfverensstämmande att communen erhåller tillförlitliga uppgifter om inflyttade personer, och skäligen torde kunna fordras, att uppgifterne meddelas af de inflyttande sjelfva eller af dem, på hvilkas område de inflyttat. Dessa uppgifter äro i flere afseenden nödiga. Communen sjelf måste veta, af hvilka personer den består, och den måste äfven veta, hvilka personer, som hafva anspråk på densamma, och hvilka personer, som äro underkastade deremot svarande skyldigheter. Utan sådane uppgifter blifver också en tillförlitlig folkstatistik omöjlig och om icke den största noggrannhet i dessa uppgifter iakttages, så blifver statistiken besvärad med motsvarande fel. Om de, som förändra bostad, icke göra anmälan derom både i den commune, hvarifrån de afflytta, och i den commune, dit de inflytta, så blifva de uppgifter, vederbörande lemna om folkmängden, i begge communerna felaktiga. På sätt inhemtas af statistiska bureauens circulärer, händer icke sällan, att i husförhörslängden qvarstå personer, som längesedan afflyttat orten, och att i längderna på andra ställen saknas uppgifter på inflyttade personer, derför att anmälan derom icke skett. Då det således är nödigt att erhålla upplysning, hvilka personer, som tillhöra en commune, och något lämpligare sätt för erhållande deraf icke blifvit uppgifvet, så torde vara bäst att antaga det här föreslagna. Dessutom åligger Presterskapet att från husförhörslängden lemna upplysningar till mantalsskrifningen, och huru vill man att de skola kunna fullgöra nämnde åliggande, om de icke i föreslagen ordning erhöllo uppgifter till husförhörslängden. Om jag icke orätt uppfattat en föregående talares yttrande, har han sagt, att en mängd personer äro sysselsatta att på annat sätt anskaffa ungefär samma uppgifter. Jag känner icke, hvilka personer denne talare med sitt yttrande åsyftade. — Han måtte afsett något särskildt förhållande här i Stockholm, som icke är mera allmänt kändt. Det minst besvärliga och minst kostsamma sättet att anskaffa

ifrågavarande uppgifter tror jag vara, att, på sätt som hittils utan olägenhet skett, den, som inflyttar till en församling, skyndsamt till vederbörande pastor aflemnar sitt prestbevis, eller ock att husegaren eller jordegaren, till hvars område en person inflyttar, affordrar den inflyttande prestbeviset och aflemnar det till Pastor samt, om den inflyttande tredskas att aflemna beviset, hus- eller jordegaren derom gör anmälan hos vederbörande. — Jag har hört berättas att i Stockholm gå mantalscommissarierna ur hus och i hus och genomsöka boningslägenheterna samt skattskrifva dem de anträffa. — En sådan der husvisitation är i landsorten icke bruklig och den anses icke eller der lämplig eller önsklig. Icke eller har landsorten den mängd tjenstemän, som skulle erfordras för att resa från by till by -- ur hus i hus — och hålla visitationer och mantalsskrifningar. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr *Rydin:* Herr *Hierta* har efter vanligheten sagt något negativt, men icke framkommit med något positivt. Att befria presterna från en mängd bestyr vore visserligen bra, men hvem skall i stället sköta desamma? Hittills har det gått bra, då bestyren blifvit ombesörjda af presterna. Om nu andre personer skulle dela bestyren med presterna, tror jag att det gamla ordspråket kunde tillämpas »ju flere kockar, dess sämre soppa.» Nu åligger det presterna att utföra ifrågavarande bestyr, och jag tror det är så godt att det dervid förblifver tills andra personen kunna anställas, för hvilka det kommer att vara en positiv skyldighet att ombesörja omförmälda bestyr. Herr *Hierta* har åberopat att i andra länder brukas icke prestbetyg. Detta må till en del vara sannt, men i Frankrike åtminstone går man till Mairen och erhåller bevis; och hvad mera besvär är det väl att vända sig till presten. Herr *Hiertas* yttranden innehålla vanligtvis något obestämdt, men nu yrkar jag att han måtte framställa något positivt.

Herr *Swartz:* Det synes mig såsom betraktade man denna fråga något ensidigt. Det är sagdt, att man icke så mycket behöfver presterskapets biträde för att få reda på befolkningen i städerna, emedan det finnes så många andra tillfällen att få veta, hvar den ene eller den andre uppehåller sig. Detta må vara godt och väl, men, så länge man i allmänhet icke betraktar prestbetyg, såsom Herr *Hierta*, och anser dem ega så ringa värde, som han; så länge som våra lagar och författningar bibehålla dem i syfte att veta, huru-

vida en person är förenad med en viss församling, så länge måste man erkänna att dessa föreskrifter äro af vigt, på det presterna må få med församlingarna förenade de personer, som efter författningarna tillhöra dem, men hvilka personer, om de underlåta att anmäla sig, betraktas såsom icke tillhörande församlingen, och med de täta flyttningar, som här i Stockholm ega rum, lärer det icke sällan förefalla, att personer under flera år icke tillhört någon församling, eller åtnjutit någon själavård. För min del, kan jag icke se annat, än att man för kyrkans och för församlingens egen skull är skyldig att upprätthålla den nu gällande författningen, och jag har derföre svårt att kunna annat, än bifalla hvad här blifvit föreslaget.

Herr *Hierta:* Jag ber om ursäkt att jag ännu en gång anhållit om ordet, men det är alldeles nödvändigt, för att förklara min mening. Det är ingalunda för mig främmande att den framställning, jag råkade göra, stöter mot gamla traditioner och bedömes omildt, men detta tager jag mig icke mycket nära. Jag anhåller emedlertid att ånyo få fästa uppmärksamhet derpå, att prestbetyg såsom en poliscontrol numera äro alldeles öfverflödiga och, om jag utgår från denna synpunkt, kommer jag till den slutsats, att 3:e punkten, der det stadgas, att hvarje husegare är underkastad böter, om han underlåter att till Pastor uppge, hvilka bo i huset, är oantaglig. Något dylikt stadgande har hittills icke funnits. Mantals-Commissarien kommer i städerna till hvarje hus och på landet till det ställe, hvarest mantalsskrifningen förrättas, och om någon då försummar att uppgifva, hvilka personer äro boende i ett hus eller på en egendom, får han plikta, men det är det preventiva i stadgandet om böter för husbonde och husegare, i fall de försumma att till Pastor aflemna prestbevis, som jag vill hafva bort. När mantalsskrifningen sker en gång om året, har den till syfte att det tages reda på hvem, som bor på hvart och ett ställe, och detta låter sig göra utan några preventiva böter af 2 R:dr 50 öre om en disponent af en egendom underlåter att från inflyttad husbonde affordra och till Pastor inlemna hans prestbetyg, hvilken föreskrift i många fall kan leda till chicane, utan att uppfylla eller motsvara ändamålet, helst i många fall icke något åtal ifrågakommer, såvida ej polismyndigheten på stället eller presten kommer att få reda derpå. Mig synes det nog att föreskrifva, det prestbetyg skall kunna affordras och uppvisas vid mantals-

skrifningen, hvadan, på dessa skäl, jag förnyar min anhållan om afslag å 2:a och 3:e momentet.

Herr *Rydin:* Det är sannerligen icke något nytt att från första bänken böra påstås att Stockholm är Sverige. Nu är emedlertid förhållandet sådant, att inga Mantals-Commissarier finnas på landet; men hvarifrån komma sådana yttranden, som Herr *Hiertas.* Jo! derifrån att man icke har reda på förhållanden. Han har sagt att det icke är angeläget att några böcker föras af presterna, men huru skulle man då kunna få reda på slägtskapsförhållanden vid frågor om arf, m. m. Vill man bibehålla ordning och reda, måste de hittills stadgade föreskrifter i detta hänseende qvarstå.

Herr *Gahn, H.:* Herr *Hierta* har ganska rätt, då han upplyst att han icke känner till förhållandena på landet. I anledning deraf vill jag nämna, att på landet visserligen finnas Sockennämnder, men icke kunna ledamöterne deri åläggas att resa från gård till gård, för att taga reda på hvilka personer der bo. Utom förut nämnda förhållanden, för hvilka det är nödvändigt att ordentliga kyrkoböcker föras, vill jag påpeka att, i afseende å fattigvården inom landet och deraf föranledda tvister, äro kyrkoböckerna den enda källa, hvarifrån man kan hemta bevis huruvida en person tillhör en uppgifven församling. Det skulle leda till ett förskräckligt trassel, om man icke från upplysningar ur kyrkoböckerna kunde reda förhållandena. Ej eller kan jag tro att den nu ifrågasatta föreskriften kan blifva så onerös för Stockholm, hvarest husvärdarna väl ej hafva så lång väg till sin Pastor, att de icke ganska lätt böra kunna hinna under 14 dagar hopsamla och till Pastor aflemna sina hyresgästers prestbetyg. Helt annat är förhållandet på landet, der man både kan hafva en ganska lång väg till de personer, hvilkas betyg böra hopsamlas, och sedermera kanske ett par mil till Pastor, men då jag är öfvertygad om att man för god ordnings skull gerna på landet underkastar sig detta besvär, och den på landet boende befolkningen är ojemnförligt mycket större, än städernas, finner jag intet skäl, hvarför man, äfven om det för städerna skulle blifva så besvärligt, som man här påstått, hvilket jag dock ej tror vara förhållandet, skulle skrifva denna författning endast med hänsyn till städernas beqvämlighet. Stadgandet är i allmänhet behöfligt och, på denna grund, bifaller jag detsamma.

Herr *Hierta:* Af de två siste talarnes yttranden ser det ut såsom skulle jag velat afskaffa både kyrkoböcker och prest-

betyg, då jag deremot velat bortskaffa endast det preventiva straffet för försummelse att inlemna prestbetyg. Då det är föreskrifvet att prestbetyg bör uppvisas vid mantalsskrifningen, behöfves, i min tanka, ingen vidare föreskrift i detta hänseende. Visserligen är jag obekant med förhållandena på landet, men så alldeles obekant dermed är jag dock icke; och jag vill erinra att uti mitt föregående yttrande talte jag icke blott om Mantals-Commissarier, utan äfven om mantalsskrifning på landet. Det är möjligt att hvad jag här föreslagit i och för lagskipningens förenklande ännu är för färskt, för att kunna smältas af pluraliteten, men jag anhåller dock att i protocollet få mina tankar förvarade.

Herr *Lindeström:* Jag har alldeles icke gjort någon invändning deremot att tjenstefolk och husbönder skulle inlemna sina prestbetyg. I 2:a mom. är tydligen visadt, huru dervid skall tillgå. Deremot opponerar jag mig mot den förslagna nya föreskriften, att den ene husbonden skall affordra den andre hans prestbetyg. Herr *Gahn* har erinrat att landet har större befolkning, än städerna. Detta är sannt, men jag frågar, huru många husbönder bo der hos andra. I städerna äro förhållandena i detta hänseende helt olika, och t. ex. i Stockholm är halfva antalet husbönder icke husegare. Om nu en jude flyttar in i mitt hus, skall jag då gå till judarnes Pastor med hans prestbetyg? Och på samma sätt, om en jude är husegare och en Christen flyttar in i hans hus, skall juden då affordra den Christne hans prestbetyg. Detta stadgande är helt nytt, och då vi förut hafva redt oss, tror jag att vi detta stadgande förutan äfven hädanefter skola kunna reda oss.

Herr *Thollander:* De anmärkningar, som Herr *Hierta* framställt, äro af föregående talare tillräckligen besvarade, utom hvad angår anmärkningen om det stadgade bötesbeloppet. Jag anhåller derföre att få fästa Herr *Hiertas* uppmärksamhet derpå, att, om en föreskrift meddelas, bör något medel finnas att kunna framtvinga fullgörandet deraf, ty att stadga någon skyldighet, utan att tillika bestämma påföljd för underlåtenhet deraf, är något oegentligt. Jag tror således att det här föreslagna bötesbeloppet är ganska lämpligt, helst det finnes stadgadt enahanda bötesbelopp för tjenstehjon, som underlåter att till husbonde aflemna prestbetyg, och för husbonde, hvilken icke aflemnar detsamma till Pastor. Af dessa skäl, yrkar jag bifall till 4 §, utom hvad angår 2:a mom., emot hvilket Herr *Lindeström* framställt en ganska grundad anmärkning.

Herr *Gahn, H.:* Herr *Lindeström* har i sitt sista an-

förande gifvit ett fullständigt bevis på hvad Herr *Rydin* anförde i afseende å första bänkens obekantskap med förhållandena på landet. Annars skulle Herr *Lindeström* veta att på landet bo en massa folk, som, ehuru icke egare af de hus, hvaruti de bo, dock äro husbönder, i den bemärkelse, som här afses, och exempelvis vill jag omnämna landbönder, smeder, torpare m. fl. Att dessa aflemnade sina prestbetyg skulle det blifva husbondens pligt att tillse.

Herr *Lindeströms* frågor angående judarne anser jag lätt besvarade, ty då desse icke hafva något prestbevis, som bör uti våra kyrkoböcker intagas, kan husbondens åliggande i afseende på dem endast vara att hos församlingens Pastor göra anmälan om deras inflyttande.

Herr *Blanche:* Jag finner, att de af Herr *Hierta* mot ifrågavarande förslag gjorda anmärkningar äro fullkomligt riktiga, och anser, att desamme icke blifvit vederlagde. Herr *Hierta* har visat, hvilka medel Staten har, för att få reda på, huru många personer äro boende inom en församling, och att nu ytterligare komma med en föreskrift af ännu mera compliceradt förhållande, derpå kan jag icke ingå. Dessutom finnes det bland de fattigare personerne mången, som icke har något prestbetyg. Allt hvad man genom förslaget skulle vinna vore således att få veta, huru många inom hvarje äro försedda med prestbetyg; ty huru många personer bo i ett hus, derom erhåller man upplysning genom mantalsskrifningen. Jag finner i denna lag icke annat, än ett sträfvande af den kyrkliga myndigheten att vinna inflytande, och sådant är man säker att finna i en representation, der presterskapet spelar en så stor role.

Herr *Hierta:* Jag hemställer, om icke, för att tillfredsställa de olika meningarna, angående 3:e punkten, Ståndet skulle vilja återremittera det 1:a momentet och afslå de två andra.

Discussionen var slutad, och Herr Talmannen framställde följande propositioner:

1:o Behagar Ståndet godkänna 1:a punkten i 4 §?

Denna proposition blef med *Ja* besvarad.

2:o Behagar Ståndet godkänna 2:a punkten i 4 §?

Svarades *Ja* och *Nej*, äfvensom votering begärdes.

En voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs så lydande:

»Den, som bifaller 4 § 2 punkten af förslaget till för-

ordning, angående mantals- och skattskrifningarnes förrättande, röstar: *Ja.*

Den det ej vill, röstar: *Nej.*

Vinner *Nej*, återremitteras nämnde moment.»

Voteringen, som, efter det en sedel, förseglad, blifvit aflagd, företogs i vanlig ordning, utföll med 31 *Ja* emot 14 *Nej*, hvadan 2:a punkten af 4 § var bifallen.

3:o Behagar Ståndet godkänna 1:a mom. af 3:e punkten i 4:e §:n?

Denna proposition blef med *Ja* besvarad.

4:o Behagar Ståndet godkänna 2:a mom. af 3:e punkten i 4:e §:n?

Svarades *Ja* och *Nej*, hvarjemte begärdes votering; och sedan, på hemställan af Herr Talmannen, Ståndet medgifvit, att contrapropositionen finge ställas å afslag, uppsattes, justerades och anslogs följande voterings-proposition:

»Den, som godkänner 4 § 3 punkten, 2:a momentet af förslaget till förordning, angående mantals- och skattskrifningarnes förrättande, röstar: *Ja.*

Den det ej vill, röstar: *Nej.*

Vinner *Nej*, afslås nämnde moment.»

Vid härefter i vanlig ordning företagen votering, befunnos voteringssedlarne, sedan en af dem blifvit förseglad, aflagd, innehålla 27 *Nej* emot 14 *Ja*, hvadan 2:a momentet af 3:e punkten uti 4:e §:n var afslaget.

5:o Behagar Ståndet återremittera 3:e mom. i 3:e punkten af 4:e §:n?

Denna proposition blef med *Ja* besvarad.

och 6:o Behagar Ståndet godkänna 4:e punkten af 4 §:n.

Härtill svarades *Ja.*

§ 5.

Herr *Ekelund:* Det är egentligen emot 5 punkten i denna §, som jag vill framställa en anmärkning. Der står, att man skall uppgifva icke blott skeppare, utan äfven styrmän och machinister. För närvarande är det föreskrifvet, att man vid mantalsskrifning skall lemna uppgift å skeppare, men icke å styrmän och machinister. Detta faller sig också något svårt. Befälhafvaren är nemligen antagen för år, men styrmän och machinister för resan eller per månad. Skeppsredaren känner också ofta icke, hvem som är styrman eller af hvilka besättningen utgöres, ty denna äfvensom styrmannen antager Befälhafvaren, som afmönstrar dem efter hvarje fullbordad resa. Jag anser således, att orden »styrmän» och

»machinister» böra ur momentet uteslutas, och anhåller derföre om återremiss.

I 2:a momentet är det föreskrifvet, att en näringsidkare, fastighetsegare eller tjenstinnehafvare skall inom det district, der han är bosatt och bör vara mantalsskrifven, uppgifva all å annan ort belägen egendom. Detta är en alldeles ny föreskrift. Om man är skrifven i stad, skall man då lemna uppgift å egendom, som man eger inom flere socknar af Länet, och möjligen i särskilda Län? Detta anser jag icke behöfligt eller ändamålsenligt, utan anhåller om återremiss äfven härå.

Herr *Swartz:* Hvad den sista anmärkningen beträffar, torde det vara tydligt att föreskriften om så beskaffade uppgifters aflemnande tillkommit med afseende på capitalbeskattningen; och ifall Borgare-Ståndets beslut i fråga om den 27 § af förslaget till Bevillnings-Stadga skulle komma att blifva Rikets Ständers, och således ingen uppgift i der föreskrifven ordning lemnas till ledning för taxeringsmännens bedömande af en persons hela economiska ställning, torde det vara så mycket mer behöfligt att vid mantalsskrifningarne uppgift erhålles öfver den egendom, som en person kan ega annorstädes, än den ort, der han är skattskrifven, innehar tjenst eller drifver rörelse, på sätt det i 2:a momentet framställda förslaget åsyftar.

Hvad 5:e momentet beträffar, medger jag, att det understundom kan vara svårt att lemna uppgift å styrmän och machinister, hvarföre också detta moment torde böra återremitteras, på det att deruti måtte insättas något villkorligt eller såvidt det är möjligt för redare att aflemna en dylik uppgift. Meningen med förslaget i denna del är naturligtvis att få reda på nämnde personer, så att de må komma under ompröfning hos taxeringsmännen. Jag tror derföre, att förslaget i och för sig icke är oriktigt, utan att det väl kan godkännas, endast med den ändring, jag nyss vidrörde.

Herr *Wallenberg:* Jag instämmer med Herr *Ekelund*, hvad 5:e punkten beträffar. Det förhåller sig nemligen så, att på mindre båtar hafva machinister icke contract med rederiet, utan helt enkelt med skepparen. På samma sätt är förhållandet med de s. k. skepps-styrmännen. De bytas ofta om och gå från ett fartyg till ett annat. Hvad skepparen åter beträffar, så må stadgandet angående honom gerna qvarstå.

Beträffande Herr *Ekelunds* anmärkning i afseende å 2:a momentet, instämmer jag äfven deri med honom. Jag kan

nemligen icke se annat, än att det deri intagna stadgandet skulle leda derhän, att egendom beskattades på två ställen, ty den der uppgiften att jag t. ex. eger del i en fabrik på annan ort skulle eljest tjena till rakt ingenting. Dessutom är i en annan § i detta förslag stadgadt, att en fabrik skall beskattas der han finnes. Är nu meningen icke att skatt skall betalas två gånger, yrkar jag, att föreskriften i 2:a momentet måtte, till förekommande af tvister, uteslutas.

Herr *Lindeström:* Denna § har tillkommit till fördel för den skattskyldige. Det är stadgadt, att man skall skatta efter den synliga egendomen. Om en person, som icke drifver någon industrie, lefver i Stockholm på sådant sätt, att man kan förmoda, det han eger i inkomst 10,000 R:dr om året, men icke uppgifver, att han är egare till bruk m. m., är det naturligt att Taxerings-Comitéen påför honom en hög beskattning. Just till förekommande häraf har förslaget i 2:a momentet blifvit framställdt och, för min del, bifaller jag detsamma.

Hvad 5:e momentet beträffar, har jag ingenting emot att detsamma återremitteras i den af Herr *Ekelund* antydda syftning.

Herr *Swartz:* Jag är helt och hållet förekommen af Herr *Lindeström*, då jag velat lemna den upplysning, att stadgandet i 2:a momentet just afser att förekomma en dubbel beskattning.

Herr *Wallenberg:* Jag är tacksam för den lemnade upplysningen, men finner mig dermed icke tillfreds. Det är en benägenhet i detta Betänkande att bevisa hvad ingen bestridt. Om en person lefver på ett håll och har egendom på ett annat, handlar han mot sig sjelf ganska illa, om han icke visar sin debetsedel från det håll, der t. ex. hans bruk är beläget. För min del, tror jag, att detta stadgande endast leder dertill, att man kommer att säga, det den och den personen har stora egendomar i flera delar af Riket och derföre beskatta vi honom såsom capitalist, ehuru, då allt blir utredt, man skall finna, att han eger ganska litet och att han således skattat för sin verksamhet. Jag anhåller fortfarande om återremiss.

Öfverläggningen förklarades slutad, och, på af Herr *Talmannen* framställda särskilda propositioner, biföllos första, tredje, fjerde, sjette, sjunde och åttonde punkterna, hvaremot andra och femte punkterna återremitterades.

§§ 5, 6 och 7.

Biföllos, hvar efter annan.

§ 8.

Herr *Thollander:* I 3:e mom. af denna § är gjordt ett undantag från den i 1:a mom. uppställda regel, att hvar och en skall mantals- och skattskrifvas der han bosatt är eller större delen af året sig uppehåller. Undantaget lyder sålunda: »I allmän tjenst anställd person, med viss bestämd tjenstgöringsort, skall derstädes vara mantalsskrifven». Det inträffar på många ställen, att tjenstemän låta mantalsskrifva sig inom tjenstgöringsorten, men uppehålla sig hela året på annan ort. Genom ett sådant förfarande undandraga de den commune, i hvilken de bosätta sig, alla efter bevillning utgående communala afgifter, som af andra skola utgöras. Jag anhåller derföre om återremiss af 1:a och 3:e momenten, på det Utskottet må taga i öfvervägande den af mig framställda anmärkning och söka att finna ett stadgande, som förekommer den af mig påpekade orättvisan.

Vidare förekom icke, och § 8 bifölls, med undantag af första oeh tredje punkterna, som återremitterades.

§ 9.

Bifölls.

§ 10.

Herr *Billström:* Jag får nu förnya den under gårdagens Plenum, vid behandlingen af 37 § i Utskottets förslag till Bevillnings-Stadga, af mig framställda anmärkning rörande tiden, inom hvilken mantalslängd skall vara fullständigt upprättad och till vederbörande aflemnad. Enligt den nu ifrågavarande §, skall mantalslängd granskas i sockenstämma under förra hälften af April månad och sedermera så fort ske kan aflemnas å landet till Kronofogden och i stad till Magistraten, för att tjena till upplysning och ledning vid bevillnings-taxeringen. Man har här icke tagit i betraktande att nämnde längd är oundgängligen nödig äfven för Bevillnings-Beredningen, hvars arbeten antagligen böra vara afslutade inom den anförda tidsperioden. Uti förslaget till Bevillnings-Stadga har man visserligen inryckt, att mantalslängden bör vara att tillgå hos Beredningens Ordförande och hos den tjensteman, som skall uppgöra längderna för den blifvande taxeringen, men detta blir ju icke möjligt, om mantalsländen ej är färdig och justerad förr, än Beredningen slutat sina göromål. Jag anhåller derföre om den ändring i nu omhandlade stadgande, att mantalslängderna skola aflemnas inom Januarii månads slut till Kronofogde eller Magistrat, för att vid Bevillnings-Beredningen

vara att tillgå. Detta låter sig mycket väl göra, alldenstund mantalsskrifningen slutar i December. och längderne inom första hälften af Januarii böra vara completterade, hvarefter intet hinder möter för deras aflemnande till granskning, hvilken då kan innan sistberörde månads utgång verkställas.

Herr *Rudling:* Jag vill blott erinra något emot redactionen. Der står, att »mantalslängden skall af Pastor tillställas å landet Kronofogden och i stad Magistraten, för att tjena till ledning och upplysning vid *bevillnings-taxeringen* för samma år.» Längden skulle således icke aflemnas till Beredningen, men meningen är väl att Beredningen skall hafva tillgång till densamma. Är meningen sådan, hvilket jag förmodar, så erfordras förändring i redactionen.

Herr *Swartz:* Det har varit mycket svårt att få tiden att räcka till för de särskilda förrättningarne, och det har icke varit utan att rådfråga tjenstemän, hvilka handlägga dylika ärenden, som Bevillnings-Comitéen och Bevillnings-Utskottet vågat framlägga sitt förslag. Det lärer möta mycken stor svårighet att föreskrifva en så kort tid för afslutandet af mantalslängden, som Herr *Billström* påyrkat, emedan för längdens completterande åtgå flere månader, dels derföre att man vill hafva in i längden alla de personer, som vid sjelfva mantalsskrifnings-tillfället undgått anteckning, men sedermera, genom åtgärd af polisen, kunnat skaffas till rätta, dels ock derföre att mantalsskrifvarnes tid i början af året är mycket upptagen af bestyr med Kronouppbörden. Man har således icke kunnat föreskrifva, att mantalslängden skall vara färdig tidigare, än förr, och den kan icke komma Beredningen tillhanda förr, än den blifvit completterad. Det är emellertid förutsatt, att genast vid årets början ett utdrag af mantalslängden skall tillställas Beredningen, på det allt det hufvudsakliga af den må vara genomgånget till dess längden blifvit på sockenstämma justerad. Jag tror, det vore vådligt, att göra några ändringar i dessa föreskrifter, sedan, såsom jag nämnt, förslaget i denna del tillkommit i samråd med tjenstemän, på hvilkas handläggning dylika ärenden bero, och anhåller jag derföre om bifall till denna §.

Herr *Billström:* Det är för mig omöjligt att kunna inse, huru Bevillnings-Beredningen skall kunna fullgöra sina skyldigheter, i saknad af fullständiga mantalslängder. Den kan väl till någon del utföra sina göromål med ledning af ett utdrag ur längden, men alldeles omöjligt är att Beredningens arbete kan i behörig tid blifva färdigt, om den justerade

mantalslängden icke förr, än i April månad kommer Beredningen tillhanda. Det är visserligen sannt, att längden icke kan blifva alldeles complett vid mantalsskrifnings-förrättningens slut i December, men derföre finnes också föreskrifvet i 4 §, att Pastor skall före den 15 påföljande Januarii tillställa Häradsskrifvaren fullständig förteckning å alla efter sednaste mantalsskrifning intill årets slut inom församlingen timade förändringar, för att bifogas mantalslängden. Således är här bestämd en *terminus ultimus*, nemligen den 15 Januarii, då mantalslängden skall vara completterad, och sedan detta skett, ser jag intet hinder för vederbörande Häradsskrifvare att ofördröjligen öfverlemna längden till Pastor, för att granskas vid sockenstämma. Det är dessutom icke endast för Bevillnings-Beredningen af vigt att erhålla mantalslängden så tidigt, som möjligen ske kan. Äfven för städerna, der communalafgifterna vanligen bestämmas och uttaxeras i början af året, är mantalslängden, innan denna taxering kan företagas, oundgängligen af nöden. Jag fortfar i mitt yrkande om återremiss.

Sedan Herr *Swartz* instämt i anhållan om återremiss, på det de gjorda anmärkningarne måtte komma under öfvervägande, biföll Ståndet första punkten, men återremitterade den andra

§§ 11—13.

Biföllos, hvar efter annan.

Det andra yttrandet, sid 44, i Betänkandet.

Godkändes, så vidt förslaget till Förordning angående mantals- och skattskrifningarne är af Ståndet antaget.

Första och andra yttrandena, pag. 45, i Betänkandet.

Biföllos, hvart efter annat.

Ingressen till förslaget om Förordning angående mantals- och skattskrifningarnas förrättande.

Herr *Wærn:* Jag hemställer, om icke en Kongl. Förordning bör skrifvas af det Stats-Råd, som utfärdar densamma; och derföre hemställer jag att ingressen måtte läggas till handlingarne.

Vidare förekom ej, och ingressen lades till handlingarne.

Slutligen beslöt Ståndet, på af Herr Talmannen framställd proposition, att till handlingarne lägga alla de delar af Betänkandet, № 20, der framställningar af Utskottet ej skett, och hvaröfver beslut icke blifvit af Ståndet fattade.

§ 2.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets Betänkande, № 21, i an-

ledning af ej mindre Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, med förslag till Förordningar, angående dels ändring i gällande bestämmelser om ansvar för den, som träder till eller utsprider villfarande lära, dels ock främmande trosbekännare och deras religionsöfning, än äfven enskilda motioner i samma ämne.

Herr *Wærn:* Jag hemställer, om det icke är skäl att på förmiddagen läsa den del af Betänkandet, hvars behandling förestår, så att discussionen genast får börja i eftermiddagens plenum.

Sedan Herr Talmannen hemställt, att föredragningen må ega rum på sådant sätt, att de serskilda §§ i förslagen, hvar för sig, uppläsas och discuteras, begärde Herr *Blanche* ordet och yttrade:*)

Härefter upplästes motiverna till Utskottets första förslag; och åtskiljdes Ståndet sedermera kl. $^1/_2$ 3 e. m., för att ånyo sammanträda till

Plenum, kl. 6 e. m.

§ 3.

Fortsattes föredragningen af Lag-Utskottets Betänkande, № 21.

Härvid förekom till en början Utskottets förslag (sid. 31) till författning angående ändring i gällande bestämmelser om ansvar för den, som träder till eller utsprider villfarande lära.

§ 1.

Herr *Rosenquist:* Om det icke kan nekas, att Lag-Utskottets förevarande Betänkande innehåller mycket, som är vackert, måste det dock medgifvas, att sjelfva de förslag, som åtfölja detta Betänkande, äro egnade att uppväcka bittra känslor, bittra derföre, att andan i dessa förslag strider icke allenast mot våra grundlagar, utan äfven mot sanningens eviga lag. Enligt min uppfattning, måste christendomen verka icke endast genom den blinda tron, utan äfven genom förnuftet, såvida christendomen skall lända menskligheten till fullt gagn. Häktet, till hvilket Lag-Utskottet vill leda hvar och en, som icke kan omfatta de högkyrkliga lärorne, kännes lika tungt, fastän vägen, såsom i Utskottets Betänkande, går öfver vältalighetens blomsterfält. Då det skulle fordra allt för lång tid att egna de serskilda förslagen en *fullständig* granskning, vill jag inskränka mig till att i korthet genomgå dem.

---

*) Herr *Blanches* vid tryckningen ej aflemnade anförande tryckes i slutet af detta band.

I första paragrafen af Kongl. Maj:ts förslag till Förordning angående ansvar för den, »som träder till eller utsprider villfarande lära», talas om den »*rena Evangeliska läran*». Jag bekänner öppet, att, ehuru gammal jag är, jag icke rätt vet hvad med detta uttryck bör förstås. Jag har aldrig hört eller läst någon definition på den så kallade rena evangeliska läran, och det skulle vara mig synnerligen kärt, om någon af Ståndets Ledamöter behagade upplysa om verkliga betydelsen af detta uttryck. Af stadgandet i 5 §, att böter, hvartill den bötfällde saknar tillgång, skola förvandlas till fängelse, är klart, att hvarje i fattiga omständigheter stadd medborgare, som icke är nog lycklig att förstå kyrkans alla lärodogmer och icke vill erkänna hvad han icke begriper, alltid är mogen för häktet. Detta synes mig vara allt för strängt; men jag skyndar till det sednare af Kongl. Maj:t framlagda förslaget till Förordning angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning. Enligt 1 §, åligger det christna trosbekännare af annan lära, än den rena evangeliska, som vilja förena sig i församling, att derom hos Konungen göra ansökning och dervid uppgifva sin trosbekännelse och församlings-ordning. Så länge man icke lyckats utplåna stadgandet i 16 § Regerings-Formen, att Konungen bör skydda hvar och en vid en fri utöfning af *sin* religion, kan jag icke finna behöfligt att bildandet af en sådan församling göres beroende af ansökning. Det synes vara tillräckligt, om en blott anmälan sker, med uppgift på de dissenterandes lära och församlings-ordning. Dessutom måste den åberopade 16 §, såvida den rätteligen tillämpas, innebära fullkomlig säkerhet för samhället, då der stadgas, att Konungen skall låta en hvar blifva dömd af den domstol, hvarunder han rätteligen hörer och lyder. Det är mig icke obekant, att 16 § Regerings-Formen varit och är föremål för mycken strid. Man kan tvista om tolkningen af hvilket lagbud, som helst, men, enligt min tanke, är det ifrågavarande fullkomligt tydligt för den, som vill uppfatta dess mening. Då Regerings-Formen i ingressen förklaras vara Rikets »främsta» grundlag, måste den ock hafva företräde och giltighet framför hvarje annan lagbestämmelse, som strider eller synes strida emot densammas klara bud. I 2:a mom. af nyssnämnde 1 § heter det, att, om Konungen, »efter vederbörandes hörande, finner skäl att an»sökningen bifalla,» eger sålunda tillåtet främmande trossamfund rätt till fri religionsöfning inom de af lag och sedlighet bestämda gränser. När man sålunda underkastar religions-

öfning en den allmänna och sedliga lagens bud, hvilket i och för sig synes erbjuda all den trygghet, som rimligen kan begäras, och grundlagen tillerkänner en hvar rättighet att dyrka Gud såsom hans samvete bjuder honom, är det mig omöjligt att inse, hvarföre Konungen, före sakens pröfning, skulle höra vederbörande, hvilket sednare uttryck förmodligen är att anse liktydigt med Dom-Capitlet.

I 7 § förbjudes främmande trosbekännares församlingar, inrättningar eller stiftelser att förvärfva fast egendom i Riket. Det öfverstiger mitt begrepp att man visat så stor rädsla för att låta personer, hvilka utgöra medlemmar af Staten, om de än tillhöra en främmande trosbekännelse, besitta fast egendom i Riket, mot fullgörande af dermed enligt lag förenade förbindelser.

10 §, 2:a mom. lyder: »Oäkta barn, som njuter underhåll af allmänna medel, skall, änskönt föräldrarne äro medlemmar af tillåtet främmande religionssamfund, uppfostras i den rena evangeliska läran.» Onekligen är det mycket vackert att vårda sig om nödställda barn, vare sig äkta eller oäkta; men det vackra i en dylik handling försvinner, då man, såsom här skett, för sin hjelp fordrar ett slags betalning, under formen af ett dessa barn ålagdt tvång att ingå såsom medlemmar i Stats-kyrkan.

I 14 § 1 mom. handlas om affall från den rena evangeliska läran. Här återkommer detta dunkla uttryck, på hvilket det skulle vara önskligt att det Högvördiga Preste-Ståndet skänkte oss en tillfredsställande definition. Men, så länge detta ej skett, torde det för en hvar blifva svårt att vakta sig för affall. I fråga derom innehåller förslaget, att, om den, som affallit, icke låter af sina själasörjares undervisning och förmaning sig rätta, skall han af Dom-Capitlet eller dess förordnade ombud varnas. Då en sådan varning ofta kunde komma att tillämpas mot en till mogen ålder kommen person, med lika mycken erfarenhet, lika mycken tankekraft, lika mycket sann Gudsfruktan, som den prestman, genom hvilken varningen skulle meddelas och hvilken måhända nyss hunnit fullborda sina Academiska studier, kan detta stadgande svårligen försvaras inför Guds och menniskors dom. För öfrigt träffar man i denna § första gången den föga christliga benämningen »affälling,» som sedermera äfven i det följande begagnas.

Den sista eller 17 § innehåller, i harmonie med 5 § i det förra förslaget, den föreskrift att ådömda böter, i brist

af tillgång, skola förvandlas till fängelse. Derom gäller detsamma, som redan blifvit sagdt i anledning af berörda 5 §; och utan öfverdrift kan man påstå, att det icke finnes mycken christendom i en bestämmelse, sådan som den ifrågavarande.

Efter meddelandet af de båda Kongl. förslagen, öfvergår Utskottet till en redogörelse för de tre motioner, som i ämnet blifvit väckta. Med Herr *Ribbings* motion, som afser ett förklarande att ingen må vägras fritt begagnande af Guds Heliga Ord i Bibeln, ämnar jag icke sysselsätta mig, emedan bruket af den Heliga Skrift i vårt land icke är förbjudet. Herr Contracts-Prosten *Rundgren* har utgått från en ståndpunkt, så vidt skiljd från den, på hvilken jag befinner mig, att jag, lika med Utskottet, helt och hållet lemnar hans motion å sido. Hvad derefter angår det af mig framlagda förslag till dissenterlag, erkänner jag mig saker till ett förbiseende, i det jag uteglömt ett ord i 1:a §, som rätteligen bort hafva följande lydelse: »Dissenter, eller sådana, som bekänna Christi lära utan att *vilja* vara medlemmar af Stats-kyrkan, hafva fri offentlig religionsöfning inom grundlagarnes, allmänna lagens och sedlighetens gränser och kunna bilda församlingar, under ledning af egne prester eller föreståndare.» Jag hemställer på det varmaste till Ståndet, om man med skäl kan fordra någon strängare control i detta hänseende, eller om man icke i 19:e seklet bör anse *grundlagarnes, allmänna lagens* och *sedlighetens bud* innefatta tillräckligt band på hvar och en, som är nog olycklig, eller lycklig, att icke kunna omfatta gamla testamentets alla dogmer och antaga dem såsom otvifvelaktiga sanningar. Det kan ju hända att inom vårt samhälle, måhända till och med inom sjelfva detta Högtärade Stånd, finnas personer, hvilka icke kunna förlika sig med föreställningen att den Allsmäktige sjelf vandrat omkring på vår jord, behäftad med menskliga svagheter, som visat sig i sådana sinnesrörelser, som t. ex. *ånger* och *vrede*. Att min afsigt varit att i 1 § införa ordet *vilja*, såsom nyss nämndt är, synes af 15 § i mitt förslag, der det heter: »Ingen erkännes i allmänhet hafva utträdt ur Stats-kyrkan förr, än den, efter att hafva uppnått myndighetsåldern, har personligen infunnit sig hos vederbörande Pastor loci och anmält sitt utträdande, till införande i kyrkoboken.» Jag har velat anmärka detta derföre, att Utskottet framdeles i anledning af mitt förslag yttrar, att rättigheten att efter behag förena sig i församling icke ens tillkommer medlemmar af Svenska kyrkan; hvilket yttrande för öfrigt från min sida påkallar den förklaring, att

mitt förslag icke endast afser *utländningar*, utan *alla* för Statskyrkan främmande trosbekännare.

För att rättfärdiga mitt förslag och visa att det icke är till den grad vådligt, som man, åtminstone utom detta Stånd, velat påstå, tillåter jag mig uppläsa några paragrafer ur förslaget. § 2. »Nämnde prester eller föreståndare böra, innan de i sådan egenskap erkännas, för den civila myndigheten på stället styrka, att de af vederbörande samfund äro antagne, samt derjemte till samma myndighet ingifva en skriftlig ed eller försäkran att de i sin befattning vilja och skola ställa sig Statens alla lagar till efterrättelse, samt vara sina pligter mot samhället trogna.» Då Utskottet längre fram gifver mig en half tillrättavisning för det jag här skulle hafva framkastat ett temligen lättsinnigt förslag, ber jag att få anmärka, att det föreslagna stadgandet så mycket mindre bör anses lättsinnigt, som, efter hvad vi veta, samma stadgande sedan mer än 14 år är gällande i Norige, utan att der hafva medfört någon menlig verkan. Då det vidare i samma § heter, att dessa prester eller föreståndare äro förpligtade, bland annat, att utfärda attester och meddela öfverheten upplysningar rörande sina församlingar, i likhet med hvad Stats-kyrkans prester åligger, visar sig häraf, att förslaget bestämmer för dissenterande församling samma controler, som äro gällande för Stats-kyrkans prester. »§ 4.» Innan någon byggnad för Gudstjenst af dissenterförsamling begynnes, skall det anmälas för vederbörlig civil myndighet på stället. Allmän Gudstjenst må icke hållas för slutna dörrar.» Här lemnas således intet utrymme för något samhällsvådligt hemlighetsmakeri. Allt hvad, som behöfves, är att man aktar sig för att se spöken på ljusa dagen. § 5. »Dissenter, antingen de tillhöra en ordnad församling eller icke, böra för Pastor loci anmäla barns födelser och dödsfall inom en månad sedan de hafva inträffat, vid vite af 20 R:dr för hvar vecka, anmälningen derefter uteblifver. Vid anmälandet af barns födelse, skall barnets födelsedag, kön och namn, äfvensom dess föräldrars namn uppgifvas. I dessa hänseenden stadgar förslaget således för dissenter samma ordning, som gäller för medlemmar af Stats-kyrkan. § 10. »De, hvilkas trosbekännelse icke tillåter ed under någon form, afgifva vid de tillfällen, då ed kräfves, löfte eller bekräftelse på det sätt, som Kongl. Maj:t bestämmer, hvilket skall anses lika gällande, som om ed af dem varit aflagd. De, hvilkas trosbekännelse icke tillåter ed i den form, som är bestämd för Stats-kyrkans medlemmar, aflägga den i sådan

form, som Kongl. Maj:t bestämmer.» Något mera bör icke skäligen kunna fordras i detta hänseende. Enligt § **11**, kunna ombud eller beställningar i Stats-kyrkan icke uppdragas åt dissenter. § **13** »De med hänseende till lugnet och hämmandet af industrien under Stats-kyrkans Sön- och Helgedagar gällande bestämmelser äro också förbindande för dissenter.» Desse kunna således icke störa sabbatens helgd mera, än Stats-kyrkans medlemmar. § **14**. »Vilja dissenter icke betjena sig af de af Stats-kyrkan inrättade kyrkogårdar, äro de likväl underkastade sundhetspolisens föreskrifter angående begrafningar, såsom ock öfverhetens närmare bestämmelse i afseende på valet af begrafningsplats.» Här är således sörjdt derför, att dissenter icke ens efter sin död må kunna göra Staten något ondt. I § **16** lemnas tillfälle för dissenter, som det åstunda, att åter inträda i Stats-kyrkan, och meddelas angående sättet för hans återgång sådane föreskrifter, som ansetts lämpliga. § **17**. »Hvar och en, som genom användande af bevekelsegrunder, hvilka stå i strid med allmän sedlighet, genom löfte om timliga fördelar, bedrägliga medel eller hotelser söker att bringa någon öfver från en trosbekännelse till en annan, blifver, såvidt gerningen för öfrigt icke medför högre straff enligt gällande lag, med böter från **100** till **300** R:dr och, vid förnyad dylik förbrytelse, med fängelse från **1** till **3** år eller fördubblade böter belaggd, allt efter sig företeende omständigheter och domarens pröfning.» Jag vågar tro, att **3** års fängelse är någorlunda tillräckligt straff för den, som kunde finna sig road af proselytmakeri, hvilket emedlertid sannolikt skulle i vårt land blifva en föga lönande rörelse, så länge det är att hoppas att Stats-kyrkans medlemmar fullgöra sin pligt och bevara en sann förtröstan till Gud. § **18** är helt och hållet hemtad från den Norska Dissenter-Lagen och lyder: »För så vidt grundlagarnes bestämmelser icke medföra undantag, förorsakar den olika christliga trosbekännelsen ingen olikhet i pligter och rättigheter.» Jag tror, att det icke skulle leda till någon våda, om den, som förkastar en eller annan af Stats-kyrkans dogmer, tillätes att vara tjensteman eller innehafva hvilken annan ställning, som helst, i samhället.

Om man, å ena sidan, måste erkänna, att de af Utskottet begagnade motiver äro sanna och innerligen vackra, kan man dock, å andra sidan, icke nog förundra sig deröfver, att Utskottet från dessa motiver kommit till det resultat, som innefattas i de af Utskottet framlagda lagförslag. Det hela kan

i sanning sägas utgöra honung, blandad med mycken bitterhet. Jag kan emellertid icke neka mig nöjet att uppläsa ett och annat af Utskottets intagande motivering.

»De söndringar inom Svenska kyrkan, hvilka sednast förflutna årtionden bevittnat, hafva obestridligen i viss mån varit förorsakade af ett djupare religiöst behof, som vaknat hos folket. Detta behof har, vid sträfvandet efter tillfredsställelse, dels funnit Svenska kyrkans former för trånga, dels ansett dess lära i mer eller mindre väsendtliga delar oriktig.» Allt detta är med verkliga förhållandet öfverensstämmande. »Genom tvänne efter sednaste Riksmöte utfärdade författningar, angående rätt att sammankomma till andaktsöfningar samt lossande af sockenbandet, har dock ett friare utrymme för utveckling af det andliga lifvet inom kyrkan nu mera äfven genom lagstiftningen blifvit öppnadt. Skiljaktigheterna, i fråga om kyrkoordningen och liturgien, synas ock allt mer träda i bakgrunden, i samma mån de olika åsigterna i fråga om dogmerna framträda, och dessa påkalla oafvisligen en förändrad lagstiftning i ämnet. Förslag i sådant hänseende blef ock, såsom bekant är, vid förra Riksmötet af Kongl. Maj:t förelagdt representationen; men hvarken detta eller ett annat af då varande Lag-Utskott uppgjordt lyckades vinna den i grundlagarna föreskrifna röstöfvervigt, för att blifva Rikets Ständers beslut. Oaktadt den splittring i åsigter, som då hållna discussioner uppenbara, finner man dock af dem klarligen den mening vara allmän, att frågan icke kunde falla och att lagen i detta hänseende måste förändras.» Det har en gång blifvit sagdt om en föreslagen grundlags ändring, att den icke kunde falla. Det ser dock tyvärr ut, som skulle samma grunglagsändringsförslag vid innevarande Riksdag komma att falla; men jag önskar och hoppas till Gud att Lag-Utskottet måtte, i afseende å nu förevarande fråga, hafva spått sannt. »Det är till nu församlade Ständer, som lösningen af denna fråga gått i arf, och en sådan lösning kan icke längre utan våda uppskjutas.» Arfvet är väl icke mycket att tacka för; men jag instämmer fullkomligt med Utskottet derutinnan, att frågans lösning icke kan utan våda uppskjutas.

Lika med Utskottet, anser jag äfven att det icke kan vara tvifvelaktigt, i hvilken riktning denna lösning måste ske. Den kan icke ske annat, än i *kärlekens* riktning. Men Utskottet är långt ifrån att i sitt förslag hafva följt denna riktning. Jag uppmanar hvar och en att gå till sitt samvete och fråga sig sjelf, om en sådan lag, som den Utskottet föreslagit, kan vara

förenlig med den Allsmäktiges vilja. Man har länge i vårt land, såväl som i andra länder, åsidosatt den eviga kärlekslagens höga fordringar; men såvisst, som historien vittnar att det i detta vigtiga ämne icke duger att efter hugskott och menskliga beräkningar kasta fram kartor och papper, för att derigenom binda andens frihet inom vissa gränser, lika så visst skall man slutligen nödgas erkänna, att ingenting annat, än Christus och hans kärlekslag utgör den sanna grunden för ali, vare sig andlig eller politisk, frihet. För min del, önskar jag innerligt, att riktningen af Utskottets förslag varit annan, än den är. »Den allmänna meningen, understödd af protestantiska trosförvandters anrop jemväl från aflägsna länder, och exemplet af lagstiftningarne hos andra folk, hvaribland de öfriga Skandinaviska, visa tydligt den väg, som bör beträdas.» Sannt, men skada blott att denna väg icke blifvit af Utskottet beträdd. Det synes hafva gått långt nog, när den Svenska ofördragsamhet framkallat från andra länder och verldsdelar lifliga adresser och ifriga böner om åtminstone en så stor reform i den Svenska kyrkolagstiftningen, att vi komme att närma oss den tolerance, som eger rum i Turkiet. »Det är religionsfrihetens stora grundsats, hvars tillämpning måste af lagstiftaren medgifvas,» — det hade varit godt, om vi följt denna Utskottets anvisning, — »ehuru med den varsamhet i sättet, som hvarje öfvergång i lagstiftningen kräfver och som framförallt påkallas af ett ämne, så ömtåligt, som det förevarande». Det synes vara varsamhet nog, då man inskränker den fruktade friheten inom grundlagens, den allmänna lagens och sedlighetens område. Eller hvad mera kan man väl, å ena sidan, begära, hvad mera, å den andra, presteras i lydnad? »Man har tvistat derom, huruvida nämnde grundsats redan vore i våra grundlagar erkänd eller ej, och det är Regerings-Formen 16 §, som dervid utgjort föremål för olika tydningar.» Hvarje lagbud kan, om man vill, göras till föremål för skiljaktiga tolkningar; men, för min del, finner jag, såsom redan är nämndt, ordalagen i berörda 16 § så tydliga och klara, att det är mig omöjligt att begripa, huru de någonsin kunnat blifva missförstådda. Det måste vara hvars och ens rättighet att sjelf säga, till hvilken religion han bekänner sig. Eljest försvinner all betydelse af grundlagsbudet att Konungen bör skydda hvar och en vid en fri utöfning af *sin* religion. Härvid bör ock ihågkommas, att, enligt sista mom. i meranämnda 16 §, Konungen skall låta en hvar blifva dömd af den domstol, hvarunder han rätteligen hörer och

lyder. »Redan Luthers theser, spikade på kyrkodörren i Wittenberg, inneburo ett plakat om frihet i nämnda hänseende, och Luthers verk bekräftades med vår störste Konungs blod på slagfältet vid Lützen. Det var genom den då förda strid, som vårt fädernesland egde en verldshistorisk betydelse, väl endast säger en häfdatecknare, för ett ögonblick, men nog för ett odödligt minne.» Det tyckes, att den, som nedskrifvit så sanna, så varma, så hjertliga ord, icke bort kunna vid sjelfva tillämpningen frångå den grundsats, som i dem innefattas, och det är derföre svårt att frigöra sig från föreställningen, antingen att författaren af Utskottets motiver är en annan person, än författaren af de lagförslag, Utskottet framlagt, eller ock, om motiverna om förslagen verkligen hafva samma författare, att han skrifvit i ena fallet *con amore*, men i det andra på hög befallning. »Om den djupa betydelsen af denna kamp och af protestantismens innersta tanke, hvilken ingalunda må anses främmande för nu väckta fråga, yttrar sig på följande sätt en af Svenska kyrkans högst uppsatte, tillika en af Sveriges mest frejdade män: hvarföre, frågar han, stridde och föll Gustaf Adolph? vi veta det alla: för protestantiska kyrkans bestånd, för den rena evangeliska lära, som vi alla bekänna. Men hvad innebär denna lära egentligen? Hvarigenom skiljer den sig ifrån andra? Visserligen också genom flera, mer och mindre vigtiga, mer och mindre omtvistade lärosatser; men detta är ingalunda hufvudsaken.» Här medgifver Utskottet, att lärosatserna icke äro hufvudsaken, och för att underhjelpa Utskottets argumentering i detta hänseende, skall jag längre fram anföra några af bibelns egna ord, som röra ämnet. »För några skolformler, hvarmed de skriftlärde i alla tider kastat boll sins emellan, drager icke en man, som Gustaf Adolph, sitt svärd, för dylika obetydligheter sätter han icke på spel sitt eget lif och sitt rikes välfärd, och de, som betrakta hans krig från sådan synpunkt, begripa i sanning ingenting af hans stora och klarsinnade ande». Kan man väl läsa några sannare och vackrare motiver, än dessa, och kan man nog förundra sig att de ledt Utskottet till framläggande af ett sådant förslag, som det förevarande, ett verkligt cousinage med det Kongl. förslaget? »Utan hufvudsaken i protestantiska trosbekännelsen, den ledande tanken i hela dess lärobegrepp, är ju den, att ingen mensklig myndighet, ingon mensklig sägen skall binda vår tro, att tanken skall vara fri inom de vidsträckta gränser, som uppenbarelsen

utstakat, att forskningen skall släppas lös i alla riktningar och menskliga förnuftet, som också är en uppenbarelse, ha sin pröfningsrätt oförkränkt.» Man kan icke nog tacka Utskottet, som sålunda uttryckligen erkännt, att äfven förnuftet är en uppenbarelse. »Denna tanke är menskliglhetens stora fribref, den är Guds kungaförsäkran till jorden, den är Christendomens innersta märg och kärna. Utan den tanken, är ingen utveckling möjlig af menniskoslägtets bästa anlag, menniskobildningen står still som ett förruttnadt vatten, eller också öfvergår den endast till ett förfinadt och flärdfullt barbari, och der andens frihet saknas, der kan ej heller någon borgerlig frihet trifvas.»

Jag ber om förlåtelse att jag kanske tröttar Ståndet med att fortsätta dessa interessanta citater. Till mitt sjelfberöm kan jag likväl säga, att jag icke ofta tager i anspråk det Högtärade Ståndets uppmärksamhet, och det mesta af hvad jag kommer att anföra består i Utskottets egna vackra ord. Jag följer således Utskottet i dess vidare motivering, der det heter: »En så upphöjd åsigt af den protestantiska lärans betydelse kan ej undgå att finna genklang hos dess bekännare, minst hos det Svenska folket. Frihet i religiöst hänseende ligger således i protestantismens idé: den kände behofvet deraf vid sitt första andedrag och den kan ej förneka denna frihet, utan att förneka sig sjelf, förneka sitt ursprung, förneka alla sina segrar. Och så mäktig är denna reformationens grundtanke, att, såsom rätteligen blifvit anmärkt, efter den intet Catholskt land funnits i den bemärkelse, som före densamma — ja, att mer än ett sådant land, i strid mot hufvudprincipen för den kyrka, som kallar sig den enda saliggörande, och med uppoffrande af alla dess traditioner, nödgats medgifva eller åtminstone i lagarne erkänna en religiös frihet, som säkert, om ock långsamt, undergräfver sjelfva denna kyrkas bestånd; ty ingen stor tanke dör bort eller slutar sin verksamhet förr, än han eröfrat verlden. Att tvifla derpå vore att tvifla på historien, på sanningens makt, på försynen.» Kan man — jag upprepar den frågan — efter dessa så obeskrifligt vackra tankar, annat, än falla i den största förundran öfver det resultat, hvartill Utskottet kommit?

»I fråga åter om ansvar för utspridande af lärosats, som ej öfverensstämmer med de af Svenska kyrkan antagna dogmer, skulle väl serskilda meningsskiftningar snarare kunna väntas. Men derom borde dock alla vara ense, att den fria forskningens rätt bör med yttersta omsorg af lagstiftaren

vårdas. Forkningens *frihet* är ett villkor för dess möjlighet, och forskningen är Statens andliga lifs element, utan den vore detta lif snart utsläckt. Rastlös sträfvan af mennisko-anden är det första villkoret för all utveckling; lägger den sig till hvila på vunna lagrar, så är den död och lifvet af-stannar i alla dess riktningar. Skulle väl kunskapen om de himmelska sanningarne härifrån göra ett undantag? Skulle ingen vidare utveckling på detta fält vara möjligt? Man bör härvid noga skilja emellan det Gudomliga ordet sjelft och den menskliga uppfattningen deraf.» Det skulle varit önskligt, om Utskottet något mera bestämdt angifvit sin mening, då det vill skilja mellan det Gudomliga ordet sjelft och den menskliga uppfattningen deraf. »Det förra är icke mäktigt af någon utveckling; ty det behöfver ingen, utan förblifver i evighet detsamma. Men den menskliga uppfattningen, begränsad såsom allt ändligt, kan ej eller här vara ofelbar, utan måste kunna allt mer fullkomnas. Det är dock en sådan allt klarare insigt i det för menniskan dyrbaraste, som man hindrade genom en lag, hvilken med straff belade hvarje yttradt tvifvel om riktigheten af den utläggning, menniskotanken en gång gjort af bibelordet. Och ej blott religionsläran, utan äfven andra vetenskaper hämmades derigenom i sin utveckling, o. s. v.»

Utskottet gör mig en oförtjent ära, då Utskottet, sid. 18, yttrar: »Beträffande åter Herr *Rosenqvists* förslag, hvilket han sjelf angifver såsom nästan blott en afskrift af den Norska dissenterlagen, så sammanfaller detta till de flesta af sina hufvudprinciper i väsendtligare mån med Kongl. Maj:ts förslag, än motionairen, att döma af hans anförande i frågan inom Vällofliga Borgare-Ståndet, sjelf synes föreställa sig.» Jag skulle vara tacksam för denna compliment, om jag ansåg mig berättigad att taga den åt mig. Är det så, att laglig rätt är liktydig med nåd, att fängelsestraff är detsamma, som bötesstraff, att föräldrars frihet öfver sina barns religiösa uppfostran betyder lika mycket, som tvång i detta hänseende, att grundlagens bokstafliga efterlefnad är detsamma, som grundlagsbudets tolkning på fri hand, och att tillåtelse att förvärfva fast egendom i Riket är liktydig med förbud deremot — *då* har Utskottet rätt, *då* är mitt förslag slägt med det Kongl. Men, i motsatt fall, innebär Utskottets sist anförda yttrande ett stort misstag. Hvad, som deremot med skäl kan sägas, är, att ett intimt slägtskapsförhållande eger rum emellan Utskottets och Kongl. Maj:ts förslag, trots alla blomster,

med hvilka det förra blifvit utsiradt. För min enskilda del, har jag icke låtit dåra mig af den fagra drägten. Men jag går vidare i Betänkandet. »En jemnförelse mellan de begge förslagen ådagalägger för den uppmärksamme granskaren, hurusom nästan alla de inskränkningar, det sednare (Kongl. Maj:ts förslag) innehåller, i sjelfva verket icke lägga något band på den religiösa friheten, utan endast äro reglementariska föreskrifter, betryggande samhällsordningen, hämmande proselytmakarens verksamhet samt återhållande lättsinnet, men icke den lefvande öfvertygelsen, från att öfvergifva den kyrka, som af grundlagarne blifvit sanctionerad såsom Sveriges statskyrka. Erfarenheten från de begge öfriga Skandinaviska Rikena jäfvar ingalunda nödvändigheten af dessa föreskrifter.» Vi hade nyligen besök af tvänne Norske bröder, en Biskop och en Sogneprest, och, märkvärdigt nog, voro desse fullkomligt obekanta med det, hvarpå Utskottet här anspelat. Enligt deras utsago, hade den Norske dissenterlagen, under de 14 år den varit gällande, väl medfört en och annan mindre olägenhet, men derjemte hos folket verkat en innerlig och allvarlig religiositet, som förr var särdeles sällsynt. Det sades ock derföre att de goda frukterna af nämnda lag funnits vara så öfvervägande, att man i Norrige vore betänkt på att taga ut steget till fullkomlig religionsfrihet, och det ansågs komma att väcka stor förundran i brödrariket, om Sveriges Ständer skulle med ovilja upptaga förslaget om dissenterlagens införande äfven i vårt land. Hvad åter angår den Danska dissenterlagen, så har jag icke deraf förnummit någon menlig verkan, om man icke såsom sådan vill anse det förhållande, att vid pass 600 mormoner tågat ut ur landet; men jag tillstår öppet, att jag anser en sådan påföljd icke innebära någon stor nationalförlust. Såvida man icke vill uppskatta menniskans, liksom lastdjurets, värde endast efter de physiska krafternas beskaffenhet, måste det erkännas, att de samhällsmedlemmar, hvilkas moraliska ståndpunkt icke är högre, än den, som betingas af mormonismen, allt för väl kunna undvaras. Utskottets ifrågavarande yttrande tarfvar således icke obetydlig justering »Det är dock en hufvudprincip, hvari omförmälda tvänne förslag synas väsendtligen afvika från hvarandra.» Jag skulle anse för en lycka, om denna stridighet vore inskränkt till en enda punkt; men, ty värr, är detta icke förhållandet. »Det är i fråga om rättigheten för främmande trosbekännare att bilda egna församlingar, hvarföre Kongl Maj:ts förslag fordrar såsom villkor

Konungens bifall.» Grunden till denna skiljaktighet är, å min sida, den, att jag måste anse ett dylikt villkor öfverflödigt, så länge **16** § Regerings-Formen skänker ifrågavarande rättighet åt Svenske medborgare. »Härvid bör dock erinras, att rättigheten att fritt bekänna sin religieusa tro är något helt annat, än rättigheten att efter behag förena sig i församlingar.» Ja, mine Herrar! det är godt och väl att Utskottet vill tillåta en hvar att enskildt bekänna sin tro; men hvilket religieust lif kan väl på detta sätt uppkomma, om icke liktänkande jemväl få sammankomma till Gudstjenst? Månne det verkligen vore någonting så ytterst farligt, att låta ett antal personer samlas, för att inom fastställda gränser dyrka Gud på det sätt deras samvete bjuder? Att inskränka friheten till rättighet att endast i tysthet bekänna sin tro, vore att på ett verksamt sätt främja det religieusa skrymteriet. »Detta sednare tillkommer icke ens medlemmar af Svenska kyrkan.» Jag har redan antydt att den oriktiga uppfattning af min afsigt, som röjer sig i detta Utskottets yttrande, hvilar på det uteglömda ordet »*vilja*» i **1** § af mitt förslag, och att det af **15** § i samma förslag bordt vara begripligt för Utskottet, att förslaget är skrifvet, icke blott för utländningar, utan äfven och i främsta rummet för Svenska medborgare. »Äfven för föreningar med rent materiela syftemål fordras i vissa fall Konungens tillstånd.» Jag har hittills enfaldeligen föreställt mig att det vore en väsendtlig skillnad mellan att begära tillstånd att anlägga t. ex. en jernväg, eller dylikt, och att begära tillstånd att söka anvisning om vägen till himmelen. Jag har trott, att denna sednare omsorg borde vara individens ensak, så länge han icke förbröt sig mot samhällets lagar. Trots den djerfva analogie, som Utskottet här uppställt, vågar jag ännu vidhålla dessa mina tänkesätt, och jag måste djupt beklaga, om det icke blefve tillåtet hvarje menniska att välja den väg till en bättre verld, som henne bäst synes. »Skulle nu trosbekännare, hvilkas både läror och församlingsordningar vore fullkomligt okända, få, utan all föregående control från Statens sida, concentrera sina krafter i slutna samfund, så egde man icke den ringaste garantie derför, att ej dessa syftade till samhällsfiendtliga mål.» Om Utskottet gjort sig mödan att närmare betrakta innehållet af **1**, **2**, **4**, **5**, **6**, **7**, **11**, **13**, **15**, **17** och **18** §§ i mitt förslag, så skulle Utskottet der hafva funnit mer än tillräckliga garantier mot den våda, som här blifvit förespeglad, eller att dissenters skulle förehafva något samhällsfiendtligt. Det är svårt för den ena menniskan

att hindra den andra från att vara rädd; men här träffar man ett bland de många spöken, som Utskottets skrämda inbillning, trots det fulla dagsljuset, uppjagat. »Och om det än lyckades polismyndigheterna att i tid uppdaga sådana syften och dessa samfund, i följd deraf, borde kunna upplösas, så skulle i allt fall sjelfva upplösningen otvifvelaktigt ganska ofta förorsaka en viss rubbning och oreda i samhället, som det är af vigt att undvika.» Ja, det skulle verkligen vara förskräckligt, om Staten någon gång funne sig nödsakad att genom polisconstaplar upplösa en församling, hvars tillvaro ansågs vådlig; men sådant inträffar, Gudi klagadt, äfven under närvarande förhållanden, snart sagdt, dagligen, och dervid har man numera hunnit blifva temligen van. »Äfven den strängare polisuppsigt, som i sådant fall måste utöfvas öfver *alla* främmande trossamfund, skulle utan tvifvel för åtskilliga af dem med skäl kännas tryckande och förnärmande.» Visserligen kan det för den resande kännas något tryckande att vara föremål för polisens uppmärksamhet; men detta obehag är dock icke större, än att det ganska väl kan fördragas. Jag har föröfrigt aldrig tänkt mig det religieusa elementet såsom framkalladt af lättsinnighet. Jag tror att detta element, hvarhelst det uppenbarar sig, eger mycket djupare och aktningsvärdare grund. »Ifrågakomna restriction är sålunda i rent borgerligt interesse, och det är alldeles oantagligt, att derigenom något band skulle kunna läggas på den verkligt *religieusa* friheten.» Detta, såsom mig synes, i sig sjelft obegripliga yttrande får dock sin förklaring i den nästföljande punkten, der det heter: »Ty ett antagande, att något Konungamaktens beslut skulle hos oss blifva beroende af gunst eller godtycke, vore helt och hållet stridande mot det constitutionela samhällsskicket.» Jag tillåter mig fråga både Utskottet och Eder, mine Herrar! om ett sådant antagande, som det nyssnämnda, verkligen vore stridande mot erfarenhetens och sanningens vittnesbörd? Eller har det i vårt land aldrig händt, att gunst och godtycke spelat en rôle och gjort sig gällande? Kan denna fråga besvaras med nej, då är också Sverige det lyckligaste land på jorden; ty intet annat land saknar exempel på gunstens och godtyckets inflytande. »Men af dessa förhållanden följer, att skillnaden i denna del mellan Kongl. Maj:ts förslag och den Norska dissenterlagen är mera skenbar, än verklig, eller, rättare, mera rörer form, än sak.» Här framkastar Utskottet en tom fras, den jag lemnar i sitt värde. Jag måste erkänna frasens makt, men jag är långt

ifrån att vara slaf under densamma. »En församling, hvars medlemmar icke äro christna — och såsom sådane vill man, som bekant är, icke anse t. ex. mormonerna — eller som missbrukar sin frihet, tolereras ej eller i Norrige och lärer väl äfven der af Regeringen upplösas.» Härvid måste jag anmärka, att mitt förslag endast angår christna trosbekänare, till hvilka jag ingalunda räknar mormonerna — en sekt, som icke ens blifvit omnämnd af Contracts-Prosten *Rundgren*, som eljest i denna fråga är min antipod. Samma vackra anda, som från början genomgår Utskottets Betänkande, framlyser äfven i följande ord, som utgöra slutet af ingressen: »Det är detta mål, Utskottet sökt uppnå — dervid troget aktgifvande på det allmänna tänkesättet, samt följande den Helleniske lagstiftarens betydelsefulla vink, som, på fråga, om de lagar, han gifvit sina landsmän, voro de *bästa*, berättas hafva genmält, att han gifvit dem de för folket *lämpligaste*. I hvad mån Utskottet lyckats närma sig detta mål, beror af Rikets Ständer att afgöra.» Det vore visserligen önskligt, om den lag, som Utskottet föreslagit, kunde med sanning sägas vara den för folket lämpligaste; men jag fruktar, att vid förslagets uppställande det utlofvade *»trogna aktgifvandet på allmänna tänkesättet»* här och der råkat in på villovägar.

Utskottet, som härefter öfvergår till behandling af Kongl. Maj:ts förslag till Förordning, angående ändring i gällande bestämmelser om ansvar för den, som träder till eller utsprider villfarande lära, uttalar härvid, bland annat, den åsigt, att ingen mensklig kunskap någonsin kan anses fulländad, icke ens den om rätta tolkningen af det uppenbarade ordet. Efter ett sådant erkännande, borde Utskottet icke falla i förundran deröfver, att tolkningen af det uppenbarade ordet blir föremål för olika meningar. Men huru har Utskottet då kunnnat finna skäl att stadga så strängt straff, som häkte, för den, hvilken icke förmår fatta riktigheten af alla lärosatser, som af en orthodox prest förkunnas? Längre ned, yttrar Utskottet sannt och förträffligt: »Lagen sjelf måste vara klar och bestämd.» Men ännu bättre hade det varit, om Utskottet tillagt att lagen äfven bör vara *rättvis*.

På nästföljande sida läsas skälen till Utskottets förslag att 1 §:s början skulle erhålla denna lydelse: »Den, som, i afsigt att förmå annan till affall från den rena evangeliska läran, utsprider lärosats, som deremot stridande är» etc. För sådant utspridande, så vidt det sker genom tryck, finnes ansvar redan stadgadt i Tryckfrihets-Förordningen. Sker det

deremot genom en blott skrifven afhandling, som circulerar man och man emellan, torde det möta oöfvervinneliga svårigheter att upptäcka och till ansvar befordra författaren, utom det att hvarje försök i detta hänseende skulle med rätta blifva stämpladt såsom en art af inqvisition. Har åter den villfarande lärosatsen framkommit under ett offentligt föredrag, så är ju controlen öppen för hvar och en, och, der lärosatsen anses vådlig för samhället, kan densammas vidare utspridande lätteligen förebyggas.

I fråga om det andra af de utaf Kongl. Maj:t framlagda lagförslag, eller det, som angår främmande trosbekännare och deras religionsöfning, yttrar Utskottet, sid. 27: »Den makt, som genom 3 § tillägges Konungen att upplösa en församling, hvilken missbrukar sin rätt till fri religionsöfning, är en följd af Konungens rätt att sanctionera församlingarne, och kan, med afseende å de constitutionela garantierna och allmänna opinionens makt, ingalunda anses vådlig.» Att jag, för min enskilda del, anser ifrågavarande åt Konungen förbehållna makt obehöflig, är en följd deraf, att jag, såsom förut är anmärkt, icke vill göra Konungens tillstånd till ett villkor för församlingars bildande, så länge *rättigheten* dertill, genom 16 § Regerings-Formen, är folket ovillkorligen tillförsäkrad. I afseende å berörde 3 §, förnyar Utskottet sin erinran att samvets- och bekännelse-friheten är något helt annat, än rättigheten att bilda församling. Jag får, i anledning häraf, endast åberopa, hvad jag redan förut derom yttrat.

För att icke allt för mycket pröfva Ståndets tålamod, lemnar jag det öfriga af den motivering, som föregår sjelfva förslagen, åt hvilka jag nu endast i vissa delar skall egna en hastig öfverblick. Jag börjar med det främsta förslaget och dess 1 §, med hvilken Utskottet, efter en der vidtagen redactionsändring, lyckats fånga så mången, ehuru jag råkat att icke komma med i notvarpet. Enligt min tanke, erbjuder denna § icke större säkerhet, enligt Utskottets förslag, än efter det Kongl. Man säger, att det skulle blifva svårt att bevisa tillvaron af den afsigt, som i förevarande § omtalas; men det blir dock alltid till slut domaren, som skall afgöra, huruvida afsigten varit med i spelet eller icke. Jag högaktar domare-corpsen för dess sjelfständighet; men medlemmarne af denna corps äro, lika som hvarje annan dödlig, underkastade ofullkomligheten, och att äfven juridiska misstag kunna ega rum, det bevisas af de många sins emellan stridiga dom-

slut i alldeles likartade frågor, som utgått, icke allenast från särskilda domstolar, utan äfven från olika divisioner af en och samma Hof-Rätt. Erfarenheten i detta hänseende berättigar derföre till det antagande, att, om förslaget i 1 § blifver lag, skall i förekommande fall af alldeles enahanda beskaffenhet den ene domaren fria, der den andra fäller, och sådant på grund af deras olika uppfattning om afsigten hos den tilltalade. Det mycket beprisade skydd mot förföljelse, som man velat finna i denna §, sådan den blifvit af Utskottet uppställd, kan jag således, för min del, icke erkänna här vara för handen.

I § 5 påträffas åter bestämmelsen af fängelsestraff för den, som saknar tillgång till böter. Jag har redan uttalat min åsigt om den öfverdrifna strängheten i detta fängelsestraff, hvilket, märken väl! skulle utgöra påföljden, icke för något brott, utan för okunnigheten eller oförståndet hos den, som icke mäktar fatta eller smälta massan af Stats-kyrkans dogmer och derjemte har det felet att vara fattig. Utskottets princip kan i korthet uttryckas sålunda: *böter för den bemedlade, men häkte för den fattige!* Se der en bland de helsosamma frukterna af den moderna christendomen! Med känslor af smärta och sorg, vänder jag tanken från denna del af Utskottets verk och skyndar öfver till det sednare förslaget.

§ 1. Här har Utskottet, i likhet med Kongl. Maj:ts förslag, för rättigheten att bilda församling föreskrifvit en mängd villkor, såsom att ansökning hos Konungen skall göras, med uppgift, angående trosbekännelse och församlingsordning, att vederbörande skola höras, m. m., allt glömmande 16 § Regerings-Formen, till hvilken jag ännu en gång hänvisar, och hvars dyrbara innehåll icke kan för ofta i minnet återföras. Man får icke glömma, att Regerings-Formen förklarats utgöra den *främsta* bland Rikets Grundlagar, och hvad annat kan detta förklarande innebära, än att samma Grundlag eger afgjordt företräde i hvarje fall, der dess bud råkar i någon collision med andra lagar? Vill man utplåna 16 §, välan! då blir förhållandet annorlunda; men så länge denna § qvarstår orubbad, bör den obrottsligen hållas i helgd och få ega sin fulla, i de klaraste ord uttryckta, betydelse.

§ 7. Egentliga grunden till det förbud mot förvärfvandet af fast egendom, som här stadgas, kan jag icke fatta. Det faller sig verkligen understundom svårt att gifva skäl för sin mening. Axiomer äro så beskaffade, att de hvarken kunna eller behöfva bevisas, och, enligt mitt förmenande, är

det ett axiom, att den, som tillåtes att vara Svensk medborgare, jemväl kan, utan någon fara för Staten, tillåtas att besitta fast egendom i Riket.

§ **10.** Innehåller ett stadgande af den hårdaste beskaffenhet, nemligen det, som gäller fattiga barn och bjuder, att desse skola uppfostras i den rena evangeliska läran, änskönt föräldrarne tillhöra annat religionssamfund. Man tänke sig, hvilken bitter sorg genom tillämpningen af en dylik lag skulle dragas öfver dessa föräldrar, särdeles när de äro rätt öfvertygade om riktigheten af sin tro. Hvilket föräldrahjerta, som är mäktigt af något deltagande, måste icke klappa af harm och ovilja vid tanken på följderna af en dylik lag, om hvilken man med allt skäl kan säga, att, hvad egenskaper den för öfrigt må hafva, icke är den christlig.

12 § röjer en viss afsigt att försvåra utträdandet ur Stats-kyrkan, men är i det hela af mindre vigt och kunde derföre utan skada qvarstå, såvida förslaget i öfrigt vore antagligt.

§ **14** framlägger sjelfva det ceremoniel, efter hvilket förfaras skall med den, som vill ur Svenska kyrkan träda. Hit hörer i främsta rummet anmälan hos själasörjaren, med derpå följande undervisning, förmaning och föreläggande af en månads betänketid. Man kan med skäl fråga, om det är tänkbart, att den, som under större delen af en lång lefnad på allvar begrundat lifvets vigtigaste frågor — och sådana personer finnas äfven i vårt land, måhända till större antal, än man föreställer sig — att, säger jag, en sådan person, när han, efter moget betänkande, kommit till en öfvertygelse, stridande mot Stats-kyrkans, skulle, så att säga, ett tu tre låta omvända sig efter en månads rådrum till ytterligare besinning? Och för öfrigt, hvilken förödmjukelse innebär icke denna undervisning och förmaning af själasörjaren, helst det ofta nog kunde hända, att en till högre ålder kommen person, som under mångårig forskning gjort sig förtrogen med själens angelägenheter, och sålunda samlat en rikare andlig erfarenhet, blefve föremål för tillrättavisning af någon kanske helt ung, mer eller mindre andefattig kyrkans tjenare, eller — hvad som icke är bättre — af en i verldsliga omsorger och andlig försoffning försjunken prest, hvars själsverksamhet måhända under en lång föjd af år hufvudsakligen rört sig kring omsorgerna för eget bästa? Särdeles olämpligt förefaller ock det uttryck, som förekommer i det följande af §, då det heter: »framhärdar han ändå i sin villfarelse», ty då

någon skiljer sig från Stats-kyrkan, sker det icke af förhärdelse, utan, åtminstone i de flesta fall, af inre verklig öfvertygelse.

§ 16 förklarar, att genom denna författning icke sker någon ändring af hvad i afseende å Mosaiske trosbekännare stadgadt är. Desse, hvilka, såsom bekant är, förneka Christus, skulle således få i synagogorna fritt utöfva sin religion, under det sådant vore förmenadt dem, som bekänna Christus, men i en eller annan mindre oväsendtlig punkt afvika från Stats-kyrkan. Inconsequencen i ett sådant förhållande är allt för uppenbar, för att behöfva vidare påpekas.

§ 17, som, i öfverensstämmelse med det förra förslagets 5 §, stadgar fängelsestraff för den, som saknar tillgång till böter, utgör således en värdig slutsten i den byggnad, som Utskottet genom detta förslag upprest.

Efter denna, i möjligaste måtto sammanträngda, granskning af de särskilda förslagen, tillåter jag mig att uppställa en probabilitets-calcul öfver frågans blifvande utgång inom hvart och ett af de respective Riks-Stånden. Jag börjar, såsom tillbörligt är, med Ridderskapet och Adeln. Vid inträdet i den vapenprydda salen på Riddarhuset, mötes blicken i främsta rummet af *Gustaf Wasas* i fonden upphängda vapen, hvilket icke lärer vara att anse såsom en blott prydnad för platsen, utan äfven torde få antagas vara ämnadt att väcka höga och fosterländska tankar hos de gamle och unge ädlingar, som här samlas till rådplägning. Det är bekant, hurusom denne *Wasa*-ättens hufvudman icke blott föreslog, utan äfven sanctionerade en långt vådligare dissenterlag, än den, som nu är i fråga, då han i sitt land införde *Luthers* lära, i stället för Påfvens. Den tidens bullor från Hans Helighet voro tvifvelsutan lika ampra, som den straffdom, hvilken, i våra dagar, från samma håll, blifvit afkunnad öfver Konung *Victor Emanuel* och en stor del af det Italienska folket; men den store reformatorn skyggade dock icke tillbaka, och folket, ehuru vida mindre upplyst, än nu, antog med tacksamhet den frihetsskänk, som dess ädle Konung erbjöd. En värdig sin farfaders efterföljare, stiftade äfven *Gustaf Adolph*, biträdd af sin utmärkte Rådgifvare *Oxenstjerna*, en dissenterlag, som gällde icke Sverige, men hela menskligheten, och hvilken, fri från all sjuklig pjunkighet, tillät en hvar att nalkas sin Gud, på sätt honom bäst syntes. Med dessa två stora minnen, fästade vid vårt Riddarhus, kan jag icke antaga annat, än en lycklig utgång derstädes.

Vid tanken på det Högvördiga Ståndet, påminner jag mig *Pauli* ord, af ungefärligen denna lydelse: »Der Herrans frid är, der är ock frihet.» Christus sjelf sade ock till sina lärjungar: »Deraf skola alla förstå, att J ären mine lärjungar, om J hafven kärlek inbördes.» I fall Preste-Ståndet erinrar sig och lägger på hjertat dessa och andra herrliga bibelställen, är det icke troligt att samma Stånd skall motsätta sig införandet af en frisinnad dissenterlag i vårt land.

Om detta Högtärade Stånd vill jag icke tala mycket. En bekant Biskop signade en gång Borgare-Ståndet till National-representationens kärna. Jag är den högtaktade mannen tack skyldig för denna goda tanke om det Stånd, jag har äran tillhöra; men jag tror att utmärkelsen måste anses förenad med det kraf, att Borgare-Ståndet söker i handling motsvara en så dyrbar titel, den jag vill räkna till dem, för hvilka innehafvaren icke bör åläggas bevillning. Skulle ock utgången inom de öfriga Stånden blifva olycklig, hoppas jag likväl att Borgare-Ståndets beslut i frågan skall komma att innebära en desto skarpare protest mot den religieusa intolerancen.

Återstår det Hedervärda Ståndet. Mer än en gång har det händt, att man med mäktiga phraser sökt gripa Bonde-Ståndets Ledamöter, af hvilka de fleste icke haft tillfälle att inhemta mera grundliga studier. Ett sådant försök i denna fråga innefattar det onekligen mycket vackra talet om *förvarandet af fädernas tro;* men jag vet något, som är ändå vackrare, och det är att folket icke glömmer fädernas Gud och Hans allvisa afsigter. Likasom individens ändamål icke kan vara något annat, än att förädla sig sjelf och andra, likaså måste Staten hafva till hufvudsyfte att allt mera framgå i förädling. Men huru skall sådant kunna ske, om icke en hvar af Statens medlemmar får fritt följa sitt hjertas röst i allt hvad, som rör hans förhållande till Gud? Jag tror således, att, såvida Bonde-Ståndet ihågkommer den regeln, att menniskan icke för trons skull får glömma sin Gud, någon fara för frågans utgång icke eller i nämnda Stånd är för handen. Skulle jag härvid hafva missräknat mig, hvilket naturligtvis är ganska möjligt, så kan sådant icke hjelpas; men i detta fall hoppas jag åtminstone, att felet icke skall anses ligga på min sida.

Om någon frågar, hvarföre jag så varmt strider för religionsfriheten, så vill jag öppet uttala orsaken dertill. Alltifrån **1823** års Riksdag, har jag, ehuru obemärkt och i stil-

het, med oförminskadt interesse följt de allmänna ärendenas gång. Jag har derunder haft tillfälle erfara, att, trots alla bemödanden, ingenting, eller åtminstone föga, i politiskt hänseende, vunnits, som kan förtjena namn af framåtskridande, och jag har slutligen kommit till den fasta tro, att någon verklig politisk frihet icke är möjlig, utan i förening med religieuse frihet. Är det väl tänkbart att, t. ex., ett catholskt land någonsin kan blifva fritt, så länge det förhållande fortfar att en statsman, regeringsmedlem eller parlamentsledamot, som i dag sysselsätter sig med Statens angelägenheter, i morgon träder till biktstolen, för att der, inför en myndig prelat, öppna sitt hjerta och krypa fram med saker, som icke i ringaste mån angå den vördige biktfadern? Man må, om man behagar, beskylla mig för svärmeri. Jag tröstar mig i medvetandet att jag menat väl, då jag ärligt uttalat min öfvertygelse, att första villkoret för politisk frihet är att proclamera den religieusa. Historien vittnar, att, om ock den förra någon gång kunnat för en kortare tid tillvinnas, har den dock allestädes, i saknad af samvetsfriheten, visat sig vara en på lösa sanden uppförd byggnad, som vid första vindflägt ramlat och fallit i ruiner. Också befinna sig folken i allmänhet ännu på ungefärligen samma punkt, som för 2000 år tillbaka. Eller hvad hafva de vunnit, huru långt finna vi dem framskridna i utveckling efter nära 20 sekler, bestrålade af christendomens herrliga ljus? Till hvilken moralisk ståndpunkt af heder och ära hafva de hunnit? Fråga statsmannen, affairesmannen och öfverhufvud hvilken redlig man, som helst. Hvilket folk i hela Europa kan väl ännu i denna stund med sanning sägas vara fullt moget för allt ädelt och godt? Intet, och hvarföre? Endast i följd af bristen på en sannt religieuse grund. Det enda folk, som visat sig i någon mån lifvadt af en sann religiositet, är det Engelska; och just deruti ligger hemligheten af denna nations öfverlägsenhet. Det kan icke vara förenligt med den ende sanne Gudens vilja, att folket indelas i classer, kaster och racer, likasom de oskäliga djuren. Må derföre lagstiftaren i detta så utomordentligt vigtiga ämne låta sig ledas af den Gudomliga kärlekens evigt gällande lag, eller ock skall det i alla tider blifva illa beställdt med religionen och samhället på det hela!

På dessa grunder, yrkar jag återremiss af Betänkandet, med anhållan, att, så vida högtärade Ståndet hyser benägenhet för det af mig framlagda förslag till dissenterlag, Utskot-

tet måtte förständigas att, i öfverensstämmelse dermed, afgifva förnyadt Utlåtande i frågan.

Herr *Thollander:* Den Kongl. Proposition, som omhandlas i Lag-Utskottets förevarande Betänkande, innehåller förslag till två särskilda Förordningar. Den ena, angående ändring i gällande bestämmelser om ansvar för den, som träder till eller utsprider villfarande lära, har blifvit förelagd Rikets Ständer, på det att utur 1 Cap. Missgernings-Balken må kunna utstrykas 3 §, som lyder sålunda: »Faller någon af ifrån vår rätta evangeliska lära och träder till en villfarande och låter han sig icke rätta; då skall han förvisas Riket och njute ej arf eller borgerlig rättighet inom Sveriges Rike, utan han får Konungens Nåd och kommer åter, som i 7 Cap. 4 § Ärfda-Balken sagdt är.» Det andra förslaget, som angår Förordning om främmande trosbekännare och deras religionsöfning, är öfverlemnadt till Rikets Ständer i ändamål att ur samma Capitel och Balk likaledes må kunna utstrykas den 4 §, så lydande: »Utsprider inländsk eller främmande man villfarande lärosats och, efter varning, dermed ej afstår; varde ock den förvist Riket. Är dess mening sådan» etc. Då det icke kan bestridas, att detta utgör två särskilda, af hvarandra oberoende frågor, som icke ega något inre sammanhang, hemställer jag, att hvartdera förslaget måtte få för sig discuteras och pröfvas, helst det måste falla sig svårt att följa och sammanhålla ett längre föredrag, hvilket, likt Herr *Rosenqvists*, berör båda förslagen; och anhåller jag, att Ståndet måtte öfver denna min framställning i afseende å föredragningssättet fatta beslut, innan discussionen i sjelfva saken vidare fortgår.

Flere ledamöter hördes instämma.

Herr *Lallerstedt:* Då båda förslagen äro af Utskottet i ett sammanhang motiverade, och det således, icke lärer kunna betagas Ståndets ledamöter att på en gång yttra sig öfver både det ena och det andra, föranlåtes jag, med bestridande af den föregående talarens framställning, yrka, att öfverläggningen må få omfatta ämnet i dess helhet.

Häruti instämde flere ledamöter.

Herr *Gråå:* Äfven jag anser öfverläggningen böra fortgå så, som den börjat, helst åtskillige ledamöter redan anmält sig att få ordet, och det således, innan desse haft tillfälle att yttra sig, torde vara för tidigt att framställa proposition om förändring i föredragningssättet.

Öfverläggningen, i fråga om föredragningssättet, var slutad, och, på framställning af Herr Talmannen, beslöt Ståndet,

att discussionen i saken skulle i sin fortgång omfatta Utskottets Betänkande i dess helhet.

Herr *Dahm:* Ehuru jag, i likhet med föregående talare, skulle önskat ett annat resultat af Utskottets arbeten, än detta lagförslag, anser jag mig dock icke böra bedöma det så strängt, som han. Jag känner nemligen, huru starkt det besinningslösa motståndet mot hvarje utveckling till frihet är, och tror att detta Betänkande innehåller allt, som nu kan ega ringaste utsigt till framgång. Jag är tacksam för uttalandet af de höga sanningar, hvarmed Utskottet motiverat sin framställning, och anhåller att få framställa några betraktelser öfver en sida af saken, som Utskottet mindre skarpt framhållit.

Det är af vigt, vid behandlingen af hvarje sak, att den redan ifrån början kommer att benämnas med sitt rätta namn. Låtom oss derföre börja med att erkänna, att det är tolerancens urgamla grundsats, som skall få en ny yttre form i vårt land genom det lagförslag, som nu är under behandling. Det är således en af mensklighetens största frågor, vi hafva, icke att lösa — ty tolerancen i allmänhet är redan en erkänd sanning — utan blott att gifva en närmare bestämning. Det beslut, vi fatta, skall träffa månget religiöst sinne i dess djupaste grund; ty detta, hvarhelst det finnes, i kojan eller palatset, behöfver och har rätt att fordra frihet: friheten att tro och bekänna, hvad det i alla händelser ändå icke *kan* underlåta att tro och bekänna, utan att blifva sig sjelft otroget. Det chrstliga, civiliserade samhället behöfver befrielse från den förmenta skyldigheten att, medelst lagar, som ej *kunna* upprätthållas, lägga tvång och bojor på den religieusa anden, hvilka aldrig varit och aldrig *kunna* vara starkare, än de »sju nya bastrep», hvarmed man, såsom det i bibeln omtalas, band Simson, och hvilka han »slet sönder, såsom ett vridet snöre söndergår, när det af eld förbrändt är». Eller hafva väl de yttre fjettrarne på anden vid påkänning någonsin visat sig starkare?

Många sekler äro ej förflutna sedan man höll *Galilei* fängslad nära två decennier, derföre att han, i strid med munkarnes astronomiska åsigter, vågade påstå, att jorden rörde sig. Man ville tvinga honom att erkänna, att jorden stod stilla, och man vann sin afsigt; men han hade ej väl tagit ett steg utom fängelsets dörr, förr än han stampade på jorden och utropade: »hon rör sig ändå». Hans historia är en kort och enkel framställning af tvångets inflytande i andliga ting: det öfvertygar icke och kan icke öfvertyga, men

det kan tvinga den förföljde att med munnen erkänna sig hafva orätt, det vill säga, förvandla honom till hycklare; ty om någon, under det han lider straff för sin öfvertygelse, ändrar åsigt, så sker detta icke genom straffet, utan blott på det sätt, att han genom någon tankeoperation, liktidigt med straffet, finner att han har orätt. Eller tror väl någon, att man kan tvinga någon förnuftig menniska att antaga, att 2 gånger 2 är 5? Säge ingen att en såden arithmetisk sanning är af annan art, än en religieuse; ty för en troende christen är hans religieusa tro minst lika sann, som multiplicationstaflans sanningar. Den skulle eljest icke kunna vara honom en säker tröst i lifvet eller i döden. Hvad äro väl då alla försök att utöfva religieust tvång annat, än försök att göra det omöjliga? Kan man väl i historiens rika exempelbok uppleta något enda fall, der förföljelser haft goda följder, eller der straffet förvandlat en kättare till en ortodoxt troende christen? Har icke tvärtom martyrernas blod öfverallt verkat som ett gödningsämne på den förföljda trons mark och framkallat nya trosvittnen? Vi hysa deltagande för martyrerna; vi nedblicka med förnämt förakt på Islams bekännare, förklarande dem vara barbarer, derföre att de, trogna sin religions bud, utbreda densamma med eld och svärd. Vi ömka oss öfver den råhet, som fängslade *Galilei;* vi hafva släppt vetenskapens forskning temligen fri, och vi kalla endast det bigotteri enfaldigt, som försöker qväfva naturforskarens upptäckter med ett bibelspråk; men vi vilja likväl ej låta den i 16 § Regerings-Formen stadgade religionsfriheten blifva en sanning. Man säger visserligen, att man ej vill förfölja någon; man vill blott utöfva litet, högst obetydligt tvång; man vill blott litet, litet inblanda polisen i religieusa mål, och besinnar icke, att det lilla ändå är ett stycke af den stora orättvisan, och att ett försvar för det lilla tvånget, då man förkastar det stora, är alldeles af samma beskaffenhet, som ett försvar för den lilla stölden, när man förkastar den stora.

Jag frågar, som man tusentals gånger före mig frågat: Hade Herren Christus velat något tvång eller våld, hvarföre upprättade han då icke något verldsligt rike; hvarföre befallde han att sticka svärdet i skidan; hvarföre näpste han sina lärjungar då de frågade, om de skulle nedkalla eld af himlen till att förtära dem, som icke undfingo honom, sägande: »J veten icke hvars andas barn J ären?» Jo, den strid, han ville tända på jorden, var icke en köttslig strid, utan en strid af ande emot ande, en sådan strid, som endast

kan utkämpas af den fria anden. Den andelige slafven kan och får i denna kamp, liksom trälen i de antika republikernas strider, ej bära vapen; ty denna valplats är den fria anden ensamt förbehållen, och denne står der i samma ställning, som *Leonidas* vid Thermopylæ: han kan stupa, men han *kan* icke vika, han *kan* icke dagtinga; ty hans samvete förbjuder honom det.

Detta är min enkla åsigt om en sida af religionsfriheten i allmänhet. Men om denna såsom idé skall man ej tala, säger man. Hvarom skall man väl då tala i sådana frågor, som denna? När fråga är att gifva en grundsats form, skall man ej då undersöka hvad denna grundsats innehåller? Skall man tala endast om det stoft och de stoftets former, hvari menniskan i sin svaghet invecklat och begrafvit den Höge Mästarens herrliga tankar? Har det hunnit så långt med oss, att det rike, som icke skulle vara af denna verlden, blifvit bland oss en blott verldslig makt? Jag tror det icke, och protesterar mot hvarje sådant påstående.

Man säger visserligen, att religionsfriheten såsom grundsats ännu icke ingått i vårt allmänna rättsmedvetande, och att hon således ännu icke kan blifva lag. Det christna bildade Sverige skulle således ännu icke erkänna sanningen af den grundsats, genom hvars tillämpning det öfvergått från hedendom till catholicism, och derifrån till protestantismen! — Det anskri af smärta och ogillande, som utgått från Svenska folket, hvarje gång någon i vårt land blifvit dömd till ansvar för sin tro, det skulle sålunda betyda alldeles motsatsen af hvad det sjelft sagt sig betyda! Klagoropet var väl således ett bifallsrop till förföljelserna, ehuru jag och flera med mig ansågo det hafva en helt annan betydelse! Besynnerligt! Hvarföre gaf då icke missnöjet sig tillkänna lika högljudt när den förmenta förseelsen först omtalades, som när domen föll?

Yrkandet på religionsfrihet skall vara endast en yttring af indifferentism, det vill säga, likgiltighet för all religion, säger man. Också lika besynnerligt! Interesse för religion, varmt ordande derom, strid och uppoffring af lif och egendom för densamma — det är likgiltighet! Hvem talar och kämpar väl om en för honom likgiltig sak? Ingen, eller ock endast den, som kan vinna något derigenom. Hvad kan väl den indifferente vinna genom religionsfriheten, annat än rättigheten att vara indifferent? Men den rättigheten har han ju redan, åtminstone har jag aldrig hört att man stadgat eller yrkat böter, fängelse eller landsförvisning för den, som visat sig

likgiltig för christendomen och alla andra religioner. Den indifferente måtte väl aldrig kunna misstänkas för att vilja bilda någon sekt; — han vore då ju icke längre likgiltig — och vill han icke detta, så har han ju fullkomlig frihet inom nästan alla möjliga Stats-kyrkor att tiga och vara likgiltig, blott han vid vissa epocher i sitt lif deltager i en eller annan för honom likgiltig religieuse handling. Man skulle med vida starkare logisk följdriktighet kunna påstå, att de, som yrka tvång i religieusa ting, vore indifferenta. Ty ansåge de icke religieus öfvertygelse vara en likgiltig sak, som man kunde ändra efter hugskott, så skulle de aldrig vilja använda tvång. Jag vill dock icke påstå detta, emedan jag tror, att många af dem hafva nit om Gud, fast icke visliga; — men jag vill fråga: hvad berättigar väl de intoleranta att, då de icke kunna bevisa sina påståendens objectiva riktighet, insinuera tillvaron af subjectiva fel hos sina motståndare? Hafva de väl fått någon särskild gåfva att se in i själens djup? Och hafva de icke denna förmåga, huru skola vi då benämna dem, som påstå sig se, hvad de icke se, och veta, hvad de icke veta? Det torde således finnas skäl såväl för det antagande, att religionsfriheten både ingått i allmänna rättsmedvetandet, som ock att hon yrkats varmast och lifligast af dem, som icke äro indifferenta, utan sätta värde på religion, och att således frågan både kan och bör behjertas. Derom äro väl ock meningarne på detta rum ej särdeles delade. Det är endast om vidden af former, inom hvilka man får fritt röra sig, som man hyst olika åsigter.

Härvid har man hufvudsakligen tvistat om ordalydelsen af 1 § i författningsförslaget, om ansvar för spridare af villfarande läror. Utskottet har valt ordalag, som möjligen göra handlingen mindre åtkomlig för lagen, och som således mera närma oss till religionsfrihet. Man ser häri ett fel. Jag ser deri en förtjenst, och derföre gillar jag Utskottets mening. Man har visserligen sagt att man är utledsen vid vinkelpredikanterna och den oro de sprida, men besinnar icke, att de flesta conventikeltalare, som af okunnighet, i misshugg, råkat blifva nya religionsstiftare, och just de, som gjort mycket väsen af sig, alldeles icke yrka utträde ur kyrkan, och att ifrågavarande § alldeles icke, om den göres aldrig så sträng, kan hindra orthodoxa och talföra drängar och pigor, m. fl., från att arbeta på andras uppbyggelse, eller sin egen lilla storhet. Den behöfver ock icke afse dem, ty om dem är på annat ställe stadgadt. Här är fråga om tolerance mot

främmande trosförvandter och icke om discipline bland kyrkans egna medlemmar. Kan det ej anses såsom nog skydd för Stats-kyrkan, att en främmande trosbekännare, enligt 8 §, ej får hålla föredrag för Svenska kyrkans medlemmar, vid vite af ända till 300 R:dr? Kan väl det proselytmakeri, som således endast får yttra sig under enskilda samtal, vara farligt för en ordnad kyrka — och kan det väl, genom hvilka lagar som helst, hindras? Hvad lärer erfarenheten?

Utskottets ändring i § 7, att Justitiæ-Canzleren och icke Dom-Capitlet skulle ega bestämma öfver åtals anställande, anser jag vara välbetänkt. Detta bör rätteligen tillhöra någon, som genom sin ställning kan betrakta sakerna på afstånd och i stort och laga så, att toleranslagen blir lika tillämpad i de olika stiften. Jag har inga skäl att tro Dom-Capitlens ledamöter hafva någon speciel håg för kättare-förföljelse; men jag vet, att pluraliteten vanligen icke är mera, än ett lika antal andra bildade menniskor, qvalificerad att bedöma religieusa frågor och tvisten derom, alldenstund de fleste Lectorer tillsättas, utan att man frågar efter deras theologiska eller juridiska kunskaper.

I 14 § af den egentliga dissenterlagen har man velat finna ett farligt stadgande, enär deri icke bestämmes att den, som utgår ur Stats-kyrkan, skall ingå i annan församling. Man säger att detta legaliserar hedendomen. Jag kan icke förstå detta; blir väl en religieux menniska hedning derföre att hon utgår ur kyrkan? Eller blir väl en hedning christen blott derföre att han säger sig tillhöra kyrkan? Den, som utgår ur Stats-kyrkan i dag, måtte väl i morgon och många följande dagar vara ungefär lika mycket christen, som han var förut. Sätter man christendomen i kunskap, så måtte väl ej mycket vara glömdt; sätter man den, såsom jag gör, i anda, så måtte väl den genom blotta utgåendet vara föga förändrad. Är han indifferent förut med hedniska åsigter, så blir han väl ej värre derigenom, att han blott upphör att skrymta christendom. För min del, anser jag också föga troligt att den likgiltige skulle utgå ur kyrkan. De, som utgå ur kyrkan, med iakttagande af alla dessa stadgade obehagliga former, äro väl i allmänhet djupt religieusa menniskor, som af samvetsscrupler bringas till detta steg. Är det väl dessa troende själar, som blifva hedningar, när de utgå ur kyrkan? Är det väl dessa, som bortlägga allt bruk af Guds heliga ord? Är det väl dessa, som man förmodar skola uppfostra sina barn till hedningar? Nej, det antager väl ingen.

Man tyckes lägga mycken vigt uppå att dessa s. k. »religieuse lösdrifvare» blifva af kyrkligt inflytande alldeles oberoende. För dem, som af ett ömtåligt samvete drifvas ut ur kyrkan, behöfver man väl i detta fall föga frukta. Denna omtanke skall väl således hufvudsakligen afse dem, som lemna kyrkan af religieuse likgiltighet, och då frågar jag: hvad makt har väl kyrkan nu med dem i verkligheten, utöfver makten att tvinga dem till skrymteri vid vissa tillfällen? Hvad inflytande har kyrkan på den, som aldrig besöker Gudstjensten, husförhören och aldrig talar med en prest i religieusa ämnen? Intet annat, än det, som härflyter från den christliga atmosfér, som genomtränger hela bildningen i det samhälle, der en christen kyrka verkat och verkar. Men detta inflytande undgår icke ens den »religieuse lösdrifvaren». Detta verkar på juden, som lefver ibland oss, och det skulle verka i sin mån på mahomedanen och buddhadyrkaren, om vi hade några sådana, ty denna christliga atmosfér, det är Guds anda, allsmäktig, som han sjelf.

Jag hyser således inga betänkligheter vid att gilla Lag-Utskottets förslag. Visserligen stadgar det icke all den religieusa frihet, som man kunde önska, och som framtiden kommer att tillkämpa sig, men det torde vara allt hvad, som nu kan vinnas, och derföre yrkar jag dess antagande, äfven med dess brister. Har man försökt denna lag någon tid och, såsom jag förutser, funnit, att blotta skymten af trosfrihet är god och välsignelsebringande, så skall man väl ej så mycket draga i betänkande att till fullo från den religieusa anden borttaga de bojor, som det blinda nitet och den tröga beqvämligheten i broderlig samdrägt sammannitat, och som den tanklösa enfalden omsorgsfullt, men förgäfves, bemödat sig hålla fria från grafrost.

Slutligen anhåller jag att få göra ett par detailanmärkningar. I § 4 förekommer ett mindre väl valdt uttryck: »inträffade födelser och dödsfall». De två första här anförda orden äro nemligen nätt och jemt två, såväl grammatikaliska, som logiska omöjligheter, hvarföre jag föreslår att de måtte ändras till: »födelse- och dödsfall, som inträffat» § 8 tillåter främmande trosbekännare att inrätta skolor för sina barn, men § 7 förbjuder dem att förvärfva eganderätt till tomt för skolhus. Då jag icke kan inse att en kättersk skola blefve farligare för vår Stats-kyrka om hon hålles i en local på egen grund, än om hon hålles i en hyrd, så föreslår jag att i § 7 efter ordet »kyrka» tillägges »skola». De båda §§ komma derige-

nom i mera harmonie med hvarandra. För öfrigt yrkar jag bifall till Utskottets båda lagförslag.

Herr *Staaff:* Innan jag går att till vederläggning upptaga de anmärkningar, som af Herr *Rosenqvist* blifvit framställda mot Utskottets förslag, ber jag att få betyga den siste talaren min tacksamhet för det sätt, hvarpå han behandlat ifrågavarande lagförslag och hvarigenom han visat, icke allenast att han i denna fråga ställt sig på en practisk grund och betraktat sakerna sådane de i verkligheten äro, utan äfven att han mätt och öfvervägat såväl de svårigheter, hvilka möta lagstiftningen i ett så grannlaga ämne, som ock omöjligheten att för närvarande uppfylla alla de önskningar, som från skiljda håll blifvit uttalade. På samma practiska grund har äfven jag ställt mig i denna fråga. Jag medgifver, att mycket i Utskottets förslag kunnat och bordt vara annorlunda; men då härvid mött åtskilliga hinder, i afseende hvarå det torde vara nog att hänvisa till den öfverläggning i ämnet, som i dag egt rum inom Bonde-Ståndet, har man varit nödsakad att inskränka sig till hvad man trott sig kunna få; och det vore smärtsamt, om Borgare-Ståndet skulle vilja förkasta den reform, som Utskottet föreslagit och hvilken, om den komme till stånd, åtminstone kunde blifva början till en herrlig skörd.

Jag går nu att i korthet bemöta de factiska anmärkningarne mot Utskottets förslag. Beskyllningen att der blifvit slösadt med häkte och böter är temligen ogrundadt. Att i en sådan lag, som den förevarande, utesluta alla dylika stadganden, är icke möjligt. Detta bevisas bäst af den så mycket berömda Norska Dissenter-Lagen, hvilken för flera förbrytelser bestämmer ansvar af böter och, der tillgång saknas, fängelse. Hvad, som skulle kunna tadlas i Utskottets förslag, är således icke att detta innehåller bestämmelser om häkte och böter, utan att dylika straffpåföljder blifvit stadgade för sådana fall, der de tilläfventyrs anses icke böra ifrågakomma, och härom kunna meningarne vara delade. I afseende å **14** § i Utskottets sednare förslag, har Herr *Rosenqvist* grundat sin skarpa anmärkning på ett uppenbart misstag, då han påstått att, enligt samma §, skulle en person, som affallit från den evangeliska läran, sedan han förgäfves blifvit af själasörjaren förmanad och af Dom-Capitlet varnad, vara förfallen till häkte. Jag uppmanar Herr *Rosenqvist* att visa, hvar något sådant står skrifvet. Det är just i denna

punkt, som Utskottets förslag väsendtligen skiljer sig från det Kongl. förslaget.

Att det i 1 § af det förra förslaget nyttjade uttrycket den *rena evangeliska läran* är mindre lämpligt, måste medgifvas; men något bättre uttryck lärer svårligen kunna utfinnas. Pröfningen af sjelfva det factum, som kan blifva föremål för åtal enligt nämnda §, kommer dock alltid att i sista hand bero på domaren. För öfrigt lemnar Norska Dissenter-Lagen rum för alldeles samma anmärkning. Om ock ifrågavarande uttryck vore något obestämdt, borde sådant anses vara en vinst, emedan denna obestämdhet skulle hafva till följd att straffbestämmelsen icke kunde tillämpas och genom denna omständighet alla af Herr *Rosenqvist* förespeglade vådor vara förebyggda. Herr *Rosenqvist* yttrade ock att man genom den ändring, Utskottet vidtagit i första § af Kongl. Maj:ts förslag, skulle ansett sig hafva beredt ett himmelskt skydd för religionsfriheten. Jag frågar, på hvad ställe Utskottet begagnat ett sådant uttryck. Men hvad, som kan sägas utgöra ett företräde hos Utskottets förslag, är, att Utskottet borttagit förbudet mot främmande lärosatsers offentliga förkunnande, hvilket förbud under vissa tider och förhållanden skulle kunna begagnas till förevändning för missbruk af den mest vådliga art. Den 5 § har Herr *Rosenqvist* klandrat derföre, att den stadgar böters förvandling till fängelse. Jag hemställer, om det verkligen vore Herr *Rosenqvist* mening, att, sedan en förbrytelse skett, för hvilken bötes-ansvar är stadgadt, all påföljd skulle förfalla, der den brottslige saknade tillgång till böterna?

Hvad angår det sednare förslaget, så innehåller dess 1 § icke, såsom Herr *Rosenqvist* förmenat, något tvång för der omförmälda trosbekännare att förena sig i församling, utan stadgar blott, att, för den händelse sådane trosbekännare vilja bilda serskildt samfund, ansökning derom skall hos Konungen göras. För min del, har jag visserligen ansett, att i detta fall en blott anmälan, i stället för ansökning, borde föreskrifvas, helst samfundet, i händelse dess religionsöfning funnes öfverskrida de bestämda gränserna, kunde upplösas; men af den orsak, jag redan uppgifvit, har jag trott mig pligtig att för tillfället åtnöjas med den grad af framåtskridande, som i dessa hänseenden varit möjlig.

Herr *Rosenqvist*, som funnit sig serdeles upprörd af stadgandet i 10 §:s 2:a afdelning, att der omförmälda barn skola uppfostras i den rena evangeliska läran, tyckes hafva före-

ställt sig meningen med detta stadgande vara den, att Statskyrkans målsmän skulle såsom glupande ulfvar inställa sig hos sådant barns föräldrar, för att med våld gripa barnet och, trots föräldrarnes böner och tårar, insätta detsamma i skolan till uppfostran i den Svenska kyrkans lära. Man bör dock ihågkomma att det fall, som här förutsättes, endast kan inträffa när barnets föräldrar äro döda eller befinna sig i den ställning, att någon uppfostran från deras sida icke vidare är att förvänta, i hvilken händelse det måste vara samhällets skyldighet att bekosta barnets uppfostran. Men jag frågar, huruvida det skulle kunna åläggas ett Lutherskt samhälle att skicka ett sådant barn till en skola, der det kunde uppfostras i föräldrarnes lära.

Hvad slutligen angår förbudet för främmande trosbekännare att förvärfva fast egendom i Riket, kunna väl åtskilliga invändningar deremot göras; men då en Stats-kyrka, der den finnes, äfven måste försvaras, måste det alltid blifva consequent att Staten söker förhindra affall och icke, genom tillåtelse för främmande trosbekännare att förvärfva fast egendom, lemnar dem allt för öppet tillfälle till utöfning af ett storartadt proselytmakeri.

Herr *Lallerstedt:* Det är nu tredje gången under loppet af innevarande Riksdag, som jag tagit ordet i denna fråga. Jag har trott mig icke böra underlåta att i det afgörande ögonblicket upprepa ett och annnt af hvad jag förut yttrat, och då jag nu uppträder i denna afsigt, utbeder jag mig Ståndets öfverseende, för den händelse att jag skulle blifva något vidlyftig. Ingen kan bättre, än jag, inse de svårigheter, som möta för en tidsenlig lagstiftning i detta vigtiga ämne. Men frågar man, hvarifrån dessa svårigheter härleda sig, så svarar jag, att de hufvudsakligen härröra från beskaffenheten af den Proposition i ämnet, som Rikets Ständer från Regeringen fått emottaga. Denna Proposition bär tydliga spår af att vara tillkommen under en stark påtryckning från Presterskapets sida och nästan hvarenda § i de Kongl. förslagen vittnar om en benägenhet att, vid sidan af den medgifna friheten, ställa vissa inskränkande bestämmelser, i syftning, att denna frihet alldeles icke eller blott i ringare mån skall kunna begagnas. Det är anmärkningsvärdt, att Regeringen, vid aflåtande af Proposition i en fråga, på hvars behandling i vårt land man med allt skäl kan säga att Europas blickar äro riktade, tillåtit Sig framkomma med uppgifter, som äro stridande mot verkliga förhållandet. Regeringens ovillkorliga pligt hade det varit

att icke fördölja sanningen, utan säga den rent ut. I stället för att säga att nu gällande straffbestämmelse för affall från den rena evangeliska läran utan särdeles olägenhet kunnat oförändrad qvarstå, hade det varit skäl att säga, att verkliga olyckor af den mest upprörande art varit förenade med tillämpningen af det stadgande, som här är i fråga. I stället för att säga, att de rörelser inom Svenska kyrkan, som i sednare tider gifvit sig tillkänna, så vidt de visat en mot kyrkans lära och ordning stridande riktning, icke varit af synnerligen vidsträckt omfattning, hade Regeringen bordt säga alldeles motsatsen. Men då Regeringen utgått från sådana premisser, är det förklarligt att dess förslag blifvit sådant, som det är. Är det väl möjligt att svårigheten att genomföra en tidsenlig reform skulle hafva visat sig så stor, som nu, derest Regeringen icke ryggat tillbaka för sanningen, utan visat nödvändigheten för oss att öfvergå till en lagstifning i religiöst hänseende, mera öfverensstämmande med den, som i andra civiliserade händer gjort sig gällande? Tron i väl, Mine Herrar! att motståndet från Presterskapets sida i denna händelse kunnat blifva så starkt, som det nu visar sig vara, eller att det ens skulle varit möjligt för prester, som äro candidater till Biskops-Embeten, att framkomma med sådana satser, som innefattas i en vid Utskottets Betänkande fogad reservation. Jag vill påminna om det yttrande, som, vid remissen inom Preste-Ståndet af den Kongl. Propositionen, afgafs af en ledamot i det Högvördiga Ståndet, och hvaruti yrkades, att man för dem, som i trosfrågor skiljde sig ifrån Stats-kyrkan, borde utse en afskiljd vistelseort och der instänga dem, ungefärligen på samma sätt, som Judarne behandlas i Rom. Det är betecknande, att ett dylikt förslag i våra dagar kunnat framställas. Om man kastar ögat på den reservation, som inom Lag-Utskottet blifvit afgifven af Preste-Ståndets Ledamöter, så finner man der ett återljud af den bekanta sats, som under sistlidna Riksdag framställdes af en ledamot inom samma Stånd, eller att individens samvete måste vara underordnadt hvad han benämnde Statens samvete. I anledning af Utskottets yttrande, att frihet i religiöst hänseende ligger i protestantismens idée, förklara reservanterne, att detta yttrande icke kan godkännas, om man icke skiljer inom det kyrkliga området lika väl, som det måste ske inom det borgerliga, mellan forskning och samhällslif, utan vill låta yttrandet gälla äfven om opposition emot all kyrklig sammanhållning, om den enskildes

godtycke i en gemensam mensklig angelägenhet. Detta innebär att den enskilde må ega frihet att tänka hvad han vill, en frihet, den ingen makt i verlden kan betaga honom; men ingenting derutöfver. Man vill ordna allt under Statens förfogande. Jag har uppehållit mig vid ingressen till den Kongl. Propositionen, emedan jag anser det vara representationens ovilkorliga pligt att tillse, att de förslag, som af Regeringen framläggas i sådana frågor, som denna, äro grundade på en sanningsenlig framställning om det verkliga tillståndet. Denna uppfattning genomgår också de yttranden, som af Konungens Rådgifvare afgåfvos under den gemensamma öfverläggningen på Riddarhuset. Det yttrades under samma öfverläggning af Herr Justitiæ Stats-Ministern, att tillämpningen af landsförvisningsstraffet för affall från den evangeliska läran ådragit oss en obehaglig uppmärksamhet i utlandet. Dessa ordalag hade varit passande, om frågan gällt en obetydlig sak. Men det är icke blott en obehaglig uppmärksamhet, utan en olycklig, en för fäderneslandet förnedrande uppmärksamhet, som blifvit vårt land ådragen genom ifrågavarande straffbestämmelse. Om Preste-Ståndet antager Kongl. Maj:ts förslag, så kan man icke förutställa sig, att sådant sker till följd af någon insigt om nödvändigheten att lemna en större frihet i religiöst hänseende. Af de yttranden, hvilka under den gemensamma öfverläggningen i ämnet afgåfves af ledamöter i Preste-Ståndet, är det icke svårt att inse, att detta Stånds benägenhet för det Kongl. förslaget har sin grund i en önskan och afsigt att få de i samma förslag meddelade straffbestämmelser tillämpade på dem, som våga att tänka olika med Stats-kyrkans målsmän.

Utskottet har gjort sig mycken möda att framställa sitt, från den Kongl. Propositionen afvikande, förslag såsom nära öfverenstämmande med den Norska Dissenter-Lagen och detsamma har äfven under denna öfverläggning blifvit framkastadt. Det må derföre ursäktas mig, om jag genomgår de serskilda förslagen, för att söka visa, hvilken ofantlig skillnad eger rum mellan nyssnämnda lag och vare sig den Kongl. Propositionen eller Utskottets förslag. Jag skall vid denna granskning taga till ledning Utskottets förslag och jemnföra detsamma, å ena sidan, med det Kongl. förslaget och, å den andra, med Norska Dissenter-Lagen.

Beträffande Utskottets förslag № 1, eller det, som angår ansvar för den, som träder till eller utsprider villfarande lära, har jag att framställa en anmärkning, hvilken visar, att

det icke varit någon afsigt att reglera religionsfriheten, som dicterat detta förslag, utan att man endast afsett att medgifva så liten frihet, som möjligt, och att allt går ut på att söka fasthålla en hvar i Stats-kyrkans sköte. I 2:a § stadgas ansvar för den, som genom bedrägliga medel, hotelser eller löften om timliga fördelar söker förmå annan till affall från den rena evangeliska läran. Det är en väsendtlig skillnad mellan detta förslag och Norska Dissenter-Lagen. hvilken sednare innehåller bestämmelse om ansvar för den, som söker förmå någon att öfvergå från hvilken trosbekännelse, som helst, till en annan — en grundsats, som icke förekommer i Utskottets förslag. Om någon straffbestämmelse skall ega rum för försök af ifrågavaraede beskaffenhet, så måste, sedan religionsfrihet blifvit medgifven, Staten anse såsom straffbart hvarje försök, som åsyftar att förleda någon till affall från den troslära, hvartill han bekänner sig, förutsatt att den är i lag medgifven.

Mot 3 §, hvilken hittills icke varit föremål för serskild uppmärksamhet, har jag en anmärkning af synnerlig vigt. Stadgandet i denna § är grundadt på afsigten att, oaktadt man medgifver landsförvisningsstraffets upphäfvande, ändock under någon form behålla detta straff, såsom ett äfventyr för utländning, hvilken gjort sig skyldig till brott emot 1:a eller 2:a §. Jag uppmanar Lag-Utskottets här närvarande ledamöter att visa, om något annat lands lagstiftning företer ett härmed jemnförligt undantagsstadgande af hårdare straff för utländningar, än för landets egna söner, som man här sökt införa. En sådan straffbestämmelse skulle, hvarhelst den antoges, åstadkomma samma olyckliga uppseende i utlandet, som det hos oss ännu gällande landsförvisnings-straffet. Detta stadgande är icke allenast onödigt, utan äfven fullkomligt opractiskt; ty det kan tagas för gifvet, att den främling, som inkommer i landet, i afsigt att här göra proselyter, alltid skulle se sig så mycket före, att han först förvärfvade sig Svensk medborgarerätt, och sålunda undgick äfventyret att drabbas af den strängare straffpåföljden.

I 4 §, hvilken i det Kongl. förslaget stadgar ansvar för den, som till deltagande i främmande trosbekännares andaktsöfning nödgar eller lockar den, som minderårig är, har Utskottet vidtagit den förändring, att, i stället för orden: »som minderårig är», blifvit införda orden: »som ej fyllt 21 år». Jag hemställer, om uttrycken *nödga* och *locka* kunna anses tillämpliga på annan, än den, som är minderårig. Eller är det

väl tänkbart att en tjugoåring någonsin skulle komma att med våld bäras till kyrkan eller att man kunde locka honom dit med sötsaker eller något dylikt? Jag anser det vara skäl att bibehålla uttrycket *minderårig*, hvilket angifver den verkliga meningen och uttrycker en riktig tanke.

Deremot har Utskottet i 7 § gjort en ändring, som är på goda skäl grundad, då Utskottet åt Konungens Justitiæ-Canzler, i stället för Dom-Capitlet, öfverlemnat pröfningsrätten i fråga om anställande af åtal för villfarande lärosatsers utspridande. Jag behöfver icke inför detta Stånd vidare utbreda mig öfver fördelarne af denna ändring, oaktadt Konungens Rådgifvare under öfverläggningen på Riddarhuset sökt försvara förslaget att åt Dom-Capitlet förbehålla ifrågavarande pröfningsrätt.

Jag öfvergår nu till det sednare förslaget. Det är eget att förnimma, hurusom Lag-Utskottet, då det söker försvara åsigten att främmande trosbekännare icke borde få bilda församlingar, utan serskild af Konungen i hvarje fall meddelad tillåtelse, och att denna rättighet således icke skulle bero på någon, en gång för alla gifven, lag, uppställer en analogie mellan denna fråga och frågan om octrojerande af handelsbolag. En dylik jemnförelse är i högsta grad misslyckad. Ett religionssamfund bildas ické i ändamål att drifva affairesrörelse, eller att göra någon materiel vinst; det uppkommer af helt andra bevekelsegrunder och frammanas af en egen tvingande nödvändighet. Men då man utgår från ett dylikt antagande, hvarigenom det, som för menniskan är heligast, neddrages till det materielas område, är det naturligt att man kommer till den slutföljd, att, så länge Kongl. Maj:t octrojerar actiebolag, Han äfven bör octrojera rättigheten för dem, som äro af annan lära, än den rena evangeliska, att sammankomma till bön och Gudstjenst. Äfven i detta afseende förefinnes en betydlig skillnad mel]an Utskottets förslag och Norska Dissenter-Lagen, hvilken icke gör ifrågavarande rättighet beroende af något annat, än en blott anmälan. Likaså saknas all grund dertill att för denna rättighet skulle göras till villkor, att ett visst antal personer förenade sig i ansökningen om bildande af religionssamfund; ty så länge dissenters sjelfve aflöna sin prest eller föreståndare, måste det för Staten vara likgiltigt, om församlingen utgöres af flera eller färre medlemmar.

Ett uttryck af serdeles sväfvande beskaffenhet förekommer i 3:e §, der det heter, att, om rättighet till fri religionsöfning varder *missbrukad*, församlingen må, efter Konungens

förordnande, upplösas, ty under benämningen missbruk skulle lätt kunna komma att hänföras äfven det lindrigaste och mest obetydliga tillgörande. Hvar och en, som erfarit, på hvad sätt de religieusa lagarne här i landet blifvit tillämpade, inser angelägenheten af att i denna lagstiftning undvika allt, som kan gifva anledning till missförstånd. Det bör derföre bestämdt uttryckas hvad slags missbruk, man här åsyftar.

Lika obestämd och sväfvande är den i 4:e §:n förekommande bestämmelsen, att församlings-föreståndaren åligger att ställa sig till efterrättelse de serskilda föreskrifter, som af vederbörande honom meddelas. På det icke utrymme må lemnas åt ett fullkomligt godtycke, synes det vara alldeles nödvändigt att här säges, i hvilka afseenden och af hvilken myndighet dessa serskilda föreskrifter kunna meddelas.

Polismaktens inblandning i religionsfrågor är alltid förhatlig. Det torde derföre vara skäl att ur 5 §:n utesluta hvad denna innehåller angående anmälan hos Poliskammaren. Det bör vara tillfyllestgörande, om denna anmälan göres hos Magistraten, helst denna myndighet i allt fall har sig öppet att, i händelse af behof, anlita Polismaktens biträde.

I 7:e §:n stadgas förbud för främmande trosbekännare att förvärfva fast egendom i Riket, och man vill icke ens tillåta dem att förvärfva eganderätt till den jord, som för utrymme till kyrka och kyrkogård erfordras, med mindre Konungen sådant tillåter. Det tyckes icke vara förmycket, om denna sednare förmån blefve medgifven, utan att bero af serskild Kongl. ynnest. Men ännu mer: att sluta af andra momentet i 7 §:n synes meningen vara att främmande trosbekännare icke kunde få besitta ens nödig jord till begrafningsplats. Det skulle vara dem bestämdt förbudet att utan Konungens serskilda tillåtelse kunna inrätta eget sjukhus eller skolhus. Det är tydligt, att dessa inskränkningar tillkommit af fruktan för jesuitisk inflytelse, oaktadt farhågorna i detta hänseende blifvit tusen gånger vederlagda. Med en allt mera stigande upplysning och den offentlighet, som i vårt land är allmän, bör man icke hafva något egentligt att frukta för inflytelsen af en religionssekt, som långt för detta utspelat sin role och af hvars tillvaro man för öfrigt i sednare tider icke försport några anmärkningsvärda spår.

I 8 §:n, som, enligt det Kongl. förslaget, innehåller, att skolor och andra undervisningsanstalter ej må af främmande trosbekännare inrättas eller upplåtas för andra, än bekännare af deras egen troslära eller deras barn, har Utskottet sökt

åstadkomma en förbättring, genom att inskränka detta förbud till sådana läroanstalter, der undervisning ej uteslutande meddelas i serskilda öfningar och slöjder. Det skulle således endast vara i sådana sysselsättningar, som t. ex. gymnastik, dans och dylikt, som det skulle tillåtas främmande trosbekännares skolor att meddela undervisning åt personer, tillhörande Stats-kyrkan. Jag tror icke att tillgången på skicklige lärare i vårt land är så öfverflödig, att man bör förbjuda att nämnda skolor besökas af Stats-kyrkans barn, utan anser det vara skäl att häruti följa den Norska Dissenter-Lagen, hvilken i detta hänseende icke innehåller något annat, än att de barn, som icke uppfostras i den evangeliska läran, må fritagas från religionsundervisningen i de offentliga skolorna. I andra länder med religionsfrihet finnas s. k. blandade skolor, hvilka besökas af både protestanter och catholiker, utan någon annan skiljaktighet i undervisningen, än att den religieusa undervisningen meddelas af olike lärare för olika trosbekännelser. Längre torde man icke eller böra gå hos oss. Deremot hade det varit skäl att stadga något i syftning att barn, tillhörande dissenterande församlingar, måtte erhålla någon slags undervisning; men derom har man icke haft den ringaste omsorg. I detta hänseende innehåller den Norska lagen den föreskrift, att skolstyrelserna skola tillse, att dissenters barn bibringas nödig undervisning i religionen. Här åter vill man icke vidare fråga efter den, som en gång blifvit utstött från Stats-kyrkans gemenskap.

Genom stadgandet i 10 §:n inskränkes i betydlig mån rättigheten för föräldrar, som tillhöra olika religionssamfund, att bestämma öfver barnens uppfostran. Sålunda vill man t. ex. förbjuda en mor, som tillhör den catholska bekännelsen, men hvars man är protestant, att få sina barn uppfostrade i catholska läran, äfven om mannen medger det. Erfarenheten har dock visat, och jag skulle kunna anföra flera exempel derpå, att ganska högt upsatte embetsmän i vårt land, som varit gifte med qvinnor af catholska trosbekännelsen, saklöst låtit uppfostra sina döttrar i denna bekännelse. Här har således bruket redan gifvit helgd åt ett förhållande, som man i förevarande lagförslag icke vill tillåta.

Den aldra största skiljaktigheten mellan Norska Dissenter-Lagen och Lag-Utskottets förslag företer sig i 14 § af samma förslag. Enligt Norska lagen, behöfver den, som vill träda ur Stats-kyrkan, blott göra en anmälan derom hos vederbörande prestman, till anteckning i kyrkoboken. Enligt detta

förslag åter, skall en sådan person först anmäla sig hos sin själasörjare att undervisas och förmanas; vidare skall honom föreläggas en månads betänketid: om han ändock framhärdar, skall han blifva ytterligare varnad af Dom-Capitlet och slutligen, om äfven detta blifver utan verkan, af Capitlet förklaras vara från Svenska kyrkan skiljd. Här är således skillnaden oerhörd. Utom det att man i Norrige icke utstöter den ifrågavarande personen från Stats-kyrkans gemenskap, utan låter bero vid en blott anmälan från hans sida, behöfver han icke afbida den tid, då han uppnått 21 års ålder; ty redan vid 19 års ålder eger han rätt att frånträda Stats-kyrkan; men derjemte kan, enligt den Norska lagen, Regeringen på förekommen anledning meddela serskild dispence antingen så, att utträdandet må ske vid en tidigare ålder, än 19 år, eller att den dissenterandes confirmation för någon tid uppskjutes. I Regeringens förslag bestämmes ifrågavarande tidpunkt till 18 år och häruti har detta förslag ett väsendtligt företräde; men tidsbestämmelsen i Utskottets förslag skulle tydligen medföra den följd, att mången blefve mot sin vilja tvungen att låta sin första confirmation ske efter den Lutherska trosbekännelsen, och detta skulle vara att gifva helgd åt skrymteriet.

Detta om sjelfva saken. Till slut några ord om den anda, som genomgår både Regeringens och Lag-Utskottets förslag. Utskottet har i sitt Betänkande talat mycket om religionsfrihetens stora idée; men i Utskottets förslag förnekas icke allenast religionsfriheten, utan äfven fördragsamheten. Detta förslag kan icke anses hafva naturen ens af ett toleranceedict, hufvudsakligen derföre, att det uppställer oupphörliga inskränkningar vid sidan af den proclamerade friheten. Då 1734 års lag stiftades, hade man redan upphört att med kättarenamnet brännmärka dem, hvilkas öfvertygelse skiljde sig från Stats-kyrkans, och man införde i stället de jemnförelsevis lindriga benämningarne *affall* och *villfarande lära*. Jag hemställer, om det icke efter förloppet af $1^1/_4$ sekel kan vara skäl att bortkasta äfven dessa uttryck. Någonting dermed jemnförligt träffas icke i den Norska Dissenter-Lagen, hvilken endast brukar benämningen *dissenters*. Härutinnan är skillnaden himmelsvid mellan den Norska lagen, å ena sidan, samt Utskottets, men i synnerhet Regeringens, förslag, å den andra.

Här har blifvit sagdt, att man borde vara practisk. Att vara practisk i en sak af förevarande beskaffenhet kallar jag

att upprätthålla landets ära och anseende, eller söka upphjelpa detta anseende, om det befinner sig i sjunkande. Justitiæ-Ministern har vid ett tillfälle yttrat, att landsförvisnings-straffet för affall tryckt en oförtjent pregel af ofördragsamhet på den Svenska representationen. Om den Svenska representationen kan anses otillräknelig, så är uttrycket *oförtjent* här på sin plats; men eljest icke. Lyckligtvis har man nu börjat tänka på att undanrödja spåren af denna pregel och öfvergå till en tidsenligare lagstiftning; men detta sker icke genom antagande af ett förslag, sådant som Utskottets. Vid de tillfällen, då nu gällande barbariska religionslagar blifvit tillämpade, hafva vi haft någon ursäkt deruti att vår lagstiftning i detta ämne är sekelsgammal. Men sanctionera en lag, sådan som den nu föreslagna, vare sig af Kongl. Maj:t eller Utskottet, och hvarje försök, som sedan göres att ursäkta tillvaron af en föråldrad lagstiftning, skall misslyckas.

På dessa grunder, yrkar jag ovillkorligt afslag på Utskottets Betänkande och anhåller att frågan måtte återremitteras, med föreskrift för Utskottet att framlägga ett nytt förslag, som, icke i tomma ord och fracer, men i verkligheten, närmar sig den Norska Dissenter-Lagen, öfvertygad som jag är att ingen lämpligare och mot tidsandans fordringar bättre svarande lag i detta ämne kan åstadkommas, än den, som gäller hos brödrafolket och hos dem medfört välsignelserika verkningar.

Herr *Blanche:* Hvad skall jag väl tala i denna vigtiga fråga! Äfven det bästa, man kunde tala, blefve endast matta genljud af de stora sanningar, som uttalats under förgångna tider, uttalats af martyrerna, under det att deras lidanden fyllde himmel och jord, och upprepats af deras bestörta samtid, som följt dem till deras blodiga grafvar med tårar för offren och förbannelser för deras plågoandar. Men religions- och samvetsfrihetens stora fråga är i dag ånyo före; Regeringen har gifvit oss en Proposition i ämnet; Lag-Utskottet ett derpå grundadt lagförslag; och man måste yttra sig derom. Hvad fysionomie har nu den Kongl. Propositionen? Den visar med ena handen på målet, religionsfriheten, under det att den med den andra gör vägen dertill så svår och ofarbar, som möjligt; men icke behöfs mycken skarpsynthet för att upptäcka det rätta motivet för denna Kongl. Proposition. Regeringen har med en beundransvärd naivitet sjelf erkänt detsamma, när hon öppet förklarar, att *antalet af dem, som anslutit sig till trossamfund, hvilkas lärosatser mer eller mindre*

afvika från Stats-kyrkan, blifvit större, än att landsförvisnings-straffet och förlusten af arfsrätt rimligen å dem alla kan tillämpas. Således är det endast omöjligheten att kunna landsförvisa *alla*, kanske snart nog hela folket, som förorsakat upphäfvandet af den gamla strafflagen. Visserligen medgifver Regeringen, att något annat verldsligt straff icke bör blifva påföljd för affall från Stats-kyrkan; men hon föreskrifver på samma gång flera förödmjukande åtgärder, såsom varningar och i vissa fall äfven förlust af embete eller tjenst, åtgärder, fullkomligt oförenliga med begreppet om religionsfrihet. De öfriga §§ utgöra idel straffbestämmelser mot proselytmakeriet, åt hvilket Regeringen gifvit den yttersta elasticitet. Om t. ex. någon sann christen toge sig före att uppdraga en jemnförelse mellan den rena evangeliska kyrkan, sådan hon var, innan påfvedömet tog henne om hand, och den nuvarande Stats-kyrkan med dess gyllene högchor, broderade messhakar och bestjernade presterskap, visserligen skulle en sådan person anses för en proselytmakare, hemfallen åt böterna, mogen för häktet. Kan man väl då anse Regeringens dissenterlag för annat, än ett nytt skyddsvärn för Stats-kyrkan, och starkare just derigenom, att man, i stället för skyddslagar, overkställbara till följd af tidehvarfvets enhälliga ogillande, stiftat nya, som icke äro lika skarpt i ögonen fallande. Rättigheten eller makten att förfölja, den man under nuvarande förhållanden icke *vågar* utöfva, skall genom det Kongl. förslagets antagande vinna nytt lif och ny styrka. Men om jag skall välja mellan två onda ting, så väljer jag heldre en mera barbarisk lag, som icke kan efterlefvas, än en mindre barbarisk, som kan skipas; jag tål förr en större grymhet, som uteblir, än en mindre, som när, som helst, kan vara tillstädes. Obegripligt, att man ännu tilltror sig kunna med dylika yttre medel skydda Stats-kyrkan! Om någonting varit skyddadt här i verlden, så är det väl hon. Har man icke användt allt, som kunnat inverka på den menskliga förskräckelsen och fasan? Har man icke användt eld och jern, kättarebål och tortyrinstrumenter? Har man icke derjemte tagit sin tillflykt till allt, som kunnat anslå på den sinnliga åskådningen? Har man icke gjort sjelfva de sköna konsterna till kyrkans ödmjukaste tjenarinnor? Har ej byggnadskonsten gifvit henne sina präktigaste colonner, sina stoltaste tornspiror? Har ej sculpturen och målarekonsten egnat henne sina yppersta mästerstycken, musiken sina herrligaste toner? Och har allt detta hjelpt? Nej, och hvarföre? Derföre, att hon sträfvat

att bli och verkligen blifvit en politisk corporation, ett verldsligt välde med all dess flärd och herrskningslystnad — blifvit raka motsatsen till hvad hon var ämnad att blifva, nemligen en kyrka, byggd på kärlekens, försakelsens och ödmjukhetens himmelska grunder? Detta om den Kongl. Propositionen. Nu några ord om Lag-Utskottets förslag. Rättvisligen bör erkännas, att Lag-Utskottet haft stora svårigheter att bekämpa; men det har blifvit besegradt af dem. Utskottet har sökt göra något af den Kongl. Propositionen; men att göra något af intet, det ligger icke i menniskohand. Man måste värdera Betänkandets vackra poetiska form, sällsynt i våra offentliga acter; men estetiken har ej blott till uppgift att förgylla ytan, hon måste äfven genomtränga sitt ämne så, att det blir såsom guld alltigenom, ty sanningen är hennes förnämsta uppgift. Hvad, som icke är sannt, blir icke heller skönt, utan endast litet bladguld, som, lagdt öfver remnorna, smeker ögat, men förvillar tanken och känslan. En för forskningens frihet betänklig sats innefattas uti Utskottets yttrande, att *det gudomliga ordet sjelf icke är möjligt af utveckling*, utan endast *den menskliga uppfattningen* deraf. De heliga skrifterna, uppsatta af profeter, evangelister och apostlar, kunna väl icke gerna anses för annat, än den menskliga uppfattningen af det gudomliga ordet; men om det äfven vore det omedelbart gudomliga sjelft, så är det väl i hög grad stridande mot begreppet om det gudomliga att påstå, att detta icke är mäktigt af utveckling. »Bokstafven dödar, men anden gör lefvande,» men allt lefvande är rörligt, framåtskridande, stadt i en evig utveckling. Deraf den föränderlighet, som genomgår hela skapelsen och som gör, att vi i jordens innandömen finna lemningarne af en skapelse, som varit, men icke mera är. Det gamla har lemnat rum för ett nytt, som äfven i sin ordning skall bli gammalt. Men allt, som kommer i stället, är en ny utveckling af det gudomliga, skönare och herrligare, än det, som varit har. Utskottet hade säkerligen icke gjort sig skyldigt till det nu anmärkta påståendet, om det, i stället för att blott glänta på sanningens dörr, slagit upp den på vid gafvel; om det mera tänkt på den gudomliga rättvisan, än på den Kongl. Propositionen. Det har visserligen tänkt på håda och sökt jemka mellan dem; men att på en gång blicka in i ljuset och mörkret, det är omöjligt.

Man berömmer Utskottet för att det från Dom-Capitlen till Justitiæ-Canzleren öfverflyttat rättigheten att bestämma om åtal, en förändring, som dock föga kan betyda, så länge pre-

sterskapet, genom sin makt inom representationen, är af sådan vigt för Regeringen. Icke skall hon öfvergifva sina bästa vänner för någonting så obetydligt, som en individs menlösa tro, och hvad betyda väl för öfrigt sympathier eller antipathier i en tid, der man endast stöter på interessen! — Lika litet, som Regeringens, gillar jag Utskottets förslag, eller något, som hvilar på blott half rättvisa. Half rättvisa är half orättvisa. Jag ansluter mig då närmare till Herr *Rosenqvists* förslag, ty detta uppfattar något närmare betydelsen af dessa Christi ord: *Der två eller tre äro församlade i mitt namn, der är jag midt ibland dem.* Se der den enda grunden för den rätta evangeliska kyrkan; men hvem bygger på denna grund? Regeringen känner den ej; Stats-kyrkan känner, men erkänner den icke. Eller huru hafva dessa herrliga Christi ord kunnat ljuda genom så många sekel och ljuda förgäfves? Kan man tänka sig något mera upplyftande, rörande och tillfredsställande både för tankens frihet och samvetets frid, än dessa ord, hvaruti, liksom i en gemensam spegelbild, Guds vishet sammansmälter med hans oändliga godhet och kärlek? Men de hafva återstudsat, dessa ord, från cathedralens murade stenmassor, hvilka sträckt sina tornspiror liksom armar mot skyn, snarare för att skjuta himlen ifrån sig, än draga den ned till sig, till den jord, hvars skydd, uppbyggelse och tröst kyrkan alltid borde vara, men sällan, om någonsin, varit har.

Herr *Kistner:* Högtärade Ståndet skulle visserligen kunna hafva anledning tro att de liberalare åsigterna icke egt några sakförare inom Utskottet, enär inga reservationer äro Betänkandet vidfogade. Detta är dock icke förhållandet. Herrar *Staaff* och *Wennerström* yrkade, jemte mig, inom Utskottet att det här framlagda författningsförslaget borde uppgöras i närmare öfverensstämmelse med den Norska dissenterlagen, men då denna vår mening icke vann understöd af någon enda bland Utskottets öfrige ledamöter, återstod för oss icke annat, än att punkt för punkt genomgå den Kongl. Propositionen och dervid söka genomdrifva de förbättringar, som vi ansågo vara af nöden. I detta afseende hafva vi ock framhållit, icke mindre de anmärkningar, som Herr *Lallerstedt* här uttalat, än ock dem, som vid remissen af den Nådiga Propositionen inom Ståndet angåfvos. Sedan emedlertid utarbetandet af förslaget blifvit inom Utskottet afslutadt i den syftning, som Betänkandet gifver vid handen, var det såväl min, som de nämnde Utskotts-ledamöternas, afsigt att till Be-

tänkandet foga våra reservationer med ett sjelfständigt och liberalt förslag. Genom samtal med åtskillige ledamöter af Bonde-Ståndet hade vi likväl tillfälle inhemta, att ett förslag af mera frisinnad beskaffenhet, än Lag-Utskottets, icke hade utsigt att vinna framgång inom Bonde-Ståndet, och att för öfrigt den Kongl. Propositionen sannolikt der komme att antagas, en förmodan, som i dag beklagligen vunnit bekräftelse. Det var vidare kändt, att denna Proposition äfven skulle vinna framgång inom Preste-Ståndet, och efter all anledning var det äfven att förvänta att Ridderskapet och Adeln skulle omfatta samma åsigt. Vid sådant förhållande, ansågo vi klokhet och försigtighet fordra, att man icke spände bågen för högt, genom att framkomma med ett förslag, som man kunde förutse icke hade att påräkna några öfvervägande sympathier.

Här har blifvit yttradt, att det icke vore någon betydlig skillnad emellan Kongl. Maj:ts förslag och Lag-Utskottets. Efter mitt förmenande, är denna dock i åtskilliga delar af ganska väsendtlig beskaffenhet. I första rummet framställer sig då **1** § i det första författningsförslaget, der den Kongl. Propositionen talar om »den, som offentligen förkunnar eller »till annans förledande annorledes utsprider lärosatser, som »mot den rena evangeliska läran stridande äro.» Utskottet, som ansett dessa uttryck i hög grad tvätydiga, har derföre föreslagit, att **1** §:s början skulle lyda så: »Den, som, i afsigt »att förmå annan till affall från den rena evangeliska läran, »utsprider lärosats, som deremot stridande är.» Utskottet har vidare icke funnit lämpligt att, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, låta anställande af åtal för brott emot denna § få bero af Dom-Capitlen, hvarföre Utskottet hemställt, att denna pröfningsrätt skulle uppdragas åt Konungens Justitiæ-Canzler. En annan icke obetydlig förändring har af Utskottet blifvit vidtagen i **8** § af det andra författningsförslaget, der Utskottet, som funnit, att den af Kongl. Maj:t uppställda redactionen kunde lägga hinder i vägen för medborgares fria verksamhet, utbytt de der förekommande, till begreppen alltför omfattande orden: »Skolor och andra undervisningsanstalter» emot uttrycket: »Skolor och andra läroanstalter, der undervisning ej »uteslutande meddelas i särskilda öfningar och slöjder», hvarigenom Utskottet således från förbudet undantagit sådana undervisningsanstalter, som sångskolor, fäkt- och simskolor, m. fl. Den hufvudsakligaste och mest genomgripande förändringen är dock den, som Utskottet föreslagit i det andra författningsförslagets **14** §, der den Kongl. Propositionen stadgar, att

»den, som önskar att från Svenska kyrkan öfvergå till främ-»mande religionssamfund, dock icke skall anses från kyrkan »skiljd förr, än han blifvit i annat, i Riket tillåtet, religions-»samfund upptagen.» Denna föreskrift har, efter stora strider, det lyckats att i Utskottets förslag få, så till vida, förändrad, att den, som, efter varning af vederbörande Dom-Capitel eller dess ombud, ändå framhärdar i sin villfarelse, om han uppnått 21 års ålder icke behöfver qvarstå i Lutherska församlingen, änskönt icke kändt är, till hvilket annat religionssamfund han ämnar sluta sig. Detta är åtminstone en förändring af något värde, och jag är öfvertygad, att, om de, som här talat liberalt och tadlat de af Lag-Utskottet afgifna förslagen, sjelfva setat i Utskottet, det skulle för dem varit lika omöjligt, som för oss, att åstadkomma ett annat Betänkande. Vi böra för öfrigt besinna, på hvad punkt frågan för närvarande sig befinner. Skola vi genom vårt beslut understödja deras afsigter, som önska att den Kongl. Propositionen vinner framgång? Jag må då bekänna, att jag heldre skulle vilja låta bero vid hvad nu stadgadt är, än att skänka min röst åt nämnde förslag. Men hvad är då att göra? Bonde-Ståndet har antagit den Nådiga Propositionen. Detsamma kommer ovillkorligen att ske i Preste-Ståndet och är att befara hos Ridderskapet och Adeln. Der gifves dock någon möjlighet att Lag-Utskottets förslag antages. För min del, hade jag ämnat tillstyrka Ståndet att antaga Utskottets förslag, men sedan jag förnummit den utgång, som frågan erhållit hos Bonde-Ståndet, har jag frångått denna min mening, anseende nödigt att bilda en motvigt häremot så, att den Kongl. Propositionen icke måtte komma att antagas. Jag föreslår derföre, att Ståndet måtte återremittera Lag-Utskottets Betänkande i sin helhet, i syftning att erhålla en författning i så nära öfverensstämmelse med den Norska dissenterlagen, som våra förhållanden medgifva.

Herr *Hierta:* Äfven om tiden icke vore så långt framskriden, skulle, efter de vackra och lysande föredrag, till hvilka vi här haft tillfälle att lyssna, jag icke ingått uti någon vidlyftig undersökning af religionsfrihetens nytta och nödvändighet. Redan vid sistlidne Riksdag, så väl vid remissen af den då i ämnet afgifna Nådiga Propositionen, som vid de gemensamma sammanträdena på Riddarhuset, har nemligen tillräckligt blifvit yttradt derom, för att stadga hvars och ens öfvertygelse. Hvad åter frågan egentligen nu gäller, har den siste talaren påpekat, då han ingått i pröfning derom, huru-

vida vi borde antaga den Kongl. Propositionen, hvilket onekligen vore det vigaste sättet att åstadkomma en förändring af det närvarande tillståndet, eller bifalla Utskottets Betänkande, eller ock återremittera detsamma, i förhoppning att derigenom kunna åvägabringa en friare författning, något, som jag visserligen mycket önskar, ehuru jag, ty värr, icke derom kan hysa någon lika liflig förhoppning. Jag anhåller således att i detta afseende få yttra några få ord. Förekommen likväl i det mesta af den practiska riktning, som Herr *Kistner* gifvit åt sitt anförande, tillåter jag mig endast att fästa uppmärksamheten å den besynnerliga inconsequence, som framstår i den Kongl. Propositionen emellan inledningen och resultatet, sådant, som detsamma framlyser i de båda författningsförslagen. Då Regeringen säger, att »de ansvars»bestämmelser för affall från den evangeliska läran, hvilka i »lagarne influtit under tider, då samvetsfriheten ännu ej var »till fullo erkänd, sällan kommit i fråga att tillämpas och »utan särdeles olägenhet kunnat oförändrade qvarstå, äfven »efter det en större fördragsamhet i trossaker vunnit insteg »i allmänna tänkesättet, såväl inom, som utom Riket», då Regeringen yttrat en sådan åsigt, tyckes detta gifva vid handen, att det legat hos Regeringen en viss intention att framlägga ett förslag i liberalare riktning i afseende å den gamla lagen; och då man derjemte finner, att Högsta Domstolen instämt i Reringens förslag, kan man icke undgå att falla i förundran öfver den märkvärdiga naivitet, som visar sig i motsägelsen emellan præmiss och resultat. För att ge skäl för detta mitt omdöme, vill jag i korthet hänvisa till en anmärkning, som ännu icke blifvit framställd, innefattande en jemnförelse emellan 1 § i Regeringens förslag och den gamla lagen. I det förra säges, att »den, som offentligen förkunnar »eller till annans förledande annorledes utsprider lärosatser, »som mot den rena evangeliska läran stridande äro, straffas »med böter eller fängelse.» I den gamla lagen stadgas åter, att »om inländsk eller främmande man utsprider villfarande »lärosats och *efter varning* thermed ej afstår; varde förvist »Riket.» Det är visserligen sannt att häruti en mildring inträdt, hvilken, såsom Herr *Blanche* redan antydt, Regeringen sjelf för öfrigt erkännt hafva tillkommit endast derföre, att straffet icke vidare kan tillämpas; men i sjelfva saken förefinnes en betydlig skillnad, då hvar och en, som för närvarande utsprider vilsefarande lära, enligt gällande lagstadganden, åtminstone är tryggad att icke blifva dragen inför dom-

stol och ålaggd criminelt ansvar, *innan varning föregått.* Detta *beneficium juris* har Regeringen borttagit. Om emedlertid man vill uppsöka källan till den Kongl. Propositionen, så återfinner man den i de yttranden, som uttalades vid de gemensamma sammanträdena på Riddarhuset förlidne Riksdag. Denna omständighet har redan af en föregående talare blifvit påpekad, och jag vill således icke dervid uppehålla mig. Jag kan dock icke undgå att erinra derom, i hvilken besynnerlig ställning Svenska Presterskapet kommit genom en sådan förklaring — som erkände samvetsfriheten, men nekade bekännelsefriheten och proclamerade skrymteriet; — i hvilken motsägelse detta står till de vackra och herrliga sanningar, som, vid flera föregående Riksdagar, offentligen förkunnats af många bland Svenska kyrkans utmärktaste och mest älskade män. Den återgång, som sålunda hos Svenska Presterskapet nu gifver sig tillkänna, kan jag icke härleda från något annat förhållande, än det, som en föregående talare äfvenledes redan framhållit, eller att detta Presterskap, nemligen den delen deraf, som deltager i lagstiftningen vid Riksdagarne, icke är ett christligt Presterskap i egentlig mening, sådant, som Frälsaren förklarade det böra vara, utan företrädesvis betraktar sig såsom en politisk institution; och att äfven Regeringen mer och mer arbetat sig in i den föreställningen att betrakta det så, finner man derutaf, att den Kongl. Propositionen antagit samma prägel, som vid berörde tillfällen utmärkte Svenska kyrkans förnämste män. När man nu besinnar detta, och tillika tager i betraktande, hvad som egentligen skulle utgöra väsendet i den större frihet, som Regeringen, genom sitt förslag, afsett att medgifva nationen, så får jag, för min del, förklara, att jag, heldre än att antaga den Kongl. Propositionen, önskar bibehålla den gamla lagens föreskrifter oförändrade. Men jag vill icke uppehålla discussionen öfver denna del af det Nådiga förslaget, utan öfvergår till frågan, huruvida, för att vinna en reform, det icke vore mest ändamålsenligt att bifalla Lag-Utskottets Betänkande, och då Utskottet förutsatt, att en bestämd afsigt att förleda till affall skall ligga till grund för tillämpning af ansvar, är åtminstone någon control och trygghet gifven. Detta öfverensstämmer ock med den anda, som genomgår den Norska lagen. Det är således sjelfva *afsigten*, som här constituerar brottet, och om man betänker detta, tror jag, att Lag-Utskottets förslag innefattar ett så stort framsteg, att det kan vara skäl att antaga det. Om

åter Ståndet, med afseende å de beslut, som dels blifvit fattade och dels förmodas komma att fattas af de andra Stånden, skulle finna att målet bättre uppnås genom det förslag, som herr *Kistner* framställt, vill jag foga mig derefter. Jag får dock tillkännagifva, att jag ännu icke haft tillfälle att så fullt begrunda detsamma, att jag kan uttala en bestämd öfvertygelse om de båda utvägarnes företräde.

Herr *Thollander:* Här har i ett mycket vackert och blomstrande språk blifvit sagdt, att Lag-Utskottets förslag icke utgår från den grundsats, som hufvudsakligen innefattas i den christna läran, eller kärleken; att förslaget icke innehåller något stadgande, som medgifver en verklig religionsfrihet; samt att detsamma blott utgör ett torftigt toleranceedict, mycket annat, som afser förslagets principer, att förtiga. Jag tilltror mig icke att i så granna ord kläda de tankar, jag hyser, utan vill blott helt enkelt förklara, att Utskottets förslag sökt förverkliga, hvad landet behöfver, en tros- och en bekännelsefrihet, som nu är landets innebyggare betagen. Det är någonting helt annat att fritt få tro, bekänna och dyrka Gud efter sitt eget behag, än att genom blott »uttalande af mot christna kyrkans stridande åsigter, eller bedrägliga medel», förleda till affall och rubba den tro, hvari flertalet af nationen lefvat lyckligt och tillfredsställdt. Jag tror, att förslaget uppfyller, hvad man, under närvarande förhållanden, af detsamma har rätt att vänta, då detsamma borttagit straffbestämmelserna för den, som icke vill fortfarande bekänna sig till den lära, hvari han blifvit uppfödd, samt i öfrigt medgifvit tros- och bekännelsefrihet.

Herr *Lallerstedt* har emot 2 § af det första författningsförslaget erinrat, att den innefattar ett nytt stöd för Statskyrkan, då den stadgar straff för den, som »genom bedräg»liga medel, hotelser eller löften om timliga fördelar, söker »förmå andra till affall från den rena evangeliska läran», men lemnar straff-fri den, som söker inverka på dissenters tro. Jag ber dock att få fästa uppmärksamheten derå, att Svenska Statsmyndigheter icke kunna företaga sig att stifta en lag i detta hänseende för bekännare af annan lära, än den Staten omfattar. Oegentligt vore det visserligen, om Staten företoge sig att bestämma, att, derföre att en baptist sökt förmå en mormon till affall, han skall straffas så eller så. Jag tror icke att detta tillhör Staten, så länge Staten har sin egen religion, och jag anser derföre en lagstiftning i sådan syftning både olämplig och obehöflig.

Herr *Lallerstedt* har vidare framhållit det omenskliga, som skulle ligga deruti, att Utskottet föreslagit att den främmande person, som blifvit fälld till ansvar för proselytmakeri och ånyo bryter mot lagens föreskrifter, skall förvisas Riket; men om en person inkommer i landet och, derest landets lagar är honom obekanta, genom undergånget straff erhåller vetskap derom, att han begått en olaglighet, är det icke mer än rätt att han utvisas från ett samhälle, hvars lagar han icke vill efterlefva.

4 § af det första författningsförslaget är i allt öfrigt, utom åldern, lika med den Norska dissenterlagen, som af så många inom detta Stånd blifvit så berömd. Anledningen, hvarföre åldersåret blifvit bestämdt till 21 år, i stället för det uti den Kongl. Propositionen begagnade ordet: »minderårig», har blifvit af Lag-Utskottet i dess motiver så utförligt angifven, att för den, som icke vill fatta dessa motiver, jag förgäfves skulle söka att göra den tydligare.

Det andra författningsförslagets 1 § säger Herr *Lallerstedt* vara oriktig deruti, att rättigheten för dissenters att förena sig i församling gjorts beroende af Kongl. Maj:t. Det torde likväl vara nödvändigt att församlingar, som inom Riket bildas, till Kongl. Maj:t uppgifva sin trosbekännelse och samfundsordning, och att det må af Konungen bero att, efter pröfning, meddela Sin tillåtelse. Åt någon annan bör denna pröfning icke uppdragas; och att åter låta densamma alldeles uteblifva, samt göra församlingar berättigade att bilda sig på en blott anmälan om sin tillvaro, kunde leda till vådor, emedan, i sådant fall, under religionens täckmantel politiska samfund kunde verka ocontrolerade.

Emot 3 § invändes, att densamma är till lydelsen alltför obestämd, och att den lumpnaste anledning kan läggas till grund för upplösning af ett trossamfund. Detta tror jag dock icke vara möjligt, då rättigheten att upplösa en redan bildad församling är förbehållen åt Kongl. Maj:t, och Kongl. Maj:t i vårt land icke kan handla utan efter inhemtande af råd af Sine Rådgifvare, och det lärer, vid sådant förhållande, icke vara att befara, att oskäliga anledningar åberopas för ett beslut, som upphäfver ett Kongl. Maj:ts föregående beslut om tillstånd för samma samfund att exsistera.

§ 5 öfverensstämmer till alla delar med den beprisade Norska dissenterlagen. Herr *Lallerstedts* anmärkning mot § 7, tror jag, hvilar på ett misstag. Herr *Lallerstedt* säger, att

dissenters icke kunna förvärfva egande rätt till begrafningsplats för sina döda. Hittills åtminstone har dock allmänna språkbruket vid ordet: »kyrkogård» fästat betydelsen af begrafningsplats, och ehuru i sednare tider en del af dessa platser blifvit flyttade på längre afstånd från kyrkorna, än förut varit fallet, lära dessa platser likväl ännu bibehålla namnet kyrkogård och komma väl ock framdeles att så göra.

§ 8 i Utskottets sednare förslag till författning har äfven blifvit klandrad. Jag tror dock, att den har ett bestämdt företräde framför den Norska dissenterlagen, emedan denna lag icke tillåter främmande trosbekännare att inrätta skolor i Norrige, hvilket åter genom detta förslag är medgifvet. Den Norska dissenterlagen innehåller deremot, att främmande trosbekännare kan låta sina barn uppfostras i landets skolor. Nå väl! för ett sådant direct tillträde till de allmänna undervisningsanstalterna i Sverige lägger förslaget intet hinder i vägen, men det innehåller här dessutom ett plus derutinnan, att främmande trosbekännare blifvit berättigade att stifta skolor för sina barn och äfven slöjdskolor för andra. Att åter medgifva dem att inrätta skolor för undervisning, vare sig i religion eller i humanistiska kunskapsämnen, vore vådligt, med den kännedom, man eger om en viss sekts förmåga att, under sken af undervisning i sistnämnde slags ämnen, söka förmå lärjungarne att omfatta den troslära, till hvilken detta samfund sig bekänner.

§ 10, som afser den religion, i hvilken bör uppfostras barn af föräldrar, bland hvilka blott endera makan tillhör främmande religionssamfund, har äfven blifvit klandrad, men i sitt klander har man förbisett, att makarne före äktenskapet ega att ingå skriftligt aftal om barnens uppfostran, och att detta aftal, sedan det blifvit inför Konungens Befallningshafvande eller Öfver-Ståthållare-Embetet uppvisadt, länder till efterrättelse. Den dissenter, som är något omtänksam, lärer väl, med kännedom af denna lag, icke underlåta att upprätta ett sådant offentligt aftal, om han önskar att hans barn skola uppfostras i en viss annan lära, än den, §:n föreskrifver.

I de allmänna reflexioner, som här blifvit uttalade såväl om den Kongl. Propositionen, som om Utskottets förslag, har man ogillat Herr Justitiæ-Stats-Ministers yttrande om den oförtjenta pregel af ofördragsamhet, allmänna lagens i förevarande hänseende ännu qvarstående föreskrifter påtryckt nationen. Jag tror dock, att detta yttrande innebär en fullkomlig sanning, men i allt fall torde det vara mera

skäl att vårda sig om sitt eget lands välbefinnande och lugn, än att se till att dess institutioner uppfylla önskningarne i utlandet. För att ernå klanderfrihet från utlandets mer eller mindre befogade critici, bör visserligen icke något, som betingar landets inre trefnad och frid, uppoffras.

Herr *Kistner* har sökt rättfärdiga sig och andra af Ståndets ledamöter i Lag-Utskottet mot misstanken att ej vara nog liberala, genom tillkännagifvandet att han ej i allo delat Utskottets åsigter. Äfven jag har hyst betänkligheter mot en del nu föreslagna stadganden, men, om min öfvertygelse varit så djupt rotad om olämpligheten af hvad Utskottet föreslagit, att jag ansett mig föranlåten att nu inför Ståndet uppträda, för att jäfva Betänkandets anda och syftning, skulle jag utan tvifvel hafva reserverat mig mot Utskottets beslut. Om Herr *Kistner*, som nu yrkat att Betänkandet skall återremitteras i ändamål, att Utskottet måtte tillförbindas att utarbeta ett förslag i mer eller mindre öfverensstämmelse med den Norska dissenterlagen, velat lika utförligt och grundligt, som det nu skett, motivera denna sin åsigt i en reservation, så, hvem vet, om icke densamma hos Riks-Stånden, ja, kanske hos Utskottet, vunnit afseende; åtminstone hade det yrkande, Herr *Kistner* här framställt, då varit mera befogadt.

Med de sannolikhetsberäkningar, man här uppgjort, rörande frågans utgång inom de öfriga Stånden, vill jag icke sysselsätta mig, Jag tror nemligen, att det beslut, som i detta vigtiga ämne kommer att af Borgare-Ståndet fattas, bör grunda sig på dess ledamöters öfvertygelse om det rätta och icke på några andra förhållanden.

Af hvad jag sålunda anfört följer, att jag i allo vidhåller Utskottets förslag, hvarföre jag ock anhåller om proposition å dess antagande i sin helhet.

Herr *Björck:* Ehuru det ämne, som nu utgör föremålet för våra öfverläggningar, berör ett af samfundslifvets vigtigaste interessen, vill jag dock icke vara vidlyftig, utan inskränker mig endast att erinra om den historia, som tillhör denna fråga under den sednare tiden. Jag tillåter mig då att fästa uppmärksamheten derpå, att det i främsta rummet var de flera åtal, hvilka anställdes på grund af så kallade missbruk af den Heliga Nattvarden, som gaf anledning till mera allmänna religieusa rörelser i landet. Efter min uppfattning, blef vid dessa tillfällen Svenska lagen tillämpad på ett oriktigt sätt. Det är naturligt att, då man tillät sig missbruk vid användandet af bestående lagar, sinnena skulle upp-

röras, och då man derjemte sjelf erkände missbruket, i det man företog sig att stifta en särskild lag, som stämplade till brott hvad, som förut icke varit det, men dock blifvit så af domstolarne ansedt; så behöfdes det icke att denna lag skulle vara riktad emot vissa sekter, såsom den dock uppenbarligen var, för att ett sådant förfarande skulle bära sin frukt. Man kunde icke utfinna någon kraftigare åtgärd att gifva rörelsen fart, och denna utvecklades ännu mera, då Regeringen vid sistlidne Riksdag framlade ett förslag, hvilket, efter några förmenande, förkunnade fullkomlig religionsfrihet, under det att detsamma af andra ansågs proclamera en total religionslöshet. Den sålunda afgifna Kongl. Propositionen har ock, efter ett tredje uppfattningssätt, blifvit ansedd ega betydelsen af ett toleranceedict; men icke eller denna upfattning är, i min tanke, den rätta, utan tror jag, att begreppet om tolerance ganska mycket missförstås, om det tillämpas på Regeringens nämnda förslag. Jag kan nemligen, för min del, icke annorlunda fatta detta begrepp, än att detsamma innebär att hvar och en medborgare skall, i religieust hänseende, ega fullkomligt lika rättigheter inför lagen, utan afseende derå, om han bekänner sig eller icke bekänner sig till Statens religion; och att denna grundsats icke fann sitt uttryck i det Kongliga förslaget torde icke ens behöfva bevisas. Men om det således var orättvist att tillägga denna egenskap åt Regeringens berörda framställning, så var det lika orättvist att erkänna detsamma såsom grundadt på religionsfrihetens princip; och, om möjligt, än orimligare att påstå, att detsamma i sig innefattade fröet till religionslöshet. Ingendera beskyll ningen var sann, men förslaget föll emedlertid; det bemöttes från alla sidor af ovilja. Derföre hade Regeringen att skylla sig sjelf; och de eftergifter, hvarigenom Regeringen trodde sig vinna intolerancens målsmän, förmådde icke bereda förslaget någon framgång. Nu har Regeringen förnyat samma förslag med obetydliga förändringar. Man kan då med skäl fråga oss, som vid sistlidne Riksdag sökte bereda detta förslag framgång inom representationen, hvarföre vi icke nu äro böjde att antaga samma förslag? Jag ber att få svara med en annan fråga: Hvarföre äro väl de, som vid nämnde Riksmöte icke ville vidkännas merberörde Kongl. Proposition, hvarföre äro väl de nu så benägne att lemna densamma sitt bifall? I hufvudgrunderna är detta förslag alldeles detsamma, men icke desto mindre hafva de till Preste-Ståndet hörande ledamöterna af Lag-Utskottet, som vid sista Riksdagen ifrig

motsatte sig Regeringens framställning i ämnet, nu uppträdt såsom dess lika ifrige försvarare. Om det Högvördiga Ståndets ledamöter af Lag-Utskottet verkligen befunne sig på en annan ståndpunkt, än den, som intogs af det nästföregående Lag-Utskottets medlemmar af samma Stånd, vore denna företeelse helt förklarlig, men, såsom Herr *Lallerstedt* redan visat, är detta icke fallet, utan det framgår tvärtom af de vid Betänkandet fogade reservationer, att nu, likasom vid sistlidne Riksdag, Stats-kyrkans representanter och målsmän inom Utskottet icke vilja erkänna den enskilda samvetsfriheten, utan sätta den allmänna religieusa uppfattningen framför individens öfvertygelse. Det kan då icke vara annat, än besynnerligt, att förslaget finner understöd från den sidan. Man invänder måhända, att denna eftergift är ett offer åt den allmänna meningen, och man vill väl påstå, att denna allmänna mening numera utvecklat sig derhän, att en reform inom det religieusa lifvets område ovillkorligen måste ske, samt att man icke längre vågar sätta sig deremot. Men om det är besynnerligt att detta reformsträfvande erhåller understöd från detta stationaira håll, måste i sanning det förefalla än mera besynnerligt, om det skulle vara en sanning, att Preste-Ståndet och Preste-Ståndets ledamöter i Lag-Utskottet skulle vara de, som företrädesvis uttryckte denna allmänna mening. Detta har aldrig varit fallet hitintills, och jag kan äfven, för min del, icke fatta annat, än att den allmänna meningen är vida längre avancerad, än att den skulle nöja sig att antaga ett förslag, så litet tillfredsställande religionsfrihetens kraf, som det Kongl. Maj:t framlagt för Riksens Ständer. Den upplysta meningen i landet fordrar nemligen, så vidt jag kunnat erfara densamma, fullkomlig frihet att tro, bekänna och dyrka Gud, och det är också icke utan att vissa symptomer antydt, att Regeringen varit af samma mening. Icke nog med att Regeringen sanctionerat den lag, som vid sistlidne Riksdag beslöts, rörande sättet och villkoren för enskildes sammankomster i och för religieusa ändamål, eller såkallade conventiklar, utan Regeringen utfärdade äfven sjelfmant efter Riksdagens slut en lika efterlängtad och kärkommen lag, som omsider medgaf sockenbandets lösning. Om man erinrar sig det allmänna motstånd, som vid sistlidne Riksdag af Preste-Ståndet uppställdes emot förslaget derom, och hurusom Preste-Ståndet afgaf en särskild protest mot de tre öfriga Ståndens beslut i saken, för att hindra dess framgång, måste man medgifva, att Regeringen funnit att nationens opinion

står framför Preste-Ståndets individuela och inskränkta mening. Men icke desto mindre har nationen icke från Regeringen erhållit något annat förslag, än det, som utgör grunden för Lag-Utskottets här afgifna Betänkande, och hvilket jag åtminstone icke anser kunna tillfredsställa den allmänna meningen, ty det innehåller föga af religionsfrihet, hvars vinnande just är landets uttalade önskan. Religionsfriheten innefattar trosfrihet, bekännelse- och lärofrihet samt frihet att bilda församlingar, men i Regeringens Proposition förefinnes intet af allt detta. Den lägger tvärtom ett sådant band på individens tro, att den nödgar honom att, om han icke kan uppgifva något annat tillåtet religionssamfund, till hvilket han, efter sitt utträdande ur den Lutherska församlingen, vill sluta sig, han nödgas qvarstanna i en församlings gemenskap, hvilken för honom icke eger något, som kan tillfredsställa hans högre, andeliga behof. Han förbjudes derjemte att med liktänkande sammankomma på annat sätt, än Conventikelplakatet medgifver. Om således flera personer, än en, befinna sig i denna ställning på samma ort, och äro med hvarandra så nära förenade i religieuse tro, att de kunna hålla gemensam Gudstjenst, men icke undfå Kongl. Maj:ts tillstånd att bilda församling, äro de således, i följd af Conventikelplakatets innehåll, förhindrade, icke blott att sammanträda till Gudstjenst, utan äfven att begå Herrans Heliga Nattvard, såvida det strider mot deras öfvertygelse att undfå den af en Luthersk prest. Hur kan man väl då, såsom Herr Justitiæ-Stats-Ministern, säga, att ingen lider af detta tvång? Det kan väl icke finnas något större lidande, än att uteslängas från den Heliga Nattvarden, och man må icke invända, att det är sådana, som äro likgiltiga för detta nådemedel, hvilka utträda ur församlingen, och att de gerna kunna underkasta sig denna omgång för dess åtnjutande. Tvärtom måste det obestridligen och naturligen antagas, att dessa personer äro sådana, som af varm öfvertygelse hindras att qvarstå i församlingens gemenskap.

Lag-Utskottet har deremot betydligen förbättrat det Kongl. förslaget. Utskottet har åtminstone erkännt samvetsfriheten genom den beslutade ändringen af den 14 §, och Utskottet har äfven i öfrigt fört religionsfrihetens talan på ett sätt, som visserligen kan föranleda till en eller annan anmärkning, men som på det hela hedrar Utskottet och gjort detsamma förtjent af fosterlandsvännens och frihetsvännens tacksamhet. Jag kan dock icke inse skälet, hvarföre Utskottet bibehållit

tvånget på läro- och församlingsfriheten, som just utgör ett af de utmärkande dragen i den Kongl. Propositionen. Utskottet säger ganska riktigt, att, om Svenska nationen finner sig föranlåten att förändra sin lagstiftning, nationen då bör göra det utan afseende å yttre förhållanden och utan att låta binda sig af något annat, än af Grundlagens bud; men om således en förändring skulle ifrågakomma, hvarföre då icke sträcka den så långt Grundlagen medgifver? Och om Grundlagen icke lägger något hinder i vägen för församlingsfriheten eller lärofriheten, hvarföre då icke tillstyrka dem? Jag tror till och med att Grundlagen ålägger detta såsom en skyldighet.

Utskottet yttrar vidare, med icke så liten sanning, att Utskottets förslag i practiskt hänseende, i det närmaste, fyller de behof och de anspråk, som man väntat få afhulpna genom Herr *Rosenqvists* förslag. Men jag frågar: om Utskottet med sitt förslag velat närma sig Norska dissenterlagen och syftat ditåt, om detta verkligen varit Utskottets mening, hvarföre har då icke Utskottet heldre helt enkelt tagit denna lag, som under likartade förhållanden redan vunnit tillämpning, samt visat sina verkningar i alla riktningar? Det måtte väl vara en fördel att promulgera samma lag, som för till målet, då man vill just samma mål, dit den fört. Men om man kommer närmare under fund med saken, lärer det icke kunna förnekas att vissa skiljaktigheter förefinnas emellan Utskottets förslag och den Norska dissenter-lagen. Jag säger visserligen icke, att de *alla* äro af större betydenhet, men att sådana icke saknas, lärer dock icke undgå någons uppmärksamhet, som gjort sig med ämnet förtrogen. Lika med Herr *Lallerstedt*, vill jag då i främsta rummet fästa uppmärksamheten derå, att formen icke är densamma. Andan uttrycker sig derjemte så ofta i formen, att Herr *Lallerstedt* också icke har så orätt i det påståendet, att andan icke eller är densamma. Tydligt och klart är det ju för öfrigt, att, om en lag, såsom den Norska dissenter-lagen, redan i 1:sta § uttalar, hvad den vill, den blir enkel och verkar, hvad den skall verka. Jag vill således medgifva, att anmärkningen icke saknar sin vigt, men jag kan dock icke åt densamma inrymma en så utsträckt befogenhet, att, om i öfrigt man återfinner detsamma i Utskottets förslag, som i den Norska dissenter-lagen, man endast för formen skulle förkasta det.

Den Norska dissenter-lagen har likväl icke föreskrifvit

den inskränkning i lärofriheten, som Lag-Utskottet bibehållit från den Kongl. Propositionen, och om det icke kan nekas att lärofriheten står i nära sammanhang med den fria forskningen, lärer man icke eller kunna undgå att härutinnan finna ett fel i Utskottets förslag.

I afseende å de villkor, hvarunder utträde ur Svenska kyrkan må ega rum, förefinnes ock, såsom förut redan blifvit anmärkt, en betydlig skillnad emellan den Norska dissenter-lagen och Utskottets förslag, och jag är knappt öfvertygad, att den i detsamma föreskrifna varningen kan förenas med stadgandet i 16:de § Regerings-Formen. Må vara, att detta villkor icke innebär något physiskt tvång, men i psykiskt hänseende är det dock af en ganska nedtyngande beskaffenhet. Om förslagets innehåll att den, som anmält sin önskan att utträda ur församlingen, skall af själasörjaren undervisas och förmanas, kan det väl sägas, att *denna* föreskrift icke egentligen står i strid med nämnde paragraf, men då det vidare stadgas, att han ytterligare skall varnas och uppmanas att frångå den öfvertygelse, som hans samvete manat honom att uttala, närmar sig stadgandet ett moraliskt våld, och då berörde 16:de § bjuder, att hvar och en skall skyddas vid en fri utöfning af sin religion, kan jag ej finna annat, än att detsamma står i den skarpaste motsägelse mot detta bud i Grundlagen. Jag anhåller vidare att få framställa några korta anmärkningar i afseende å de serskilda paragraferna af Utskottets första förslag till författning.

1:sta § mom. 1 har blifvit ändradt på ett sätt, som i allo öfverensstämmer med min åsigt. Jag kan dock icke lemna oanmärkt, att den Kongl. Propositionen afsåg så väl att inskränka den fria forskningen, som att hindra lekmannaverksamheten. I nämnde Statshandling är visserligen afsigten att omöjliggöra denna verksamhet icke uttryckt med tydliga ord, men att förslaget i formen framkallats af farhåga för densamma, anser jag icke kunna bestridas. Jag tillåter mig att, i sammanhang härmed, ur ett nyligen utgifvet arbete anföra några ord, som, i detta hänseende, uttalats af en af Svenska kyrkans förnämsta pelare. »Det är »uppenbart», säger han, »att, om någon fördömer all lek»mannaverksamhet, under påstående, att den hvarken har »gjort eller kan göra annat, än andelig skada, så betygar »han något, som han icke känner, och hvarom han således »icke vet, huruvida det är sanning, eller icke, ty af Guds

»ord har han i den saken visst icke något sådant uttryckligt »vittnesbörd.»

Då för öfrigt i denna § talas om den rena evangeliska läran, och Herr *Rosenqvist* frågat, hvad dermed egentligen bör förstås, anhåller jag att, ur samma skrift, ytterligare få uppläsa några ord, då de lemna ett ganska tillfredsställande svar på denna frågan. »Den rena läran är till uti Guds »rena ord, och vi behöfve således icke vara villrådiga hvar »hon är tillfinnandes: i den meningen är således läran i sin »renhet och fläckfrihet, alltsedan ingifvelsens dagar, för han»den. Men, så länge vi förstå denna rena lära ofullkomligt, »framställe vi henne ju också ofullkomligt; der som är synd, »der är också villfarelse, och i denna mening måste försam»lingen, så sannt hon tror på hvad Guds ord förkunnar hen»ne om henne sjelf, tvärt emot hvad kyrkotidningen anta»ger, för sin del, och i hvad på henne ankommer, »betrakta »den rena läran så, som vore den ett ännu aflägset mål, »hvilket kyrkan genom sina forskningar så småningom skall »närma sig.» Annorlunda lärer den romerska kyrkan; hon »utropar sig som ofelbar; hon kan icke anse bekännelsen, »såsom ett hennes eget verk, annorlunda, än att hon anser »den Heliga Anda såsom sin egen anda. Vi åter synde i »mångahanda måtto dagligen, och behöfve alltjemt taga oss »till vara att vi icke falle och att vi icke blifve liggande, »när vi fallit; vi behöfva taga oss till vara både för vår »blindhet och för vår kunskap, ty »kunskapen uppblåser».» För mig synes det klart, att den, som påstår sig vara ofelbar i andliga ting, måste hafva orätt, och det behöfves intet vidare bevis derföre, än beskaffenheten af hans yrkande, och, lika med Herr *Rosenqvist*, tror jag det blifva svårt att tillämpa det ifrågavarande stadgandet.

Den anmärkning, som Herr *Lallerstedt* gjort vid den 2:dra §, anser jag icke förtjena någon uppmärksamhet. Så länge Grundlagen uppställer en Statsreligion, lärer det väl icke vara möjligt för Staten att skydda andra trossamfund, i den mening att icke dess medlemmar skola kunna lockas till affall.

I afseende å 3:dje § delar jag Herr *Lallerstedts* mening, att det der införda stadgandet är lika oriktigt, som öfverflödigt.

I 4:de § anser jag det hafva varit bättre att bibehålla det stadgande, som Kongl. Maj:ts Proposition i denna del

innehåller; men jag vill dock icke derom framställa något serskildt yrkande.

Den af Utskottet i 7:de § vidtagna förändring anser jag utgöra en stor förbättring.

Det är tydligt att Regeringen är ansvarig för Justitiæ-Canzlerens åtgöranden, och om det äfven låter tänka sig att han kan blifva utsatt för påtryckningar från högre ort, ligger dock en motvigt deremot i denna Regeringens ansvarighet för de åtal, som ske.

I afseende å det första författningsförslaget anhåller jag om proposition å hvarje serskild paragraf, och tillstyrker bifall till dem alla, med undantag af den 3:dje. Hvad det andra författningsförslaget vidkommer, kan jag icke undgå att fästa uppmärksamheten å det tvätydiga i ordet »församling». Redan vid remissen af den Kongl. Propositionen framkastades af mig den frågan, hvad med församling egentligen vore att förstå, om dermed menades serskilda trossamfund, som egde på en gång till Kongl. Maj:t inlemna sin trosbekännelse, eller om hvarje afdelning af församlingen skulle vara nödsakad att inkomma med serskild skrifvelse, fastän de omfattade samma lära. Lag-Utskottet har på dessa erinringar icke lemnat något annat svar, än att Utskottet förändrat det i den Kongl. Propositionen förekommande uttrycket: »främmande trossamfund» till »församling», men derigenom har saken kommit på den punkten, att, då förslaget blir lag, hvarje afdelning är pligtig att hos Konungen göra serskild ansökning uti det i första § uppgifna syfte. Det torde för öfrigt böra bemärkas, att, då förslaget öfverlemnar åt Kongl. Maj:t pröfningsrätten, med hänseende till bildande af församling, detta icke innefattar annat, än att det skall bero af Kongl. Maj:t att pröfva, huruvida de serskilda trossamfunden böra inom Staten erkännas såsom en *persona moralis* eller juridisk personlighet. En dylik rätt är i andra fall i våra lagar öfverlemnad till Kongl. Maj:t, och har en fullkomligt både statsrättlig och juridisk grund. Man må erinra sig lagen om actiebolag, som just hvilar på samma grund. En sak är dock, att en församling bildar sig för att efter en viss uppfattning öfva Gudstjenst, och en annan, att en sådan församling erkännes af Staten. Denna skillnad förefinnes icke i det Kongl. förslaget, men Utskottet har den förtjensten att hafva insett och erkännt den.

Genom den betydliga förändring, Utskottet vidtagit i den 14 §, följer nemligen, att alla personer, som träda ur den

Lutherska kyrkan, utan att bilda församlig, ega en fullkomlig rätt att sammankomma till Gudstjenst, så fort de iakttaga, hvad lagen i detta hänseende föreskrifver. En så stor utvidgning af den religiösa friheten har Utskottet åstadkommit, genom den här föreslagna förändringen af den Kongl. Propositionens lydelse i denna del. Af detta inses ock, att en verklig religionsfrihet kan ega rum, utan att Staten afsäger sig pröfningsrätten, i fråga om hvilka trossamfund, som böra af Staten erkännas, hvilken sednare pröfningsrätt, utan åsidosättande af religionsfrihetens grundsats, har åt Kongl. Maj:t öfverlemnats. Helst skulle jag naturligtvis vilja yrka, att hvarje individ skulle, äfven i detta fall, vara fritagen från allt beroende af annat, än sin egen vilja, men jag vill dock icke helt och hållet förkasta denna inskränkning, enär den står i öfverensstämmelse med våra öfriga förhållanden. I afseende å 3:dje och 4:de §§ delar jag i allo de af Herr *Lallerstedt* vid dem framställda anmärkningar.

Vid 7:de § har man alldeles kastat om saken. Då man säger, att främmande religionssamfund, med Konungens tillstånd, må förvärfva eganderätt till den jord, som för utrymme till kyrka eller kyrkogård erfordras, så har man nemligen, på samma gång man erkännt dem för en *persona moralis*, fråntagit dem rättigheten att anskaffa hvad de behöfva för det ändamål, för hvilket de blifvit erkända. Men, å andra sidan, böra de visserligen nekas att köpa annan fastighet, än den, de ovillkorligen tarfva, emedan det icke bör vara tillåtet för någon så kallad död hand att sådan besitta, utan Kongl. Maj:ts tillstånd. Hvad vidare beträffar 8:de §, så utgör densamma en utvidgning af bestämmelserna i 1781 års religionsplacat. Detta placat har dock icke blifvit i Sverige tillämpadt, utan har det varit främmande trosbekännare tillåtet att bilda skolor, en tillåtelse, som ännu i dag består, och uppenbart är att man gått utom denna författning, då man lagstiftar för främmande trosbekännare i allmänhet, i stället för de blifvande församlingarne.

I 9:de § förekommer uttrycket »främmande religionssamfund», änskönt detsamma redan blifvit i 1:sta § utdömdt. Men dessutom, och i hufvudsaken, förefinnes anledning till anmärkning. Jag kan nemligen icke inse, att det tillkommer lagstiftningen att ålägga Svenska kyrkans Presterskap att förrätta vigsel, då ingendera eller blott den ena contrahenten är medlem af ett sådant samfund, och ett dylikt stadgande synes mig sakna all rimlig befogenhet.

I 10:de § anser jag, lika med Herr *Lallerstedt*, det vara en stor brist att Utskottet icke tillsett, att barnen ovillkorligen få religieuse undervisning. Denna fråga har, vid sistlidne Riksdag, varit mycket ventilerad, och underligt är att Regeringen icke afsett de i detta hänseende inom representationen framställda yrkanden.

12:te § öfverensstämmer fullkomligt med det Kongl. förslaget.

Med 13:de § är förhållandet detsamma.

Den 14:de § är och blir dock den väsendtligaste i hela förslaget, och för dess innehåll har äfven Lag-Utskottet förvärfvat sig stora anspråk på representationens och nationens tacksamhet.

Jag förenar mig med dem, som yrkat återremiss, dock endast med afseende å det andra författningsförslaget, emot hvilket flera anmärkningar blifvit gjorda af den beskaffenhet, att full anledning torde förefinnas för Lag-Utskottet att taga dem i noga öfvervägande.

Herr *Wistelius:* Då Lag-Utskottet vill medgifva rättighet att ur Svenska Statskyrkan utträda, kunde gerna uttryck, såsom »affällingar och anhängare af villfarande lära», helt och hållet ur förslaget hafva uteslutits, och i stället de någorstädes begagnade orden »främmande trosbekännare, eller de, som ur Svenska kyrkan sig anmält» heldre hafva användts.

Då i öfrigt Utskottets Betänkande är att betrakta mera såsom ett toleransedikt, än som ett förslag till fri religionsutöfning, förenar jag mig med dem, som yrkat återremiss, för att få det vigtiga ärendet af Utskottet behandladt, i den syftning, som Herr *Rosenqvists* förslag angifver.

Öfverläggningen var slutad, hvarefter Ståndet godkände Utskottets förslag till en Författning, angående ändring i gällande bestämmelser om ansvar för den, som träder till eller utsprider villfarande lära; hvaremot, och då Herr Talmannens proposition å bifall till det förslag, Utskottet afgifvit till en Författning, angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning, med *Ja* och *Nej* besvarades, och votering begärdes, en så lydande voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

»Den, som bifaller Lag-Utskottets förslag till Författning, angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning, röstar: *Ja.*

Den det icke vill, röstar: *Nej.*

Vinner *Nej*, återremitteras nämnde förslag.»

Voteringen, som anställdes med slutna sedlar i vanlig ordning, utföll med **21** *Nej* mot **17** *Ja;* i följd hvaraf Lag-Utskottets Betänkande, № **21**, i denna del, var till Utskottet återremitteradt.

Plenum slutades kl. $^1/_4$ **12** e. m.

In fidem

E. G. Runeberg.

Den 18 Maji.

Plenum kl. 10 f. m.

§ **1.**

Justerades **1**:o Protocolls-Utdrag öfver af Ståndet fattade beslut den **9**, **12**, **15** och **16** dennes, i anledning af Bevillnings-Utskottets Betänkande, № **20**, äfvensom sistnämnde dag, i anledning af Lag-Utskottets Betänkande, № **21**; och **2**:o Protocollet för den **25** nästlidne April.

§ **2.**

Föredrogs å nyo Constitutions-Utskottets Memorial, № **14**, med förslag till ändring i **21** § Riksdags-Ordningen.

Herr *Dahm:* Då förevarande förslag till ändring af **21** § Riksdags-Ordningen tillkommit i följd af en utaf mig inom Constitutions-Utskottet gjord framställning, har jag begärt ordet för att, hufvudsakligen på de skäl, som i min reservation finnas anförda, yrka afslag å den af Utskottet föreslagna grundlagsändringen. Meningen med det af mig väckta förslaget var nemligen att erhålla ett klart och tydligt stadgande, huru i vissa tvistiga fall borde förfaras, men ingalunda att åstadkomma någon inskränkning i den grundlagsenliga rätt, som Rikets Ständer redan ega, hvilket likväl blefve fallet, om den af Utskottet föreslagna förändringen godkändes. Jag får således, under åberopande af hvad jag i min reservation anfört, yrka afslag å förevarande Betänkande.

Herr *Björck:* Emot förevarande förslag till grundlagsändring har Herr *F. Rinman* afgifvit en reservation, i hvilken jag anhåller att få instämma. Herr *Rinman* har god-